

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ & ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Τίτλος:

**«Η Άνοδος της Χριστιανικής Δεξιάς στην Αμερικανική Πολιτική Ζωή
και η Επιρροή της στην Εξωτερική Πολιτική των Η.Π.Α.»**

Φοιτητής: Κάζης Δημήτριος Α.Μ. 1204 Μ 015

Επιβλέπων Καθηγητής: Παπασωτηρίου Χαράλαμπος

Αθήνα 2006

Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους όσους με βοήθησαν και με στήριξαν στη διάρκεια των Μεταπτυχιακών μου σπουδών και στην εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας. Ένα μεγάλο ευχαριστώ χρωστάω στους αγαπητούς γονείς μου, τον πατέρα μου Νέστορα και την μητέρα μου Αντωνία για την ηθική και υλική υποστήριξη καθώς και για την ενθάρρυνση τους να ασχοληθώ με το αντικείμενο που ήθελα και αγαπώ. Χωρίς την βοήθεια τους δεν θα μπορούσαν να παρακολουθήσω το συγκεκριμένο μεταπτυχιακό πρόγραμμα. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω την αδερφή μου για την υποστήριξη, τη βοήθεια και την υπομονή που υπέδειξε στα δυο αυτά χρόνια συγκατοίκησης μας στην Αθήνα. Σίγουρα αναστάτωσα την καθημερινότητα της και της φόρτωσα περισσότερες ευθύνες.

Έχοντας φέρει σε πέρας πλέον την διπλωματική εργασία θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέπων Αναπληρωτή Καθηγητή Χαράλαμπο Παπασωτηρίου, ο οποίος μου έδωσε τις αρχικές κατευθύνσεις και συμβουλές και ήταν πάντα προσηνής να με βοηθήσει στη διάρκεια της προσπάθειας μου. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του Μεταπτυχιακού προγράμματος κυρίως για την αγάπη και σεβασμό που μας μετέφεραν για το γνωστικό αντικείμενο των Διεθνών Σχέσεων. Τέλος ένα ευχαριστώ σε όλους όσους με στήριξαν στην προσπάθεια μου αυτή.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή	3
Ο Ιδιότυπος Αμερικανικός Μεγαλοϊδεατισμός	6
Προτεσταντισμός και Αμερική	10
Ένας Θρησκευόμενος λαός.....	13
Η Πολιτική Θρησκεία	16
Η Χριστιανική Δεξιά στην Αμερικανική Πολιτική Ζωή.....	19
Η Εξέλιξη του Κινήματος	19
Η Ηθική Πλειοψηφία (The Moral Majority)	22
Η Θρησκευτική Πόλωση	25
Η Φάση Θεσμοποίησης.....	27
Η Πορεία Στη Δεκαετία του '90	32
Christian Coalition of Virginia	35
The Family Foundation.....	36
Άλλες Οργανώσεις.....	37
Η Χριστιανική Δεξιά και το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα	38
Η Επιρροή της Χριστιανικής Δεξιάς στην Εξωτερική Πολιτική.....	46
Χριστιανό Σιωνισμός - Christian Zionism.....	53
Εξέλιξη του Φαινομένου.....	53
Dispensationalism	55
Ο Χριστιανό-Σιωνισμός και οι Πολιτικές για την Υποστήριξη του Ισραήλ	61
Ο Ρόλος του Jerry Falwell	65
Η «Ανίερη Συμμαχία»	68
Επιπτώσεις του Χριστιανό-Σιωνισμού	71
Χριστιανό-Σιωνιστικές Οργανώσεις Υπέρ Του Ισραήλ.....	75
Η Άνοδος της Νεοσυντηρητικής Ηγεσίας	85
Η Νεοσυντηρητική επιρροή.....	85
Νεοσυντηρητικοί και Χριστιανό-Σιωνιστές	88
Οι Ιδεολογικές – Φιλοσοφικές Ρίζες των Νεοσυντηρητικών.....	94
Οι Ρίζες του Νεοσυντηρητισμού.....	94
Ο Ρόλος της Θρησκείας κατά τον Leo Strauss	98
Το Δίκτυο των Νεοσυντηρητικών και η Σχολή του Leo Strauss.....	101
Ανάλυση της Νεοσυντηρητικής Ουτοπίας	110
Επίλογος	121
Παράρτημα	125
Το Νεοσυντηρητικό Σχίσμα.....	125
Αμερικανοί Ευαγγελιστές και το Ισραήλ.....	133
Βιβλιογραφία	141
Αρθρογραφία	144
Ηλεκτρονικές Πηγές	147

Εισαγωγή

Ο σκοπός της διπλωματικής αυτής εργασίας είναι να ερευνήσει και να αναλύσει το φαινόμενο της Χριστιανικής Δεξιάς στην Αμερικανική πολιτική ζωή καθώς και τον ρόλο της στην διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. Με τον όρο Χριστιανική Δεξιά εννοούμε το κίνημα που έκανε τη δυναμική του εμφάνιση στα μέσα και προς τα τέλη της δεκαετίας του '70 και αφορούσε την κινητοποίηση ευαγγελιστών χριστιανών στην Αμερικανική πολιτική ζωή και την μαζική συμμετοχή τους στην εκλογική διαδικασία. Στην πορεία το κίνημα εξελίχθηκε, ωρίμασε ενώ αποτέλεσε και βασικό πυλώνα της ευρύτερης Ρεπουμπλικανικής συμμαχίας. Πρέπει να τονίσουμε στο σημείο αυτό ότι ο όρος Χριστιανική Δεξιά προϋπήρχε ενώ το κίνημα στο οποίο εμείς αναφερόμαστε ήταν γνωστότερο με τον όρο Νέα Χριστιανική Δεξιά. Στην πορεία βέβαια η λέξη «νέα» αφαιρέθηκε και έχει επικρατήσει σε αυτή τη μορφή ο όρος στη σχετική βιβλιογραφία. Όταν αναφερόμαστε σήμερα στον όρο Νέα Χριστιανική Δεξιά θέλουμε να τονίσουμε τη διαφορά του κινήματος από το αντίστοιχο των δεκαετιών του '50 και του '60 ή για να τονίσουμε τη διαφορά που υπάρχει στις σημερινές πρακτικές και ρητορική σε σχέση με τα τέλη της δεκαετίας του '70.

Η άνοδος της Χριστιανικής Δεξιάς και η αυξανόμενη επιρροή της στην Αμερικανική κοινωνία, καθώς και η προσπάθεια της να επηρεάσει την διαμόρφωση της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, αποτελούν ένα από τα πιο επίκαιρα και ενδιαφέροντα θέματα για μελέτη στο σημερινό μετά-ψυχροπολεμικό κόσμο, όπου οι Η.Π.Α. παρουσιάζονται ως η μοναδική υπερδύναμη, ικανές να προσβάλουν την ισχύ τους χωρίς σοβαρούς περιορισμούς, έχοντας μάλιστα υιοθετήσει μια «επαναστατική» ρητορική και ένα ρόλο διάδοσης φιλελεύθερων αξιών, με χαρακτηριστικότερο τη διάδοση της δημοκρατίας στη Μέση Ανατολή.

Η μεταμόρφωση του Ρεπουμπλικανικού κόμματος και η ανάδειξη της χριστιανικής δεξιάς ως τον κύριο παράγοντα στα εσωτερικά του κόμματος αποτελεί μια πολύ ενδιαφέρουσα εξέλιξη. Η σύμπραξη των ευαγγελιστών και των νεοσυντηρητικών, η συμμαχία τους έχει δημιουργήσει μια νέα προσέγγιση στον τρόπο κατανόησης των διεθνών προβλημάτων. Εξάλλου υπάρχει μια μακροχρόνια σχέση ανάμεσα στα θρησκευτικό-πολιτικά θεμέλια της Αμερικανικής ζωής και τη διαμόρφωση της

Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Από τότε που η Αμερική θεωρήθηκε η «πόλη στον λόφο» , οι ηγέτες της έχουν χρησιμοποιήσει την γλώσσα της πίστης για να καθορίσουν και να περιγράψουν τους στόχους της εξωτερικής πολιτικής στο ευρύ θρησκευόμενο κοινό. Μάλιστα η «χριστιανική ρητορική» είναι κυρίαρχη στους λόγους που εκφωνούν οι Αμερικανοί πρόεδροι, γεγονός που συνεχίζεται μέχρι σήμερα και είναι ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των ομιλιών του σημερινού Προέδρου Μπους.

Στην διπλωματική αυτή εργασία θα αναφερθούμε ειδικότερα στα εξής:

- Στο Αμερικανικό Πιστεύω, τον Χριστιανισμό στις Η.Π.Α. και στοιχεία που αναδεικνύουν το όρο «θρησκευόμενος λαός». Πως εμφανίζεται ο Ουίλσονισμός στην διάρκεια της Αμερικανικής ιστορίας και στις ευαγγελικές ρίζες της Αμερικανικής Εξωτερικής Πολιτικής
- Στον ρόλο της θρησκείας στην Αμερικανική εξωτερική πολιτική, στην πολιτική κινητοποίηση των Ευαγγελιστών, στην εξέλιξη του φαινομένου της Χριστιανικής Δεξιάς και τις φάσεις που διακρίνουν τη πορεία του. Θα αναφερθούμε σε οργανώσεις όπως το Christian Coalition (Pat Robertson), στο φαινόμενο του Christian Zionism, και του Dispensationalism, ενός ιδιότυπου θρησκευτικού δόγματος εσχατολογικής ερμηνείας των Ιερών Γραφών και στη σύμπραξη ακραίων Ευαγγελιστών με Σιωνιστές. Πως αντιλαμβάνονται οι ομάδες αυτές τις υποχρεώσεις των Η.Π.Α. έναντι του Ισραήλ και τι έχουν κάνει για να επηρεάσουν την εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α.
- Πως η θρησκευτικός φονταμενταλισμός επηρέασε το κομματικό φαινόμενο στις Η.Π.Α. , πως επετεύχθη η μεταμόρφωση του Ρεπουμπλικανικού κόμματος και πως η θρησκευτική πόλωση επηρέασε τις θρησκευτικές εξελίξεις και τα πολιτικά κόμματα.
- Τέλος θα αναφερθούμε στους Νεοσυντηρητικούς και στις φιλοσοφικές και ιδεολογικές τους ρίζες. Θα δούμε πως κυριάρχησαν στη διαμόρφωση της

Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής και πως και υπό ποιες προϋποθέσεις σχηματίστηκε η συμμαχία νεοσυντηρητικών και Χριστιανικής Δεξιάς. Ποια είναι η πολιτική σκέψη της νέας Δεξιάς και η συμβολή των Irving Kristol και Leo Strauss.

Κλείνοντας θα αναφερθούμε και θα αναλύσουμε με μεθοδολογικά εργαλεία των Διεθνών Σχέσεων τις ιδέες και προτάσεις που επικαλούνται οι νεοσυντηρητικοί και θα καταδείξουμε πως είναι αμιγώς ουτοπικές όταν αποτελούν πρόταση διαμόρφωσης εξωτερικής πολιτικής.

Ο Ιδιότυπος Αμερικανικός Μεγαλοϊδεατισμός

Η Ουίλσονική παράδοση στην Αμερικανική εξωτερική πολιτική είναι δύσκολο να κατανοηθεί και να ερμηνευτεί μέσα στα πλαίσια της συμβατικής διπλωματίας. Η παράδοση αυτή υποστηρίζει ότι οι Η.Π.Α. έχουν το δικαίωμα και την υποχρέωση να αλλάξουν τη συμπεριφορά όλου του υπόλοιπου κόσμου αλλά και να ασχολούνται όχι μόνο με την εξωτερική συμπεριφορά των άλλων κρατών αλλά και με την εσωτερική τους πολιτική.

Η Ουίλσονική παράδοση είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το αμερικανικό ιεραποστολικό κίνημα, το οποίο γνώρισε τεράστια άνθιση τον 19^ο αιώνα¹. Οι ιεραπόστολοι γρήγορα κατάλαβαν ότι μέρος των καθηκόντων τους αλλά και ένας αποτελεσματικός τρόπος να βρουν απήχηση στους λαούς που επισκέπτονταν ήταν να ασχοληθούν με τα απλά καθημερινά προβλήματα. Πέρα από το θρησκευτικό καθήκον τους και την αναζήτηση νέων «ψυχών», δεν μπορούσαν να εθελotuφλούν μπροστά στις ανάγκες των ανθρώπων, ανάμεσα στους οποίους ζούσαν και αυτοί. Έτσι άρχισαν να ασχολούνται με τα προβλήματα των τοπικών κοινωνιών όπως υποσιτισμός, καταπίεση των γυναικών, μεταδοτικές ασθένειες, ενώ σύντομα είχαν να αντιμετωπίσουν πιο σύνθετα προβλήματα όπως την κοινωνική αδικία και έλλειψη ελευθεριών, αποτέλεσμα φεουδαρχικών συστημάτων και φυλετικών διακρίσεων. Ένας άλλος τομέας στον οποίο έδωσαν ιδιαίτερη έμφαση οι ιεραπόστολοι ήταν αυτό της εκπαίδευσης. Προσφέροντας εκπαίδευση σε έξυπνους νέους, μπορούσαν να επηρεάσουν τη νέα γενιά ηγετών και τους γονείς τους. Οι νέοι της εποχής έρχονταν σε επαφή με την θρησκεία, την επιστήμη, την πολιτική οικονομία, την ηθική, αποκτώντας έναν συνδυασμό γνώσεων που ήταν το κύριο συστατικό της ανώτερης «δυτικής» Αμερικανικής κουλτούρας. Η ανάπτυξη της εκπαίδευσης έγινε ένα από τα σημαντικότερα σχέδια των Αμερικανικών χριστιανικών αποστολών. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ότι ακόμη και σήμερα μερικά από τα πιο γνωστά εκπαιδευτικά ιδρύματα στη Μέση Ανατολή είναι αποτέλεσμα αυτών των αποστολών, όπως το Robert College στην Τουρκία και το Αμερικάνικο πανεπιστήμιο της Βηρυτού².

¹ Η θέση αυτή αναλύεται διεξοδικά στο Mead R. Walter, *Special Providence: American Foreign Policy and How it Changed the World*, Alfred A. Knopf, (2001), σελ.132-173.

² Παρόμοια εκπαιδευτικά ιδρύματα υπάρχουν και στη χώρα μας. Το Αμερικάνικο Κολέγιο Ανατολία ιδρύθηκε από Αμερικανική ιεραποστολή στη Μικρά Ασία και με την μετέπειτα Μικρασιατική

Οι Αμερικανοί από την εποχή της ανεξαρτησίας τους συνέδεαν την μοίρα του κράτους τους με τις επιθυμίες του Θεού. Την έκφραση αυτή στις εξωτερικές υποθέσεις και την σύνδεση του ηγετικού της ρόλου στον κόσμο με την θρησκεία, έθεσαν πρώτοι οι Αμερικανοί ιεραπόστολοι που περιόδευαν στους Αγίους Τόπους. Όπως υποστήριξε ο αιδεσιμότατος John Codman το 1836, απευθυνόμενος σε υποστηρικτές των ιεραποστολών στη Παλαιστίνη και τη Συρία³, «δεν υπάρχει καλύτερος τρόπος εκτίμησης και αναγνώρισης των ελεύθερων θεσμών (της Αμερικής) από την διάδοση τους σε άλλα μέρη. Όπου διαδίδεται το ευαγγέλιο με την καθαρότητα και δύναμη του, εκεί θα ακολουθήσουν οι ευλογίες του πολιτισμού και της καλής διακυβέρνησης. Προερχόμενος από τη γη της ελευθερίας (ο Αμερικανός ιεραπόστολος), είναι φυσικό να διαδώσει γύρω του μια ατμόσφαιρα ελευθερίας»⁴.

Η ιδέα που υποστήριζε ο Codman είναι πως όπως ο προτεσταντικός χριστιανισμός έτσι και η Αμερική, έχει θεϊκή αποστολή να επεκτείνει τον τρόπο ζωής της, τις αξίες της όπως την ελεύθερη οικονομία και την δημοκρατία, για την σωτηρία της ανθρωπότητας. Οι ιδέες αυτές παρέμειναν ζωντανές στην Αμερικανική πολιτική ζωή και εμφανίζονται ξανά ενισχυμένες στις αρχές του 21^{ου} αιώνα.

Πρώτοι οι ιεραπόστολοι έκαναν λόγο για μια παγκόσμια κοινωνία πολιτών, ήταν οι πρώτοι που υποστήριζαν ότι κάτι τέτοιο ήταν ή θα μπορούσε να γίνει εφικτό, πλην ορισμένων μεμονωμένων διανοούμενων. Πίστευαν ότι τα «οπισθοδρομικά» κράτη μπορούν και θα έπρεπε να αναπτυχθούν σε δυτικού τύπου βιομηχανικές δημοκρατίες, για αυτό το λόγο και ίδρυσαν πολλούς οργανισμούς ανάπτυξης. Γίνεται αντιληπτό ότι στους κοσμικούς και θρησκευτικούς κύκλους του ιεραποστολικού κινήματος υπάρχει μια συντονισμένη προσπάθεια διάρκειας δυο αιώνων από ένα σημαντικό τμήμα του Αμερικανικού λαού, να μεταμορφώσει τον κόσμο και να επιφέρει μια κοινωνική, οικονομική, ιατρική και θρησκευτική επανάσταση. Το γκρουπ αυτό πιστεύει ότι είναι ευθύνη της κυβέρνησης του να υποστηρίξει αυτή τη προσπάθεια, αν και ενώ δεν

καταστροφή μετα-εγκαταστάθηκε στη Θεσσαλονίκη. Αποτελέσματα παρόμοιων αποστολών είναι και η Αμερικανική Γεωργική σχολή, η κλινική Άγιος Λουκάς και η ΧΑΝ Θεσσαλονίκης.

³ Davidson Lawrence, "Christian Zionism and American Foreign Policy: Paving the Road to Hell in Palestine", *Logos*, 4.1 (Winter 2005).

⁴ "How can we better testify our appreciation of [America's] free institutions, than by labouring to plant them in other lands? For where the Gospel goes in its purity and power, there will follow in its train the blessings of civilization, and good government....Coming himself from a land of freedom, he [the American missionary] will naturally spread around him an atmosphere of liberty."

έχουν επιτύχει τη μετατροπή της Αμερικανικής κυβέρνησης σε ιεραποστολικό οργανισμό , ωστόσο έχουν σημαντικό ποσοστό επιτυχίας στο να επηρεάζουν τη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α.⁵

Η Ουίλσονική παράδοση λοιπόν έχει δημιουργήσει την δική της σχολή Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, η οποία μάλιστα έχει άμεση πρακτική εφαρμογή και συγκεκριμένες προτάσεις για το εθνικό συμφέρον. Η πρώτη αρχή της Wilson-ικής εξωτερικής πολιτικής είναι ότι οι δημοκρατίες αποτελούν καλύτερους και πιο αξιόπιστους συμμάχους από ότι οι μοναρχίες και τα τυραννικά καθεστώτα. Στο σημείο αυτό τονίζεται η ανωτερότητα του δημοκρατικού πολιτεύματος τονίζοντας διάφορα συγκριτικά του πλεονεκτήματα. Μη δημοκρατικές κυβερνήσεις μπορούν να υιοθετήσουν πολιτικές που δεν έχουν την υποστήριξη της κοινωνίας. Η κοινή γνώμη δεν αντιπροσωπεύεται αναλογικά στην κυβέρνηση. Ειδικότερα η δημοκρατία αποτρέπει την ανάδειξη μιας από τις πιο επικίνδυνες μορφές πολιτεύματος, αυτή της κυριαρχίας μιας στρατιωτικής ελίτ. Τέτοια στρατιωτικά καθεστώτα συχνά προτιμούν τον πόλεμο από την ειρήνη. Οι πολίτες επωφελούνται από την ειρήνη και μόνο η δημοκρατία διασφαλίζει ότι τα εκατομμύρια κόσμου που επιθυμούν ειρήνη θα ελέγξουν τους χιλιάδες που επιθυμούν πόλεμο. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Mead οι Τύραννοι δίνουν την εξουσία στους στρατηγούς, η δημοκρατία στις μητέρες. Επίσης οι δημοκρατίες είναι πιο έμπιστες διότι τείνουν να ευδοκιμούν. Το επιτυχημένο καπιταλιστικό σύστημα εξαρτάται από την ευνομία και οι δημοκρατικές κυβερνήσεις είναι πιο πιθανόν να αναπτύξουν δίκαια και αποτελεσματικά νομικά συστήματα. Την ίδια στιγμή, επειδή οι ψηφοφόροι επιβραβεύουν τους πολιτικούς των οποίων οι πολιτικές οδήγησαν σε οικονομική ανάπτυξη και τιμωρούν όσους θεωρούν υπεύθυνους για οικονομική ύφεση, τα δημοκρατικά κράτη με την πάροδο του χρόνου αναμένεται να οδηγηθούν γρηγορότερα σε αποδοτική οικονομική πολιτική. Τέλος τα προτερήματα αυτά θα αυξάνονται όσο οι δημοκρατίες θα γίνονται πιο σταθερές, μέρος μιας τάξης⁶.

Μια βασική ιδέα που διατρέχει την Wilson-ική παράδοση είναι ότι η Αμερικανική επανάσταση δεν έχει ολοκληρωθεί, ότι οι Η.Π.Α. έχουν την υποχρέωση να πολεμήσουν μέχρι τα ίσα δικαιώματα όλων των λαών να αναγνωρισθούν και να

⁵ Mead, (2001), σ.146-147.

⁶ Ibid, σ.162-165

σεβασθούν. Η ιδέα αυτή είχε σημαντικές επιπτώσεις στην Αμερικανική ιστορία. Έχει προσφέρει ένα ιδεολογικό και ηθικό στήριγμα που επιτρέπει στις μειονότητες και στους μετανάστες να νιώθουν έναν ιδιότυπο Αμερικανικό πατριωτισμό και πίστη σε μια χώρα που πολλές φορές φάνηκε απρόθυμη να αναγνωρίσει τα δικαιώματά τους. Επίσης χάρη κυρίως στην επίδραση της Ουίλσονικής σχολής οι Η.Π.Α. συντάχθηκαν γενικότερα υπέρ των δυο σημαντικότερων κινήματων της διεθνούς κοινωνίας τους τελευταίους δύο αιώνες: την διάδοση της δημοκρατίας καθώς και την ανεξαρτησία και ανάπτυξη μεγάλου τμήματος του λεγόμενου Τρίτου κόσμου. Όσες δυνάμεις στάθηκαν εμπόδιο σε αυτές τις εξελίξεις το πλήρωσαν ακριβά⁷.

Η Ουίλσονική σχολή έχει προσφέρει μια ισχυρή, λαϊκή βάση για μια ενεργή, παρεμβατική Αμερικανική εξωτερική πολιτική, πολλές φορές για πολιτικές που εξυπηρετούν Χαμιλτονικούς ή ρεαλιστικούς σκοπούς. Παρά όλες τις διαφωνίες και τις εκάστοτε συγκρούσεις ανάμεσα στις δυο σχολές Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, αυτές μπορούν να δουλέψουν μαζί στη βάση των κοινών συμφερόντων και αξιών που τις διατρέχουν. Εξάλλου και οι δυο σχολές σκέψης βλέπουν μια σταθερή παγκόσμια τάξη ως το τελικό σκοπό των ενεργειών τους. Στην πράξη οι στόχοι και των δυο σχολών είναι πολλές φορές οι ίδιοι. Η Χαμιλτονική ή ρεαλιστική σχολή μπορεί να θεωρήσει ως έγκλημα την διατάραξη της ισορροπίας της ισχύος ενώ η Ουίλσονική σχολή θα το αντιμετωπίσει και αυτή ως έγκλημα διότι θα είναι επίθεση κατά του διεθνούς δικαίου ή παραβίαση της ουδετερότητας⁸.

Η ιδεολογία λοιπόν έχει κυρίαρχο ρόλο όταν ακολουθείται η Ουίλσονική παράδοση ως πρόταση εξωτερικής πολιτικής. Στην Αμερικανική ηγεμονία όλα τα έθνη και όλοι οι λαοί, θεωρούνται ή τουλάχιστον είναι ικανοί να γίνουν ίσοι. Την παραπάνω προοδευτική θέση την συμμαρύνονται πολλοί Αμερικανοί, αποτελεί μια από τις κυρίαρχες ρητορικές των Αμερικανικών ηγεσιών και κατά καιρούς έχει αποτελέσει μεγάλο πλεονέκτημα για τις Η.Π.Α. Η πεποίθηση όμως της Αμερικανικής ανωτερότητας που πηγάζει πίσω από αυτή τη θέση και ο σταυροφορικός της ρόλος που επικαλείται να διαδραματίσει, η μετατροπή του διεθνούς συστήματος κατά

⁷ Ibid, 165-166.

⁸ Ibid, σ.168.

εικόνα της Αμερικής, αποτελεί μια εξομοιωτική παραδοχή και μια επαναστατική προσέγγιση στις διεθνείς σχέσεις που ελλοχεύει πολλούς κινδύνους⁹.

Προτεσταντισμός και Αμερική

Η Αμερική δημιουργήθηκε ως μια προτεσταντική κοινωνία, από διάφορους πιστούς οι οποίοι ένιωθαν απογοητευμένοι ή διώκονταν για τις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις. Όπως τονίζει ο Huntington η προτεσταντική της καταγωγή, καθιστά την Αμερική μοναδική ανάμεσα στα έθνη και βοηθά να εξηγήσουμε γιατί η θρησκεία αποτελεί κεντρικό στοιχείο της ταυτότητας της ακόμη και τον 21^ο αιώνα, με τρόπο που δεν προσδιορίζεται σε άλλο προτεσταντικό λαό. Στην Αμερική, παρατήρησε ο Ευρωπαίος επισκέπτης του 19^{ου} αιώνα Φίλιπ Σαφ «όλα ξεκινούν από τον προτεσταντισμό»¹⁰.

Η θρησκεία ήταν το κυρίαρχο κίνητρο για την δημιουργία των άλλων αποικιών. Οι προτεσταντικές κυρίως ομάδες πιστών πρωτοστάτησαν, ορίζοντας την εγκατάσταση τους ως βασισμένη σε μια «Συμφωνία με τον Θεό» για τη δημιουργία μιας «ιδανικής πολιτείας» ως πρότυπου για όλο τον κόσμο. Κατά τον 17^ο και 18^ο αιώνα, οι Αμερικανοί όρισαν την αποστολή τους στο Νέο Κόσμο με βιβλικούς όρους. Ήταν ο περιούσιος λαός, σε «αποστολή μέσα στην έρημο», για τη δημιουργία του «νέου Ισραήλ» ή της «νέας Ιερουσαλήμ» στο έδαφος που ήταν σαφώς η «γη της επαγγελίας». Η Αμερική ήταν ο τόπος ενός «νέου παραδείσου και μιας νέας γης, του οίκου της δικαιοσύνης», χώρα του θεού. Αυτή η αίσθηση της ιερής αποστολής εύκολα επεκτάθηκε σε χιλιαστικά μοτίβα της Αμερικής ως του «έθνους- Λυτρωτή» και της «ιδεαλιστικής δημοκρατίας». Μέσα από αυτή την ιδέα είχαμε την μεγάλη άνθηση των Αμερικανικών ιεραποστολών τον 19^ο αιώνα, καθώς και την μέχρι σήμερα πίστη στην ηθική ανωτερότητα της Αμερικής και του διεθνούς της ρόλου που καλείται να εκπληρώσει¹¹.

⁹ Βλέπε για το θέμα αυτό Ήφαιστος, (1994), (2001), (2003). Όπως τονίζει στο τελευταίο ένας ευθύγραμμος τρόπος διεθνιστικής αλλαγής είναι ηγεμονισμός, Σελ.96.

¹⁰Huntington P. Samuel, *Ποιοι Είμαστε : Η Αμερικανική Ταυτότητα στην Εποχή μας*, εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, (2005), σ.101.

¹¹ Ibid, σ.102-103.

Σε σύγκριση με την αντίστοιχη εξέλιξη των εθνών της Ευρώπης, η πορεία των Η.Π.Α. από το κράτος στο έθνος έλαβε και λαμβάνει χώρα με πολύ πιο ευνοϊκές συνθήκες: όπως έχει ήδη αναφερθεί δεν έχουν ισχυρούς γείτονες που θα μπορούσαν να τους επιβάλουν περιορισμούς ή να απειλήσουν σοβαρά την κυριαρχία τους και στο στάδιο της οικονομικής απογείωσης, κατά κύριο λόγο, στηρίχθηκαν στους εγχώριους πλουτοπαραγωγικούς πόρους, χωρίς να χρειασθεί να γίνει μεγάλη αποικιοκρατική δύναμη. Επίσης οι Η.Π.Α. ήταν δημοκρατικό καθεστώς από την αρχή της ύπαρξης του κράτους και κατ'επέκταση δεν πέρασε τις συμπληγάδες συνεχών καθεστωτικών αλλαγών, η δε εξάπλωση των παλαιών και νέων κατοίκων σε ολόκληρη την επικράτεια κατά τον 19^ο και τον 20^ο αιώνα, απορρόφησε την προσοχή τους, μην αφήνοντας έτσι περιθώρια για μεγάλες κοινωνικές και πολιτικές συγκρούσεις¹².

Δυο μεγάλες πηγές άντλησης ιδεών στη διαμόρφωση της αμερικανικής πολιτικής σκέψης είναι ο χριστιανισμός και η αρχαία ελληνική σκέψη. Οι χριστιανοί, μεταξύ άλλων, πιστεύουν στη θεία πρόνοια, στον φυσικό νόμο και στην ηθική τάξη πραγμάτων. Για τους Καλβινιστές, για παράδειγμα, οι φυσικοί νόμοι είναι έργο της θείας πρόνοιας. Ταυτόχρονα, οι περισσότεροι χριστιανοί θεωρούν ότι κάθε άτομο είναι απέναντι στο Θεό και στους άλλους ανθρώπους, υπεύθυνο για τις πράξεις του. Για τον χριστιανό, υπάρχει ηθική τάξη πραγμάτων στον κόσμο, της οποίας ο άνθρωπος είναι αναπόσπαστο μέρος. Οι Αμερικανοί στη διαδρομή της σύντομης ιστορίας τους, θεώρησαν τη δημοκρατία και τον ατομικισμό ως παράγοντες που πηγάζουν από τις πιο πάνω θρησκευτικές και φιλοσοφικές ιδέες¹³.

Ο Αμερικανικός εθνικισμός αναπτύχθηκε με την διεύρυνση των εδαφικών ορίων του αμερικανικού κράτους ενώ συνέτεινε και στην ανάπτυξη του ιδιόμορφου αμερικανικού μεγαλοϊδεατισμού. Διαμορφώθηκε έτσι η άποψη ότι οι αμερικανικές αξίες και οι θεσμοί θα πρέπει να διαδοθούν, εάν όχι να επιβληθούν, εκτός των συνόρων των Η.Π.Α. , καθώς επίσης και στην ανάπτυξη του εθνικού εγωισμού και της επιθετικότητας στην εξωτερική πολιτική. Οικοδομήθηκε σταδιακά η ιδέα ότι οι Αμερικανοί έχουν αποστολή να αλλάξουν τον ρου της ιστορίας και τους κανόνες των σχέσεων μεταξύ των κρατών και των εθνών.

¹² Ήφαιστος Παναγιώτης, *Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική: Από την «Ιδεαλιστική Αθωότητα» στο «Πεπρωμένο του Έθνους»*, εκδ. ΟΔΥΣΣΕΑΣ, Αθήνα, (1994), σ.118-119.

¹³ Ibid, σ.121-122.

Ο Reinhold Nieburh, προτεστάντης θεολόγος, ο οποίος άσκησε σημαντική επιρροή στη διαμόρφωση της σύγχρονης αμερικανικής πολιτικής σκέψης, διέκρινε μεταξύ κράτους και έθνους και υποστήριξε ότι η κρατική εξουσία είναι η ύστατη δύναμη εθνικής ενότητας. Όπως το έθεσε «Το γεγονός ότι το έθνος και το κράτος δεν είναι συνώνυμα και το γεγονός ότι τα κράτη περιέχουν διάφορες εθνότητες δείχνει ότι η κρατική εξουσία είναι ο ύστατος παράγων εθνικής ενότητας. Στην περίπτωση των Η.Π.Α. είναι χρήσιμο να συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι η κοινωνία του κράτους αυτού περιέχει πληθυσμούς διαφορετικών εθνικών καταβολών αλλά κυριαρχεί το αγγλοσαξονικό στοιχείο¹⁴.

Η ιδέα ότι οι Αμερικανοί έχουν αποστολή να αλλάξουν τον ρου της ιστορίας και τους κανόνες των σχέσεων μεταξύ των κρατών και των εθνών κυριάρχησαν και μεταφέρθηκαν στο τρόπο που οι Η.Π.Α. αντιλαμβάνονταν την εξωτερική τους πολιτική. Η υιοθέτηση αυτών των παραδοχών στο διακρατικό επίπεδο εξελίχθηκε σε ιδεολογικό εργαλείο ενός ασυγκράτητου επεκτατισμού που κατέκτησε σχεδόν ολόκληρη τη Βόρεια Αμερική. Σε περίπου πέντε δεκαετίες μετά την επανάσταση, δηλαδή τέλους του 18^{ου} αρχές του 19^{ου} αιώνα, οι απόψεις αυτές ωρίμασαν και μετατράπηκαν σε ιδεολογική προέκταση αυτού του επεκτατισμού. Η ηγεσία και οι πολίτες των Η.Π.Α. πίστεψαν ότι το αμερικανικό έθνος ήταν επιλεγμένο από τη θεία πρόνοια να επεκταθεί και να επικυριαρχήσει στην Αμερική και στον κόσμο, ο οποίος θα πρέπει να αποδεχτεί τα κριτήρια και τις αξίες της χώρας αυτής. Είχαμε έτσι την εμφάνιση στην αμερικανική πολιτική σκέψη της ιδέας «του Πεπρωμένου του Έθνους». Συνοπτικά το «πεπρωμένο του έθνους» είναι η ιδέα ότι οι Η.Π.Α. είναι ένα κράτος ταγμένο από την ιστορία, τους φυσικούς νόμους και τη θεία πρόνοια να μεταδώσει, εάν όχι να επιβάλει, στον υπόλοιπο κόσμο τα δικά του κριτήρια, τις δικές του αρχές και το δικό του πολιτικό σύστημα¹⁵.

Η προτεσταντική έμφαση στην ατομική συνείδηση και στην ευθύνη των ατόμων για την εκμάθηση των θεϊκών αληθειών κατευθείαν από τη Βίβλο ανέπτυξε την Αμερικανική δέσμευση στον ατομικισμό, την ισότητα και τα δικαιώματα της

¹⁴ Ηφαιστος, (1994), σ.119, υπ.3.

¹⁵ Ibid, σελ.132. Επιπλέον η παραπάνω ιδέα ως πρόταση εξωτερικής πολιτικής εξελίχθηκε σε εκλογικευμένο ρατσιστικό δόγμα που αιτιολογούσε την επέκταση εις βάρος άλλων λαών, ενώ χρησιμοποιήθηκε και ως όργανο ρατσιστικής καταπίεσης των μη αγγλοσαξονικών μειονοτήτων στο εσωτερικό των Η.Π.Α.

ελευθερίας του θρησκευματος και της έκφρασης γνώμης. Ο προτεσταντισμός τόνιζε την ηθική της εργασίας και την ατομική ευθύνη σχετικά με την επιτυχία ή την αποτυχία στη ζωή. Με την αυτονομία των εκκλησιών του ο προτεσταντισμός καλλιέργησε την αντίθεση στην ιεραρχία και την παραδοχή ότι παρόμοιες δημοκρατικές μορφές θα έπρεπε να χρησιμοποιούνται και στη διακυβέρνηση. Επίσης έδωσε ώθηση στις ηθικές προσπάθειες για τη μεταρρύθμιση της κοινωνίας και για την εξασφάλιση της ειρήνης και της δικαιοσύνης στη χώρα και σε όλο τον κόσμο. Δημιουργήθηκε έτσι ένα ιδιότυπο Αμερικανικό Πιστεύω, που εμπεριέχει τις κοσμοθεωρητικές παραδοχές των Αμερικανών και το όποιο παρόλη την μεγάλη ετερογένεια του Αμερικανικού κράτους σε πολλούς τομείς παραμένει σταθερό στο πέρασμα του χρόνου. Σύμφωνα με τον Ντάνιελ Μπελ ο «ατομισμός, η απόκτηση και η ισότητα των ευκαιριών» είναι οι κεντρικές αξίες του Πιστεύω και υπογράμμισε το βαθμό στον οποίο στην Αμερική η «ένταση ανάμεσα στην ελευθερία και την ισότητα, η οποία έθεσε το πλαίσιο των μεγάλων φιλοσοφικών συζητήσεων στην Ευρώπη, διαλύθηκε από τον ατομισμό που εμπεριέχει και τις δύο»¹⁶.

Όπως τονίζει ο Huntington, εκτός από την επαναστατική Γαλλία, τίποτα παρόμοιο με το Πιστεύω δεν δημιουργήθηκε στις κοινωνίες της ηπειρωτικής Ευρώπης. Πρόκειται για ένα μοναδικό δημιούργημα, αποτέλεσμα μιας προτεσταντικής κουλτούρας της διαφωνίας. Ο βαθμός, ο ζήλος και η σταθερότητα με τα οποία οι Αμερικανοί ενστερνίστηκαν το Πιστεύω αποτελούν μαρτυρία για τη θέση του ως αναντικατάστατου τμήματος του εθνικού τους χαρακτήρα και της εθνικής τους ταυτότητας.

Ένας Θρησκευόμενος λαός

Οι Αμερικανοί σε ποσοστό 80-85% συστηματικά προσδιορίζονται ως χριστιανοί. Υπήρξαν ακραία θρησκευόμενοι και σε συντριπτική αναλογία χριστιανοί, σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας τους. Οι έποικοι του 17^{ου} αιώνα, ίδρυσαν τις κοινότητες τους στην Αμερική κυρίως για θρησκευτικούς λόγους. Οι Αμερικανοί του 18^{ου} αιώνα και οι ηγέτες τους είδαν την επανάσταση με όρους θρησκευτικούς και κυρίως βιβλικούς.

¹⁶ Huntington, (2005), σ.107.

Στην Αμερική η Βίβλος έπαιξε ρόλο στη διαμόρφωση της κουλτούρας παράλληλος του οποίου δεν υπήρξε στην Ευρώπη.

Η Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας έκανε έκκληση στο «Θεό της Φύσης», στο «Δημιουργό» στον «Ανώτατο Κριτή του Κόσμου» και στη «Θεία Πρόνοια» για έγκριση, νομιμότητα και προστασία. Το Σύνταγμα δεν περιλαμβάνει τέτοιες αναφορές, το κείμενο του είναι αυστηρά κοσμικό. Ωστόσο ήταν διάχυτη η άποψη ότι η δημοκρατία μπορεί να υποστηριχθεί μόνο από την θρησκεία και την ηθική. Οι σχεδιαστές του Αμερικανικού Συντάγματος απαγόρευσαν την καθιέρωση μιας εθνικής εκκλησίας, προκειμένου να περιορίσουν την ισχύ της κυβέρνησης και να προστατεύσουν και να ενισχύσουν τη θρησκεία. Αντίθετα με την Ευρώπη αλλά και αρκετά αμερικανικά κράτη, δεν υπήρχε μια καθιερωμένη θρησκεία, ούτε κρατικός έλεγχος των εκκλησιών. Στις υπόλοιπες χώρες ο κρατικός έλεγχος επί των εκκλησιών ήταν βασικό στοιχείο της κρατικής εξουσίας και η καθιερωμένη εκκλησία, με τη σειρά της προσέφερε νομιμότητα στο κράτος. Στην Αμερική αυτό δεν συνέβη ποτέ. Εν απουσία μιας κρατικής θρησκείας, οι Αμερικανοί ήταν απλώς ελεύθεροι να πιστεύουν ότι ήθελαν, αλλά επίσης ήταν ελεύθεροι να δημιουργήσουν όποιες θρησκευτικές κοινότητες και οργανώσεις ήθελαν. Με αποτέλεσμα οι Αμερικανοί να είναι μοναδικοί ανάμεσα στους λαούς όσον αφορά την ποικιλομορφία των αιρέσεων, των θρησκευτικών δογμάτων και των θρησκευτικών κινημάτων που έχουν δημιουργήσει, που σχεδόν όλα εμπεριέχουν κάποια μορφή προτεσταντισμού. Όπως αναφέρει και ο Γάλλος Τόκβιλ που επισκέφθηκε τις Η.Π.Α. πενήντα χρόνια μετά την υιοθέτηση του Συντάγματος, οι Αμερικανοί έχουν καταφέρει « να συνδυάσουν με τρόπο θαυμαστό ..το πνεύμα της θρησκείας και το πνεύμα της ελευθερίας», ενώ παρατηρεί ότι η θρησκεία στην Αμερική «πρέπει να θεωρείται ο πρώτος των πολιτικών της θεσμών». Στη Γαλλία, θρησκεία και ελευθερία είναι στοιχεία αντιθετικά¹⁷.

Οι θρησκευτικές πεποιθήσεις των Αμερικανών επιβεβαιώνονται κατά καιρούς από διάφορες έρευνες. Όταν ρωτήθηκαν το 1999 εάν πιστεύουν στο θεό ή σε ένα συμπαντικό πνεύμα ή σε τίποτα από τα δυο, το 86% των ερωτηθέντων απάντησε ότι πίστευε στο θεό, το 8% σε ένα συμπαντικό πνεύμα και 5% σε τίποτα από τα δύο. Το

¹⁷ Huntington, (2005), σ.127-129.

2003 ρωτήθηκαν ένα πίστευαν στο Θεό ή όχι, το 92% απάντησε καταφατικά. Το 1996, το 39% των Αμερικανών είπε ότι πίστευε πως η Βίβλος είναι ο πραγματικός λόγος του Θεού και έπρεπε να την εκλαμβάνουμε κυριολεκτικά, το 46% ότι η Βίβλος είναι ο λόγος του Θεού, αλλά δεν έπρεπε να εκλαμβάνουμε ότι περιέχεται σε αυτή κυριολεκτικά λέξη προς λέξη, ενώ το 13% είπε ότι δεν είναι ο λόγος του Θεού¹⁸.

Το 2002-2003, το 58-60% των Αμερικανών είπε ότι προσεύχονταν μια ή και περισσότερες φορές την ημέρα, ενώ σε ποσοστό 63-66% ισχυρίζονταν ότι ήταν μέλη εκκλησίας ή συναγωγής. Το 29-37% είπε ότι πήγαινε στην εκκλησία τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα, τα 8-14% σχεδόν κάθε εβδομάδα, το 11-18% μια φορά το μήνα περίπου, το 24-30% σπανίως ή μερικές φορές το χρόνο και το 13-18% ποτέ. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται σε μια τυχαία εβδομάδα περισσότεροι Αμερικανοί πηγαίνουν στην εκκλησία παρά στα γήπεδα¹⁹.

Ακόμα ένα δείγμα της θρησκευτικότητας των Αμερικανών είναι το γεγονός ότι πολύ δύσκολα θα δέχονταν για πρόεδρο τους έναν άθεο. Το 90% αυτών που ρωτήθηκαν σε δημοσκοπήσεις το 1999, είπε ότι θα ψήφιζε μαύρο, Εβραίο ή γυναίκα για πρόεδρο, ενώ το 59% ήταν πρόθυμο να ψηφίσει ομοφυλόφιλο. Αντιθέτως μόλις το 48% ήταν πρόθυμο να ψηφίσει έναν άθεο για πρόεδρο. Το επίπεδο θρησκευτικής δέσμευσης των χωρών ποικίλει ανάλογα από το επίπεδο της οικονομικής τους ανάπτυξης. Οι άνθρωποι στις φτωχές χώρες είναι σε υψηλό βαθμό θρησκευόμενοι, ενώ εκείνοι στις πλούσιες δεν είναι²⁰.

«Δεν υπάρχει χώρα στον κόσμο, όπου η χριστιανική θρησκεία να ασκεί μεγαλύτερη επιρροή στις ψυχές των ανθρώπων όσο ασκεί στην Αμερική» έλεγε ο Τοκβίλ²¹. Ο χριστιανισμός κατά πολλούς μελετητές αποτελεί την «εθνική θρησκεία» των Η.Π.Α. Οι ίδιοι οι Αμερικανοί έχουν επιβεβαιώσει την χριστιανική τους ταυτότητα. Σε τρεις δημοσκοπήσεις, ανάμεσα στα 1986 και το 1996, το 84-88% των Αμερικανών είπε ότι ήταν χριστιανοί. Η αναλογία των χριστιανών στην Αμερική ανταγωνίζεται ή και

¹⁸ Ibid, σ.131

¹⁹ Ibid, σ.132

²⁰ Ibid, σ.133-137.

²¹ Βλέπε Αλέξης Ντε Τοκβίλ *«Η Δημοκρατία στην Αμερική»*, εκδόσεις Στοχαστής, Αθήνα.

ξεπερνά την αναλογία των Εβραίων στο Ισραήλ, των μουσουλμάνων στην Αίγυπτο, των ινδουιστών στην Ινδία και των ορθοδόξων πιστών στη Ρωσία.

Οι Αμερικανοί πάντα έβλεπαν τους εαυτούς τους ως χριστιανικό έθνος, υποστηρίζει ο Irving Kristol, εξίσου ανεκτικό έναντι όλων των άλλων θρησκειών, όσο αυτές ήταν ομόλογες με τους παραδοσιακούς ιουδαίο-χριστιανικούς ηθικούς κανόνες. Αυτή η ανεκτικότητα δεν σήμαινε ποτέ στην πραγματικότητα , απόλυτη ισότητα ως προς τη θέση. Ο χριστιανισμός δεν είναι μια επίσημα καθιερωμένη θρησκεία «αλλά εντούτοις είναι καθιερωμένη άτυπα». Οι Αμερικανοί παραμένουν ακόμη χριστιανικός λαός, όπως ήταν σε όλη τη διάρκεια της ιστορίας τους²².

Η Πολιτική Θρησκεία

Η πολιτική θρησκεία επιτρέπει στους Αμερικανούς να συνδυάζουν την εκκοσμικευμένη πολιτική τους με τη θρησκευόμενη κοινωνία τους, να συνενώνουν το Θεό με τη χώρα και έτσι να προσδίδουν θρησκευτική ιερότητα στον πατριωτισμό τους και εθνικιστική νομιμότητα στις θρησκευτικές τους πεποιθήσεις, να συγχωνεύουν κατά συνέπεια τις πίστεις που σε άλλη περίπτωση θα μπορούσαν να είναι αλληλοσυγκρουόμενες μετατρέποντας αυτές σε αφοσίωση προς μια θρησκευτικά προικισμένη χώρα. Η πολιτική θρησκεία επιτρέπει σε κάθε Αμερικανό να πιστεύει σε έναν χριστιανικό ή μη Θεό, να ανήκει στο θρήσκευμα, στην εκκλησία που αυτός επιθυμεί, αλλά δεν είναι συμβατή με το είναι κανείς αθεϊστής, διότι η βάση της είναι η ύπαρξη μιας ανώτερης, υπερβατικής δύναμης. Σύμφωνα με τον Huntington, η αμερικανική πολιτική θρησκεία περιλαμβάνει τέσσερα βασικά στοιχεία:

Κεντρικό στοιχείο είναι η προϋπόθεση ότι το αμερικανικό σύστημα διακυβέρνησης ερείδεται σε θρησκευτική βάση. Προϋποθέτει μια Ανώτερη ύπαρξη. Όπως αναφέραμε οι σχεδιαστές του Συντάγματος πίστευαν ότι η δημοκρατική διακυβέρνηση που δημιούργησαν θα μπορούσε να επιβιώσει μόνο μέσω θρησκευόμενων και ηθικών ανθρώπων, άποψη που υιοθέτησαν και οι επόμενες γενιές Αμερικανών ηγετών. Η ίδια

²² Huntington, (2005), σ.150.

η ύπαρξη του Θεού αποτελεί τη θεμελιώδη αρχή της αμερικανικής κοινωνίας και διακυβέρνησης.

Ένα δεύτερο βασικό στοιχείο της πολιτικής θρησκείας, το οποίο παραμένει ιδιαίτερα έντονο και στις μέρες μας και θα αποτελέσει μια από τις βασικές συνιστώσες γύρω από την οποία θα κινηθεί η έρευνα μας είναι η πεποίθηση πως οι Αμερικανοί αποτελούν τον περιούσιο ή όπως είπε ο πρόεδρος Λίνκολν ο «σχεδόν περιούσιος λαός» του Θεού, ότι η Αμερική είναι το νέο Ισραήλ, που έχει αποστολή να κάνει το καλό στον κόσμο.

Το τρίτο στοιχείο της αμερικανικής πολιτικής θρησκείας είναι η κυριαρχία των θρησκευτικών αναφορών και συμβόλων στη δημόσια ρητορική, την πολιτική έκφραση, στις τελετουργίες και εορτασμούς. Οι πρόεδροι πάντα ορκίζονται στη Βίβλο όταν αναλαμβάνουν τα καθήκοντα τους, ενώ οι προεδρικοί λόγοι χαρακτηρίζονται από θρησκευτική ρητορική και βιβλικές αναφορές. Η επιρροή ειδικότερα της Βίβλου είναι πολύ σημαντική και θα μας απασχολήσει σε επόμενα μέρη της εργασίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατέχει τη θέση του ιερότερου βιβλίου, που αποδέχεται η πλειοψηφία των Αμερικανών σε χριστιανικά και μη χριστιανικά δόγματα. Σε κάθε αμερικανικό νόμισμα εμφανίζεται τα περίφημο «In God We Trust», οι Αμερικανοί ορκίζονται σε ένα έθνος υπό τη σκέπη του Θεού ενώ οι καθημερινές σύνοδοι στο Κογκρέσο αρχίζουν με προσευχή.

Τέταρτον, οι αμερικανικοί εθνικοί εορτασμοί διεξάγονται σε θρησκευτική ατμόσφαιρα και εκτελούνται θρησκευτικές λειτουργίες. Η ημέρα της Μνήμης, η εορτή των Ευχαριστιών, οι αναλήψεις των προεδρικού αξιώματος και οι κηδείες των προέδρων αποτελούν έναν ιερό αμερικανικό εορτασμό. Η συνένωση της θρησκείας με την πολιτική αναδεικνύεται και από το γεγονός ότι κείμενα και ομιλίες όπως η Διακήρυξη της Ανεξαρτησίας, το Σύνταγμα, η ομιλία στη δεύτερη ανάληψη καθηκόντων του Λίνκολν, η ομιλία στην ανάληψη καθηκόντων του Κένεντι, η ομιλία του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ «I Have a Dream», έχουν γίνει ιερά κείμενα που προσδιορίζουν την αμερικανική ταυτότητα²³.

²³ Τα παραπάνω αναλύονται στο Huntington, (2005), σ.152-157.

Η πολιτική θρησκεία μετατρέπει τους Αμερικανούς από λαό με πολλά θρησκευόμενα σε έθνος με ψυχή εκκλησίας. Αυτή η εκκλησία εκτός του να είναι αμερικανική περιέχει προτεστάντες, καθολικούς, άλλους χριστιανούς, εβραίους αλλά και μη χριστιανούς. Ωστόσο πρόκειται για μια εκκλησία βαθιά χριστιανική στη προέλευση της, όπου όπως τονίσαμε οι χριστιανικές και βιβλικές αναφορές διαποτίζουν τις εκφράσεις της πολιτικής θρησκείας, πίσω από την οποία βρίσκονται βιβλικά αρχέτυπα.

Η πολιτική θρησκεία της Αμερικής είναι μια θρησκεία που δεν σχετίζεται με συγκεκριμένα δόγματα, είναι εθνική και στη μορφή της διατύπωσης της όχι σαφώς χριστιανική. Όμως είναι βαθιά χριστιανική στη εκπόρευση, στο περιεχόμενο, στις παραδοχές και στο ύφος της. Ο Θεός στον οποίο εναποθέτουν τις ελπίδες τους οι Αμερικανοί είναι ο χριστιανικός Θεός. Έτσι το Αμερικανικό Πιστεύω είναι ο προτεσταντισμός χωρίς Θεό, η αμερικανική πολιτική θρησκεία είναι ο χριστιανισμός χωρίς Χριστό²⁴.

²⁴ Huntington, σ. 156.

Η Χριστιανική Δεξιά στην Αμερικανική Πολιτική Ζωή

Η Εξέλιξη του Κινήματος

Η Χριστιανική Δεξιά εμφανίσθηκε στα μέσα της δεκαετίας του '70, ως μια αντίδραση στην προοδευτική επανάσταση της δεκαετίας του '60 αλλά και ως μια δύναμη που επιθυμούσε να εκφράσει πολιτικό λόγο. Πέρα από την προώθηση μιας ηθικής ή συντηρητικής κοινωνικής ατζέντας εξέφραζε και μια αντίδραση στην πολιτική της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, τα κοινωνικά προγράμματα, την υψηλή φορολογία και το κράτος πρόνοιας. Η εμφάνιση της Χριστιανικής Δεξιάς στο πολιτικό προσκήνιο έγινε αισθητή στις εκλογές του 1980, όπου είχαμε την εντυπωσιακή συμμετοχή ψηφοφόρων που προέρχονταν από αυτήν για την υποστήριξη του Ρόναλντ Ρέικαν ενάντια σε έναν πρόεδρο, τον Τζίμι Κάρτερ, ο οποίος παραδόξως ήταν ο πρώτος ευαγγελιστής ηγέτης των Η.Π.Α.

Το 1979 είχαμε την ίδρυση της πρώτης σημαντικής οργάνωσης- ομπρέλας του νέου κινήματος. Η Ηθική Πλειοψηφία (Moral Majority) ήταν το αποτέλεσμα των προσπαθειών του Jerry Falwell, έπειτα από σειρά συσκέψεων με συντηρητικούς ηγέτες όπως ο Paul Weyrich, Richard Viguerie και Howard Philips²⁵. Οι παραπάνω κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '70 προσπάθησαν να πολιτικοποιήσουν τους ευαγγελιστές χριστιανούς και να τους εντάξουν στον ευρύ δεξιό χώρο²⁶. Με την αποφασιστική συνεισφορά του Viguerie, ο οποίος είχε δημιουργήσει ένα τεράστιο δίκτυο ταχυδρομικής ενημέρωσης, που περιλάμβανε μέλη από διάφορες θρησκευτικές και πολιτικές οργανώσεις, είχαμε την εξέλιξη του ευαγγελικού κινήματος και την αύξηση της ικανότητας του παρέμβασης και επηρεασμού της πολιτικής ζωής²⁷. Στην προσπάθεια εντάχθηκαν think tanks όπως το Heritage Foundation, λόμπι όπως το National Right to Life Committee και ραδιοτηλεοπτικά δίκτυα όπως το Focus on the Family. Δημιουργήθηκε έτσι η πρώτη συμμαχία ανάμεσα σε πολιτικά ενεργούς ευαγγελιστές και συντηρητικούς ακτιβιστές.

²⁵ Ο Paul Weyrich ήταν αυτός που πρότεινε την ονομασία *Moral Majority*, ενώ ο Howard Philips ήταν ιδρυτής του *Conservative Caucus*. Ο Richard Viguerie ήταν η πιο χαρισματική προσωπικότητα και είχε την μεγαλύτερη συνεισφορά χάρη και στις ικανότητές του, που φάνηκαν όταν δούλεψε για την οργάνωση *Young Americans for Freedom*.

²⁶ Kaplan Esther, *With God On Their Side: George W. Bush and the Christian Right*, The New Press New York (2005), σελ.72

²⁷ Dillard D. Angela, *Guess Who's Coming To Dinner now? Multicultural Conservatism in America*, New York University Press (2001), σελ.152

Αποτέλεσμα των παραπάνω προσπαθειών ήταν η εκλογική υποστήριξη προς τον Ρόναλντ Ρέιγκαν και η δεξιόστροφη αλλαγή της Αμερικανικής πολιτικής κουλτούρας. Αξίζει να σημειωθεί ότι η συντηρητική οικονομική ατζέντα όπως μείωση των φόρων, πλήρης ελευθέρωση της αγοράς και μείωση της ομοσπονδιακής παρέμβασης ήταν απόλυτα συμβατή με τους χριστιανούς φονταμενταλιστές. Σε αντίθεση με τον Καθολικισμό καθώς και άλλα χριστιανικά δόγματα που έδιναν έμφαση στην αλληλεγγύη προς τους φτωχούς, το αναδυόμενο ευαγγελικό κίνημα έδινε έμφαση στην προσωπική ευθύνη μέσω της εμπειρίας της αναγέννησης. Έβλεπε έτσι με καχυποψία την παρέμβαση των κυβερνήσεων και την οικονομική ισότητα για αυτό και πρόθυμα αποδεχόταν την μείωση των φόρων και την κατάργηση των κοινωνικών προγραμμάτων²⁸. Με την παρότρυνση της Χριστιανικής Δεξιάς εκατομμύρια πιστοί προσήλθαν στις κάλπες, συνεισφέροντας στα 2/3 των δέκα ποσοστιαίων πόντων που είχε προβάδισμα ο Ρέιγκαν έναντι του Κάρτερ στις προεδρικές εκλογές του 1980. Η παραπάνω εξέλιξη ενδυναμώθηκε στις εκλογές του 1984, όταν το 80% των λευκών αναγεννημένων χριστιανών ψηφοφόρων υποστήριξε το ρεπουμπλικανικό κόμμα, συμβάλλοντας έτσι στην μεγαλύτερη αλλαγή μιας συγκεκριμένης κοινωνικής κατηγορίας²⁹. Ωστόσο η συμμαχία αυτή δεν ήταν ιδιαίτερα σταθερή, η διακυβέρνηση Ρέιγκαν δεν ικανοποίησε αρκετά τις επιδιώξεις τις θρησκευόμενης δεξιάς, ούτε την πιο ακραία πτέρυγα του κόμματος του. Ο ίδιος ο πρόεδρος συντάχθηκε περισσότερο με ορισμένες νεοσυντηρητικές πολιτικές ενώ αύξησε το μέγεθος της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, τον προϋπολογισμό και το εθνικό έλλειμμα. Κατά βάθος ήταν ένας libertarian, που περιορίσθηκε σε μεγάλες συμβολικές κινήσεις προς το ευαγγελικό και συντηρητικό κίνημα στο εσωτερικό του κόμματος του. Παρά όλες τις απογοητεύσεις, η θρησκευόμενη δεξιά ήταν έτοιμη να επεκτείνει την εκλογική της βάση και την επιρροή της.

Το κίνημα υπέρ της οικογένειας, το οποίο ήταν η βασική ομπρέλα για όλες τις οργανώσεις του ευρέως συντηρητικού κινήματος είχε κερδίσει σημαντικό έδαφος και μέσα στο Ρεπουμπλικανικό κόμμα. Το ιδεολογικό χάσμα που πολλοί μετριοπαθείς ρεπουμπλικάνοι φοβόντουσαν ανάμεσα στους συντηρητικούς των οικονομικών και της ελεύθερης αγοράς από τη μια και τους κοινωνικούς και θρησκευόμενους συντηρητικούς από την άλλη, είχε διευρυνθεί προς τα τέλη της δεκαετίας του '80. Με

²⁸ Σε αντίθεση με τους Καθολικούς Εβραίους και παραδοσιακούς προτεστάντες. Kaplan (2005) σελ.71-72

²⁹ Dillard D. Angela (2001) σ.152-153

την θετική πορεία της οικονομίας να παραμένει, οι κοινωνικοί συντηρητικοί προσπάθησαν να μεταφέρουν την προσοχή του κόμματος σε άλλα θέματα, τονίζοντας παράλληλα τη δυναμική των πολιτιστικών και κοινωνικών αντιπαλοτήτων, που μπορούσαν να εξασφαλίσουν μεγαλύτερη και σταθερότερη υποστήριξη προς το κόμμα από ότι τα οικονομικά ζητήματα³⁰. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να τονιστεί και ο ιδιαίτερος ρόλος του συντηρητικού think tank, «Free Congress's Center for Cultural Conservatism». Υποστήριξε και προώθησε τον κοινωνικό συντηρητισμό σε μια εποχή που το Moral Majority είχε αρχίσει να καταρρέει, ενώ ο ιδρυτής του Jerry Falwell το είχε εγκαταλείψει το 1986, δηλώνοντας ότι η αποστολή του είχε ολοκληρωθεί³¹. Ο Paul Weyrich ήταν ο επικεφαλής του think-tank, που μαζί με συνεργάτες του συνέταξε την έκθεση του κέντρου με τίτλο «*Cultural Conservatism: Theory and Practice*», το οποίο αποτέλεσε και το σύγγραμμα που ακολούθησε η θρησκευόμενη δεξιά³². Το Christian Coalition δημιουργήθηκε από τον Pat Robertson με την υποστήριξη του Free Congress Foundation, που συνεχίζει να αποτελεί το βασικό think tank της οργάνωσης.

Η Χριστιανική Δεξιά στην προσπάθειά της να αναδειχθεί και να καταλήξει στη σημερινή κατάσταση πέρασε από διάφορες φάσεις ανάπτυξης. Η πορεία αυτή εξέλιξης από ένα κίνημα διαμαρτυρίας σε πολιτικό σύμμαχο είναι αποτέλεσμα μιας σταδιακής και προσεκτικής προσαρμογής στην πραγματικότητα της πολιτικής. Ο Matthew C. Moen διακρίνει τις εξής φάσεις³³: Την φάση της επέκτασης (expansionist phase) που αρχίζει από τα μέσα της δεκαετίας του '70 με την άνοδο της Χριστιανικής Δεξιάς μέχρι και την πρώτη θητεία του προέδρου Ρέιγκαν, η οποία χαρακτηρίζεται από οργανωσιακή ανάπτυξη, ταχυδρομικό marketing, φονταμενταλιστές ηγέτες, νομοθετικές παρεμβάσεις και πολιτικό παραλογισμό. Ακολουθεί μια σύντομη «μεταβατική» φάση το 1985 και 1986 που χαρακτηρίζεται από περικοπή δαπανών, νέους τρόπους χρηματοδότησης και μειωμένη ικανότητα πολιτικής παρέμβασης. Η φάση «θεσμοποίησης» εκτείνεται από το 1987 μέχρι το 1994. Διακρίνεται για την οικονομική σταθερότητα, τη δημιουργία λαϊκής βάσης κυρίως σε περιοχές της υπαίθρου, την υιοθέτηση κλασσικής φιλελεύθερης ρητορικής

³⁰ Dillard D. Angela (2001) σελ.154

³¹ Για τις διάφορες φάσεις της Θρησκευόμενης Δεξιάς βλέπε Moen C. Mathew, "The Evolving Politics of the Christian Right", *Political Science and Politics*, (September 1996), σ.461-464.

³² Dillard D. Angela (2001) σελ.154

³³ Moen C. Mathew,(September 1996)

αντί για ηθικολογία και την εισχώρηση και συμβίωση ευαγγελικών και πεντηκοστιανών χριστιανών με τους φονταμενταλιστές και την άνοδο του Christian Coalition ως την ισχυρότερη οργάνωση μέσα στο κίνημα. Τέλος έχουμε την φάση της «ανάστροφης εξέλιξης», η οποία αποδείχθηκε βραχυχρόνια, αφού αποσκοπούσε στον έλεγχο του Κογκρέσου από τους Ρεπουμπλικάνους, στην επικέντρωση της πολιτικής δράσης σε πολιτειακό επίπεδο και στον αναγκαίο συμβιβασμό όπου κριθεί απαραίτητο σε κοινωνικά θέματα. Η φάση της «ανάστροφης εξέλιξης» ξεκίνησε το 1995, είχε τα βασικά χαρακτηριστικά της φάσης της «θεσμοποίησης» ενώ γρήγορα απέκτησε νέα δυναμική και κινήθηκε προς νέες κατευθύνσεις με την εκλογή στην προεδρία του νεότερου Μπους.

Η σταδιακή στροφή της Χριστιανικής Δεξιάς προς μια πιο μετριοπαθή ρητορική και συμβατική πολιτική πρακτική, καθώς και η προσεκτικότερη προσπάθεια επίτευξης πολιτικών επιτυχιών, είχαν ως αποτέλεσμα την σαφή αύξηση της πολιτικής της επιρροής. Η πιο χαρακτηριστική έκφανση αυτού του φαινομένου είναι ο αναβαθμισμένος ρόλος της Χριστιανικής Δεξιάς μέσα στο Ρεπουμπλικανικό κόμμα³⁴.

Η Ηθική Πλειοψηφία (The Moral Majority)

Το εσωτερικό του ναού του Αγίου Θωμά, που βρίσκεται στο Λυντσμπεργκ της Βιρτζίνια και ανήκει στους βαπτιστές, θυμίζει μάλλον αίθουσα συνεδρίων παρά ναό³⁵. Από την άποψη αυτή, το τυπικό του Αγίου Θωμά δε διαφέρει από τα συνέδρια οποιουδήποτε επαγγέλματος. Άλλωστε οι εκκλησίες στην Αμερική είναι οργανωμένες όπως οι επιχειρήσεις, με την οικονομική τους ανεξαρτησία, που εξασφαλίζουν οι εξορμήσεις για τη συλλογή εισφορών από τα μέλη τους, με τις μεθόδους marketing που εφαρμόζουν στο ιεραποστολικό τους έργο, με τη χρησιμοποίηση των μέσων ενημέρωσης και την κατάκτηση αγορών.

Επικεφαλής του Αγίου Θωμά είναι ο περίφημος πλέον Jerry Falwell, ο οποίος θεωρείται εάν όχι ο μεγαλύτερος, ένας από τους μεγαλύτερους θρησκευτικούς

³⁴ Moen C. Mathew "The Evolving Politics of the Christian Right", *Political Science and Politics*, (September 1996), σ.461-464.

³⁵ Ο Τόκβιλ είχε σημειώσει την τάση των Αμερικανών για τα μεγάλα συνέδρια, που εξακολουθούν και στις μέρες μας να παίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην κοινωνική ζωή της χώρας. Βλέπε Αλέξης Ντε Τόκβιλ «*Η Δημοκρατία στην Αμερική*», εκδόσεις Στοχαστής, Αθήνα.

μάνατζερ. Στις αρχές της δεκαετίας του '80, το ποίμνιο του Αγίου Θωμά αριθμούσε 25.000 προτεστάντες και ο ετήσιος προϋπολογισμός του ξεπερνούσε τα 30 εκατομμύρια δολάρια. Εκτός από τις ιεραποστολές του, συντηρεί ένα δημοτικό σχολείο και ένα κολέγιο, που φιλοδοξούν να αναπτύξουν το «θρησκευτικό χαρακτήρα» των μαθητών και να διδάξουν την πειθαρχία και την υποταγή στους ανωτέρους τους. Ο ίδιος ο Falwell θυμίζει με τη συμπεριφορά του περισσότερο επιχειρηματία παρά ιεροκήρυκα, ενώ οι κουβέντες του είναι γεμάτες από βιβλικά αποφθέγματα. Απαντά σε όλα, γιατί η Βίβλος έχει απαντήσει σε όλα. Για αυτόν ο σοσιαλισμός σημαίνει ότι είναι κανείς δούλος στην Αίγυπτο, η ιδιωτική πρωτοβουλία αναφέρεται στα ιερά κείμενα και εφόσον οι Εβραίοι έκαναν εμπόριο, ο καπιταλισμός είναι ιερός. Αυτός ο μέγας ιεροκήρυκας- μάνατζερ φιλοδοξούσε με την ίδρυση του Moral Majority (Ηθική Πλειοψηφία) το 1979, να αποκαταστήσει την πολιτική υγεία της χώρας. Σε μερικούς μήνες μόνο, η οργάνωση γνώρισε τεράστια επιτυχία και για μεγάλο διάστημα της δεκαετίας του '80 κάλυπτε το τεράστιο κενό – που ελάχιστοι άλλωστε διεκδικούσαν – της πολιτικής άκρας δεξιάς σε συνεργασία με την εκκλησιαστική εξουσία.³⁶

Το πρόγραμμα του Moral Majority ήταν απλό και προσιτό σε όλους: εναντίον των αμβλώσεων, εναντίον της νομικής αναγνώρισης των ομοφυλόφιλων ζευγαριών, εναντίον των ναρκωτικών και της πορνογραφίας, υπέρ μιας ισχυρής εθνικής πολιτικής και άμυνας. Το Moral Majority διέθετε ένα μεγάλο δίκτυο και γρήγορα αριθμούσε τα 17.000 ενεργά μέλη, στην πλειοψηφία τους προτεστάντες, ενώ υπήρχαν επίσης μερικοί καθολικοί ιερείς και λίγοι συντηρητικοί ραβίνοι. Το Moral Majority ήταν η πιο οργανωμένη προσπάθεια του νέου ρεύματος της Χριστιανικής Δεξιάς που έκανε την εμφάνισή του στην Αμερικανική πολιτική ζωή την δεκαετία του 1980³⁷. Χαρακτηριστικό είναι ότι αποτέλεσε έναν άτυπο αλλά ισχυρό πυρήνα της λεγόμενης συντηρητικής επανάστασης στην Αμερική, ένα πολιτικό φαινόμενο που κυριάρχησε στην Αμερικανική κοινωνία με την Προεδρία Ρέιγκαν και του οποίου η παρακαταθήκη συνεχίζεται μέχρι τις μέρες μας.

³⁶ Sorman Guy, «Η Συντηρητική επανάσταση στην Αμερική» εκδόσεις Ροές, Αθήνα (1985), σ.146-147

³⁷ Ibid σελ.150

Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό της τεχνικής του Falwell είναι ο ιεραποστολισμός, αρχίζοντας με την ίδρυση ιεραποστολών στην Αμερική, στις οποίες βαπτιστές ιεροκήρυκες προσπαθούν να κερδίσουν τις ψυχές μία προς μία και να απωθήσουν το κακό, ευρύνοντας συγχρόνως και τα γεωγραφικά όρια του δόγματος (βαπτιστές) που κυρίως συγκεντρώνονται στο Νότο. Η ιεραποστολική ιδέα επεκτείνεται και στο διεθνή χώρο, εξάλλου όπως αναφέρθηκε αποτελεί μέρος της αμερικανικής προτεσταντικής παράδοσης³⁸. Το Moral Majority είχε δραστηριοποιηθεί σε χώρες τόσο ανόμοιες μεταξύ τους όπως η Αργεντινή, η Κένυα, το Χονγκ Κονγκ, οι Φιλιππίνες και η κεντρική Αμερική, όπου το θρησκευτικό μήνυμα περιείχε και έντονο αντικομμουνισμό. Η πολεμική αυτή που κατευθυνόταν κατά της ΕΣΣΔ επέτρεψε στην οργάνωση Moral Majority να εισχωρήσει σε κύκλους που δεν έχουν σχέση με τους βαπτιστές και να ενσωματωθεί στην συντηρητική κίνηση. Αποτέλεσε έτσι έναν από τους βασικούς παράγοντες της Νέας αμερικανικής Δεξιάς.³⁹

Συγχρόνως, με την αμέριστη υποστήριξη του προς το Ισραήλ, ο Falwell συνεργάζεται στενά με μια σημαντική μερίδα της εβραϊκής κοινότητας. Ο ρόλος του Christian Zionism θα αναλυθεί παρακάτω, για να αναδειχθεί η επιρροή των φονταμενταλιστών χριστιανών στην πολιτική των Η.Π.Α. απέναντι στο Ισραήλ. Το εβραϊκό λόμπι δεν είναι αυτό που καθορίζει ή καλύτερα επηρεάζει την πολιτική του Λευκού Οίκου απέναντι στο Ισραήλ. Το λόμπι των Βαπτιστών, που υποστηρίζεται από δέκα φορές περισσότερους πιστούς από όσους έχει ο Ιουδαϊσμός, είναι ακόμα περισσότερο υπέρ του Ισραήλ, χωρίς να διακατέχεται από τύψεις που κατά καιρούς διαπερνούν την εβραϊκή κοινότητα. Η υποστήριξη αυτή προς το Ισραήλ εμπνέεται από θεολογικά, πολιτικά και ηθικά κριτήρια. Οι Βαπτιστές όπως και οι Ευαγγελιστές, Μεθοδιστές και άλλες φονταμενταλιστικές ομάδες, αισθάνονται πολύ κοντά στο λαό της Βίβλου και ενώ γνωρίζουν πολύ λίγο τους εβραίους της Αμερικής που είναι μάλλον σπάνιοι στο Νότο, επισκέπτονται πολύ συχνά το Ισραήλ⁴⁰. Για τον Falwell και τους οπαδούς του,

³⁸ βλέπε Walter Russell Mead, *Special Providence- American Foreign Policy and how it changed the world*, Alfred A. Knopf, New York (2001).

³⁹ Sorman Guy (1985) σ.150-153

⁴⁰ Δεν πρέπει να ξεχνά κανείς ότι οι πρώτοι μετανάστες είχαν ταυτιστεί με το λαό του Ισραήλ, ψάχνοντας για τη Γη της Επαγγελίας, ενώ στις πόλεις και τα χωριά που ίδρυσαν έδωσαν ονόματα παρμένα από τη Βίβλο: Σάλεμ, Ναζαρέτ, Χαναάν, Βηθλεέμ, ακόμα και Εδέμ και Παράδεισο. Ο George Washington ορκίστηκε επί της Βίβλου και έκτοτε τον μιμήθηκαν όλοι οι Πρόεδροι .

εβραίοι είναι κυρίως οι Ισραηλινοί και όχι οι Νεοϋορκέζοι τους οποίους τουλάχιστον την εποχή του Moral Majority δεν συναναστρεφόταν συχνά αλλά αυτό ενδέχεται να έχει αλλάξει στα πλαίσια δημιουργίας μιας πιο ευρείας συμμαχίας, ενώ το Ισραήλ αποτελεί τον προμαχώνα του ελεύθερου κόσμου.

Η Θρησκευτική Πόλωση

Χαρακτηριστικό στοιχείο της ανόδου της Χριστιανικής Δεξιάς αποτελεί το γεγονός ότι τα φανατικά δόγματα προσεταιρίζονται όλο και περισσότερους πιστούς που εγκαταλείπουν τις πιο ανεκτικές Εκκλησίες. Σύμφωνα με τους αριθμούς του Εθνικού Συμβουλίου Εκκλησιών, το ποίμνιο των αγγλικανικών εκκλησιών οι οποίες στα μάτια των Αμερικανών ταυτίζονται με την ανοχή, τον φιλελευθερισμό και τη λαϊκοποίηση έχει περιορισθεί μεταξύ του 1965 και του 1978 από 18 σε 13 εκατομμύρια πιστούς. Την ίδια εποχή οι Βαπτιστές από 10 εκατομμύρια έφτασαν σε 13, οι μορμόνοι από 1 σε τρία και οι χιλιαστές από 300.000 σε 1 εκατομμύριο πιστούς⁴¹. Οι τρεις αυτές εκκλησίες που θεωρούνται από τις βασικές του χριστιανικού φονταμενταλισμού, είναι οργανωμένες με ένα πρότυπο και βασίζονται στο χαρισματικό χαρακτήρα των ιεροκηρύκων τους.

Το ίδιο συμβαίνει και με την ιουδαϊκή θρησκεία. Ο αριθμός των συντηρητικών συναγωγών αυξάνεται, παρατηρείται έτσι μια συνολική μετακίνηση των πιστών. Οι πιο φανατικές εκκλησίες που πριν περιορίζονταν στο Νότο και ιδιαίτερα μεταξύ των Μαύρων είναι αυτές που προσελκύουν τα τελευταία χρόνια τους λευκούς πιστούς της μεσαίας τάξης⁴². Ταυτόχρονα θρησκευτικοί ηγέτες προσπαθούν να δημιουργήσουν μια κοινή ταυτότητα ανάμεσα στα ευαγγελικά δόγματα και τους αναγεννημένους χριστιανούς αλλά και να εξαλείψουν τις διαφορές με άλλους κοινωνικούς συντηρητικούς όπως Καθολικοί και Μορμόνοι, καθώς και ορθόδοξους Εβραίους. Όπως θα δούμε η προσπάθεια αυτή απέδωσε ιδιαίτερα την δεκαετία του '90 ενώ η δεκαετία του '80 χαρακτηρίζεται από την προσπάθεια αυτή, η οποία όμως δεν απέφερε άμεσα αποτελέσματα. Σε αυτό συνέβαλε όπως αναφέραμε και παραπάνω η αύξηση της θρησκευτικής βάσης των φονταμενταλιστικών δογμάτων. Έτσι

⁴¹ Sorman Guy (1985) σ.152

⁴² Ibid

παραδοσιακά προτεσταντικά δόγματα (mainline protestants) όπως οι Πρεσβυτεριανοί και η Ενωμένη Εκκλησία του Χριστού (United Church of Christ) ελάττωσαν σημαντικά τη δύναμη τους την δεκαετία του '90 ενώ συντηρητικές Καθολικές εκκλησίες, Πεντηκοστιανοί (Pentecostal), Μορμόνοι και οι εκκλησίες του Χριστού (Churches of Christ), όλες μέρος της αναδύομενης Χριστιανικής συντηρητικής συμμαχίας, αύξησαν κάθε μια τους πιστούς της από 16% έως 19%⁴³. Έχει δημιουργηθεί έτσι το φαινόμενο ενός μεγάλου χάσματος ανάμεσα στους φονταμενταλιστές και στους μετριοπαθής εντός του ίδιου δόγματος, με χαρακτηριστικό παράδειγμα Καθολικούς της Χριστιανικής Δεξιάς οι οποίοι θεωρούν πως οι ομόθρησκοί τους που τάσσονται υπέρ των αμβλώσεων είναι αμαρτωλοί ενώ συμμαχούν με μουσουλμάνους για το ίδιο θέμα στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών⁴⁴. Παρατηρείται λοιπόν το φαινόμενο ένας συντηρητικός καθολικός να έχει περισσότερα κοινά με έναν προτεστάντη ευαγγελιστή και να ψηφίζουν και οι δύο το Ρεπουμπλικανικό κόμμα, σε αντίθεση με ένα φιλελεύθερο καθολικό⁴⁵.

Ο ρόλος της Χριστιανικής Δεξιάς έχει απασχολήσει πολλούς ερευνητές, πολιτικούς και ακαδημαϊκούς αλλά η επιρροή της και οι πολιτικές της στην Αμερικανική εξωτερική πολιτική έχουν παραμεληθεί, γεγονός που δύσκολα μπορεί να συνεχισθεί αφού η επιρροή της τελευταίας είναι δύσκολο πλέον να αγνοηθεί. Κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, ο πρωταρχικός στόχος της Χριστιανικής Δεξιάς ήταν ο αντι-κομμουνιστικός αγώνας.

Το ευρύτερο κίνημα της Χριστιανικής Δεξιάς χαρακτηρίζεται και από την τάση του στην μονομερή δράση. Παραδοσιακά ήταν αντίθετο στον Διεθνισμό και τις πολυμερείς αποφάσεις, λόγω της πίστης στην Αμερικανική ανωτερότητα αλλά και σε μια συνωμοσιολογική προσέγγιση που αντιμετώπιζε καχύποπτα κάθε πολυμερή προσπάθεια. Οι πρώτοι που μπήκαν στο στόχαστρο του κινήματος από την δεκαετία του '50 και του '60 ήταν οι διεθνιστές και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών. Μάλιστα

⁴³ Berlet Chip, "Religion and Politics in the United States", *Public Eye*, (summer 2003)

⁴⁴ Kaplan Esther, *With God On Their Side: George W. Bush and the Christian Right*, The New Press New York (2005), σελ.74.

⁴⁵ Για το θέμα αυτό και την σχέση θρησκευτικής διαμάχης με τα πολιτικά κόμματα της Αμερικής βλέπε Geoffrey Layman, *The Great Divide- Religious and cultural conflict in American party politics*, Columbia University Press, New York.

δημιουργήθηκαν κινήσεις για την απόσυρση των Η.Π.Α. από τον οργανισμό⁴⁶. Οι αντικομμουνιστικές οργανώσεις ασπαζόντουσαν τις ίδιες πεποιθήσεις, θεωρώντας τον διεθνισμό, τον σοβαρότερο κίνδυνο για τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η αντίθεση προς τους διεθνείς θεσμούς που θεωρούνται επικίνδυνοι για την Αμερικανική κυριαρχία και τον ρόλο της χώρας ως «λυτρωτικού έθνους», συνεχίζεται μέχρι και σήμερα στους κύκλους της Χριστιανικής Δεξιάς.

Η Φάση Θεσμοποίησης

Με τις προεδρικές εκλογές του 1980, η Ρεπουμπλικανική συμμαχία έγινε αισθητά πιο ετερογενείς. Σε αυτό οφείλεται η εισχώρηση σε αυτήν, των λευκών ευαγγελιστών προτεσταντών. Κινούμενη από την επιθυμία τους να προωθήσουν τις παραδοσιακές ηθικές αξίες, οι νέοι αυτοί ρεπουμπλικάνοι χαρακτηρίζονταν από τη χαμηλότερη κοινωνική τους θέση και την χαμηλότερη αποδοχή των παραδοσιακών ρεπουμπλικανικών αξιών της αγοράς. Έτσι από την αρχή, η συμμαχία αυτή παρουσίαζε τον φόβο της σύγκρουσης και διάσπασης. Η επιτυχία της εξαρτιόταν κυρίως από την ικανότητα των εκάστοτε υποψηφίων να διαχειριστούν αυτές τις διαφορές. Στη διαδικασία αυτή δύο αποτελέσματα είναι δυνατά:⁴⁷

Η μια πιθανότητα είναι αυτή που ονομάζεται «rosy scenario», όπου οικονομικοί και κοινωνικοί συντηρητικοί δουλεύουν μαζί για να επιτύχουν κοινούς εκλογικούς ή πολιτικούς στόχους. Παραδείγματα αυτού του σεναρίου είναι οι νίκες του Ρέιγκαν το 1980 και '84, όπως και η εκλογή του George Bush το 1988. Η εκδοχή αυτή σημαίνει ότι οι Ρεπουμπλικάνοι μπορούν να εκμεταλλευθούν το δημόσιο κλίμα συνδυάζοντας μια αντίδραση κατά της μοντερνικότητας και μια ανανέωση της εμπιστοσύνης στην αγορά. Έτσι απαιτείται μια δόση πραγματισμού από όλα τα μέρη του κόμματος, υποστηρίζοντας τον κάθε υποψήφιο παρά τις διαφορές τους σε συγκεκριμένα ζητήματα.

⁴⁶ Oldfield Duane, “The Evangelical Roots of American Unilateralism: The Christian Right Influence and How to Counter It”, *Foreign Policy in Focus*, IRC, (March 2004).

⁴⁷ Nesmith Bruce, “Rosy Scenario: The Republican- White Evangelical Alliance Holds in Iowa” *Political Science and Politics*, vol.28, (March 1995), σελ.18-24.

Η άλλη πιθανότητα είναι το λεγόμενο «bleak scenario», το οποίο είναι αποτέλεσμα της αποχώρησης των λευκών ευαγγελιστών, λόγω της μη προώθησης των πολιτικών τους στόχων από την Ρεπουμπλικανική διακυβέρνηση. Στην περίπτωση αυτή η συμμαχία υποβαθμίζεται ή υπονομεύεται, όπως μάλλον συνέβη στις εκλογές της γερουσίας το 1982. Επίσης μπορεί να δημιουργηθούν εσωτερικές διαμάχες στις προκριματικές εκλογές ή συγκρούσεις σε επιτροπές και συνέδρια του κόμματος. Βέβαια υπάρχει η περίπτωση άλλοι ρεπουμπλικάνοι να παίξουν αυτό το ρόλο αν αισθάνονται αποκλεισμένοι. Για παράδειγμα η ήττα του Bush το 1992 οφείλεται εν μέρει στην μη υποστήριξη παραδοσιακών ρεπουμπλικάνων, παρόλο που διατήρησε την υποστήριξη των ευαγγελιστών.⁴⁸

Μετά από μια σειρά σκανδάλων που μείωσαν την αξιοπιστία των τηλέ-ευαγγελιστών και την πολιτική αποτυχία του Pat Robertson στα προκριματικά των προεδρικών εκλογών του 1988, το ευαγγελικό κίνημα εμφανίσθηκε αποδυναμωμένο. Γρήγορα όμως το κίνημα αναγεννήθηκε και ενισχύθηκε με την ίδρυση της οργάνωσης του Pat Robertson, το Christian Coalition (Χριστιανική Συμμαχία) το 1989. Αν και η οργάνωση αυτή σίγουρα θεωρείται ως η φυσική εξέλιξη της Χριστιανικής Δεξιάς που εμφανίσθηκε στα μέσα της δεκαετίας του '70, ωστόσο έδωσε μια ώθηση στο κίνημα προς νέες κατευθύνσεις⁴⁹.

Πριν από την παραπάνω εξέλιξη όμως αξίζει να αναλύσουμε προσεκτικότερα την πορεία της χριστιανικής δεξιάς την δεκαετία του '80. Ο Falwell από τα τέλη της δεκαετίας του '80 άρχισε να κινείται περισσότερο προς το κέντρο του ρεπουμπλικανικού κόμματος, υποστηρίζοντας μάλιστα την υποψηφιότητα του μετριοπαθή George Bush. Αντιθέτως ο Robertson, απογοητευμένος και από την ηγεσία Ρέιγκαν, η οποία δεν στάθηκε συνεπής απέναντι στις υποχρεώσεις της προς την θρησκευόμενη δεξιά, δεν επιθυμούσε να συμβιβαστεί και ξεκίνησε την δική του προσπάθεια για διεκδίκηση της αρχηγίας του κόμματος⁵⁰.

Στην πρώτη φάση της εκστρατείας του έγινε αποδέκτης μεγάλης υποστήριξης, αλλά γρήγορα άρχισε να χάνει την αξιοπιστία του, λόγω των φονταμενταλιστικών διδαχών

⁴⁸ Ibid

⁴⁹ Dillard D. Angela, *Guess Who's Coming To Dinner now? Multicultural Conservatism in America*, New York University Press (2001), σελ154

⁵⁰ Ibid

του και ορισμένων προσβλητικών χαρακτηρισμών σε μειονοτικές ομάδες. Ο ίδιος προσπάθησε να υποβαθμίσει τις πεποιθήσεις του και τις χαρισματικές του τάσεις, τονίζοντας το γεγονός ότι είναι γιος πρώην γερουσιαστή, ότι απέκτησε πτυχίο νομικής από το Yale και τις επιχειρηματικές του ικανότητες, όπως η δημιουργία του Christian Broadcasting Network και Regent's University. Δεν κατάφερε όμως να απαλλαγεί από την αρνητική εικόνα που ο ίδιος είχε δημιουργήσει, ούτε να πείσει για τις μετριοπαθείς του πεποιθήσεις. Ιδιαίτερα η κόντρα του με τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τον οδήγησε σε ένα αδιέξοδο, αναγκάζοντας τον να παραιτηθεί από τον προεκλογικό αγώνα⁵¹.

Οι προκριματικές εκλογές του 1988, χρίζουν μιας προσεκτικότερης ματιάς ως προς την σημασία τους για την διαμόρφωση και εξέλιξη του ρεπουμπλικανικού κόμματος την δεκαετία του '90. Η υποψηφιότητα του Bush για την αρχηγία του κόμματος, στην αρχή τουλάχιστον της διαδικασίας φάνταζε ευάλωτη, πρώτον λόγω της αβεβαιότητας των ικανοτήτων του και δεύτερον λόγω της μη αποδοχής του από την δεξιά πτέρυγα του κόμματος. Στην αναμέτρηση εμφανίσθηκε και ο σημερινός υπουργός Άμυνας Donald Rumsfeld, ο οποίος αναδείχθηκε ως η σκληρή συντηρητική εναλλακτική στον αντιπρόεδρο George Bush. Ο ίδιος ο Rumsfeld παρουσιάσθηκε ως «γεράκι» στην εξωτερική πολιτική, διατηρώντας μια έντονη αντί-σοβιετική ρητορική και προκαλώντας τον Bush από τα δεξιά⁵². Μάλιστα είχε την υποστήριξη από στελέχη των πρώην ηγεσιών Nixon και Ford και από στελέχη ιδίως του Πενταγώνου της τότε κυβέρνησης Ρέιγκαν. Η κατάσταση όμως στο Ρεπουμπλικανικό κόμμα προς τα τέλη της δεκαετίας του '80, είχε μεταβληθεί όπως αναφέραμε προηγουμένως και δεν φαινόταν δυνατό ένας μόνο υποψήφιος να συνενώσει τις έσω-κομματικές δυνάμεις που αντιτίθονταν στον Bush. Υποστηρικτές της νεοφιλελεύθερης οικονομίας και νεοσυντηρητικοί όπως ο Kristol, τάχθηκαν με τον Jack Kemp, ενώ όπως αναφέραμε ο Pat Robertson κέρδισε την υποστήριξη των κοινωνικών συντηρητικών. Ο Rumsfeld και ο Robertson, αναγκάσθηκαν να παραιτηθούν από την διεκδίκηση του αξιώματος, κατανοώντας ότι εκφράζουν ένα συγκεκριμένο κομμάτι ο καθένας του Ρεπουμπλικανικού κόμματος, το οποίο όμως δεν αρκεί για να αμφισβητήσει την υπεροχή ενός εν ενεργεία αντιπροέδρου της κυβέρνησης. Έτσι εάν η επιλογή των

⁵¹ Dillard D. Angela (2001) σ.155-156

⁵² Mann James, *Rise of the Vulcans: The History of Bush's War Cabinet*, Penguin Books (2004) σελ.165-167.

υποψηφίων γινόταν από τα μέλη του National Security Council θα είχε κερδίσει ο Rumsfeld, ενώ αν η επιλογή γινόταν από τους ευαγγελιστές και τους θρησκευόμενους δεξιούς θα είχε κερδίσει ο Robertson⁵³.

Ο Mark J. Rozell και ο Clyde Wilcox, διακρίνουν τρεις βασικούς λόγους για την σχετική αποτυχία του πρώτου κύματος της Χριστιανικής Δεξιάς⁵⁴. Καταρχήν οι οργανώσεις αυτές δεν προσπάθησαν όσο έπρεπε να οικοδομήσουν λαϊκή βάση και ισχυρά ερείσματα στις τοπικές κοινωνίες. Ισχυρίζονται ότι ακόμη και η πιο πετυχημένη οργάνωση της περιόδου εκείνης, το Moral Majority, ήταν πρωταρχικά μια οργάνωση με σκοπό να προκαλέσει την προσοχή των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Δεύτερον, δεν επιτεύχθηκαν ευρείες συμμαχίες, ενώ οι ηγέτες του Moral Majority ήταν ιδιαίτερα διστακτικοί στο να συμπράξουν με καθολικούς, πρεσβυτεριανούς και παραδοσιακούς προτεστάντες. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι ενώ η συμμαχία ηγετών που δημιούργησε το Moral Majority περιείχε και έναν καθολικό και έναν Εβραίο, ενώ και ο Falwell έκανε επανειλημμένα ανοίγματα σε πιστούς που δεν άνηκαν στις τάξεις των Βαπτιστών, παρόλα αυτά οι έρευνες έδειξαν ότι στην οργάνωση υπήρχαν ελάχιστοι καθολικοί ή ακόμα και παραδοσιακοί προτεστάντες. Τέλος η Χριστιανική Δεξιά της περιόδου έκανε ελάχιστη προσπάθεια να περάσει το μήνυμά της σε ένα ευρύτερο κοινό, ενώ απευθυνόταν με την ίδια πύρινη ρητορική στον Τύπο και στο ευρύ κοινό με την οποία απευθυνόταν και στους οπαδούς της.⁵⁵

Μετά τις προεδρικές εκλογές του 1988, ο Robertson πιο έμπειρος πλέον και έχοντας διδαχθεί από λάθη του παρελθόντος διέκρινε την ανάγκη δημιουργίας μιας πολιτικής-κοινωνικής συμμαχίας, με ισχυρά λαϊκά ερείσματα που θα κυριαρχούσε στο Ρεπουμπλικανικό κόμμα και θα προωθούσε την κοινωνική ατζέντα της Χριστιανικής Δεξιάς. Εκμεταλλεύθηκε την εμπειρία του από την πολιτική αναμέτρηση, χρησιμοποίησε τις ταχυδρομικές λίστες και τη πολιτική του θέση για να δημιουργήσει το Christian Coalition. Αναγνωρίζοντας το πρόβλημα της δημόσιας εικόνας του, τα μέσα ενημέρωσης είχαν ιδιαίτερα αρνητική στάση εναντίον του στη διάρκεια των προκριματικών εκλογών, όπου ο Robertson παρουσιαζόταν ως φονταμενταλιστής,

⁵³ Ibid σ.167

⁵⁴ Rozell J. Mark, Wilcox Clyde "Second Coming: The Strategies of the New Christian Right", *Political Science Quarterly*, vol.111, No.2 (Summer 1996) σελ. 271-294

⁵⁵ Ibid

ακραίος, επικίνδυνος και τρελός, ανέθεσε στον διάσημο πλέον Ralph Reed τις δημόσιες σχέσεις ενώ ο ίδιος κινούσε τα νήματα πίσω από τα φώτα⁵⁶. Ο Reed αποδείχθηκε μια χαρισματική προσωπικότητα, ήταν νέος, μορφωμένος (διδάκτορας ιστορίας), διπλωματικός και επικοινωνιακός.

Κατά τη διάρκεια της θητείας του ως διοικητικού διευθυντή του Christian Coalition, η εικόνα της οργάνωσης βελτιώθηκε, ενδυναμώθηκαν οι επαφές με μη ευαγγελιστές χριστιανούς, καθολικούς και εβραίους και οι προσπάθειες της γνώρισαν μεγάλη επιτυχία⁵⁷. Θεωρήθηκε αναμφισβήτητη η πιο σημαντική οργάνωση της θρησκευόμενης δεξιάς. Ήταν επίσης η κυρίαρχη οργάνωση του κινήματος υπέρ της οικογένειας (pro-family movement), ενώ απέκτησε τεράστια δύναμη στο εσωτερικό του Ρεπουμπλικανικού κόμματος. Στο εθνικό συνέδριο του Ρεπουμπλικανικού κόμματος το 1992, η επιρροή της οργάνωσης ήταν παραπάνω από αισθητή. Κύριο χαρακτηριστικό του συνεδρίου αυτού ήταν η σκληρή ρητορική και οι λόγοι μίσους που εκφωνήθηκαν, κάνοντας έκκληση για έναν πολιτιστικό πόλεμο που πρέπει να κερδισθεί, ενός πολέμου το ίδιο κρίσιμος όσο και ο ψυχρός πόλεμος⁵⁸. Οι Δημοκρατικοί κατηγορήθηκαν ότι ετοιμάζουν έναν ανταρτοπόλεμο ενάντια στις Αμερικανικές αξίες, ότι σχεδίαζαν την καταστροφή της αμερικανικής οικογένειας μεταφέροντας τις λειτουργίες της στην ομοσπονδιακή κυβέρνηση, ότι προωθούσαν την αθεΐα, τις εκτρώσεις και την ομοφυλοφιλία ενώ τέλος ότι επιθυμούν να επαναφέρουν την κουλτούρα της ανήθικης δεκαετίας του '60. Ακόμα και ο σκληρός συντηρητικός καθολικός και απομονωτιστής Pat Buchanan που έχει πολλούς οπαδούς από την θρησκευόμενη πτέρυγα του κόμματος αλλά μικρή εκλογική βάση, κατείχε κεντρικό ρόλο στο συνέδριο. Ο Πρόεδρος Μπους δεσμευόταν να υποστηρίξει την άποψη των συνέδρων για προάσπιση της «ιουδαίο-χριστιανικής κληρονομιάς» του έθνους.⁵⁹ Στα χρόνια που ακολούθησαν η Χριστιανική Δεξιά κινήθηκε έξυπνα και

⁵⁶ Dillard D. Angela, *Guess Who's Coming To Dinner now? Multicultural Conservatism in America*, New York University Press (2001), σελ.155-156

⁵⁷ Βλέπε υπ. 32 και Second Coming: The Strategies of the New Christian Right, *Political Science Quarterly*, vol.111, No.2 (Summer 1996) σελ. 271-294. Ο ρόλος του Ralph Reed, ο οποίος μετέπειτα εντάχθηκε στην προεκλογική ομάδα της εκστρατείας του προέδρου αναφέρεται σε πολλά σημεία της εργασίας.

⁵⁸ Kaplan Esther, *With God On Their Side: George W. Bush and the Christian Right*, The New Press New York (2005), σελ.74-75. Το συνέδριο του Χιούστον το 1992 αποτελεί ένα κλασικό παράδειγμα μελέτης. Το σημαντικότερο ίσως συμπέρασμα είναι πως διαφάνηκε η πολιτική ανωριμότητα και αδιαλλαξία του κινήματος το οποίο στην πορεία ακολούθησε πιο έξυπνες και μετριοπαθείς πολιτικές.

⁵⁹ Dillard D. Angela (2001) σελ.156-158.

ώριμα, αποκτώντας σημαντική πολιτική δύναμη και αποτελώντας παράλληλα ένα αναγνωρισμένο κομμάτι της ευρύτερης Ρεπουμπλικανικής συμμαχίας.

Η Πορεία Στη Δεκαετία του '90

Στην δεκαετία του '90, η Χριστιανική Δεξιά έκτισε πολύ πιο αποτελεσματικές οργανωτικές δομές, πιο ευρείες και περιεκτικές συμμαχίες, ενώ ξεκίνησε να υιοθετεί πιο ρεαλιστικές στρατηγικές. Πολλοί αναλυτές υποστήριξαν ότι το κίνημα είχε ωριμάσει και θεωρείτο πλέον βασικό μέλος της συντηρητικής δεσπόζουσας τάσης. Ο πολιτικός και εκλογικός ρόλος της Χριστιανικής Δεξιάς ενισχύθηκε αποφασιστικά τη δεκαετία του '90 με αποτέλεσμα να εξελιχθεί σε «θεσμικό» πολιτικό παράγοντα και βασικό εταίρο της Ρεπουμπλικανικής εκλογικής συμμαχίας⁶⁰.

Στην πορεία αυτή σημαντική ήταν η συνεισφορά του προεκλογικού αγώνα του Pat Robertson το 1988. Μπορεί το εγχείρημα του αυτό να απέτυχε στον άμεσο σκοπό του, ωστόσο δημιούργησε το υπόβαθρο για τη δημιουργία του Christian Coalition (χριστιανική συμμαχία). Οι εκλογικές ρίζες του Christian Coalition διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην επίτευξη της επιτυχίας του Ρεπουμπλικανικού κόμματος στις εκλογές του Κογκρέσου το 1994. Στις προκριματικές των προεδρικών εκλογών του 1996 και του 2000, το ετήσιο συνέδριο του Christian Coalition υπήρξε απαραίτητος σταθμός για όλους τους υποψηφίους. Όλοι οι υποψήφιοι για αρχηγία του Ρεπουμπλικανικού κόμματος εκτός του γερουσιαστή Arlen Spectre εμφανίσθηκαν το 1995 στο συνέδριο του Christian Coalition με τίτλο «Road to Victory»⁶¹. Μάλιστα ο ίδιος ο Μπους προσέλαβε των πρώην διευθυντή του Christian Coalition, Ralph Reed ως σύμβουλο για την καμπάνια απόκτησης του χρίσματος του Ρεπουμπλικανικού κόμματος. Μάλιστα με ισχυρή βοήθεια από τη Χριστιανική Δεξιά, ιδιαίτερα στη Νότια Καρολίνα, κατάφερε να αντεπεξέλθει στη σοβαρή απειλή που δεχόταν από τον γερουσιαστή John McCain.⁶²

⁶⁰ Moen Mathew, "From Revolution to Evolution: The Changing Nature of the Christian Right", *Sociology of Religion* 55, (Fall 1994), σ.344-353. βλέπε επίσης από τον ίδιο "The Evolving Politics of the Christian Right", *Political Science and Politics*, (September 1996), σ.461-464.

⁶¹ Moen Mathew (1996).

⁶² Oldfield Duane, "The Evangelical Roots of American Unilateralism: The Christian Right Influence and How to Counter It", *Foreign Policy in Focus*, IRC, (March 2004).

Η Χριστιανική Δεξιά αποτελεί πλέον κεντρικό παράγοντα της εκλογικής συμμαχίας του Ρεπουμπλικανικού κόμματος, ενώ κάθε υποψήφιος πρόεδρος του κόμματος θα πρέπει να λάβει το γεγονός αυτό σοβαρά υπ' όψιν του. Η νέα αυτή κατάσταση προκάλεσε βαθύτερες, δομικές ως ένα βαθμό αλλαγές στο Ρεπουμπλικανικό κόμμα. Όταν η Χριστιανική Δεξιά εισήλθε ενεργά στην εκλογική διαδικασία με την υποψηφιότητα του Pat Robertson στα τέλη της δεκαετίας του '80, η διαφορά που υπήρχε ανάμεσα σε αυτά τα στελέχη και τους καθιερωμένους Ρεπουμπλικάνους ήταν ξεκάθαρη. Για πολλούς οι ακτιβιστές του Robertson αποτελούσαν ξένους παρείσακτους που για κάποιο λόγο έχουν διεισδύσει στο κόμμα. Αν και παραμένουν εντάσεις ανάμεσα στη Χριστιανική Δεξιά και αλλά τμήματα του κόμματος, η πρώτη αποτελεί ένα καθιερωμένο κομμάτι πλέον και σε μερικές περιοχές το κυρίαρχο τμήμα της κομματικής συμμαχίας. Η συλλογική ταυτότητα της Χριστιανικής Δεξιάς έχει εξελιχθεί από κίνημα με περιορισμένους θρησκευτικούς σκοπούς σε κίνημα υπέρ των αξιών της οικογένειας και της ηθικής τη δεκαετία του '80, που απέκτησε οπαδούς και συνένωσε τους συντηρητικούς χριστιανούς διαφορετικών εκκλησιών, μέχρι τη σημερινή εποχή των ευαγγελιστών ρεπουμπλικάνων, όπου ο ριζοσπαστισμός είναι το κυρίαρχο χαρακτηριστικό του κινήματος. Όταν οι οπαδοί του κινήματος ασχολούνται όλο και πιο ενεργά με το κόμμα, η επιρροή τους μέσα σε αυτό αυξάνεται παρόλο που μπορεί να ζημιώνονται οι οργανώσεις τους. Σταδιακά η επιρροή τους έγινε ιδιαίτερα ισχυρή, όπου υπό τις σημερινές συνθήκες εμφανίζονται ως «insiders» και όχι πια ως «interlopers».⁶³

Ο Ralph Reed σε μια έκθεση που συνέταξε το 1996, όσο ήταν ακόμη διευθυντής του Christian Coalition, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Χριστιανική Δεξιά θα πρέπει να συμβιβαστεί για να διατηρήσει την πολιτική της σημασία και επιρροή αλλά τονίζει ότι αυτό που τελικά χρειάζεται η Αμερική είναι μια πνευματική ανανέωση και όχι μια πολιτική επανάσταση⁶⁴. Μέσα από την έκθεση αυτή φαίνεται ότι οι πολιτικές εντάσεις στο εσωτερικό της Χριστιανικής Δεξιάς παραμένουν, ενώ το θέμα της ανάμειξης στην πολιτική των θρησκευόμενων συντηρητικών συνεχίζει να προβληματίζει τους ηγέτες της. Ο Reed υποστηρίζει μια πιο πραγματιστική προσέγγιση στη πολιτική, κατακρίνοντας την απαγορευτική και εμπρηστική ρητορική στα κοινωνικά ζητήματα και την επιδίωξη ακραίων στόχων. Προτείνει η

⁶³ Ibid

⁶⁴ Reed Ralph, "We stand at a Cross-roads", *Newsweek*, (May 13 1996).

θρησκευόμενη δεξιά να επιδιώκει πραγματοποιήσιμους στόχους και να είναι προσγειωμένη στο έδαφος αλλιώς θα θεωρηθεί ξένο σώμα στο πολιτικό σκηνικό⁶⁵. Χαρακτηριστικά αναφέρει ότι στο συνέδριο των Ρεπουμπλικάνων θα πρέπει να τονίσουν την ηθική διάσταση κατά των εκτρώσεων και να εγκαταλείψουν τον μακροχρόνιο αγώνα για συνταγματική τροποποίηση που θα απαγορεύει τη διαδικασία. Αν η έκθεση του Reed αναδεικνύει εσωτερικές διαφορές και προσωπικές διαφωνίες που μπορούν να υπονομεύσουν το μέλλον της Χριστιανικής Δεξιάς ωστόσο διαφαίνεται ότι αποτελεί μέρος του συμβατικού πολιτικού σκηνικού. Στις νέες αυτές συνθήκες ο Reed συμβουλεύει ότι αν οι ηγέτες των θρησκευόμενων συντηρητικών είναι έξυπνοι δεν θα πρέπει να προσπαθήσουν να αντικαταστήσουν τις κοινωνικές κατασκευές της Αριστεράς με αυτές της Δεξιάς αλλά να προωθήσουν τις ηθικές αρχές που τόσο πολύ τους εμπνέουν.⁶⁶

Η σταδιακή στροφή της Χριστιανικής Δεξιάς προς μια πιο μετριοπαθή ρητορική και συμβατική πολιτική πρακτική, καθώς και η προσεκτικότερη προσπάθεια επίτευξης πολιτικών επιτυχιών, είχαν ως αποτέλεσμα την σαφή αύξηση της πολιτικής της επιρροής. Η πιο χαρακτηριστική έκφανση αυτού του φαινομένου είναι ο αναβαθμισμένος ρόλος της Χριστιανικής Δεξιάς μέσα στο Ρεπουμπλικανικό κόμμα.

Στην δεκαετία του '90, η Χριστιανική Δεξιά έκτισε πολύ πιο αποτελεσματικές οργανωτικές δομές, πιο ευρείες και περιεκτικές συμμαχίες, ενώ ξεκίνησε να υιοθετεί πιο ρεαλιστικές στρατηγικές. Τα γκρουπ της Χριστιανικής Δεξιάς της δεκαετίας του '90, έδωσαν έμφαση στη πολιτική και όχι στην θρησκεία, προσπαθώντας να συνεργαστούν με άλλους χριστιανούς αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις με συντηρητικούς εβραίους ή ακόμα και μουσουλμάνους. Με τη δράση του αυτή, ήθελαν να υποστηρίξουν συγκεκριμένους υποψηφίους, οι οποίοι θα είχαν έτσι μια πιο πλατιά και πολυσυλλεκτική συμμαχία⁶⁷.

Στην πορεία αυτή η Χριστιανική Δεξιά έστρεψε την προσοχή της και τις δραστηριότητες της στην δημιουργία λαϊκής υποστήριξης σε τοπικό και πολιτειακό

⁶⁵ Moen Mathew, "The Evolving Politics of the Christian Right", *Political Science and Politics*, (September 1996), σ.461-464.

⁶⁶ Ibid. Βλέπε τις διάφορες φάσεις ανάπτυξης της Χριστιανικής Δεξιάς σελ.3-4 της εργασίας.

⁶⁷ Rozell J. Mark, Wilcox Clyde "Second Coming: The Strategies of the New Christian Right", *Political Science Quarterly*, vol.111, No.2 (Summer 1996) σελ. 271-294

επίπεδο. Η περιοχή που έχει επικεντρώσει την προσοχή των μελετητών του φαινομένου είναι η πολιτεία της Βιρτζίνια, έδρας του Moral Majority και μετέπειτα έδρα της πιο σημαντικής οργάνωσης της Χριστιανικής Δεξιάς, του Christian Coalition. Οι οργανώσεις αυτές έχουν χρησιμοποιήσει πιο σύνθετες πολιτικές στρατηγικές από αυτές του πρώτου κύματος της Νέας Χριστιανικής Δεξιάς. Έχουν ισχυρά ερείσματα στις τοπικές κοινωνίες και σε ομάδες πολιτών, ενώ έχουν χρησιμοποιήσει ποικίλους τρόπους για να εκπαιδεύσουν τα μέλη τους στην ανάληψη πολιτικής δράσης. Έτσι έχουν πραγματοποιηθεί πολλά ειδικά σεμινάρια, σε τοπικό και πολιτειακό επίπεδο, όπου περιλαμβάνονται ομάδες εργασίας για το πώς θα δημιουργηθούν συμμαχίες, πώς να μεταφέρουν το μήνυμα στο ευρύ κοινό και πώς και πότε να συμβιβάζονται σε διάφορα θέματα⁶⁸.

Christian Coalition of Virginia

Το Christian Coalition έχει την έδρα του στο Chesapeake της Βιρτζίνια, ιδρύθηκε από τον Pat Robertson και διευθύνεται από τον Ralph Reed. Τα μέλη του αριθμούν περί τις 350.000 και υπάρχουν 750 τοπικά παραρτήματα. Ο ετήσιος προϋπολογισμός της οργάνωσης ανέρχεται στα 8-10 εκατομμύρια δολάρια. Η διάρθρωση της οργάνωσης είναι η εξής: Υπάρχει μια εθνική ένωση, πενήντα ξεχωριστές σε επίπεδο πολιτείας και διάφορα τοπικά παραρτήματα. Ωστόσο η εθνική ένωση έχει περισσότερη επιρροή στην πολιτεία της Βιρτζίνια από ότι σε άλλες πολιτείες, οι οποίες έχουν μια σχετική αυτονομία. Το εκεί παράρτημα έχει το δικό του συμβούλιο διευθυντών και στελεχών, υπάρχουν σαράντα ξεχωριστά τοπικά παραρτήματα για την πολιτεία της Βιρτζίνια, ενώ τα μέλη ανέρχονται σε 75.000. Σύμφωνα με στοιχεία της οργάνωσης 45.000 άτομα έχουν κάνει δωρεές προς αυτήν. Τα δυο παραπάνω νούμερα είναι εξίσου αντιπροσωπευτικά της ισχύς του μεγέθους⁶⁹.

Το Christian Coalition εκδίδει και μοιράζει εκλογικές οδηγίες πριν από κάθε εκλογική αναμέτρηση. Παράλληλα μοιράζονται δελτία αξιολόγησης για τους υποψηφίους στις

⁶⁸ Moen Mathew, "From Revolution to Evolution: The Changing Nature of the Christian Right", *Sociology of Religion* 55, (Fall 1994), σ.344-353 και Rozell J. Mark, Wilcox Clyde "Second Coming: The Strategies of the New Christian Right", *Political Science Quarterly*, vol.111, No.2 (Summer 1996) σελ. 271-294

⁶⁹ Rozell J. Mark, Wilcox Clyde, (Summer 1996) σελ. 271-294.

εκλογές του Κογκρέσου, προβάλλοντας το ερώτημα στους ψηφοφόρους κατά πόσο ο εκπρόσωπος τους υποστήριξε θέματα που άπτονται την προάσπιση του θεσμού της οικογενείας. Η οργάνωση επίσης επιχορηγεί συνέδρια, οργανώνει τμήματα εθελοντών ακτιβιστών ενώ ενθαρρύνει και οργανώνει την συμμετοχή συντηρητικών χριστιανών ψηφοφόρων στην εκλογική διαδικασία.

Το Christian Coalition έχει κάνει σημαντική προσπάθεια για να αποφύγει τα λάθη του παρελθόντος που οδήγησαν το Moral Majority στη κατάρρευση του. Δεν διοικείται από κληρικούς, διατηρεί μια λαϊκή εικόνα ενώ είναι δεκτικό σε χριστιανούς διαφορετικών δογμάτων. Τα μέλη και οι ηγέτες της οργάνωσης έχουν εκπαιδευθεί στο πώς να συνεργάζονται σε πολιτικά θέματα. Το εθνικό γραφείο της οργάνωσης στην Ουάσινγκτον έχει ένα ποικιλόμορφο προσωπικό, ανάμεσα τους ένας Έλληνας Ορθόδοξος, ένας Εβραίος, Καθολικοί ενώ και ο ίδιος ο Reed είναι Επισκοπικός. Μια τοπική ένωση της οργάνωσης διοικείται από Καθολικό, γεγονός αδιανόητο για το Moral Majority. Η ίδια η οργάνωση παρουσιάζεται ως μια διαφορετική θρησκευτική συμμαχία, περιέχοντας στις τάξεις της παραδοσιακούς προτεστάντες, Πεντηκοστιανούς, πιστούς άλλων χριστιανικών δογμάτων, ενώ το 50% είναι Βαπτιστές⁷⁰.

The Family Foundation

Η οργάνωση Family Foundation βασίζεται κυρίως στην χαρισματική προσωπικότητα του ηγέτη της Walt Barbee, η ικανότητα του οποίου έχει δημιουργήσει ένα δίκτυο φιλικών οργανώσεων και πολιτών, που διανέμουν υλικό της οργάνωσης στην περιοχή της Βιρτζίνια και σε άλλες πολιτείες. Το Family Foundation ιδρύθηκε το 1987 και γρήγορα αναπτύχθηκε σε μια οργάνωση με χιλιάδες μέλη στην πολιτεία της Βιρτζίνια, που επικεντρωνόταν κυρίως σε εκπαιδευτικά και κοινωνικά θέματα. Η οργάνωση δεν περιορίστηκε σε κοινωνικά θέματα όπως οι εκτρώσεις και η σεξουαλική εκπαίδευση αλλά ασχολήθηκε και με οικονομικά ζητήματα, το δικαίωμα στην εργασία, το εκπαιδευτικό σύστημα στα σχολεία και θέματα πολιτισμού. Επιπλέον σε συνεργασία με την οργάνωση «Concerned Women of America» διανέμει εκλογικές οδηγίες πριν από τις πολιτειακές εκλογές. Το 1994 η οργάνωση ισχυρίζεται

⁷⁰ Rozell J. Mark, Wilcox Clyde (summer 1996)

ότι διένειμε ένα εκατομμύριο τέτοιους οδηγούς στην πολιτεία της Βιρτζίνια για τις εκλογές της Γερουσίας. Ο κάθε υποψήφιος υπήρξε αποδέκτης ενός ερωτηματολογίου όπου καλούταν να απαντήσει σε ζητήματα ιδιαίτερης σημασίας για τη Χριστιανική Δεξιά όπως οι επιχορηγούμενες εκτρώσεις, το Freedom of Choice Act και την προσευχή στα σχολεία.⁷¹

Το Family Foundation έχει ένα μεγάλο δίκτυο ενεργών υποστηρικτών που ενημερώνεται όποτε αυτό επιθυμεί από 6 τηλεφωνικές γραμμές που λειτουργούν επτά ημέρες την εβδομάδα και επί 24ώρου βάσεως, παρέχοντας πληροφορίες για ομοσπονδιακά και πολιτειακά νομοσχέδια που αφορούν την οικογένεια πριν αυτά ψηφισθούν. Παράλληλα διατηρεί ένα δίκτυο FAX άμεσης ανάγκης, το οποίο μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα μπορεί να ενημερώσει τους ακτιβιστές για τα θέματα που τους ενδιαφέρουν και να δράσουν άμεσα επικοινωνώντας με δημόσιους αξιωματούχους. Η οργάνωση επικοινωνεί άμεσα με περίπου 40.000 ψηφοφόρους⁷².

Το Family Foundation είναι μέλος ενός ευρύτερου εθνικού γκρουπ, του Focus on the Family, που σχετίζεται με 34 άλλες ξεχωριστές πολιτειακές οργανώσεις παρόμοιου περιεχομένου. Οι οργανώσεις αυτές έχουν δημιουργήσει ένα άτυπο δίκτυο συνεργασίας, συνεισφέροντας η κάθε μια με τον δικό της τρόπο. Το Focus on the Family σε αντίθεση με το Christian Coalition, δεν φτιάχνει τις δικές του οργανώσεις σε κάθε πολιτεία αλλά αναζητεί να συνάψει δεσμούς με ένα ήδη υπάρχον γκρουπ που λειτουργεί σε κάθε μια από αυτές.

Άλλες Οργανώσεις

Υπάρχουν αρκετές ακόμα οργανώσεις που επικεντρώνονται στη δημιουργία λαικής βάσης και κινητοποίησης των πολιτών. Από τις πιο σημαντικές είναι το «Concerned Women of America» (CWA), το οποίο ιδρύθηκε στις αρχές του '80 και το παράρτημα της Βιρτζίνια λειτουργεί από το 1991. Το τοπικό παράρτημα αριθμεί περίπου στα 16.000 μέλη ενώ συνεργάζεται όπως αναφέραμε με το Family Foundation για την διανομή εκλογικών οδηγιών. Υπάρχουν 40 τοπικά μικρά παραρτήματα σε όλη την

⁷¹ Ibid

⁷² Ibid

επικράτεια της πολιτείας και γραφεία ενημέρωσης σε εκκλησίες και τοπικές οργανώσεις. Το CWA της Βιρτζίνια έχει ειδικό νομοθετικό γραφείο ενημέρωσης που παρακολουθεί τα θέματα που αφορούν την οργάνωση και ενημερώνει για τυχόν ενέργειες και πολιτικές τα ενδιαφερόμενα μέλη. Ετοιμάζει επίσης έρευνες και αναλύσεις πάνω στα θέματα αυτά ενώ καλεί σε δράση (action alert) τα τοπικά παραρτήματα εάν χρειασθεί. Σύμφωνα με την οργάνωση, μπορούν να ενημερωθούν σε ελάχιστο χρονικό διάστημα περίπου 15.000 μέλη όταν ένα θέμα τους αφορά άμεσα, ενώ υπάρχει ειδική τηλεφωνική γραμμή όπου τα μέλη μπορούν να καλέσουν και να ενημερωθούν για νομοθετικές και πολιτειακές εξελίξεις⁷³.

Άλλες δυναμικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στην πολιτεία της Βιρτζίνια είναι το Old Dominion Association of Church Schools το οποίο αποτελείται κυρίως από εξήντα αυτόνομα σχολεία Βαπτιστών, το Virginians for Life, το Virginia Assembly of Independent Baptists το οποίο αποτελείται από 450 εκκλησίες, το παράρτημα της γνωστής οργάνωσης Eagle Forum και τέλος ομάδες της κατ'οίκον εκπαίδευσης⁷⁴.

Η Χριστιανική Δεξιά και το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα

Η Χριστιανική Δεξιά και οι υποψήφιοι που υποστηρίζονται από αυτή έχουν διευρύνει την ατζέντα τους, διευκολύνοντας έτσι το έργο τους για σύναψη ευρύτερων συμμαχιών. Η τάση αυτή ξεκίνησε με την αυξανόμενη συνεργασία ανάμεσα στους συντηρητικούς χριστιανούς, με αποτέλεσμα να υποστηρίζονται υποψήφιοι για το κογκρέσο που δεν είναι μόνο ευαγγελικοί αλλά ανήκουν σε διαφορετικά δόγματα, με χαρακτηριστική περίπτωση την υποστήριξη του Madison Project προς Μορμόνο υποψήφιο. Επίσης λόγω της καλύτερης πλέον οργάνωσης του κινήματος, εσωτερικές διαφωνίες παραβλέπονται, όπως η διαφωνία ή αντιπάθεια πολλών χριστιανών προς τον Pat Robertson, οι οποίοι αν και δεν θα συνεισέφεραν στο Christian Coalition

⁷³ Ibid

⁷⁴ Home educators ή Home-schooling. Υπάρχουν δυο βασικά γκρουπ, το Home School Legal Defense Association (HSLDA) και Home Schooling Education Association (HEAV). Υπάρχουν περίπου 5.000 οικογένειες που ακολουθούν αυτό το σύστημα στην πολιτεία της Βιρτζίνια.

ωστόσο δεν θα είχαν πρόβλημα να ψηφίσουν ένα υποψήφιο που θα είχε τη στήριξη της οργάνωσης⁷⁵.

Η Χριστιανική Δεξιά κατανόησε ότι διευρύνοντας την πολιτική της ατζέντα της είναι πολύ πιο εύκολο να δημιουργήσει ευρύτερες και ισχυρότερες συμμαχίες. Έτσι στον ευρύτερο συνασπισμό υπάρχουν γκρουπ και οργανώσεις που καλύπτουν συνολικά τον συντηρητικό χώρο⁷⁶. Υποψήφιοι που προέρχονται από τη Χριστιανική Δεξιά είχαν επίσης τη υποστήριξη οργάνωσης όπως: Association for Concerned Taxpayers, Accuracy in Academia, the Gun Owners of America, the American Conservative Union και το Heritage Foundation⁷⁷.

Οι συμμαχίες αυτές δεν περιορίζονται μόνο στο να υποστηρίζουν υποψηφίους. Ως γκρουπ συμφερόντων δρουν μαζί σε διάφορες εκστρατείες, ανταλλάσσουν πληροφορίες και στρατηγικές και μεταφέρουν εμπειρία το ένα στο άλλο. Έχει δημιουργηθεί μια κατάσταση όπου βρισκόμαστε στην δημιουργία ενός άτυπου δικτύου από τοπικές ομάδες που θα συνεργάζονται σε παρά πολλά θέματα αλλά όχι αναγκαστικά σε όλα. Τα γκρουπ αυτά που είναι πιθανόν να συνάψουν συμμαχίες μεταξύ τους είναι: επιχειρηματικές οργανώσεις, αντί-φορολογικές οργανώσεις, οργανώσει υπέρ των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων, υπέρ της οικογένειας, κατά των εκτρώσεων, γκρουπ βετεράνων, συντηρητικής νεολαίας, εργατών και ομάδες υπέρ της οπλοκατοχής και κατά της πορνογραφίας⁷⁸.

Οι πολιτειακές εκλογές του 1994 υπήρξαν η αφορμή για την περαιτέρω ενασχόληση και ανάλυση του φαινομένου της Χριστιανικής Δεξιάς. Το κίνημα απέδειξε πως είναι πραγματικά πρωτότυπο, έχει αλλάξει οργανωτική δομή, ρητορική και στρατηγική πολλές φορές από τότε που αναδείχθηκε⁷⁹. Η εξέλιξη αυτή έφερε προ εκπλήξεως δημοσιογράφους και πολιτικούς αναλυτές. Η πορεία του κινήματος αμφισβητούσε την συμβατική λογική εάν αναλογισθούμε πως πρώτον πολλοί παρατηρητές εξεπλάγησαν που η Χριστιανική Δεξιά ήταν ακόμα ισχυρή και ενεργή εάν αναλογισθούμε πως θεωρήθηκε υπεύθυνη για την εκλογική ήττα των

⁷⁵ Rozell J. Mark, Wilcox Clyde (summer 1996)

⁷⁶ Moen Mathew (September 1996)

⁷⁷ Rozell J. Mark, Wilcox Clyde (summer 1996)

⁷⁸ Ibid

⁷⁹ Όπως υπ. 52

Ρεπουμπλικάνων το 1992⁸⁰. Δεύτερον οι ενέργειες και οι πολιτικές της δεν ήταν όλες επιτυχημένες αλλά ούτε και αποτυχίες, κάνοντας δύσκολη την εκτίμηση της δυναμικής της. Ένα κίνημα με τόσο αμφιλεγόμενη ατζέντα συνετέλεσε σε απροσδόκητες νίκες όπως στη Μινεσότα ενώ την ίδια ώρα υποψήφιοι που προέρχονταν από αυτήν όπως ο Oliver North ηττώντουσαν στη Βιρτζίνια.⁸¹

Η σύγχυση που είχε δημιουργηθεί στα μέσα της δεκαετίας του '90 οφείλεται στην επιτόλαιη μελέτη που είχε γίνει γύρω από το θέμα και την μη κατανόηση της ιστορίας του. Από την εποχή της ανάδειξης του Moral Majority το 1979 ο τύπος έχει ανακαλύψει και απαξιώσει τη Χριστιανική Δεξιά τουλάχιστον τέσσερις φορές. Στην ουσία 15 χρόνια έρευνας⁸² από πολιτικούς επιστήμονες προσφέρουν μια ευρύτερη οπτική: Η πραγματική ιστορία της Χριστιανικής Δεξιάς είναι η σταθερή ανάπτυξη σε μέγεθος και πρακτικές ενός σύγχρονου πολιτικού κινήματος, που όπως και τα υπόλοιπα κινήματα έχει προτερήματα και αδυναμίες. Το σημαντικό στοιχείο για την επεξήγηση του ρόλου του κινήματος στις εκλογές του 1994 είναι η κατανόηση του ρόλου της θρησκείας ως σημαντικού παράγοντα στην Αμερικανική πολιτική ζωή, που όμως η επιρροή της έχει όρια.⁸³

Η επιρροή της και τα όρια της προέρχονται από την ίδια πηγή, δηλαδή τη θρησκευτική βάση του κινήματος. Με άλλα λόγια η κινητοποίηση του κινήματος που βασίζεται σε θρησκευτική βάση, του αποφέρει επιρροή σε μια ευρύτερη συντηρητική συμμαχία αλλά παράλληλα του θέτει όρια στον αντίκτυπο αυτόνομων πολιτικών⁸⁴.

Η αυξανόμενη επιρροή της Χριστιανικής Δεξιάς στο εσωτερικό του Ρεπουμπλικανικού κόμματος, ανησύχησε τα πιο κεντρώα στελέχη τα οποία διαμαρτύρονταν για την κατάληψη του κόμματος από τη συγκεκριμένη ομάδα⁸⁵. Ιδιαίτερα στην πολιτεία της Βιρτζίνια οι συντηρητικοί χριστιανοί από τις αρχές της

⁸⁰ Η θέση αυτή υποστηρίζεται και στο Nesmith Bruce, "Rosy Scenario: The Republican- White Evangelical Alliance Holds in Iowa" *Political Science and Politics*, vol.28, (March 1995) σελ.18-24.

⁸¹ Green C. John, "The Christian Right and the 1994 Elections: A View from the States" *Political Science and Politics*, vol.28 (March 1995) σ. 5-8

⁸² Ibid. Τα 15 χρόνια αναφέρονται από το 1980 σε σχέση με την εποχή δημοσίευσης του άρθρου, το 1995.

⁸³ Ibid

⁸⁴ Ibid

⁸⁵ Rozell J. Mark, Wilcox Clyde (summer 1996)

δεκαετίας κυριαρχούσαν σε όλα τα επίπεδα και το 1994 κατάφεραν να στηρίξουν την υποψηφιότητα για τη γερουσία του Oliver North, ο οποίος είχε βεβαρημένο παρελθόν από την εμπλοκή του στο σκάνδαλο Ιράν- Κόντρα. Σε ολόκληρη την πολιτεία οι συντηρητικοί χριστιανοί μάχονταν για την κατάκτηση τοπικών θέσεων και οργανισμών των κομητειών με παραδοσιακούς ηγέτες του κόμματος⁸⁶. Είχαμε έτσι μια μάχη σε πολλές πολιτείες για την υποψηφιότητες των Ρεπουμπλικάνων στις πολιτειακές εκλογές.

Η περίπτωση του Oliver North είναι μια χαρακτηριστική περίπτωση που οδηγεί σε χρήσιμα συμπεράσματα. Ο δημοκρατικός υποψήφιος για την Γερουσία στην πολιτεία της Βιρτζίνια Chuck Robb πέτυχε μια ανέλπιστη νίκη. Κατηγορήθηκε για εξωσυζυγικές σχέσεις από Ρεπουμπλικάνους και Δημοκρατικούς. Ο αντίπαλος του Oliver North ξόδεψε 20 εκατομμύρια δολάρια, 4 φορές περισσότερο δηλαδή του ποσού που ξόδεψε ο Robb, χρησιμοποίησε ένα τεράστιο δίκτυο εθελοντών ενώ είχε την υποστήριξη του Jerry Falwell , του Pat Robertson και μπορούσε να υπολογίζει στις προσπάθειες του Christian Coalition, του Family Foundation και του National Rifle Association. Παρόλα αυτά στην πολιτεία-έδρα του πρώην Moral Majority και του Christian Coalition ο North δεν κατάφερε να κερδίσει⁸⁷.

Ο North κέρδισε την υποψηφιότητα του Ρεπουμπλικανικού κόμματος στο πολιτειακό συνέδριο όπου συμμετείχαν 14.000 άτομα. Αντίπαλος του ήταν ο Jim Miller, διευθυντής της διεύθυνσης Management and Budget επί Ρέιγκαν. Και οι δυο παρουσιάστηκαν ως κοινωνικοί συντηρητικοί, με τον Miller να εμφανίζεται σκληρότερος στο θέμα των εκτρώσεων. Ο North όμως είχε την υποστήριξη της Χριστιανικής Δεξιάς για πολλά χρόνια και συμμετείχε σε πολλές θρησκευτικές εκδηλώσεις για αυτό και είχε την πλήρη στήριξη της⁸⁸. Η υποψηφιότητα του North αύξησε το χάσμα ανάμεσα στους κεντρώους του κόμματος, με αρχηγό τον John Warner και τους κοινωνικούς συντηρητικούς. Αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία αντιπαράθεσης που οδήγησε στην υποψηφιότητα του ρεπουμπλικάνου γερουσιαστή Marshall Coleman ως ανεξάρτητου. Επιπλέον η εμπλοκή του North στο σκάνδαλο Ιράν- Κόντρα δημιούργησε μια αντισυσπείρωση εναντίον του. Το ίδιο αποτέλεσμα

⁸⁶ Ibid

⁸⁷ Wilcox Clyde, Rozell J. Mark, Coker Bradford, "The Christian Right in the Old Dominion: Resurgent Republicans or Holy War?" *Political Science and Politics*, vol.28 (March 1995) σ.15-18.

⁸⁸ Ibid

είχε και η συμμετοχή του με την Χριστιανική Δεξιά. Συμπερασματικά διακρίνουμε ότι η υποστήριξη υποψηφίων από τη Χριστιανική Δεξιά δεν λειτουργεί πάντα θετικά, ενώ υπάρχουν και εσωτερικές αντιδράσεις. Στην περίπτωση αυτή οι προσωπικές ευθύνες του υποψηφίου με την ανάμειξη του σε ένα πολύκροτο σκάνδαλο έπαιξαν σημαντικότερο ρόλο από την σχέση του με τη χριστιανική δεξιά⁸⁹. Βγαίνει όμως το συμπέρασμα πως η χρησιμότητα της Χριστιανικής Δεξιάς μεγιστοποιείται σε πολιτείες που δεν υπάρχει ισχυρή Ρεπουμπλικανική βάση, ενώ σε πολιτείες με ισχυρή κομματική βάση χρειάζονται προσεχτικοί χειρισμοί.⁹⁰

Οι μάχες αυτές σε πολιτειακό επίπεδο αντικατοπτρίζουν την τάση που επικράτησε στη συνέχεια, με την διαμάχη για την μελλοντική κατεύθυνση του κόμματος. Πολλοί μετριοπαθείς και οικονομικοί συντηρητικοί δυσανασχετούν με την επιτυχία της θρησκευόμενης δεξιάς, ενώ αντιμετωπίζουν καχύποπτα τους σκοπούς της αφού όπως τονίζουν χρησιμοποιούν το κόμμα για να προωθήσουν την ατζέντα τους. Ορισμένοι τόνισαν το γεγονός ότι δεν χρειαζόταν να συμμαχήσουν τόσο στενά με τη Χριστιανική Δεξιά, αφού οι συντηρητικοί χριστιανοί δεν είχαν άλλη επιλογή από το να συμπλεύσουν με το κόμμα. Η παραπάνω θεωρία γνωστή ως «big-tent theory» παραβλέπει το γεγονός ότι αν το ρεπουμπλικανικό κόμμα εγκαταλείψει τις αρχές του τότε οι θρησκευόμενοι χριστιανοί θα το εγκαταλείψουν τόσο γρήγορα όσο γρήγορα τους προσκάλεσαν⁹¹.

Σε έρευνα που έκαναν οι Clyde Wilcox, Mark Rozell και Bradford Coker διαπίστωσαν ορισμένα χρήσιμα και ως πολύ αναμενόμενα συμπεράσματα για τον ρόλο της Χριστιανικής Δεξιάς στο εσωτερικό του Ρεπουμπλικανικού κόμματος⁹². Η έρευνα πραγματοποιήθηκε στην πολιτεία της Βιρτζίνια, που αποτέλεσε το κλασσικό case-study όλων των ερευνητών του φαινομένου της Θρησκευόμενης Δεξιάς κατά τη δεκαετία του '90. Μετά τις εκλογές του 1994, το Ρεπουμπλικανικό κόμμα εμφανίσθηκε ισχυρότερο από ποτέ, ενώ για πρώτη φορά θα αποκτήσει τον έλεγχο του πολιτειακού νομοθετικού σώματος. Παρόλα αυτά η διάκριση ανάμεσα στους θρησκευόμενους συντηρητικούς και τους πιο κεντρώους παρέμενε βαθύ. Διέκριναν

⁸⁹ Wilcox Clyde, Rozell J. Mark, Coker Bradford (March 1995)

⁹⁰ Green C. John, "The Christian Right and the 1994 Elections: A View from the States" *Political Science and Politics*, vol.28 (March 1995)

⁹¹ Rozell J. Mark, Wilcox Clyde (summer 1996)

⁹² Green C. John, (March 1995).

τους συμμετέχοντες στο συνέδριο του κόμματος το 1993 και 1994 ανάμεσα σε μέλη που τάσσονταν υπέρ, ουδέτερα ή κατά της Χριστιανικής Δεξιάς. Όσοι ήσαν υποστηρικτές της Χριστιανικής Δεξιάς ήταν πιο πιθανόν να είναι πρόσφατα ενεργά μέλη του κόμματος. Η οριακή πλειοψηφία αυτών ήταν ενεργεί πολιτικά με το κόμμα λιγότερο από τρία χρόνια. Αντιθέτως η μεγαλύτερη πλειοψηφία των κεντρώων ήταν εμπλεκόμενη για μεγαλύτερη περίοδο. Επίσης οι οπαδοί της Χριστιανικής Δεξιάς δεν ήταν τόσο τακτικοί επισκέπτες των τοπικών κομματικών συναντήσεων.

Όπως ήταν πιθανόν οι κεντρώοι έχουν ανώτερη εκπαίδευση αλλά ένα σεβαστό ποσό των θρησκευόμενων συντηρητικών, περίπου 70%, είναι κάτοχοι πανεπιστημιακού πτυχίου. Το οικονομικό φάσμα είναι μεγαλύτερο, το οποίο οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι κεντρώοι προέρχονται από οικογένειες με δύο εισοδήματα. Οι διαφορές είναι μεγαλύτερες στα θρησκευτικά γνωρίσματα: Οι ακτιβιστές της Χριστιανικής Δεξιάς δηλώνουν σε ποσοστό περίπου 50% ότι η Βίβλος αποτελεί τον λόγο του Θεού και πρέπει να την ερμηνεύουμε κυριολεκτικά, το ίδιο ποσοστό εκκλησιάζεται περισσότερο από μια φορά την εβδομάδα, ενώ μια οριακή πλειοψηφία αποκαλεί τον εαυτό του αναγεννημένο χριστιανό και το 1/3 προσδιορίζονται ως φονταμενταλιστές, ευαγγελιστές, πεντηκοστιανοί ή/και χαρισματικοί⁹³.

Ωστόσο είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι και οι κεντρώοι αυτοχαρακτηρίζονται χριστιανοί. Η πλειοψηφία αυτών πηγαίνει μια τουλάχιστον φορά τον μήνα στην εκκλησία, περίπου οι μισοί παρακολουθούν περιστασιακά τους τηλε-ευαγγελιστές. Η σημαντική διαφορά είναι ότι ανήκουν στις κλασσικές, παραδοσιακές προτεσταντικές εκκλησίες σε αντίθεση με τους ακτιβιστές της Χριστιανικής Δεξιάς που ανήκουν σε εκκλησίες των Βαπτιστών και των Πεντηκοστιανών.

Τα δύο γκρουπ συμφωνούν σε μια σειρά από θέματα: η πλειοψηφία επιθυμεί περικοπή των φόρων, γονική γνωστοποίηση για τις εκτρώσεις, αύξηση των αμυντικών δαπανών, ελεύθερο εμπόριο και διατήρηση της θανατικής ποινής. Υπάρχει ωστόσο μεγάλη διαφορά απόψεων στη πολιτική της κυβέρνησης έναντι στη σεξουαλική διαπαιδαγώγηση, στην εκπαίδευση, στην πορνογραφία, στις εκτρώσεις, στην διδακτέα σχολική ύλη και ιδιαίτερα στην διδασκαλία της δημιουργίας του

⁹³ Wilcox Clyde, Rozell J. Mark, Coker Bradford (March 1995)

ανθρώπου. Οι εκλογές στη Βιρτζίνια το 1993 και 1994 τόνισαν τη θέση ορισμένων μελετητών ότι οι ψηφοφόροι διακρίνουν τους υποψηφίους ανάμεσα σε αυτούς που ανήκουν στη Χριστιανική Δεξιά και σε αυτούς που υποστηρίζονται από τη Χριστιανική Δεξιά. Η στενή σχέση ενός υποψηφίου με τη Χριστιανική Δεξιά, μπορεί να οδηγήσει σε αρνητικά αποτελέσματα όπως να χαρακτηριστεί ακραίος και εκτός πολιτικού πλαισίου ή να δημιουργήσει μια Δημοκρατική αντί-συσπείρωση. Το δίδαγμα που πήρε η Χριστιανική Δεξιά από αυτές τις εκλογές είναι το γεγονός ότι είναι προτιμότερο να υποστηρίζει υποψηφίους που έχουν ευρύτερη απήχηση και που στηρίζουν πολλά αλλά όχι όλα τα αιτήματα της, παρά να ανακηρύσσει η ίδια υποψηφίους που δεν μπορούν να κερδίσουν τις γενικές εκλογές.⁹⁴

Γίνεται αντιληπτό ότι οι ενώ οι ακτιβιστές της Χριστιανικής Δεξιάς λειτουργούν ως ομάδα του κόμματος, για πολλούς από αυτούς η σχέση αυτή είναι «εργαλειακή». Δουλεύουν μέσα στο Ρεπουμπλικανικό κόμμα διότι είναι πιο κοντά στις δικές τους θέσεις, ενώ επιζητούν να φέρουν πιο κοντά το κόμμα προς τις θέσεις τους. Παρόλα αυτά πολλοί ακτιβιστές διατηρούν μεγαλύτερη αφοσίωση προς το κίνημα και τα γκρουπ συμφερόντων τους. Αν το κόμμα μετακινηθεί προς το κέντρο σε κοινωνικά ζητήματα, η αφοσίωση τους προς αυτό θα εγκαταλειφθεί. Από την πλευρά τους οι ηγέτες των συντηρητικών χριστιανών τονίζουν ότι μπορούν μακροχρόνια να δουλέψουν αποτελεσματικά μέσα στο πολιτικό πλαίσιο, αρκεί οι υπόλοιπες ομάδες που υπάρχουν στο κόμμα, όπως οι μετριοπαθείς και οι οικονομικοί συντηρητικοί, να αποδεχθούν την χριστιανική δεξιά και να αναγνωρίσουν το τι μπορεί να συνεισφέρει για το κόμμα: μια ακλόνητη βάση ακτιβιστών που θα ενισχύσει την εκλογική ικανότητα του κόμματος και θα προσφέρει την απαραίτητη πίεση στους δημόσιους αξιωματούχους. Ως προς το πρώτο κομμάτι η Χριστιανική Δεξιά μπορεί να βοηθήσει στην πολιτειακή εκλογική διαδικασία με τρεις τρόπους: Με την συνεισφορά υποψηφίων, με την παροχή υλικής και χρηματικής βοήθειας και τέλος με την άμεση κινητοποίηση ψηφοφόρων⁹⁵.

Η λαϊκή βάση της Χριστιανικής Δεξιάς έχει αποδείξει ότι είναι ένα πολύ σημαντικό εργαλείο, αφού χάρη στην οργάνωση της είναι ικανή να κινητοποιήσει μεγάλο αριθμό υποστηρικτών μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα. Έτσι αν χρειασθεί να

⁹⁴ Ibid

⁹⁵ Green C. John (March 1995)

αντιμετωπίσουν την αντίδραση των Δημοκρατικών για ένα σημαντικό νομοσχέδιο, η βοήθεια της Χριστιανικής Δεξιάς είναι πολύτιμη. Πρόκειται για μια δύναμη που δεν προορίζεται μόνο για τις εκλογές.⁹⁶

Όπως διαφαίνεται η Χριστιανική Δεξιά έχει τα απαραίτητα εφόδια για να διατηρήσει τον ρόλο της ως συμμαχικού εταίρου. Προσελκύει υποστηρικτές από ένα μεγάλο μερίδιο του πληθυσμού, τους συντηρητικούς χριστιανούς, που αποτελούν το ¼ του συνολικού πληθυσμού των Η.Π.Α. Οι Rozell και Wilcox (1996) υπολογίζουν πως το 11%-15% του πληθυσμού έχει ουσιαστικά υποστηρίξει την Χριστιανική Δεξιά από την δεκαετία του '70 μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του '90. Ο Green (1995) υπολογίζει πως ίσως και περισσότεροι από τέσσερα εκατομμύρια άνθρωποι είναι μέλη οργανώσεων της Χριστιανικής Δεξιάς, προσφέροντας έτσι εκατοντάδες χιλιάδες πολιτικών ακτιβιστών. Η δυναμική του κινήματος μπορεί να έχει φθάσει σχεδόν στα όρια του ανάμεσα στους λευκούς ευαγγελιστές αλλά ευκαιρίες για επέκταση υπάρχουν ακόμα αρκετές, ιδιαίτερα ανάμεσα στους συντηρητικούς καθολικούς. Όπως έχει δείξει και η εξέλιξη του κινήματος, κατευθύνθηκε προς την ενσωμάτωση συντηρητικών πιστών άλλων δογμάτων με ιδιαίτερη επιτυχία σε σχέση με παλαιότερες προσπάθειες. Χαρακτηριστικό αυτής της εξέλιξης είναι ότι ο τύπος ανακάλυψε ξανά την Χριστιανική Δεξιά μετά τις προεδρικές εκλογές του 2000 και την ιδιαίτερη σχέση της με την ηγεσία Μπους.

Τέλος δεν πρέπει να παραλειφθεί το γεγονός πως οι ηγέτες του κινήματος συνεισφέρουν ο καθένας με διαφορετικό τρόπο σε κοινούς σκοπούς. Η ποικιλομορφία αυτή είναι πραγματικά εντυπωσιακή. Υπάρχουν ραδιοτηλεοπτικά μέσα (Focus on the Family, 700 Club), οργανώσεις συμφερόντων (Christian Coalition), νομοθέτες (π.χ. Γερουσιαστής Jesse Helms), πανεπιστήμια (Regent University) και think-tanks (Family Research Council). Πέρα από τα παραπάνω υπάρχει ένα ευρύτερο συντηρητικό ή νεοσυντηρητικό δίκτυο, φιλικό σε μεγάλο βαθμό προς τους σκοπούς της Χριστιανικής Δεξιάς.

⁹⁶ Rozell J. Mark, Wilcox Clyde (summer 1996)

Η Επιρροή της Χριστιανικής Δεξιάς στην Εξωτερική Πολιτική

Το τελευταίο τέταρτο του 20^{ου} αιώνα η Χριστιανική Δεξιά σταδιακά εξελίχθηκε σε σημαντικό παράγοντα που άρχισε να επηρεάζει την εσωτερική πολιτική ιδιαίτερα σε θέματα που αφορούν κοινωνικά ζητήματα. Στην δεκαετία του '90 ο αναβαθμισμένος ρόλος της, της επέτρεψε να συνάψει ευρύτερες συμμαχίες όπως αναφέραμε και προηγουμένως, ενισχύοντας έτσι περαιτέρω τον ρόλο της και τη θέση της στην Αμερικανική πολιτική ζωή. Ο αναβαθμισμένος ρόλος της όπως θα δούμε την οδήγησε σε πιο δυναμικές παρεμβάσεις στα τέλη της δεκαετίας του '90 και τις αρχές του νέου αιώνα, ενώ την ώθησε να ασχοληθεί ενεργά και με θέματα εξωτερικής πολιτικής, διευρύνοντας παράλληλα τις δραστηριότητες της.

Δυο ξεχωριστά γεγονότα ήταν αυτά που συνέβαλαν στο να μεταβληθεί η Χριστιανική Δεξιά σε σημαντικό παράγοντα επιρροής της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής πέρα από την άνοδο της οργάνωσης και επιρροής της: 1) Η εκλογή προέδρου που διατηρεί στενές σχέσεις με τον χώρο 2) Η ανάπτυξη της συμμαχίας με τους νεοσυντηρητικούς⁹⁷.

Η Χριστιανική Δεξιά στην προσπάθεια της να αυξήσει τη δύναμη της και την επιρροή της, βοηθήθηκε πολύ από τους δεσμούς που δημιούργησε με τους νεοσυντηρητικούς, ιδιαίτερα κατά την πρώτη διακυβέρνηση της ηγεσίας Μπους. Νεοσυντηρητικοί στοχαστές, πολλοί από αυτούς Εβραίοι, δεν φαίνονται ως οι πλέον κατάλληλοι σύμμαχοι της Χριστιανικής Δεξιάς, αλλά η συμμαχία αυτή έχει αναπτυχθεί πάνω στη βάση σημαντικών θεμάτων.

Η πιο σημαντική βάση για αυτήν την ιδιότυπη σύμπραξη, είναι η κοινή υποστήριξη και των δύο υπέρ του Ισραήλ ή για να είμαστε σαφέστεροι υπέρ του κόμματος Likud και του οράματος του για το συμφέρον του Ισραήλ. Η υποστήριξη της Χριστιανικής Δεξιάς για το Ισραήλ προέρχεται από τις αρχές του κινήματος στα τέλη της δεκαετίας του '70, έχει όμως αυξηθεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια. Το ετήσιο συνέδριο του

⁹⁷ Oldfield Duane, "The Evangelical Roots of American Unilateralism: The Christian Right Influence and How to Counter It", *Foreign Policy in Focus*, IRC, (March 2004).

Christian Coalition του 2002 μετατράπηκε σε συγκέντρωση υπέρ του Ισραήλ⁹⁸, ενώ έχουν δημιουργηθεί εκατοντάδες χριστιανικές οργανώσεις που υποστηρίζουν το Ισραήλ, χαρακτηριστικό παράδειγμα η καινούρια οργάνωση που ίδρυσαν ο Ralph Reed και ο ραββίνος Yechiel Eckstein με τίτλο «Stand for Israel»⁹⁹. Εν τω μεταξύ έντονη είναι η κριτική εναντίον των Παλαιστινίων από πολλά συντηρητικά χριστιανικά μέσα και η υποστήριξη σκληροπυρηνικών Ισραηλινών πολιτικών. Η χριστιανική δεξιά χρησιμοποιώντας το ευρύ δίκτυο ραδιοτηλεοπτικών μέσων που διαθέτει, έχει καταφέρει να δαιμονοποιήσει τους Παλαιστίνιους και να υποστηρίξει δυναμικές και σκληρές πολιτικές προτάσεις που πρέπει να υιοθετήσουν το Ισραήλ και οι Η.Π.Α.¹⁰⁰

Το 1996 οι γνωστοί νεοσυντηρητικοί Richard Perle, διευθυντής τότε του ημιεπίσημου Defense Policy Board και Douglas J. Feith συνέγραψαν μια έκθεση για τον Ισραηλινό πρωθυπουργό του κόμματος Likud, Benjamin Netanyahu με τον τίτλο “A Clean Break: A New Strategy for Securing the Realm”. Η έκθεση αυτή στην ουσία προέτρεπε τον Ισραηλινό πρωθυπουργό να αποσυρθεί από την ειρηνευτική διαδικασία. Ο Feith κατέχει σήμερα μια από τις πιο σημαντικές θέσεις στο Πεντάγωνο. Σε άρθρο του το 1993 στο συντηρητικό περιοδικό National Interest υποστήριξε πως η Κοινωνία των Εθνών είχε αποφασίσει πως οι Εβραίοι έχουν το αμετάκλητο δικαίωμα εποίκισμού της Δυτικής Όχθης. Το 1997 στο κείμενο “A Strategy for Israel” ο Feith καλούσε το Ισραήλ να επανακτήσει της περιοχές που βρίσκονταν κάτω από την διοίκηση της Παλαιστινιακής Αρχής, ακόμα και αν το κόστος σε αίμα ήταν υψηλό¹⁰¹.

Η Σιωνιστική αυτή πτέρυγα στην οποία ανήκουν ο Perle και ο Feith έχει εξελιχθεί σε σημαντική δύναμη στους κύκλους που χαράζουν την πολιτική μέσα στο Ρεπουμπλικανικό κόμμα. Το φαινόμενο αυτό είναι σχετικά πρόσφατο και χρονολογείται στα τέλη της δεκαετίας του '70 και αρχές '80 όταν αρκετοί

⁹⁸ Το συνέδριο αυτό παρακολούθησαν περίπου 10.000 άτομα. Ο Pat Robertson εμφανίστηκε μαζί με τον δήμαρχο της Ιερουσαλήμ, Ehud Olmert, όπου ανακοίνωσαν μια νέα εκστρατεία για συγκέντρωση χρημάτων με τίτλο *Praying for Israel*.

⁹⁹ Το οποίο είναι μέρος της οργάνωσης του δραστήριου ραββίνου Yechiel Eckstein, το *International Fellowship of Christians and Jews*. Θα αναφερθούμε αναλυτικότερα παρακάτω. Βλέπε Weber P. Timothy (2004), κεφ.8, σελ.213-249.

¹⁰⁰ Oldfield Duane (March 2004)

¹⁰¹ Lind Michael, “The Israel Lobby”, *PROSPECT*, (April 2002)

δημοκρατικοί «διανοούμενοι» Εβραίοι εντάχθηκαν στην ευρύτερη συμμαχία του Ρέιγκαν. Η πλειοψηφία αυτών ομιλεί δημόσια για διάδοση της Δημοκρατίας και την ανάληψη δράσης για αυτόν το σκοπό. Στην ουσία όμως το κύριο μέλημα τους είναι η δύναμη, η διάσωση και η εξάπλωση του Ισραήλ. Ο γνωστός νεοσυντηρητικός εβραϊκής καταγωγής και εκδότης του Weekly Standard William Kristol είχε δηλώσει το 2000 στην Jerusalem Post: *«I've always thought it was best for Israel for the US to be generally engaged and generally strong, and then the commitment to Israel follows from a general foreign policy»*¹⁰².

Η έντονη αυτή υποστήριξη προς το Ισραήλ βασίζεται σε προφητικές διδαχές και ερμηνείες που ασπάζονται οι περισσότεροι ευαγγελιστές χριστιανοί. Η πολιτική που ακολουθείται έχει τη βάση της σε αυτές ακριβώς τις πεποιθήσεις, η εξωτερική πολιτική συνδέεται με τη Δευτέρα Παρουσία και τη συντέλεια του κόσμου, ενώ για να γίνει αυτό το σημερινό Ισραήλ πρέπει να κατακτήσει όλα τα εδάφη του βιβλικού Ισραήλ. Για το λόγο αυτό οι φονταμενταλιστές χριστιανοί έχουν συνάψει τακτική συμμαχία με τους Σιωνιστές Ισραηλινούς, ενώ έχει δημιουργηθεί το φαινόμενο στις Η.Π.Α. που ονομάζεται Χριστιανό-Σιωνισμός (Christian Zionism). Αναλυτικότερα όμως θα αναφερθούμε σε άλλο σημείο της εργασίας. Όπως αναφέρει ο γνωστός συγγραφέας της χριστιανικής δεξιάς, John Hagee «Το Ισραήλ είναι το μόνο έθνος που δημιουργήθηκε από κυρίαρχη πράξη του Θεού και έχει ορκιστεί από την αγιότητα Του να υπερασπισθεί την Ιερουσαλήμ, την Ιερή Του Πόλη. Όσα έθνη πολεμούν το Ισραήλ, πολεμούν εναντίον του Θεού»¹⁰³. Μάλιστα σε μια πρόσφατη συγκέντρωση του Christian Coalition, ένας ομιλητής υποστήριξε ότι οι επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου ήταν αποτέλεσμα της τιμωρίας του Θεού για την μη επαρκή υποστήριξη της Αμερικής προς το Ισραήλ¹⁰⁴.

Οι διασυνδέσεις με τους νεοσυντηρητικούς έχουν δημιουργηθεί και γύρω από το θέμα των θρησκευτικών διώξεων. Ορισμένοι από τους νεοσυντηρητικούς όπως ο Michael Horowitz, συνεργάτης του Hudson Institute και η Nina Shea του Puebla Institute ήταν από τους ενορχηστρωτές στην κινητοποίηση των ευαγγελικών στον

¹⁰² Lind Michael, "The Israel Lobby", *PROSPECT*, (April 2002)

¹⁰³ Oldfield Duane (March 2004)

¹⁰⁴ Arab News, "Christian Coalition's Panelists Distort Islam" (2003)

αγώνα κατά των θρησκευτικών διώξεων¹⁰⁵. Ο Horowitz σε ένα γνωστό κείμενο του με τίτλο «*New Intolerance between the Crescent and the Cross*» κατηγόρησε τις Η.Π.Α. για την αδιαφορία τους απέναντι στις θρησκευτικές διώξεις που υφίστανται οι χριστιανοί σε όλο τον κόσμο. Η τάση αυτή ενισχύθηκε και από το γεγονός ότι από το 1996 έως το 2001 ο αριθμός των Αμερικανών που συμμετείχε σε αποστολές Προτεσταντικών οργανώσεων στο εξωτερικό οκταπλασιάστηκε¹⁰⁶. Ο Elliot Abrams, τότε επικεφαλής του Ethics and Public Policy Center, έγραψε εκτενώς υπέρ του σκοπού αυτού ενώ αργότερα μαζί με την Nina Shea διορίστηκαν στην επιτροπή που δημιουργήθηκε από το International Religious Freedom Act το 1998¹⁰⁷. Οι δυο παραπάνω συνέβαλαν ουσιαστικά στην υιοθέτηση του IRFA από την κυβέρνηση Κλίντον, το οποίο θα ελέγχει και θα λαμβάνει δράση εναντίον χωρών που καταπιέζουν την θρησκευτική έκφραση. Ο Abrams ως γνωστόν λίγο αργότερα τοποθετήθηκε υπεύθυνος σε θέσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων και Μέσης Ανατολής στο National Security Council¹⁰⁸.

Η εξέλιξη αυτή καταδικάστηκε από την επιχειρηματική κοινότητα και στελέχη της νέο-φιλελεύθερης οικονομικής θεωρίας διότι απειλούσε τα συμφέροντα τους που συνδέονταν με εμπορικούς εταίρους όπως η Κίνα και η Σαουδική Αραβία. Βρήκε όμως σημαντική υποστήριξη από τις οργανώσεις υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα οποία γινόντουσαν πιο σκληρά στην προσέγγιση τους στην εξωτερική πολιτική μετά από τα γεγονότα στη Βοσνία¹⁰⁹. Το θρησκευόμενο κίνημα που προωθεί το θέμα των θρησκευτικών ελευθεριών στην Αμερικανική εξωτερική πολιτική κινείται μέχρι σήμερα χωρίς να αποσπά την προσοχή του Τύπου και των μέσων μαζικής ενημέρωσης. Από τα μέσα της δεκαετίας του '90 οι ευαγγελιστές ασχολούνται ενεργά με αυτό το σκοπό και θεωρού πως πρέπει να είναι ένας από τους κύριους στόχους της Αμερικανικής Εξωτερικής πολιτικής. Χαρακτηριστική είναι η έκφραση «*suffering church*» που χρησιμοποιείται στους ευαγγελικούς κύκλους και απευθύνεται στους

¹⁰⁵ Oldfield Duane (March 2004)

¹⁰⁶ Wolfe Adam, *Power and Interest News Report*, (August 2004), <http://www.pinr.com/report.php?ac=view_report&report_id=191&language_id=1>

¹⁰⁷ Oldfield (March 2004)

¹⁰⁸ Wolfe Adam (August 2004), Oldfield (March 2004)

¹⁰⁹ Οι οργανώσεις υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ακολούθησαν σκληρές τακτικές και πολλές από αυτές έχουν συνασπισθεί με την Χριστιανική Δεξιά στην προώθηση των σκοπών τους. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί ο εμφύλιος του Σουδάν. Βλέπε για το θέμα αυτό Hertzke Allen, «*Freeing God's Children: The Unlikely Alliance for Global Human Rights*», Rowman & Littlefield Publishers, (2004).

200 εκατομμύρια χριστιανούς που διώκονται για τη θρησκεία τους¹¹⁰. Στην προσπάθεια τους αυτή έχουν σημειώσει σημαντικές επιτυχίες όπως¹¹¹:

- The International Religious Freedom Act of 1998
- The Trafficking Victims Protection Act of 2000
- The Sudan Peace Act of 2002
- The North Korean Human Rights Act of 2004

Για το φαινόμενο αυτό όμως θα αναφερθούμε και παρακάτω. Η σύνδεση της Χριστιανικής Δεξιάς με τους νεοσυντηρητικούς συνεχίζεται. Το περίφημο πλέον think-tank, Project for the New American Century κέρδισε την υποστήριξη πολλών συντηρητικών χριστιανών. Όταν δημιουργήθηκε το 1997, κατάφερε να συνενώσει πολλούς συντηρητικούς ηγέτες, προερχόμενους από διαφορετικούς χώρους, υπό τον κοινό σκοπό μιας πιο δυναμικής και παρεμβατικής Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής (περιλαμβάνοντας την υιοθέτηση δυναμικής δράσης κατά του Σαντάμ Χουσεϊν). Ανάμεσα στα 25 ιδρυτικά μέλη που υπέγραψαν την δήλωση αρχών ήταν κορυφαίοι νεοσυντηρητικοί και μελλοντικοί πρωταγωνιστές της διακυβέρνησης Μπους όπως ο Elliot Abrams, Dick Cheney, Frank Gaffney, Donald Rumsfeld και Paul Wolfowitz, ενώ στη λίστα ήταν και ο Gray Bauer, επικεφαλής για πολλά χρόνια του Family Research Council και ο συγγραφές William Bennett. Ειδικά η οργάνωση Family Research Council έχει στενότερους δεσμούς με τους νεοσυντηρητικούς σε σχέση με άλλα τμήματα της Χριστιανικής Δεξιάς. Υποστηρίζουν μια ενεργότερη Αμερικανική εξωτερική πολιτική και είναι υπέρ του ελεύθερου εμπορίου περισσότερο από άλλες οργανώσεις της Χριστιανικής Δεξιάς όπως το Concerned Women for America, ενώ διαφοροποιούνται πλήρως από άλλες οργανώσεις που έχουν απομονωτικές τάσεις και ταυτίζονται περισσότερο με τους παλαιό-συντηρητικούς. Τα δυο γκρουπ έχουν ταυτιστεί στο θέμα του πολέμου του Αφγανιστάν, του Ιράκ, ενώ εναντιώνονται σε πολυμερές επεμβάσεις και παρεμβάσεις του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών¹¹².

¹¹⁰ Το 60% με 70% των ευαγγελιστών παγκοσμίως ζουν στην Ασία, Αφρική και Λατινική Αμερική.

¹¹¹ Hertzke Allen “*Evangelical Reflections on U.S. Role in the World*” speech before the Carnegie Council on Ethics and International Relations, (September 2005), <<http://www.freeinggodschilddren.com/speech/CarnegieTalk.pdf>> και “*The Role of Evangelicals in the New Human Rights Movement*” ,Speech before the Annenberg School of Communication, Los Angeles, (September 2004), <<http://faculty-staff.ou.edu/H/Allen.D.Hertzke-1/speeches/nyc.pdf>>.

¹¹² Oldfield Duane (March 2004)

Στη δεκαετία του '90, η Χριστιανική Δεξιά έδειξε ιδιαίτερη ανησυχία για τους διεθνείς θεσμούς και τον ρόλο που αυτοί θα διαδραμάτιζαν στη μετά-ψυχροπολεμική εποχή. Οι ανησυχίες της αυξήθηκαν και λόγω του φόβου ότι τα Ηνωμένα Έθνη θα προωθήσουν μια φιλελεύθερη κοινωνική ατζέντα. Ειδικότερα συνέδρια και συσκέψεις του Ο.Η.Ε. για τα δικαιώματα των γυναικών και τον έλεγχο των γεννήσεων κινητοποίησαν χριστιανικές οργανώσεις. Δεν πρέπει να ξεχνάμε εξάλλου πως οι πρώτοι που μπήκαν στο στόχαστρο του κινήματος από την δεκαετία του '50 και του '60 ήταν οι διεθνιστές και ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών. Μάλιστα είχαν δημιουργηθεί κινήσεις για την απόσυρση των Η.Π.Α. από τον οργανισμό¹¹³.

Η θρησκευόμενη δεξιά έχει εμπλακεί δυναμικά στα θέματα του Ο.Η.Ε. και προσπαθεί να επηρεάσει αλλά και να προστατέψει τα συμφέροντα της. Στην προσπάθεια αυτή, έχει δημιουργήσει απίθανες συμμαχίες που περιλαμβάνουν κοινωνικούς συντηρητικούς από όλο τον κόσμο, το Βατικανό και κάποια Ισλαμικά γκρουπ, καθώς και μη κυβερνητικές οργανώσεις. Πέρα από θέματα όπως τα δικαιώματα των γυναικών και τον έλεγχο των γεννήσεων, έχει δραστηριοποιηθεί για την προάσπιση της αρχής της οικογένειας, για τα δικαιώματα των παιδιών και για την θρησκευτική ελευθερία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Μια ακόμη βασική έγνοια σε θέματα εξωτερικής πολιτικής της Χριστιανικής Δεξιάς τα τελευταία δέκα χρόνια είναι το θέμα των θρησκευτικών διώξεων, ιδιαίτερα οι διώξεις εναντίον χριστιανών στην Κίνα, Σαουδική Αραβία και Σουδάν. Ενέργειες και πολιτικές της Χριστιανικής Δεξιάς συνέβαλαν σε σημαντικό βαθμό στην υιοθέτηση του International Religious Freedom Act το 1998¹¹⁴. Αν και η αντιμετώπιση των θρησκευτικών διώξεων είναι ένα θέμα κοινής αποδοχής, ωστόσο η Χριστιανική Δεξιά προώθησε πολιτικές που βασίζονταν σε δυναμική και μονομερή δράση από τις Η.Π.Α. όπως το International Religious Freedom Act, κυρώσεις εναντίον του Σουδάν και την άρνηση εμπορικών παροχών στη Κίνα. Επίσης ορισμένες Αμερικανικές οργανώσεις έχουν αντιταχθεί στην παρουσία Αμερικανικών στρατευμάτων σε ειρηνευτικές αποστολές που τελούν υπό την αρχή του Ο.Η.Ε. όπως στη Βοσνία¹¹⁵.

¹¹³ Οι σημαντικότερες οργανώσεις της εποχής που προώθησαν αυτή την ιδέα είναι το John Birch Society και το Christian Crusade.

¹¹⁴ Βλέπε προηγούμενες σελίδες.

¹¹⁵ Oldfield Duane (March 2004)

Επιπλέον γνωστές οργανώσεις της Χριστιανικής Δεξιάς, όπως το Concerned Women for America¹¹⁶, το Eagle Forum και το Family Research Council έχουν αποκτήσει επίσημο χαρακτήρα μη κυβερνητικού οργανισμού (NGO) και συμμετέχουν στα φόρουμ του Ο.Η.Ε. Νομιμοποιούν έτσι τον ρόλο του, αλλά παραμένουν ιδιαίτερα επιφυλακτικοί και εχθρικοί απέναντι του, αντιδρώντας στην συνεργασία της Αμερικανικής κυβέρνησης μαζί του. Για την Χριστιανική Δεξιά ο Ο.Η.Ε. είναι ένας «εχθρικός» θεσμός που εξυπηρετεί αυτή τη στιγμή τον σκοπό προώθησης της ατζέντας της στις Η.Π.Α. και στον κοινωνικά συντηρητικό Τρίτο Κόσμο. Αν και παραμένουν εσωτερικές διαφωνίες για το πώς θα πρέπει να ενεργήσει το κίνημα στην προσέγγιση του στην εξωτερική πολιτική, σημείωσε σημαντικές επιτυχίες όπως την άρνηση χρηματοδότησης για το United Nations Population Fund (UN.F.P.A.) στην Κίνα και την έμφαση στην αποχή αντί για προληπτικές στρατηγικές όσον αφορά την μη διάδοση του ιού H.I.V./AIDS¹¹⁷.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι τα θρησκευτικά γκρουπ της χριστιανικής δεξιάς δεν έχουν όλα τον ίδιο βαθμό ανάμειξης στα διεθνή θέματα. Το Eagle Forum έχει μια παράδοση στην ενεργό του συμμετοχή στα διεθνή ζητήματα, αντιθέτως το Christian Coalition απέφευγε την εμπλοκή του με παρόμοια θέματα, εκτός από την δυναμική του υποστήριξη προς το Ισραήλ.

Η δράση της Χριστιανικής Δεξιάς όλα αυτά τα χρόνια, από την εποχή του αντικομμουνιστικού αγώνα, έχει δημιουργήσει μια έμφυτη τάση στην μονομέρεια και στην άρνηση οποιασδήποτε πολυμερούς ενέργειας από την πλευρά των Η.Π.Α. σε σχέση με τον Ο.Η.Ε. ο οποίος έχει δημιουργήσει ένα αρνητικό στερεότυπο στο χώρο των θρησκευόμενων συντηρητικών¹¹⁸. Αν και κάποιες οργανώσεις είναι πρόθυμες να συμβιβασθούν σε ορισμένα θέματα υπό μια πολυμερή αρχή, ωστόσο όλες οι οργανώσεις επιθυμούν να στρέψουν την Αμερικανική εξωτερική πολιτική σε μια πιο μονομερή κατεύθυνση.

¹¹⁶ Ιδρυτής της οργάνωσης και πρώην διευθυντής της είναι η σύζυγος του γνωστού ευαγγελιστή ηγέτη Tim LaHaye, η Beverly LaHaye.

¹¹⁷ Wolfe Adam (August 2004).

¹¹⁸ Χαρακτηριστικό αυτής της κατάστασης, το γεγονός πως Προφητικά μυθιστορήματα όπως η σειρά *Left Behind* του Tim LaHaye και το *The End of the Age* του Pat Robertson, παρουσιάζουν μια πολύ αρνητική εικόνα για τον Ο.Η.Ε. Στο πρώτο έργο ο αρχηγός του Ο.Η.Ε. είναι ο Αντίχριστος με το χαρακτηριστικό όνομα Nicolae Carpathia, ενώ στο δεύτερο ο Αντίχριστος αντικαθιστά τον οργανισμό με έναν νέο και ισχυρότερο σώμα, το Union for Peace.

Χριστιανό Σιωνισμός - Christian Zionism

Εξέλιξη του Φαινομένου

Στο σημείο αυτό θα αναλύσουμε το φαινόμενο του Christian Zionism, ενός θρησκευτικού-πολιτικού κινήματος που κατέχει μια ιδιαίτερη θέση μέσα στην Αμερικανική προτεσταντική κοινότητα και έχει άμεση επίδραση στο πως μέρος του Αμερικανικού πληθυσμού, αντιλαμβάνεται τη ροή της ιστορίας και τον ρόλο της χώρας του στο σημερινό διεθνές σύστημα.

Στην πιο απλή του μορφή ο Χριστιανό-Σιωνισμός μπορεί να μεταφρασθεί ως χριστιανική υποστήριξη προς τον Σιωνισμό. Υπάρχει ο ορισμός υπό την πολική σημασία ως «κάθε χριστιανός που υποστηρίζει τον Σιωνιστικό σκοπό της κυριαρχίας του κράτους του Ισραήλ, στηρίζει τον στρατό του, την κυβέρνηση, την εκπαίδευση και άλλα, ενώ μπορεί να περιγράφει την υποστήριξη ενός χριστιανού που υποστηρίζει το κράτος του Ισραήλ για οποιαδήποτε λόγο»¹¹⁹. Οι ευαγγελιστές εμφανίζονται οι πιο ένθερμοι υποστηρικτές του κινήματος, ιδιαίτερα υπό την μορφή του *Dispensationalism*. Το *Dispensationalism* αποτελεί τη βασική μορφή του Αμερικανικού Χριστιανό-Σιωνισμού, που αποτελεί τον αποκαλυπτικό και εσχατολογικό τρόπο ερμηνείας της Βίβλου, που νομιμοποιεί τον Σιωνισμό στην Δυτική Χριστιανοσύνη. Πρόκειται για μια «θεολογία του Αρμαγεδδών» για την οποία θα αναφερθούμε και παρακάτω. Είναι πραγματικά δύσκολο να φαντασθούμε οποιαδήποτε άλλη περίπτωση στον κόσμο όπου η πολιτική έχει συνδεθεί τόσο στενά με την θρησκεία και όπου οι Βιβλικές γραφές έχουν άμεση επίδραση στην πολιτική δράση¹²⁰.

Ας δούμε όμως πως δημιουργήθηκε και εξελίχθηκε αυτό κίνημα και τις επιπτώσεις του στην Αμερικανική πολιτική ζωή. Από την εποχή των φονταμενταλιστών προτεσταντών που ήθελαν να μεταμορφώσουν προς το καλύτερο τους Αγίους Τόπους μέσω του ιεραποστολικού τους έργου αλλά και να διαδώσουν τον Αμερικανικό τρόπο ζωής, υπήρχε ένας ιδιαίτερος ενθουσιασμός με τους Εβραίους. Αυτό συμβαίνει σε

¹¹⁹ Sizer, Stephen, *Christian Zionism: Road-Map to Armageddon?*, Inter-Varsity Press, (2005) σελ.19.

¹²⁰ Ibid

μεγάλο βαθμό επειδή οι ευαγγελιστές πιστεύουν κυριολεκτικά στο περιεχόμενο της Βίβλου και ασπάζονται την Βιβλική προφητεία που αναφέρεται στην επιστροφή των Εβραίων στη Παλαιστίνη σαν απαραίτητη προϋπόθεση για τον δεύτερο ερχομό του Χριστού¹²¹.

Υπό αυτό το πρίσμα οι Σιωνιστές υποστηρίχθηκαν στην προσπάθεια τους να καταλάβουν τη περιοχή της Παλαιστίνης και θεωρήθηκαν ως η κύρια δύναμη που κατανόησε και υλοποιεί τον προφητικό της ρόλο. Κέρδισαν σημαντική υποστήριξη στην Αμερική, ισχυριζόμενοι ότι ενεργούν με τον παραδοσιακό Αμερικάνικο τρόπο. Οι παραλληλισμοί μεταξύ των Αμερικανών πρωτοπόρων και των Σιωνιστών πρωτοπορών καλλιεργήθηκαν εντέχνως, παρουσιάζοντας τους τελευταίους ως σύγχρονους εποίκους που φτιάχνουν τον δικό τους νέο κόσμο, όπως οι Πουριτανοί έχτισαν την Νέα Αγγλία έτσι και αυτοί χτίζουν τη Νέα Ιουδαία. Στην πορεία οι Εβραίοι θα φέρουν ευημερία και ευτυχία στην Παλαιστίνη, υποστήριζαν ορισμένοι αρθρογράφοι Αμερικανικών εφημερίδων τη δεκαετία του 1920¹²².

Η εμπλοκή των φονταμενταλιστών χριστιανών με τις εξελίξεις στους «Ιερούς Τόπους» μπορεί να πάει πίσω στον 19^ο αιώνα, όταν Αμερικανοί προτεστάντες ιεραπόστολοι επισκέπτονταν την Παλαιστίνη. Ιδίως τα τελευταία εκατό χρόνια, οι ευαγγελιστές δεν αρκούνται μόνο στο ιεραποστολικό έργο αλλά είναι υποστηρικτές Σιωνιστικών πολιτικών. Στην διάρκεια του 20^{ου} αιώνα πολλοί από αυτούς περίμεναν τον δεύτερο ερχομό του Χριστού. Σύμφωνα με την χιλιαστική θεολογία, απαραίτητη προϋπόθεση για τον ερχομό του Μεσσία είναι η επιστροφή των Εβραίων στους «Ιερούς Τόπους», στην σημερινή δηλαδή Παλαιστίνη. Για την πραγματοποίηση του εσχατολογικού αυτού σεναρίου για τη Μέση Ανατολή, οι Εβραίοι και το Ισραήλ αποτελούν το απαραίτητο μονοπάτι¹²³.

¹²¹ Davidson Lawrence, "Christian Zionism and American Foreign Policy: Paving the Road to Hell in Palestine", *Logos* 4.1 (winter 2005).

¹²² Ibid

¹²³ Bennis Phyllis, Mansour Khaled, "Praise God and Pass the Ammunition!: The Changing Nature of Israel's US Backers", *Middle East Report*, n.208, *US Foreign policy in the Middle East: Critical Assessments*, (Autumn 1998).

Η άσκηση επιρροής στο Κογκρέσο από Βιβλική άποψη, χρονολογείται ήδη από το 1891, όταν ο William Blackstone, ένας Μεθοδιστής από το Σικάγο και από τις πρώτες φιγούρες του Χριστιανό-Σιωνιστικού κινήματος, συγκέντρωσε τις υπογραφές 43 μελών του Κογκρέσου, κυβερνητών και δημάρχων σε μια διακήρυξη που στάλθηκε στον τότε Αμερικανό Πρόεδρο Benjamin Harrison. Η διακήρυξη ζητούσε να ηγηθεί ο Αμερικανός Πρόεδρος διεθνούς προσπάθειας για τη δημιουργία εβραϊκού κράτος στη Παλαιστίνη¹²⁴.

Εκατομμύρια Αμερικανοί πιστεύουν πως η Βίβλος προβλέπει το μέλλον και πως ζούμε την τελευταία περίοδο πριν τη καταστροφή της ανθρωπότητας. Οι δοξασίες αυτές προέρχονται από το dispensationalism, έναν συγκεκριμένο τρόπο κατανόησης των προφητικών αναφορών της Βίβλου, ιδιαίτερα αυτές στο Ησαΐα και Εζεκίας¹²⁵ στην Παλαιά Διαθήκη και το βιβλίο της Αποκαλύψεως στην Καινή Διαθήκη. Όσοι ανήκουν σε αυτό το ρεύμα, ερμηνεύουν τη Βίβλο κυριολεκτικά και συνδυάζουν προφητικά κείμενα μεταξύ τους με έναν πολύπλοκο τρόπο. Αποτελούν περίπου το 1/3 από τους 40 με 50 εκατομμύρια Αμερικανούς ευαγγελιστές, ενώ πιστεύουν απόλυτα πως το κράτος του Ισραήλ θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη των τελευταίων γεγονότων που θα οδηγήσουν στο τέλος του κόσμου. Πρόκειται για μια εσχατολογική προσέγγιση της χριστιανικής θεολογίας, που ασχολείται κυρίως με την κατασκευή καταστροφολογιών σεναρίων που περιέχουν φυσικές καταστροφές, αμφισβήτηση του Θεού και την άνοδο του Αντίχριστου, πολέμους, καταστροφές και την επιστροφή του Ιησού για να νικήσει τον Σατανά και να εγκαθιδρύσει το αιώνιο βασίλειο του.¹²⁶

Dispensationalism

Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η επιρροή του Αγγλικανού ιερέα John Nelson Darby (1800-1882), ο οποίος υπήρξε κύριος εκφραστής του dispensationalism στην Αμερική. Η περίεργη εκδοχή του Darby για τον Χριστιανισμό, έχει επηρεάσει τον Αμερικανικό Νότο για πολλές γενιές. Τα παραδοσιακά θρησκευτικά δόγματα όπως η

¹²⁴ Bennis Phyllis, Mansour Khaled, (Autumn 1998).

¹²⁵ Βλέπε Wnagening Walter, *Το Βιβλίο των Βιβλίων: Βίβλος, η Ιερή Ιστορία*, εκδ., Χρυσή Πέννα, ΑΘΗΝΑ (2003). Προφητείες κεφ.21 σελ.409-427.

¹²⁶ Weber P. Timothy, *On the Road to Armageddon: How Evangelicals Became Israel's Best Friends*, Baker Academic, Michigan (2004), σελ. 10,11,18.

Ορθοδοξία και ο Καθολικισμός αλλά και ο Προτεσταντισμός, πιστεύουν πως η χριστιανική εκκλησία αντικατέστησε τους Εβραίους ως τον εκλεκτό λαό. Για αιώνες οι χριστιανοί προσπαθούσαν να προσηλυτίσουν τους Εβραίους, ενώ συχνά στη προσπάθεια τους αυτή έρχονταν σε σύγκρουση μαζί τους¹²⁷.

Ο Darby έδωσε μια διαφορετική οπτική, η οποία δημιούργησε ένα νέο κίνημα στην Αμερικανική ευαγγελική κοινότητα. Μετέφρασε το Βιβλίο της Αποκαλύψεως με τέτοιο τρόπο όπου οι Εβραίοι, χωρίς να προσηλυτισθούν στο χριστιανισμό, θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στο τέλος του κόσμου. Έτσι οι Εβραίοι όλου του κόσμου θα πρέπει να συγκεντρωθούν στο Ισραήλ, όπου θα δοθεί η τελική μάχη του Αρμαγεδδών. Η επιρροή που είχε ο Darby στην Αμερική στον τρόπο κατανόησης των προφητικών κειμένων ήταν θεμελιώδης, περισσότερο από κάθε άλλον χριστιανό ιερέα τα τελευταία 200 χρόνια¹²⁸. Η θεολογία του Darby μεταβιβάστηκε στις επόμενες γενιές των λευκών ευαγγελιστών του Νότου από άλλους χριστιανούς-σιωνιστές που ήταν μαθητές του και από την Scofield Reference Bible¹²⁹.

Το Scofield Reference Bible είναι η ερμηνεία της Βίβλου κατά τον Cyrus Ingerson Scofield, μαθητή του Darby και ενός από τους γνωστούς *dispensationalists*. Το Scofield Reference Bible αποτελούσε έκδοση του πανεπιστημίου της Οξφόρδης, πρωτοεκδόθηκε όμως από εκδοτικό οίκο της Νέας Υόρκης το 1909, όπου και συνεχίζεται να εκδίδεται μέχρι και σήμερα. Επικριτές καθώς και οπαδοί αναγνωρίζουν ότι αποτέλεσε το βιβλίο με τη μεγαλύτερη επιρροή στον χώρο των ευαγγελιστών για το πρώτο μισό του 20^{ου} αιώνα. Θεωρείται η Βίβλος των φονταμενταλιστών, ενώ μέσω του Dallas Theological Seminary και άλλων οργανώσεων μελέτης της Βίβλου γνώρισε ευρύτερη διάδοση¹³⁰.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι οι ρίζες του dispensationalism εμφανίσθηκαν για πρώτη φορά γύρω το 1830 στην Μεγάλη Βρετανία. Η τάση αυτή ήταν αποτέλεσμα ενός κινήματος μεταρρύθμισης που κλόνισε την Αγγλικανική εκκλησία με συνέπεια την απόσχιση του Plymouth Brethren, μιας αδελφότητας που επικεντρωνόταν στη μελέτη

¹²⁷ Lind Micheal, "George W. Bush's Holy War", *The Globalist*, (March 22, 2003), <<http://www.theglobalist.com/DBWeb/printStoryId.aspx?StoryId=3025>>

¹²⁸ Sizer Stephen, *Christian Zionism: Road-Map to Armageddon?*, Inter-Varsity Press, (2005), σελ.66.

¹²⁹ Lind Michael, (March 22, 2003).

¹³⁰ Sizer Stephen, (2005) σ.74-77..

της Βίβλου. Το Plymouth Brethren πίστευε πως η Βίβλος μπορεί να λειτουργήσει ως προφητικός οδηγός για τα μελλοντικά γεγονότα. Ο John Nelson Darby πρώην ιερέας της Αγγλικανικής εκκλησίας της Ιρλανδίας και ένας από τους πιο εμπνευσμένους δασκάλους της Βίβλου στο Plymouth Brethren, εισήγαγε νέα στοιχεία στην μελλοντολογική προσέγγιση, χωρίζοντας την ιστορία σε διαφορετικές περιόδους. Δημιουργήθηκε έτσι το dispensationalism όπου εμφανίσθηκε στην Αμερική γύρω στο 1870 μέσω των διδαγμάτων του Darby και άλλων, γνωρίζοντας μεγάλη απήχηση στους ευαγγελικούς κύκλους¹³¹.

Ο διαχωρισμός του Darby σε διαφορετικές ιστορικές περιόδους πριν από τον δεύτερο ερχομό του Ιησού διαδόθηκε με κάποιες τροποποιήσεις από τον Cyrus Ingerson Scofield¹³², όπου η ιστορία διαχωρίζεται σε επτά φάσεις και η Βίβλος ερμηνεύεται σαν μια προοδευτική αποκάλυψη. Ο Scofield θέτει τους Εβραίους και το Ισραήλ σε προτεραιότητα έναντι του Χριστού και των διδαγμάτων του, ενώ υποστηρίζει ότι ο Χριστός δεν θα επιστρέψει στη Γη εάν οι Εβραίοι δεν πραγματοποιήσουν το επίγειο καθήκον τους που θα επιβεβαιώσει το σενάριο. Το δυσάρεστο είναι ότι λίγοι είναι αυτοί που μπορούν να ξεχωρίσουν τα λόγια του Scofield από το αυθεντικό κείμενο της Βίβλου.

Σύμφωνα με την Halsell Grace το Dispensationalism , ένα σχετικά νέο σύστημα πίστεως με λιγότερο από 200 χρόνια ζωής, ιδιαίτερα δημοφιλές στις μέρες μας. έχει 4 βασικές όψεις:¹³³

Πρώτον, όσοι διδάσκουν την θεολογία του «Αρμαγεδδών» είναι αντισημίτες και αρνητικά διατεθειμένοι προς τους Εβραίους. Όλοι τους επιδεικνύουν μια έντονη αγάπη προς το Ισραήλ, η οποία πολλές φορές ξεπερνάει και αυτή των Ισραηλινών. Αυτή η αγάπη και υποστήριξη όμως δεν πηγάζει από την ενοχή που νιώθουν από προηγούμενες διώξεις, ούτε από συμπάθεια προς τους Εβραίους για τα δεινά του

¹³¹ Weber P. Timothy, *On the Road to Armageddon: How Evangelicals Became Israel's Best Friends*, Baker Academic, Michigan (2004), σελ.19-21.

¹³² Άλλοι γνωστοί dispensationalists του 19^{ου} αιώνα είναι οι James H. Brookes, Dwight L. Moody, William Eugene Blackstone και Arno C. Gaebelin. Βλέπε Sizer Stephen (2005) σ.67-80.

¹³³ Halsell Grace, *Forcing God's Hand: Why Millions Pray for a Quick Rapture and Destruction of Planet Earth*, Amana Publications, (2002), σελ.113-115.

ολοκαυτώματος. Η υποστήριξή τους βασίζεται στο γεγονός ότι επιθυμούν να υπάρχει το Ισραήλ ως εδαφική βάση για τον Δεύτερο Ερχομό του Χριστού.

Δεύτερον, έχουν μια περιορισμένη οπτική για τον Θεό και τα έξι εκατομμύρια πιστών στη Γη. Αναφέρονται σε έναν Θεό που ασχολείται μόνο με τους Εβραίους και τους Χριστιανούς, ενώ το μόνο που είναι σημαντικό για αυτούς επικεντρώνεται στο Ισραήλ. Ο Θεός δεν θα ασχοληθεί με τα υπόλοιπα 4 ή 5 δισεκατομμύρια ανθρώπων, οι οποίοι θα θυσιαστούν για την εκπλήρωση της προφητείας.

Λόγω της περιορισμένης αυτής οπτικής, ασπάζονται με βεβαιότητα πως καταλαβαίνουν τη σκέψη του Θεού. *Η Τρίτη* όψη του φαινομένου αυτού λοιπόν είναι πως παρέχουν ένα σενάριο, σαν την υπόθεση μιας κινηματογραφικής ταινίας, όπου όλα έχουν χαρούμενο τέλος, με μια τελική λύτρωση για τους εκλεκτούς όπως αυτοί θεωρούν τους εαυτούς τους.

Η μοιρολατρία είναι το *Τέταρτο* βασικό χαρακτηριστικό. Ο κόσμος όπως υποστηρίζουν γίνεται σταθερά όλο και χειρότερος και δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι για να το αλλάξουμε αυτό. Δεν υπάρχει λόγος να προσπαθήσουμε για το καλύτερο. Οι ιερείς αυτοί διδάσκουν για έναν Θεό της οργής, της εκδίκησης και του πολέμου. Κηρύσσουν πως ο Θεός δεν θέλει να εργασθούμε για την ειρήνη, αλλά απαιτεί να διεξάγουμε πόλεμο, ένα πυρηνικό ίσως πόλεμο που θα καταστρέψει τον πλανήτη μας. Στα διδάγματα τους και στα κηρύγματα που εκφωνούν οι Jerry Falwell, ο Tim LaHaye, ο John Hagee και άλλοι πάστορες δεν αναφέρονται ποτέ στα διδάγματα του Χριστού για οικουμενική αγάπη και αλληλεγγύη. Αντιθέτως παρουσιάζουν μια εικόνα του Χριστού ως έναν Στρατηγό που ηγείται όλων των στρατών του κόσμου για την σφαγή των δισεκατομμυρίων απίστων¹³⁴.

Για τον λόγο αυτό το Συμβούλιο Εκκλησιών της Μέσης Ανατολής (MECC)¹³⁵ που συγκεντρώνει τις ιστορικές και πολλές ευαγγελικές εκκλησίες των Ιερών Τόπων

¹³⁴ Ibid

¹³⁵ Middle East Council of Churches, <http://www.mec-churches.org/main_eng.htm>

απορρίπτει τον Χριστιανό-Σιωνισμό ως αιρετική ερμηνεία των ιερών γραφών, ενώ έχει χαρακτηριστεί και «Βιβλικό ανάθεμα»¹³⁶.

Οι πεποιθήσεις αυτές βρίσκουν μεγαλύτερη και ευρύτερη απήχηση κατά τη διάρκεια μεγάλων διεθνών κρίσεων. Έτσι ενώ μόλις το 36% των Αμερικανών πιστεύει ότι η Βίβλος είναι ο πραγματικός λόγος του Θεού και πρέπει να ερμηνεύεται κυριολεκτικά, το 59% πιστεύει ότι τα γεγονότα που περιγράφονται στο βιβλίο της Αποκαλύψεως θα πραγματοποιηθούν. Περίπου ένας στους τέσσερις Αμερικανούς πιστεύει ότι οι επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου προφητεύτηκαν στη Βίβλο, ενώ ένας στους πέντε δηλώνει ότι θα ζήσει αρκετά ώστε να δει το τέλος του κόσμου. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να ξεκαθαρίσουμε ότι η μελέτη μας θα επικεντρωθεί σε αυτούς τους ευαγγελιστές και πως εξελίχθηκαν ώστε να θεωρούνται οι καλύτεροι φίλοι του Ισραήλ και πως αυτή η «φιλία» έχει επιφέρει μια σειρά αλλαγών σε θέματα πολιτικής τόσο στις Η.Π.Α. όσο και στο Ισραήλ. Να αναφέρουμε επίσης ότι εξίσου σημαντικό είναι το γεγονός ότι το 1/3 των Αμερικανών που υποστηρίζουν το Ισραήλ, δηλώνουν πως το κάνουν διότι η Βίβλος διδάσκει ότι οι Εβραίοι πρέπει να αποκτήσουν το δικό τους κράτος στους Ιερούς Τόπους πριν την επιστροφή του Ιησού¹³⁷.

Το σημείο που ξεχωρίζει ιδιαίτερα το παραπάνω κίνημα είναι η επιμονή του στην πίστη για τον ξεχωριστό ρόλο των Εβραίων κατά τις τελευταίες μέρες της ανθρωπότητας. Η απαίτηση τους για δημιουργία Εβραϊκού κράτους στους Ιερούς Τόπους φαινόταν κάτι το απίθανο αλλά από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα η ιστορία φάνηκε να ακολουθεί το προφητικό της δρόμο. Η ίδρυση του Ισραήλ το 1948 και οι συνεχείς επεκτάσεις του ιδιαίτερα με τον πόλεμο των έξι ημερών, ώθησε τους φονταμενταλιστές να διαδώσουν τις ιδέες τους πιο επιθετικά, με την πεποίθηση πως η προφητεία της Βίβλου επαληθευόταν. Από τις αρχές της δεκαετίας του '70, το κίνημα άρχισε να γνωρίζει μεγαλύτερη απήχηση και να εισέρχεται στη μαζική κουλτούρα, με πού πετυχημένα best-sellers βιβλία, προώθηση από τα μέσα επικοινωνίας και ένα συντονισμένο πολιτικό δίκτυο για την προώθηση και προστασία των συμφερόντων του Ισραήλ. Από τα μέσα της δεκαετίας του '90 δεκάδες εκατομμύρια κόσμος έχει δίνει αποδέκτης των παραπάνω εσχατολογικών προβλέψεων, χωρίς να έχει ποτέ δει

¹³⁶ Sizer Stephen (2005) σ.22.

¹³⁷ Weber P. Timothy, (2004), σ.11.

ένα προφητικό κείμενο ή να έχει ακούσει έναν ιερέα να αναφέρεται στην Δευτέρα Παρουσία¹³⁸.

Στο παρελθόν οι οπαδοί του κινήματος παρόλη την πίστη τους για ίδρυση ενός νέου Εβραϊκού κράτους είχαν απογοητευθεί από τις εξελίξεις και προσπαθούσαν να ερμηνεύσουν τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή με τρόπο που ταίριαζε στα προφητικά τους σχέδια. Όταν όμως το Ισραήλ ανακηρύχθηκε ανεξάρτητο κράτος ήταν πραγματικά εκστασιασμένοι. Αγνόησαν τα όποια ηθικά ζητήματα και τις απαιτήσεις των Παλαιστινίων τους οποίους και ταύτισαν ως εχθρούς των σκοπών του Θεού. Επίσης επειδή ανέμεναν ένα αρκετά μεγαλύτερο Ισραήλ από αυτό που ιδρύθηκε το 1948, υποστήριζαν τις όποιες προσπάθειες να επεκτείνει τα σύνορά του. Για αυτό αποδέχθηκαν με ενθουσιασμό την κατάληψη νέων εδαφών μετά τον πόλεμο του 1967 και αντιστάθηκαν στην πολιτική επιστροφής εδαφών, ιδιαίτερα στην πόλη της Ιερουσαλήμ¹³⁹.

Πεπεισμένοι λοιπόν πως ερμήνευαν τα σημεία των καιρών με απόλυτη επιτυχία στράφηκαν πιο ενεργά στην υπεράσπιση των ιδεών τους και σε νέους τρόπους διάδοσης των μηνυμάτων τους στην Αμερικανική κοινωνία. Η προσπάθεια τους θεωρήθηκε ιδιαίτερα επιτυχημένη λόγω της τρομακτικής επιτυχίας των βιβλίων *The Late Great Planet Earth* την δεκαετία του '70 και τη σειρά βιβλίων *Left Behind* στη δεκαετία του '90. Ακόμα ενδεικτική της πιο ενεργής συμμετοχής τους είναι η σύμπραξη τους με τη Νέα Χριστιανική Δεξιά. Ενσωματώθηκαν στην ευρύτερη συντηρητική συμμαχία και προσπάθησαν μαζί με άλλους χριστιανούς φονταμενταλιστές να επηρεάσουν την Αμερικανική εσωτερική και εξωτερική πολιτική. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον συγκεντρώνει η κοινή προσπάθεια που επιτυγχάνεται με Αμερικανούς και Ισραηλινούς Εβραίους στην προώθηση πολιτικής και πρακτικής υποστήριξης στο κράτος του Ισραήλ. Από τις αρχές του '70, ταξίδευαν μαζικά στο Ισραήλ, ίδρυσαν μεγάλο αριθμό οργανώσεων για άσκηση πίεσης υπέρ του Ισραήλ στο Κογκρέσο, στο Υπουργείο Εξωτερικών και στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Επίσης παρείχαν ανθρωπιστική βοήθεια στο Ισραήλ και βοηθούν Εβραίους από την πρώην Σοβιετική Ένωση και άλλα μέρη να μεταναστεύσουν στους Ιερούς Τόπους.

¹³⁸ Ibid σ.213-214

¹³⁹ Sizer Stephen (2005) σ. 82-84.

Αποτέλεσμα των παραπάνω είναι το φαινόμενο του Χριστιανό-Σιωνισμού και η ανάδειξη αυτών των ευαγγελιστών ως τους καλύτερους φίλους του Ισραήλ¹⁴⁰.

Ο Χριστιανό-Σιωνισμός και οι Πολιτικές για την Υποστήριξη του Ισραήλ

Μετά τον πόλεμο των έξι ημερών του 1967, το μεγαλύτερο ζήτημα για τους χριστιανό-σιωνιστές και τους φονταμενταλιστές ευαγγελιστές, ήταν πώς να οργανωθούν ώστε να διατηρηθούν τα νέα σύνορα και να παραμείνουν οι Εβραίοι κυρίαρχοι στους Άγιους Τόπους. Η μελέτη της Βίβλου και η πρόβλεψη των γεγονότων μέσω αυτής δεν αρκούσαν πλέον, ήταν πια στιγμή να λάβουν δράση ώστε να εκπληρωθεί η προφητεία. Η νέα κατάσταση που διαμορφωνόταν δεν άργησε να φανεί με την πραγματοποίηση ενός συνεδρίου τον Ιούνιο του 1971 στο Ισραήλ, όπου συμμετείχαν 1400 άτομα ανάμεσα τους γνωστοί ευαγγελιστές, πάστορες μεγάλων εκκλησιών και άλλοι χριστιανοί. Ήταν όπως ειπώθηκε η μεγαλύτερη συγκέντρωση χριστιανών στο Ισραήλ από το 1948. Οι συμμετέχοντες είχαν όλες τις διευκολύνσεις από την Ισραηλινή κυβέρνηση, ενώ την πρώτη μέρα του συνεδρίου απευθυνόμενος στο κοινό, ο πρώτος πρωθυπουργός στην ιστορία του Ισραήλ, ο David Ben-Gurion, καλωσόρισε τους παρευρισκόμενους αναφέροντας το Ισραήλ ως τον ιερό τόπο της Βίβλου. Οι περισσότεροι ομιλητές χρησιμοποίησαν τη Βίβλο για να αποδείξουν πως η ύπαρξη και η εξάπλωση του Ισραήλ ήταν μέρος του σχεδίου του Θεού για την ιστορία και πως όλοι οι πιστοί του χρειάζεται να δείξουν την υποστήριξη τους στο νέο αυτό κράτος¹⁴¹.

Παραδοσιακά οι Αμερικανοί Εβραίοι λόγω των διακρίσεων που είχαν υποστεί, είχαν συμμαχήσει με ομάδες που υπέφεραν και αυτές από τον ρατσισμό, ενώ υιοθετούσαν και υποστήριζαν φιλελεύθερες πολιτικές. Όταν το 1967, το Ισραήλ κατέλαβε Αραβικά εδάφη και δεν προτίθετο να τα παραδώσει, το Ισραηλινό κράτος κινήθηκε περισσότερο προς τον συντηρητικό χώρο με την συντηρητική δεξιά να γνωρίζει μεγάλη αποδοχή. Βλέποντας ως σημαντικότερη προτεραιότητα τους την υποστήριξη του Ισραήλ, οι Αμερικανοί Εβραίοι κινήθηκαν και αυτοί προς αυτήν την κατεύθυνση. Στην μεταστροφή αυτή, οι Αμερικανοί Εβραίοι αντιλήφθηκαν ότι η Ισραηλινή δεξιά

¹⁴⁰ Weber P. Timothy, (2004), σ.186-189

¹⁴¹ Weber P. Timothy, (2004), σ.213.

και η χριστιανική δεξιά εξυπηρετούσαν τον σκοπό τους αυτό, αφού και οι δύο εκφράζουν έντονα εθνικιστικά χαρακτηριστικά, милитарισμό και ένα δόγμα επικεντρωμένο γύρω από το Ισραήλ και την υπεράσπιση των εδαφών του¹⁴².

Έτσι μαχητικοί Εβραίοι ηγέτες και χριστιανοί dispensationalists, έχουν σχηματίσει μια συμμαχία που ασπάζεται το ίδιο δόγμα. Το δόγμα αυτό σχετίζεται με την πολιτική δύναμη και όχι με πνευματικές αξίες. Πρόκειται για τις επιδιώξεις μιας ομάδας ανθρώπων να κερδίσουν την μοναδική κατοχή ενός εδάφους, ενός τόπου ιερού για τρεις διαφορετικές θρησκείες. Το δόγμα αυτό επικεντρώνεται εξολοκλήρου σε μια μικρή πολιτική οντότητα, το Ισραήλ. Οι δυο ομάδες που το απαρτίζουν θέτουν ως ύψιστη προτεραιότητα την διεκδίκηση της ιδιοκτησίας της περιοχής, δημιουργώντας έτσι μια πλαστή θρησκεία, με την κάθε ομάδα να προσπαθεί να ικανοποιήσει τα δικά της ιδιοτελή συμφέροντα¹⁴³.

Η σημαντική επιρροή που ασκεί η Χριστιανική Δεξιά στην Αμερικανική πολιτική ζωή έχει αναφερθεί. Το νέο αυτό ευαγγελικό κίνημα που έχει εμφανισθεί τις τελευταίες δυο δεκαετίες στις Η.Π.Α. ασπάζεται σε μεγάλο βαθμό παρόμοιες παραδοχές ακόμα και αν δεν χαρακτηρίζονται ως Χριστιανό-Σιωνιστές. Υπάρχει διάχυτη η πεποίθηση στον θεόπνευστο ρόλο του Ισραήλ. Οι εκτιμήσεις της δύναμης και του μεγέθους του κινήματος είναι δύσκολο να εκτιμηθούν αλλά σύμφωνα με τους Pat Robertson και Jerry Falwell, υπάρχουν 100 εκατομμύρια υποστηρικτές με τους οποίους επικοινωνούν σχεδόν κάθε εβδομάδα¹⁴⁴. Το νούμερο αυτό βέβαια φαντάζει υπερβολικό. Το Christian Coalition όμως θεωρείται από πολλούς η πιο σημαίνων πολιτική οργάνωση των Ηνωμένων Πολιτειών, με ετήσιο προϋπολογισμό 25 εκατομμυρίων δολαρίων και 1,7 εκατομμύρια μέλη.

Επιπλέον η οργάνωση Unity Coalition for Israel ενώνει μεταξύ τους περισσότερες από 200 διαφορετικές εβραϊκές και χριστιανό-σιωνιστικές οργανώσεις, που συνολικά ισχυρίζονται πως έχουν μια βάση 40 εκατομμυρίων ενεργών μελών¹⁴⁵. Οι οργανώσεις

¹⁴² Halsell Grace, (2002), σ.83.

¹⁴³ Halsell Grace, (2002), σ.86.

¹⁴⁴ Sizer Stephen (2005) σ. 23

¹⁴⁵ Όπως ισχυρίζεται η οργάνωση στο επίσημο site της, <<http://israelunitycoalition.org>>, ενώ διατηρεί ακόμα ένα site, το <<http://saveisraelcampaign.com>>. Στοιχεία για τη δύναμη της οργάνωσης, όπως ότι αποστέλλει 14.000 e-mails ημερησίως σε κυβερνητικά στελέχη, εφημερίδες και εκκλησίες βλέπε <<http://www.israelunitycoalition.org/about/events.php>>.

αυτές χρησιμοποιούν ποικίλους τρόπους για να προωθήσουν τους σκοπούς τους, άλλες παρεμβαίνουν ενεργά στις εξελίξεις στους Άγιους Τόπους ενώ άλλες ασκούν μεγάλη πίεση προς κυβερνητικούς εκπροσώπους, μέσω καλά χρηματοδοτημένων πολιτικών εκστρατειών. Χαρακτηριστικά σε επίσκεψη μας στο επίσημο site του Unity Coalition for Israel, τον Μάιο του 2006 υπήρχε φόρμα αποστολής προς τον Αμερικανό πρόεδρο και τα μέλη του Κογκρέσου που ανέφερε μεταξύ άλλων «*Giving away Judea and Samaria to the Hamas terrorist government will not guarantee the safety of Israel. It would only encourage Radical Islamists who would view the attainment of this land as their victory. Gaza provided proof of that fact; As Israelis moved out, Palestinians destroyed what was left of the communities and new terrorist groups such as al-Qaeda and Hizbullah moved in and set up terrorist operations. Because Olmert is making no demands on Hamas/PA to recognize Israel and abandon terrorism, the same situation would be repeated in Judea and Samaria*»¹⁴⁶. Θα αναφερθούμε στον ρόλο αυτών των οργανώσεων αναλυτικότερα παρακάτω.

Σύμφωνα με την Grace Halsell οι dispensationalists αποτελούν το 20% από τα 15 εκατομμύρια μέλη του Southern Baptist Convention. Επίσης αποτελούν το 15-20% όλων των Πεντηκοστιανών και χαρισματικών χριστιανών. Συνολικά υπολογίζεται πως υπάρχουν 25 με 30 εκατομμύρια χριστιανό-σιωνιστές στις Η.Π.Α. Επιπλέον υπάρχουν 80.000 φονταμενταλιστές πάστορες, πολλοί από τους οποίους εκπέμπουν το μήνυμά τους σε 1.000 χριστιανικούς ραδιοφωνικούς σταθμούς και 100 τηλεοπτικούς σταθμούς, η πλειοψηφία των οποίων είναι dispensationalists. Δεν πρέπει να παραμελείται η ύπαρξη Βιβλικών σχολών και κολεγίων. Το 1998 υπήρχαν περισσότεροι από 100 χιλιάδες σπουδαστές σε αυτές τις σχολές, όπου το 80% με 90% των καθηγητών είναι dispensationalists¹⁴⁷.

Αλλά και η Ισραηλινή κυβέρνηση επιθυμούσε να εκμεταλλευθεί την ανερχόμενη δύναμη της ευαγγελικής υποκοουλτούρας και ξεκίνησε να επιζητά την κινητοποίηση της για την υποστήριξή και πίεση των θέσεων της προς την Αμερικανική εξωτερική πολιτική.

¹⁴⁶ < <http://www.israelunitycoalition.org/action/actionalert.php?who=19&date=2006-05-16> >

¹⁴⁷ Halsell Grace, (2002), σ.50.

Η στροφή προς τους συντηρητικούς χριστιανούς ήταν μια σημαντική αλλαγή για τους Ισραηλινούς. Παραδοσιακά από την ίδρυση του Ισραήλ το 1948, οι φιλελεύθεροι προτεστάντες εμφανίζονταν ως οι φυσικοί σύμμαχοι του Εβραϊκού κράτους, αφού οι προοδευτικές πολιτικές τους ιδέες ταυτιζόντουσαν με αυτές των περισσότερων Αμερικανών Εβραίων. Ανάμεσα τους ο γνωστός φιλελεύθερος προτεστάντης χριστιανός Reinhold Niebuhr, ο οποίος ίδρυσε το Christian Council on Palestine το 1942 και υποστήριζε το ηθικό δικαίωμα των Εβραίων στην Παλαιστίνη, για πραγματιστικούς όμως λόγους και όχι θρησκευτικούς. Το 1958 έγραψε πως πολλοί χριστιανοί είναι φίλο-σιωνιστές λόγω των δεινών του Εβραϊκού λαού και του δικαιώματος τους να αποκτήσουν κράτος. Ντρέπονται όμως όταν χρησιμοποιούνται μεσσιανικές διεκδικήσεις για το δικαίωμα πατρίδας στη Παλαιστίνη¹⁴⁸.

Το Εθνικό Συμβούλιο Εκκλησιών (National Council of Churches) και άλλες φιλελεύθερες προτεστάντικές ενώσεις, γενικά υπήρξαν υποστηρικτές του νέου κράτους, αλλά στην πορεία άρχισαν να γίνονται κριτικοί ιδιαίτερα μετά την κατάληψη Παλαιστινιακών εδαφών το 1967. Την ίδια στιγμή οι Ισραηλινοί παρατήρησαν ότι οι Αμερικανοί φονταμενταλιστές αποτελούσαν μια σταθερή βάση υποστήριξης για οτιδήποτε το Εβραϊκό κράτος έπραττε¹⁴⁹.

Λίγο μετά τον πόλεμο του '67, το Ισραηλινό υπουργείο Θρησκευμάτων έστειλε στις Η.Π.Α. τον απεσταλμένο του Yona Malachy, για να εξετάσει το φαινόμενο του φονταμενταλισμού και τη δυνατότητα του ως πιθανού συμμάχου του Ισραήλ. Ο ίδιος ανέφερε ότι οι Αμερικανοί συντηρητικοί χριστιανοί ήταν δυναμικά φίλα προσκείμενοι προς το Ισραήλ και δεν φοβόντουσαν να το δηλώσουν. Από τα μέσα της δεκαετίας του '80 υπήρξε μια διακριτή αλλαγή στην Ισραηλινή πολιτική στρατηγική. Το μεγαλύτερο λόμπι γκρουπ του Εβραϊκού κράτους στην Ουάσινγκτον, το American Israel Public Affairs Committee, άρχισε να ταυτίζεται με τον αμερικανικό δεξιό πολιτικό χώρο και τους συντηρητικούς χριστιανούς¹⁵⁰.

Στα μέσα της δεκαετίας του '80, το σημαντικότερο ισραηλινό λόμπι της Αμερικής, το American Israel Public Affairs Committee (AIPAC), άρχισε να ευθυγραμμίζεται με

¹⁴⁸ Sizer Stephen (2005) σ. 83,84. Ο Niebuhr το 1946 κατέθεσε στην επιτροπή Anglo-American Committee of Inquiry υπέρ της ίδρυσης του κράτους του Ισραήλ.

¹⁴⁹ Weber P. Timothy, (2004), σ.221, Sizer Stephen (2005) σ. 82-84.

¹⁵⁰ Weber σ.221

την ανερχόμενη συντηρητική δεξιά. Το AIPAC κατανόησε ορθά ότι η δέσμευση των θρησκευόμενων συντηρητικών προς το Ισραήλ ήταν διαφορετικής ποιότητας από αυτήν των διαφόρων αμερικανικών κυβερνήσεων, που πήγαζε κυρίως από την παγκόσμια αντι-Σοβιετική στρατηγική. Επιπλέον η άκρα ή η θρησκευόμενη δεξιά δεν έδιδε ιδιαίτερη προσοχή στις συνεχείς παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από το Ισραήλ. Όπως δήλωσαν στελέχη της οργάνωσης, επιθυμούσαν να διευρύνουν την υποστήριξη του Ισραήλ προς τα δεξιά, με κόσμο που δεν τους ενδιέφερε τι συμβαίνει στη Δυτική Όχθη αλλά τους ενδιέφερε τι συμβαίνει με τη Σοβιετική Ένωση. Οι περισσότεροι από αυτούς ήταν λευκοί προτεστάντες φονταμενταλιστές που διέβλεπαν την υποστήριξη προς το Ισραήλ ως προϋπόθεση για την πολιτική και πνευματική επιβίωση των Η.Π.Α.¹⁵¹

Η υποστήριξη αυτή βασιζόταν κυρίως βέβαια σε θεολογικές πεποιθήσεις, γεγονός που καταδεικνύεται και από την αυξανόμενη υποστήριξη μετά την πτώση της λεγόμενης «Αυτοκρατορίας του Κακού». Τα οφέλη αυτής της σχέσης ήταν αμοιβαία και για τις δύο πλευρές. Το δίκτυο του AIPAC, υποστήριζε θέσεις πιο συντηρητικές από τις θέσεις που στηρίζουν οι περισσότεροι Εβραίοι ενώ συντηρητικοί ρεπουμπλικάνοι κερδίζουν μεγαλύτερη υποστήριξη από την εβραϊκή κοινότητα. Επίσης πέραν της υποστήριξης της χριστιανικής δεξιάς προς το Ισραήλ και το φαινόμενο του Χριστιανό-Σιωνισμού, υπάρχει τα τελευταία χρόνια η εξέλιξη τα κεφάλαια ισραηλινών λόμπι να κατευθύνονται προς υποψηφίους της χριστιανικής δεξιάς, διότι ο αντίστοιχος φιλελεύθερος φίλο-ισραηλινός υποψήφιος θα κατηγορηθεί για τις θέσεις του σχετικά με τις εκτρώσεις, τις δημόσιες δαπάνες και τα κοινωνικά δικαιώματα από το δίκτυο της χριστιανικής δεξιάς, οδηγώντας τον στην ήττα¹⁵².

Ο Ρόλος του Jerry Falwell

Η σύμπραξη της ειδικής σχέσης της Χριστιανικής Δεξιάς με το Ισραήλ δεν μπορεί να καταδειχθεί καλύτερα παρά μέσα από την σχέση του Ισραηλινού κράτους με τον Jerry Falwell. Με την άνοδο του κόμματος του Likud στην εξουσία στα τέλη της

¹⁵¹ Bennis Phyllis, Mansour Khaled, "Praise God and Pass the Ammunition!: The Changing Nature of Israel's US Backers", *Middle East Report*, n.208, *US Foreign policy in the Middle East: Critical Assessments*, (Autumn 1998).

¹⁵² Bennis Phyllis, Mansour Khaled, (Autumn 1998).

δεκαετίας του '70, ο Falwell δημιούργησε φιλίες με πολλούς από τους ηγέτες του, όπως τον πρωθυπουργό Begin, ενώ γρήγορα αναδείχθηκε ως ένας από τους πιο πιστούς οπαδούς του Ισραήλ στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Πρέπει να τονίσουμε εδώ τον ρόλο του πρώην Ισραηλινού πρωθυπουργού Menachem Begin. Η ανάληψη της πρωθυπουργίας από τον Begin το 1977, ύστερα από μακρά περίοδο επικράτησης του εργατικού κόμματος, τον ώθησε προς την αναζήτηση συμμάχων στους δεξιούς αμερικανικούς κύκλους. Κατά την πρώτη κιόλας χρονιά της θητεία του ήρθε σε επαφή με πολλούς φονταμενταλιστές χριστιανούς, όπου ανακάλυψε την ισχυρή υποστήριξη αυτών των ανθρώπων προς του σκοπούς του Ισραήλ¹⁵³.

Το 1978 ο Falwell επισκέφθηκε τους Αγίους Τόπους ύστερα από πρόσκληση της κυβέρνησης του Ισραήλ, όπου σε ένδειξη αλληλεγγύης προς το Ισραήλ φύτεψε μερικά δένδρα όπου αργότερα το μέρος αυτό ονομάστηκε το «δάσος του Jerry Falwell»¹⁵⁴.

Ο Falwell υπήρξε θερμός υποστηρικτής της πρακτικής του Likud και της κατασκευής ισραηλινών καταυλισμών σε όλη τη Δυτική Όχθη. Η συνεισφορά του εκτιμήθηκε γρήγορα από την Ισραηλινή πλευρά και το 1980, ο Ισραηλινός Πρωθυπουργός Begin του απένειμε το παράσημο Vladimir Jabotinsky, που πήρε το όνομα του από τον ακροδεξιό σιωνιστή ηγέτη των αρχών του 20^{ου} αιώνα. Λίγο αργότερα η Ισραηλινή κυβέρνηση του παραχώρησε ένα ιδιωτικό τζετ (Windstream jet) για να τον διευκολύνει στις συχνές του μετακινήσεις. Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να τονίσουμε ότι η ειδική σχέση Falwell- Likud αναπτύχθηκε την ίδια στιγμή που ο Falwell δημιουργούσε και ενίσχυε την δική του οργάνωση στις Η.Π.Α. το Moral Majority. Με άλλα λόγια η συμμαχία αυτή εδραιώθηκε όταν το άστρο του Falwell βρισκόταν στην μεγάλη του άνοδο και η επιρροή του στον ευρύτερο φονταμενταλιστικό- ευαγγελικό χώρο ήταν τεράστια¹⁵⁵.

¹⁵³ Sizer Stephen (2005) σ. 86, 90.

¹⁵⁴ Weber P. Timothy, (2004), σ.218.

¹⁵⁵ Ibid

Όταν το 1981 το Ισραήλ πραγματοποίησε το προληπτικό χτύπημα στο Ιράκ καταστρέφοντας τον υπό κατασκευή πυρηνικό αντιδραστήρα του Όσιρακ με μια καλοσχεδιασμένη αεροπορική επίθεση, στράφηκε πρώτα στον Falwell για την υποστήριξή του. Αυτός ανέλαβε να δικαιολογήσει και να νομιμοποιήσει το ισραηλινό χτύπημα στο εσωτερικό των Η.Π.Α. ενώ με την επιρροή που διέθετε, επικοινωνήσε με το ευρύ δίκτυο οπαδών του και άλλους ευαγγελιστές για να στηρίξει την επιχειρηματολογία του Ισραήλ. Παρομοίως υπερασπίσθηκε την ισραηλινή εισβολή στον Λίβανο το 1982¹⁵⁶.

Πέρα από τις παραπάνω ενέργειες συνέχισε να χτίζει μια γερή λαϊκή βάση υποστήριξης για το Ισραήλ, με έναν ιδιαίτερο τρόπο που στην Αμερική ονομάζεται πλέον «Tour Bus Diplomacy» και ακολουθείται από πολλές χριστιανό-σιωνιστικές ομάδες. Πρόκειται για εκδρομές που πραγματοποιούνται στο Ισραήλ, μεταφέροντας Αμερικανούς ευαγγελιστές στους Αγίους Τόπους και παρουσιάζοντας τους τα μέρη που θα πραγματοποιηθούν οι προφητείες, ενώ το πρόγραμμα μεταξύ άλλων περιλαμβάνει συναντήσεις με ισραηλινούς στρατιωτικούς, αξιωματούχους και πολιτικούς, ομιλίες σχετικά με προφητικές διδαχές και τα δικαιώματα του Ισραήλ στην μάχη του με τους Παλαιστίνιους αλλά ελάχιστες αναφορές για την ζωή και τα διδάγματα του ίδιου του Χριστού¹⁵⁷.

Έτσι το 1982 με πρωτοβουλία του Falwell μετέβησαν στο Ισραήλ σαράντα ευαγγελικοί ηγέτες για μια εκδρομή γνωριμίας με σκοπό να οργανώσουν μετά αυτοί τις δικές τους εκδρομές πιστών στο Ισραήλ. Στη διάρκεια της δεκαετίας του '80 και του '90 ο Falwell χρησιμοποιώντας τις εκκλησιαστικές και πολιτικές του διασυνδέσεις οργάνωσε πολλές παρόμοιες εκδρομές. Μάλιστα το 1998, χρησιμοποιώντας το δικό του πανεπιστήμιο, το Liberty University της Βιρτζίνια, όπου οι στενές σχέσεις με το Ισραήλ αποτελούν μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας, μετέφερε ύστερα από χορηγία τεσσάρων εκατομμυρίων δολαρίων τρεις χιλιάδες πρωτοετής φοιτητές για εκπαιδευτική εκδρομή στο Ισραήλ. Για πολλούς ήταν μια

¹⁵⁶ Ibid σ. 219, Sizer Stephen (2005) σ. 90-91.

¹⁵⁷ Weber P. Timothy, (2004), σ.214-215 και Halsell Grace, (2002) σ.33-34. Η ίδια η συγγραφέας συμμετείχε σε αυτές τις εκδρομές και καταθέτει τις εμπειρίες της στο βιβλίο. Ιδιαίτερα για αυτό το θέμα βλέπε Halsell, *Prophecy and Politics* (1986).

δυναμική ένδειξη των στενών του σχέσεων με τον τότε πρωθυπουργό Benjamin Netanyahu¹⁵⁸.

Στις εκδρομές αυτές ο Falwell είχε συναντήσεις με διαφόρους πολιτικούς ηγέτες όπως ο Begin, ο Simon Peres και Ariel Sharon. Η συμπάθεια ανάμεσα στον Falwell και τους ισραηλινούς ηγέτες ιδιαίτερα αυτούς που ανήκουν στο κόμμα του Likud ήταν κάτι παραπάνω από φανερό¹⁵⁹. Οι εκδρομές αυτές μετέφεραν συνολικά εκατομμύρια Αμερικανούς χριστιανούς στο Ισραήλ, με αποκορύφωμα το έτος 2000 όπου παρόλο το ξέσπασμα της *Intifada* και την τρομοκρατική επίθεση στο αμερικανικό πολεμικό πλοίο USS Cole, είχαμε περίπου 2,7 εκατομμύρια επισκέπτες στους Αγίους Τόπους.¹⁶⁰

Ο Falwell συνεχίζει δυναμικά την φίλο-Ισραηλινή του πολιτική. Πρόσφατα δήλωσε πως «οι ευαγγελικοί είναι οι καλύτεροι φίλοι που έχουν οι Ισραηλινοί σε όλο τον κόσμο εκτός από τις ίδιες τις οικογένειες τους. Οι ευαγγελικοί είναι πιο αφοσιωμένοι στο Ισραήλ από μερικούς που ανήκουν στην Αμερικανική Εβραϊκή κοινότητα»¹⁶¹.

Η «Ανίερη Συμμαχία»

Πρέπει να σημειωθεί πως ότι αυτή η εγκάρδια υποστήριξη των ευαγγελιστών προς το Ισραήλ, δεν προέρχεται από την πραγματική αγάπη τους για τον Εβραϊκό λαό, ούτε από την συμπάθεια που νοιώθουν για τους διωγμούς του παρελθόντος. Όπως υποστηρίζουν αρκετοί, αν ένας Εβραίος μελετήσει προσεκτικά τι και πως προσπαθούν να επιτύχουν και τι προβλέπουν οι προφητικές ερμηνείες τους θα τρέξει προς την αντίθετη κατεύθυνση¹⁶². Οι εσχατολογικές ερμηνείες των Χριστιανό-Σιωνιστών δεν προβλέπουν την καλύτερη τύχη για τον Εβραϊκό λαό. Όσοι δεν ασπασθούν τον Χριστιανισμό τις τελευταίες εκείνες μέρες θα έχουν την κατάληξη των υπόλοιπων άπιστων.

¹⁵⁸ Weber P. Timothy, (2004), σ.219

¹⁵⁹ Halsell Grace, (2002).

¹⁶⁰ Weber P. Timothy, (2004), σ.220.

¹⁶¹ Ibid

¹⁶² Davidson Lawrence, "Christian Zionism and American Foreign Policy: Paving the Road to Hell in Palestine", *Logos* 4.1 (winter 2005).

Πολλοί φιλελεύθεροι Εβραίοι δεν βλέπουν καθόλου θετικά την σύμπραξη φονταμενταλιστών χριστιανών και εβραίων, διότι διαφωνούν με την ατζέντα που αυτή η ομάδα υποστηρίζει. Οι φιλελεύθεροι Εβραίοι είναι κατά της επαναφοράς της προσευχής στα σχολεία, υπέρ του δικαιώματος των εκτρώσεων και υπέρ του διαχωρισμού κράτους- εκκλησίας. Επίσης αναγνωρίζουν το γεγονός ότι πίσω από τα κίνητρα των χριστιανό-σιωνιστών, υπάρχει μια αντισημιτική ιδεολογία, που θέλει όλους τους Εβραίους είτε να αλλαξοπιστούν είτε να εξοντώνονται. Το American Jewish Congress τονίζει επίσης το γεγονός ότι η φονταμενταλιστική ατζέντα απειλεί τις ελευθερίες που κάνουν τους Εβραίους να νιώθουν ασφαλείς στην Αμερική. Παρόλα αυτά πολλές σημαντικές Εβραϊκές οργανώσεις δεν συμμερίζονται αυτές τις φοβίες, τονίζοντας το γεγονός ότι χρειάζονται κάθε δυνατό σύμμαχο. «Praise God and Pass the Ammunition», όπως είναι και ο χαρακτηριστικός τίτλος του άρθρου¹⁶³.

Όταν ο Ισραηλινός πρωθυπουργός Begin αντιμετώπισε κριτική για τη συνάντηση του με τον Falwell στη δεκαετία του '80 και για την προσπάθεια του να κερδίσει την υποστήριξη ακραίων χριστιανών, αυτός απάντησε: «Αν οι φονταμενταλιστές χριστιανοί μας υποστηρίζουν σήμερα στο Κογκρέσο, τότε και εγώ θα τους υποστηρίξω όταν αύριο έλθει ο Μεσσίας»¹⁶⁴. Όντως πολλά στελέχη της Ισραηλινής διπλωματίας και της κυβέρνησης αντιμετωπίζουν με παρόμοιο κυνισμό την «ανίερη» αυτή συμμαχία.

Πολλοί ειδικοί τονίζουν ότι με τη λήξη του ψυχρού πολέμου η στρατηγική σημασία της ειδικής σχέσης Η.Π.Α.- Ισραήλ έχει μειωθεί, ενώ η διατήρηση προνομιακής συμπεριφοράς προς το Ισραήλ δεν είναι τόσο σημαντική για τον έλεγχο των πλουσίων κοιτασμάτων πετρελαίου της Μέσης Ανατολής. Όλα τα παραπάνω θα πρέπει να επανεξεταστούν υπό το πρίσμα της κατάρρευσης της Σοβιετικής Ένωσης, τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου και τον πόλεμο του Ιράκ. Το θέμα απασχολεί ιδιαίτερα την Αμερικανική ακαδημαϊκή κοινότητα. Αρκετοί αναλυτές κάνουν λόγο με τις τακτικές που ακολουθούνται από τις Η.Π.Α., για υπεράσπιση του

¹⁶³ Bennis Phyllis, Mansour Khaled, "Praise God and Pass the Ammunition!: The Changing Nature of Israel's US Backers", *Middle East Report*, n.208, *US Foreign policy in the Middle East: Critical Assessments*, (Autumn 1998).

¹⁶⁴ Ibid. Βλέπε επίσης Friedman Thomas, *From Beirut to Jerusalem*, Farrar Strauss & Giroux, New York, (1989) σ.486.

Ισραηλινού εθνικού συμφέροντος και όχι του Αμερικανικού¹⁶⁵. Μέχρι σήμερα η Ουάσινγκτον δεν έχει αναγνωρίσει αυτές τις αλλαγές, τουλάχιστον σε ότι αφορά τις σχέσεις της με το Τελαβίβ. Πολλοί επικριτές υποστηρίζουν ότι αυτό οφείλεται στην οικονομική στήριξη που προσφέρουν οι οπαδοί του Ισραήλ στους πολιτικούς. Αρκετοί Αμερικανοί Εβραίοι υποστηρίζουν ότι αυτό που προέχει είναι το συμφέρον του Ισραήλ, αυτός είναι ο υπέρτατος σκοπός και όλα τα άλλα είναι δευτερεύοντα ζητήματα. Στην περίπτωση του Jerry Falwell, πρέπει να τον υποστηρίζουν, επειδή υποστηρίζει το Ισραήλ. Οι φιλελεύθεροι Εβραίοι μπορεί να μην υποστηρίζουν την εσωτερική πολιτική του ατζέντα, αλλά αυτό είναι δευτερεύον. Τίποτα δεν είναι τόσο σημαντικό όσο το Ισραήλ¹⁶⁶.

Ο Irving Kristol γνωστός νεοσυντηρητικός και θεωρούμενος ως ένας από τα ηγετικά στελέχη της εβραϊκής διανοούμενης κοινότητας, καλεί για υποστήριξη του Falwell και άλλων δεξιών φονταμενταλιστών. Υποστηρίζει ότι οι Αμερικανοί Εβραίοι θα πρέπει να ξεχάσουν τον φιλελευθερισμό και να ακολουθήσουν την υπέρ-δεξιά, τονίζοντας ότι στον πραγματικό κόσμο οι Εβραίοι είναι προτιμότερο να υποστηρίζουν τους υπέρ-συντηρητικούς. Ο Kristol συνεχίζει λέγοντας ότι δεν πρέπει να μας ενδιαφέρει η θεολογία ενός φονταμενταλιστή ιερέα, όταν μάλιστα δεν ασπαζόμαστε καθόλου την αρχή του και την πίστη του. Όλα αυτά δεν πρέπει να μας απασχολούν από την στιγμή που αυτός είναι σθεναρά φίλο-Ισραηλινός. Ο Ραβίνος και πρόεδρος των Εβραϊκών Συναγωγών Αμερικής δήλωσε σχετικά με τη σημασία της πολιτικής και της θρησκείας: «Οι περισσότεροι Εβραίοι ηγέτες είναι διατεθειμένοι να συγχωρέσουν το οτιδήποτε, εφόσον ακούσουν μια καλή λέξη για το Ισραήλ». Εκπρόσωποι Σιωνιστικών οργανώσεων υποστηρίζουν με δηλώσεις τους αυτήν την εξέλιξη, χαρακτηρίζοντας τους δεξιούς αντιδρώντες ως τους φυσικούς συμμάχους του Σιωνισμού και όχι τους φιλελεύθερους. «Οι χριστιανοί φονταμενταλιστές είναι οι μεγαλύτεροι υποστηρικτές του Ισραήλ και δεν πρέπει να είμαστε επιλεκτικοί όταν πρόκειται για να κινητοποιήσουμε υποστήριξη»¹⁶⁷.

¹⁶⁵ Ενδεικτικό πρόσφατο κείμενο των γνωστών ακαδημαϊκών John Mearsheimer και Stephen Walt με τίτλο «The Israel Lobby», *London Review Book*, vol.28 No.6 (March 23 2006). <<http://www.lrb.co.uk/v28/n06/contents.html>> ή <<http://ksgnotes1.harvard.edu/Research/wpaper.nsf/rwp/RWP06-011>> . Ακολούθησε απάντηση από τον Eliot A. Cohen χαρακτηρίζοντας το κείμενο αντί-σημτικό. Βλέπε Washington Post (April 5, 2006).

¹⁶⁶ Halsell Grace, (2002), σ.83

¹⁶⁷ Halsell Grace, (2002), σ.84-85.

Αναγνωρίζοντας την αξία της συμμαχίας με τους χριστιανούς φονταμενταλιστές, το Συμβούλιο των Ραβίνων όρισε ειδικό σύνδεσμο για τις επαφές του με την νέα χριστιανική δεξιά. Πολλοί Εβραίοι ηγέτες υποστήριξαν την συμμαχία με την θρησκευόμενη δεξιά. Η χρονική συγκυρία για το Ισραήλ ήταν τέλεια. Άρχισε να συνεργάζεται με τους φονταμενταλιστές την στιγμή που οι ευαγγελιστές και οι θρησκευόμενοι δεξιοί ανακάλυπταν την πολιτική δύναμη τους μέσω της ανόδου της Νέας Χριστιανικής Δεξιάς.

Επιπτώσεις του Χριστιανό-Σιωνισμού

Λίγες ώρες πριν τη συνάντηση του με τον Αμερικανό Πρόεδρο στον Λευκό Οίκο, τον Ιανουάριο του 1998, ο Ισραηλινός Πρωθυπουργός Binyamin Netanyahu είχε εγκάρδια συνάντηση με τον αιδεσιμότατο Jerry Falwell, γνωστό φονταμενταλιστή χριστιανό και έναν από τους μεγαλύτερους επικριτές του προέδρου Κλίντον. Ο Netanyahu προσπαθούσε να συγκεντρώσει όση περισσότερη υποστήριξη μπορούσε για να αποτρέψει κάθε πίεση για επανέναρξη των ειρηνευτικών συμμαχιών για αυτό και προτίμησε να συναντηθεί με τον Falwell και το National Unity Coalition for Israel πριν από τον Αμερικανό Πρόεδρο. Το πλήθος τον επευφημούσε ως τον Ρόναλντ Ρέιγκαν του Ισραήλ¹⁶⁸. Μετά την συνάντηση των δύο αντρών, ο Falwell τόνισε: «Υπάρχουν περίπου 200.000 ευαγγελικοί πάστορες στην Αμερική, που μέσω τηλεφώνων, φαξ, επιστολών και e-mail θα τους ζητήσουμε να απευθυνθούν στον άμβωνα τους και να χρησιμοποιήσουν την επιρροή τους για την υποστήριξη του κράτους του Ισραήλ και του Πρωθυπουργού του»¹⁶⁹.

Πρόκειται για μια ακόμη πράξη της συμμαχίας των δεξιών εβραίων ή των οπαδών του κόμματος του Likud και τους αμερικανούς φονταμενταλιστές χριστιανούς. Το νέο χαρακτηριστικό αυτής της συμμαχίας όπως αναφέραμε είναι η εμφάνιση του πολύ οργανωμένου κινήματος του Χριστιανό-Σιωνισμού (Christian Zionist), το οποίο υποσκέλιζε την υποστήριξη των φιλελεύθερων και εβραίων προς το Ισραήλ. Ο πρώτος πρωθυπουργός που αναγνώρισε το ειδικό βάρος των θρησκευόμενων δεξιών στην Αμερικανική πολιτική αρένα ήταν ο Menachem Begin. Από την εποχή του Begin, κανένας ισραηλινός πρωθυπουργός δεν επισκέφθηκε τις Η.Π.Α. χωρίς να

¹⁶⁸ Sizer Stephen, (2005), σ. 91.

¹⁶⁹ *The New York Times*, (January 21 1998)

συναντηθεί με στελέχη της Νέας Χριστιανικής Δεξιάς, τόσο δημοσίως όσο και ιδιωτικά.

Ας δούμε στο σημείο αυτό περιληπτικά την πορεία της χριστιανικής δεξιάς και των χριστιανό-σιωνιστών στην ανάμειξη τους στα θέματα της Μέσης Ανατολής. Το 1967 ξέσπασε ο Αραβο-Ισραηλινός πόλεμος. Το αποτέλεσμα ήταν το Ισραήλ να καταλάβει τα υψώματα του Γκολάν από τη Σύρια, τη χερσόνησο του Σινά, την περιοχή δυτικά του Ιορδάνη ποταμού (Δυτική Όχθη), την λωρίδα της Γάζας και την ανατολική Ιερουσαλήμ. Υπό το διεθνές δίκαιο είναι παράνομη η κατοχή εδαφών που αποκτήθηκαν από στρατιωτική επέμβαση. Γνωστοί φονταμενταλιστές χριστιανοί διαμηνύουν στους Ισραηλινούς ηγέτες ότι δεν πρέπει να υποτάσσονται στο διεθνές δίκαιο. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι Ισραηλινοί φοβούμενοι Αμερικανική επέμβαση που θα απέτρεπε τα σχέδια τους, όπως περίπου συνέβη το 1956, επιτέθηκαν στο κατασκοπευτικό πλοίο του Αμερικανικού πολεμικού ναυτικού USS Liberty, αφήνοντας 34 νεκρούς και 157 τραυματίες. Ο τορπιλισμός του Αμερικανικού πλοίου παρέμεινε μυστικός και δεν καταδικάστηκε η επίθεση από κανέναν Αμερικανό αξιωματούχο της τότε κυβέρνησης¹⁷⁰.

Το 1980 με την παροχή και της Ισραηλινής κυβέρνησης είχαμε τη δημιουργία του International Christian Embassy of Jerusalem (ICEJ), μιας ακραίας χριστιανό-σιωνιστικής οργάνωσης, ως αντίδραση στις διαμαρτυρίες για την κατοχή της Ανατολικής Ιερουσαλήμ. Θα αναφερθούμε σε αυτή την σημαντική οργάνωση παρακάτω.

Το 1982, στην αντιπαράθεση με το Λίβανο ο Αριέλ Σαρόν ηγήθηκε της Ισραηλινής επίθεσης. Ο Pat Robertson οδηγήθηκε στο σημείο της συμπλοκής με ένα ισραηλινό τζιπ. Ο Robertson υποστήριξε ότι η Ισραηλινή επίθεση στη γείτονα χώρα ήταν θέλημα του Θεού. Στην συγκεκριμένη σύγκρουση μεγάλος αριθμός Αμερικανών εβραϊκής καταγωγής πολέμησε στο πλευρό του Ισραηλινού στρατού. Όπως υποστήριξε ο εβραίος συγγραφέας Israel Shkak, «το Ισραήλ είναι η μόνη χώρα στο

¹⁷⁰ Halsell Grace, (2002), σ.90. Η συγγραφέας την ίδια περίοδο εργαζόταν στον Λευκό Οίκο ως staff writer του Προέδρου Johnson.

κόσμο που απολαμβάνει τέτοιο προνόμιο- Αμερικανοί πολίτες να μάχονται για τους πολέμους του»¹⁷¹.

Τον Φεβρουάριο του 1984 το ICEJ έστειλε εκπρόσωπο του να καταθέσει στην επιτροπή εξωτερικών υποθέσεων της Γερουσίας υπέρ της μεταφοράς της Αμερικανικής πρεσβείας από το Τελαβίβ στην Ιερουσαλήμ και την αναγνώριση της πόλης ως πρωτεύουσα του Ισραήλ. Την κίνηση υποστήριξαν το Moral Majority και το AIPAC. Ο γερουσιαστής Bob Dole εισήγαγε μάλιστα νομοθεσία στην Γερουσία που προέβλεπε τη μεταφορά της πρεσβείας στην Ιερουσαλήμ μέχρι της 31 Μαΐου του 1999 και τη δέσμευση 100 εκατομμυρίων δολαρίων για προκαταρκτικά έξοδα¹⁷².

Το Μάρτιο του 1985, μιλώντας σε συνέδριο συντηρητικών ραβίνων στο Μαϊάμι, ο Falwell υποστήριξε ότι μπορεί να κινητοποιήσει 70 εκατομμύρια συντηρητικούς χριστιανούς υπέρ του Ισραήλ. Επίσης υποστήριξε ότι σε αυτόν οφείλεται η μεταστροφή του γερουσιαστή Jesse Helms της Βορείου Καρολίνας, σε ένθερμο υποστηρικτή του Ισραήλ. Σύντομα ο Helms ορίστηκε ως πρόεδρος της αρμόδιας επιτροπής εξωτερικών της Γερουσίας. Τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου διοργανώθηκε το πρώτο Χριστιανό-Σιωνιστικό συνέδριο στην Βασιλεία της Ελβετίας, στην ίδια αίθουσα όπου 88 χρόνια νωρίτερα είχε πραγματοποιηθεί το πρώτο Εβραϊκό Σιωνιστικό συνέδριο. Συμμετείχαν 589 άτομα από 27 χώρες, όπου συζητήσαν πως μπορεί το Ισραήλ να υποστήριζε την πολιτική ατζέντα των Dispensationalists¹⁷³.

Το 1996 ο νεοεκλεγείς ισραηλινός πρωθυπουργός Benjamin Netanyahu, οργάνωσε συνέδριο με τίτλο The Israel Christian Advocacy Council, προσκαλώντας 17 ευαγγελιστές και φονταμενταλιστές ηγέτες να επισκεφθούν το Ισραήλ. Οι παραπάνω εκπροσωπώντας εκατομμύρια χριστιανούς υπέγραψαν δέσμευση εκφράζοντας την ελπίδα ότι «η Αμερική ποτέ μα ποτέ δεν θα εγκαταλείψει το Ισραήλ»¹⁷⁴.

Τον Ιανουάριο του 1998 ο Falwell κανόνισε συνάντηση του Netanyahu με χριστιανούς υποστηρικτές του Ισραήλ, ανάμεσα τους εκπροσώπους των σημαντικότερων χριστιανικών οργανώσεων. Υπήρξε η υπόσχεση ότι θα

¹⁷¹ Ibid

¹⁷² Sizer Stephen, (2005), σ. 232

¹⁷³ Halsell Grace, (2002), σ.92-93.

¹⁷⁴ Ibid

κινητοποιήσουν τις κοινότητες τους ενάντια στα σχέδια της ηγεσίας Κλίντον προς πίεση για παραχώρηση εδαφών στους Παλαιστίνιους. Ο Falwell υποστήριξε πως θα επικοινωνήσει με 200.000 ευαγγελιστές πάστορες για το σκοπό αυτό (βλέπε 3 σελ. πριν)¹⁷⁵.

Τον Απρίλιο του ίδιου χρόνου ο Ισραηλινός πρωθυπουργός Benjamin Netanyahu απευθύνθηκε στους χριστιανούς υποστηρικτές του National Unity Coalition for Israel. Ανάμεσα στις θέσεις που ακούσθηκαν ήταν ότι πρέπει να υποστηριχθεί το Ισραήλ στην αξίωση του ελέγχου ολόκληρης της Ιερουσαλήμ. Τον ίδιο μήνα η Χριστιανική Δεξιά και το Ισραήλ ένωσαν και πάλι τις δυνάμεις τους, με την συμμετοχή του Netanyahu στο συνέδριο Voices United for Israel. Υποσχέθηκε την υποστήριξη του προς 3000 ευαγγελιστές τονίζοντας πως «δεν υπάρχουν μεγαλύτεροι φίλοι και σύμμαχοι, από τους ανθρώπους που κάθονται σήμερα εδώ σε αυτήν την αίθουσα».

Την ίδια περίοδο ο γνωστός πάστορας John Hagee, συγκέντρωσε 1 εκατομμύριο δολάρια για τον επαναπατρισμό Εβραίων της πρώην Σοβιετικής Ένωσης σε παλαιστινιακά εδάφη. Ερωτηθείς εάν αντιλαμβάνεται ότι η πράξη του αντιτίθεται στο διεθνές δίκαιο, ο ίδιος απάντησε «είμαι μελετητής της Βίβλου και Θεολόγος και από τη δική μου οπτική ο νόμος του Θεού υπερβαίνει τον νόμο της κυβέρνησης των Η.Π.Α. και του υπουργείου εξωτερικών». Επίσης το 1998, ο πρόεδρος Κλίντον εξέτασε την πιθανότητα επιείκειας στον Jay Pollard, που σύμφωνα με τις Αμερικανικές αρχές υπέκλεψε περισσότερα μυστικά από τις Η.Π.Α. από οποιονδήποτε άλλο κατάσκοπο στην Αμερικανική ιστορία. Ο Pollard που γεννήθηκε στην Αμερική, δήλωσε ότι ενήργησε προς όφελος της χώρας του, εννοώντας το Ισραήλ¹⁷⁶.

Υπάρχουν παρά πολλές ακόμη πρωτοβουλίες στη διάρκεια αυτών των χρόνων, απλά εδώ αναφέραμε ενδεικτικά ορισμένες από τις πιο γνωστές. Χριστιανό-Σιωνιστικές οργανώσεις έχουν αναλάβει συγκροτημένη και συντονισμένη δράση στην προσπάθεια τους να πραγματοποιήσουν την προφητεία και να αποτελέσουν μέρος αυτής.

¹⁷⁵ Bennis Phyllis, Mansour Khaled, (Autumn 1998).

¹⁷⁶ Halsell Grace, (2002), σ.95

Χριστιανό-Σιωνιστικές Οργανώσεις Υπέρ Του Ισραήλ

Οι φονταμενταλιστές χριστιανοί που ασπάζονται την εσχατολογική προφητική ερμηνεία της Βίβλου, γοητεύθηκαν από την συμπεριφορά που τους επιφύλαξαν οι Ισραηλινοί. Ομαδικές εκδρομές που οργανώνονταν από τους Hal Lindsey, Jerry Farwell, Pat Robertson και Oral Roberts, απολάμβαναν ειδικής υποδοχής από τις Ισραηλινές αρχές. Πριν αναφερθούμε στο ρόλο και τις δράσεις των γνωστότερων οργανώσεων για την υποστήριξη του Ισραήλ θα περιγράψουμε μια οργάνωση που κατέχει ειδική θέση λόγω της δράσης της αλλά και των εκδηλώσεων της στην πόλη της Ιερουσαλήμ.. Πρόκειται για την Διεθνή Χριστιανική Πρεσβεία της Ιερουσαλήμ ή International Christian Embassy of Jerusalem.

Το γκρουπ που κατάφερε να συνδέσει καλύτερα από όλα τον τουρισμό με την πολιτική υποστήριξη προς το Ισραήλ με μεγάλη επιτυχία, δεν ήταν άλλο από το International Christian Embassy of Jerusalem. Το 1980 όταν το Ισραήλ προσάρτησε όλη την ανατολική Ιερουσαλήμ, σε ένδειξη διαμαρτυρίας δεκατρείς χώρες μετακίνησαν τις πρεσβείες τους από την Ιερουσαλήμ στο Τελαβίβ, αντιδρώντας έτσι σε αυτό που θεωρήθηκε καταπάτηση του διεθνούς δικαίου από το Ισραήλ. Το **International Christian Embassy of Jerusalem** στεγάστηκε στην πρώην πρεσβεία της Χιλής, χωρίς να διαθέτει καμία αναγνωρισμένη διπλωματική ιδιότητα. Το ICEJ ήταν δημιούργημα μιας διεθνούς ομάδας που αυτοχαρακτηρίζονταν ως Χριστιανό-Σιωνιστές, οι οποίοι πίστευαν ότι ο Θεός επιθυμούσε να προσφέρουν ορατή και αποτελεσματική υποστήριξη στην Ισραηλινή κυβέρνηση σε ώρες ανάγκης. Όπως υποστηρίζει η ίδια η οργάνωση το ICEJ «ιδρύθηκε το 1980 ως μια ευαγγελική χριστιανική απάντηση στην ανάγκη υποστήριξης και ενθάρρυνσης της Σιών, σύμφωνα με τις εντολές των βιβλικών γραφών». Όπως υποστηρίζει η οργάνωση στην ιστοσελίδα της *«We proclaim a message to Zion that her modern day restoration is not a historical accident, but the fulfillment of God's word (Ezekiel 36:24-26; Luke 21:24). A time of great glory awaits Israel even though dark times may precede the break of day. Vision will not fail and from a Jewish Jerusalem, the Lord's law will go out and the "nations shall not learn war anymore" (Isaiah 2:1-4). Jesus said that "Salvation is of the Jews" (John 4:22) and Paul affirms that everything we hold dear as Christians has come from the Jewish people (Romans 3:1; Romans 9:1-5 and Romans 15:27). We are indeed their debtors and now more*

than ever Israel needs our support, prayers and ministry of comfort»¹⁷⁷. Η «πρεσβεία» ιδρύθηκε και διατηρείται από εισφορές οπαδών από όλο τον κόσμο και στελεχώνεται με προσωπικό 65 ατόμων ενώ διαθέτει περίπου σαράντα γραφεία στη Βόρειο και Νότιο Αμερική, Ευρώπη, Αφρική, Αυστραλία και Άπω Ανατολή.

Το πιο γνωστό γεγονός που διοργανώνει κάθε χρόνο το ICEJ είναι το *Feast of Tabernacles*, το οποίο διαρκεί επτά ολόκληρες ημέρες και προσελκύει σταθερά πέντε χιλιάδες χριστιανούς από ολόκληρο τον κόσμο. Για μια ολόκληρη εβδομάδα οι χριστιανοί «προσκυνητές» συγκεντρώνονται στο διεθνές συνεδριακό κέντρο της Ιερουσαλήμ και σε άλλα μέρη για μια σειρά εκδηλώσεων, όπως ομιλίες, ομαδικές προσευχές, περίπλοκες θρησκευτικές λειτουργίες και σεμινάρια που δίδουν ιδιαίτερη έμφαση στην προφητική οπτική του Ισραήλ, της Εκκλησίας και της εσχατολογίας. Το γεγονός της εβδομάδας είναι η καθιερωμένη παρέλαση μέσα στην ιερή πόλη, κρατώντας τις σημαίες των χωρών τους και του Ισραήλ, τραγουδώντας χριστιανικούς και ισραηλινούς ύμνους και επιδεικνύοντας με πανό, πλακάτ, ακόμα και με την ενδυμασία τους, την έμπρακτη υποστήριξη των χριστιανών προς το Ισραήλ και τον λαό του. Όπως δήλωσε ο δήμαρχος της Ιερουσαλήμ Ehud Olmert, πρόκειται για τους πιο υπέροχους επισκέπτες που αυτή η πόλη δέχεται. Η πρεσβεία τονίζει ότι το έργο που διαπράττει είναι θρησκευτικό και όχι πολιτικό, όμως ανάμεσα στους χριστιανό-σιωνιστές, η διάκριση αυτή είναι πολύ δύσκολη¹⁷⁸.

Οι Ισραηλινοί πρωθυπουργοί πάντα παρίστανται στον εορτασμό του *Feast of Tabernacles* για να ευχαριστήσουν τους πιστούς για την υποστήριξη τους και για να τους παρακινήσουν σε περισσότερες προσπάθειες υπέρ του Ισραήλ. Ο Barak ήταν η μόνη εξάιρεση το 1999. Η πρεσβεία επίσης καταβάλει προσπάθεια για να υπονομεύσει τις διπλωματικές πρωτοβουλίες ανταλλαγής εδάφους για ειρήνη (land for peace) και την διαδικασία ειρήνευσης, υποστηρίζοντας το δικαίωμα των Ισραηλινών να δημιουργούν οικισμούς όπου αυτοί επιθυμούν, στη Λωρίδα της Γάζας και στη Δυτική Όχθη.

Η σχέση των φονταμενταλιστών με την εξουσία και ιδιαίτερα με το κόμμα του Likud ήταν ιδιαίτερα ελκυστική. Διδάσκαλοι της Βίβλου έρχονταν σε επαφές με

¹⁷⁷ Από την επίσημη ιστοσελίδα του ICEJ. *Why We Support Israel*, <<http://www.icej.org/why.html>>

¹⁷⁸ Weber P. Timothy, (2004), σ.216-217, Sizer Stephen, (2005), σ. 232-233.

Ισραηλινούς ηγέτες συνειδητοποιώντας ότι δεν ήταν πλέον απλοί παρατηρητές των προφητικών εξελίξεων αλλά μέρος αυτών. Ο Menachem Begin συναντιόταν αρκετά συχνά με διάφορους ευαγγελικούς. Σε μια περίπτωση συναντήθηκε με 60 εκπροσώπους τους ταυτόχρονα, ενώ πολλές φορές μοιραζόταν τις προφητικές ερμηνείες γνωστών θεολόγων μαζί τους.

Σε αντάλλαγμα οι ομάδες αυτές οργάνωναν την υποστήριξη τους προς το Ισραήλ με ποικίλους τρόπους. Μια από τις πρώτες οργανώσεις αυτού του τύπου ήταν το Christians Concerned for Israel, που αργότερα μετονομάστηκε σε *National Christian Leadership Conference for Israel*¹⁷⁹. Γρήγορα απέκτησε πιο οικουμενικό χαρακτήρα συμπεριλαμβάνοντας στις τάξεις του Καθολικούς και παραδοσιακούς προτεστάντες. Η οργάνωση ισχυρίζεται πως δεν εμπλέκεται στην εσωτερική πολιτική του Ισραήλ αλλά αντιθέτως προσπαθεί να επηρεάσει την κοινή γνώμη της Αμερικής, ενθαρρύνοντας τους χριστιανούς και γενικότερα κόσμο που διαμορφώνει άποψη, στο να μάθουν σχετικά με το Ισραήλ και το δικαίωμα του λαού του να ζήσουν όπως αυτοί επιθυμούν, με ειρήνη και ασφάλεια στην πατρική τους γη. Για την επίτευξη των σκοπών του οργανώνει συνέδρια, ταχυδρομικές καμπάνιες, τοποθετεί διαφημίσεις σε εφημερίδες και οργανώνει μεγάλες δημόσιες συγκεντρώσεις. Σε μια τέτοια συγκέντρωση τον Απρίλιο του 2002 στην Ουάσινγκτον, παραβρέθηκε μεγάλος αριθμός γνωστών προσωπικοτήτων. Ανάμεσα στους ομιλητές ήταν ο κυβερνήτης της Νέας Υόρκης George Pataki, ο πρώην δήμαρχος της πόλης Rudolf Giuliani, ο τότε Αναπληρωτής Υπουργός Άμυνας και γνωστός νεοσυντηρητικός Paul Wolfowitz, ο τέως Ισραηλινός Πρωθυπουργός Benjamin Netanyahu, γεροϋσιαστές και πολιτειακοί εκπρόσωποι και φυσικά διάφοροι θρησκευτικοί ηγέτες και τηλεοπτικοί-ραδιοφωνικοί παραγωγοί. Το μήνυμα της οργάνωσης παραμένει σταθερό και εκπροσωπεί τα αισθήματα των χριστιανό-σιωνιστών: Το Ισραήλ έχει δικαίωμα σε όλα τα εδάφη του, περιλαμβάνοντας τη Δυτική Όχθη, τη Γάζα, τα υψώματα του Γκολάν και ολόκληρη την Ιερουσαλήμ. Οι Παλαιστίνιοι δεν ενδιαφέρονται για ειρήνη, ενώ ο Ο.Η.Ε. και οι Η.Π.Α. πρέπει να σταματήσουν τις πιέσεις προς το Ισραήλ για παραχώρηση εδαφών προς ενίσχυση της ειρηνευτικής διαδικασίας (land for peace)¹⁸⁰.

¹⁷⁹ <<http://www.nclci.org/>>

¹⁸⁰ Weber P. Timothy, (2004) σ.222.

Παρόμοια οργάνωση αυτού του τύπου είναι και το *Christians for Israel*¹⁸¹. Σύμφωνα με την οργάνωση η ίδρυση του κράτους του Ισραήλ αποτελεί σταθμό στην ανθρώπινη ιστορία και αντιπροσωπεύει την εκπλήρωση των βιβλικών προφητειών που μας φέρνει πιο κοντά στην επιστροφή του Ιησού Χριστού. Όπως οι περισσότερες προφητικά προσανατολισμένες οργανώσεις, καλύπτει την πολιτική της δράση μέσω εκπαιδευτικών και ανθρωπιστικών δραστηριοτήτων. Η κύρια και χαρακτηριστικότερη δράση της είναι το λεγόμενο Exobus program, όπου σε συνεργασία με την Εβραϊκή υπηρεσία του Ισραήλ και μια Βρετανική εταιρία μεταφορών, συγκεντρώνουν Εβραίους από την πρώην Σοβιετική Ένωση και αφού τους συγκεντρώσουν στην Ουκρανία, τους μεταφέρουν με ασφάλεια στο πλησιέστερο αεροδρόμιο με προορισμό το Ισραήλ. Παρέχει δηλαδή βοήθεια στους Εβραίους του πρώην ανατολικού μπλοκ να μεταναστεύσουν στο Ισραήλ, συνεισφέροντας έτσι στη πραγματοποίηση της βιβλικής προφητείας με την επιστροφή των Εβραίων στους Ιερούς Τόπους πριν από τις «τελευταίες ημέρες». Το Christians for Israel είναι μια οργάνωση έντονα αφοσιωμένη στον προφητικό ρόλο που καλείται να εκπληρώσει το Ισραήλ. Για τον σκοπό αυτό συνεργάζεται με χριστιανικές οργανώσεις που έχουν τα ίδια πιστεύω, ενώ τον Μάιο του 2003 βοήθησε στην πραγματοποίηση του Interfaith Zionist Leadership Summit που πραγματοποιήθηκε στην Ουάσινγκτον. Σκοπός της συγκέντρωσης ήταν να εξασφαλιστεί η επιβίωση του Ισραήλ υπό το μέτωπο της Παλαιστινιακής τζιχαντ και της εκστρατείας τρόμου και να απορριφθεί το σχέδιο του «ειρηνευτικού χάρτη» (road map) που προτάθηκε από τις Η.Π.Α., την Ευρωπαϊκή Ένωση, τη Ρωσία και τα Ηνωμένα Έθνη για την ίδρυση Παλαιστινιακού κράτους¹⁸².

Το *National Unity Coalition for Israel*¹⁸³ ιδρύθηκε το 1990, ονομαζόμενο τότε ως Voices United for Israel. Ισχυρίζεται ότι πρόκειται για τη μεγαλύτερη οργάνωση του είδους, που δημιούργησε ένα ευρύ δίκτυο από ευαγγελικές και εβραϊκές οργανώσεις, δημιουργώντας μια συμμαχία διακοσίων τέτοιων οργανώσεων, από τις οποίες τα 2/3

¹⁸¹ <<http://www.c4israel.org/>> . Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει η ιστοσελίδα «May 14th, 1948 saw the re-establishment of the State of Israel. After almost 1900 years of dispersion of the Jewish people, this fact is a major landmark in the history of the world. It is also a sign of God as Biblical prophecies have been fulfilled; which in turn brings the return of our Lord Jesus Christ that much closer! We wish to alert everyone to these magnificent facts, while at the same time offer practical help to the Jewish people».

¹⁸² Weber, σ. 222-223

¹⁸³ <<http://www.israelunitycoalition.org/>>

είναι ευαγγελικές, που συνολικά αντιπροσωπεύουν 40 εκατομμύρια κόσμο. Το National Unity Coalition for Israel ήταν ο κύριος χορηγός του περίφημου πλέον συνεδρίου που έλαβε μέρος τον Απρίλιο του 1998 στην Ουάσινγκτον, με ομιλητή τον Ισραηλινό πρωθυπουργό Netanyahu, μια μέρα πριν την επίσημη επίσκεψη του με τον πρόεδρο Κλίντον. Με την κίνηση αυτή ο ισραηλινός πρωθυπουργός έκανε φανερή την προτίμηση του προς τους φίλο-ισραηλινούς ευαγγελιστές από τον Αμερικανό πρόεδρο. Στο συνέδριο που είχε τίτλο Voices United for Israel ευχαρίστησε για την υποστήριξη τους, τους 3000 και πλέον ευαγγελιστές τονίζοντας πως «δεν υπάρχουν μεγαλύτεροι φίλοι και σύμμαχοι, από τους ανθρώπους που κάθονται σήμερα εδώ σε αυτήν την αίθουσα».

Η οργάνωση σε συνεργασία με Ισραηλινούς αξιωματούχους έχει δημιουργήσει προωθητικό και εκπαιδευτικό υλικό για χρήση του από τα Αμερικανικά μέσα μαζικής ενημέρωσης. Επίσης επιμελείται σειρά εκδόσεων όπως το μηνιαίο «Eye on Israel Newsletter», ενώ έχει δημιουργήσει ένα τεράστιο δίκτυο επικοινωνίας για να περάσει το μήνυμά του. Μέσα σε ελάχιστο χρονικό διάστημα μπορεί να ειδοποιήσει πλήθος ατόμων και οργανώσεων για οποιαδήποτε εξέλιξη αφορά το Ισραήλ, καλώντας τους να λάβουν άμεσα δράση. Η θρησκευτική ετερομορφία της συμμαχίας αυτής είναι καταπληκτική, ενώ η πλειοψηφία αποτελείται από ευαγγελιστές χριστιανούς, υπάρχουν και πολλοί Εβραίοι, ορθόδοξοι και μεταρρυθμιστές. Συνολικά πρόκειται για μια καλά οργανωμένη και χρηματοδοτούμενη ομάδα, προάσπισης των συμφερόντων του Ισραήλ¹⁸⁴.

Η οργάνωση **Bridges for Peace**¹⁸⁵ είναι μια εκπαιδευτική-φιλανθρωπική οργάνωση που βασίζει την δράση της στην ειδική θέση του Ισραήλ μέσα από τη Βιβλική προφητεία. Η οργάνωση έχει ως έδρα της την Ιερουσαλήμ, έχει δε εξελιχθεί σε αυτόνομη εκκλησία με παγκόσμια απήχηση, ενώ διατηρεί γραφεία και στις έξι ηπείρους. Βασικός σκοπός της οργάνωσης είναι να χτίσει γέφυρες επικοινωνίας, κατανόησης και υποστήριξης προς το Ισραήλ, μέσα στην ευαγγελική χριστιανική κοινότητα. Για τον σκοπό αυτό έχει δημιουργήσει το Galilee Study Center κοντά στη θάλασσα της Γαλιλαίας, διοργανώνει σεμινάρια, συνέδρια, ομάδες εργασίας ενώ

¹⁸⁴ Τα παρακάτω βασίζονται στο Weber, σ.224-230 και Sizer, σ.211-233 και στις ιστοσελίδες.

¹⁸⁵ < <http://www.bridgesforpeace.com/> >

εκδίδει ένα διμηνιαίο περιοδικό με τίτλο *Dispatch from Jerusalem* και το μηνιαίο *Israel Teaching Letter* που αναφέρεται στις εβραϊκές ρίζες του Χριστιανισμού. Επιδεικνύει επίσης έντονο φιλανθρωπικό έργο, παρέχοντας τρόφιμα σε όσους τα έχουν ανάγκη στο Ισραήλ, βιβλία σε μαθητές και βοηθάει εβραίους από την πρώην Σοβιετική Ένωση να αποκτήσουν διαβατήρια, βίζα, χρήματα για να μεταναστεύσουν στο Ισραήλ. Όπως ισχυρίζεται η ίδια η οργάνωση «μην αρκείσαι να διαβάζεις μόνο για την προφητεία όταν μπορείς να γίνεις μέρος αυτής».

Μια ακόμη οργάνωση που συμμετέχει στην εκπλήρωση της προφητείας όπως υποστηρίζει είναι το ***Christians Friends of Israeli Communities***¹⁸⁶, που ιδρύθηκε το 1995 από έναν αμερικανό επιχειρηματία ονόματι Ted Beckett. Το CFIC παρέχει αλληλεγγύη, βοήθεια και υποστήριξη στους 220.000 εβραίους έποικους που κατοικούν στις κατεχόμενες περιοχές ή όπως τις αποκαλούν με τις βιβλικές του ονομασίες στην Ιουδαία, Σαμάρια και Γάζα. Για τον σκοπό αυτό η οργάνωση συνδέει τους οικισμούς αυτούς με ευαγγελικές εκκλησίες στις Η.Π.Α. Η δράση αυτή ξεκίνησε ύστερα από την απόφαση του εργατικού κόμματος του Ισραήλ το 1993, να σταματήσει την χρηματοδότηση των εποικισμών για να ενθαρρυνθεί η ειρηνευτική διαδικασία. Όπως δηλώνει ο Ted Beckett «το κίνημα μας έχει σκοπό να ενθαρρύνει τους εποίκους και να δηλώσει ότι αυτές οι περιοχές τους ανήκουν». Μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '90, σαράντα οικισμοί εποίκων είχαν συνδεθεί με ευαγγελικές εκκλησίες. Το CFIC φέρνει σε επαφή τις ενδιαφερόμενες εκκλησίες με τους αντίστοιχους οικισμούς. Όπως υποστηρίζεται οι έποικοι αυτοί που επιλέγουν να ζήσουν εκεί, εκπληρώνουν την προφητεία ενώ δείχνουν τον δρόμο προς τους υπολοίπους εβραίους για να επιστρέψουν στις ρίζες τους¹⁸⁷.

Η πιο γνωστή και πετυχημένη σχέση είναι ανάμεσα στο ***Faith Bible Chapel of Arvada***¹⁸⁸ του Κολοράντο και του Ισραηλινού οικισμού εποίκων στη Δυτική Όχθη, Αριελ. Η εκκλησία αυτή έχει μακροχρόνια δέσμευση με το Ισραήλ. Το Μάιο του

¹⁸⁶ <<http://www.cfoic.com/>>, όπως αναφέρεται χαρακτηρίστηκα «Judea and Samaria is the Biblical name for the center of the Holy Land also called the Mountains of Israel. The media refers to this area as the "West Bank." The residents of these areas, otherwise referred to as "settlers" are fulfilling prophecy and pointing the way for the rest of the Jewish people back to their roots».

¹⁸⁷ Weber, σ. 225-226.

¹⁸⁸ <<http://www.fbc.org/index.html>>

2003, διοργάνωσε την 25^η ετήσια ημέρα υπέρ του Ισραήλ, όπου κύριος ομιλητής ήταν πρώην ρεπουμπλικάνος υποψήφιος πρόεδρος Gary Bauer. Το Faith Bible Chapel «υιοθέτησε» τον οικισμό Άριελ¹⁸⁹ όταν η Ισραηλινή κυβέρνηση των εργατικών υπό τον Itzak Rabin απαγόρευσε την υποστήριξη προς τους εποικισμούς. Η συγκεκριμένη εκκλησία προσέφερε λεφτά για τη δημιουργία νέας βιβλιοθήκης, αγορά ιατρικού εξοπλισμού, καθώς και υλικοτεχνική και οικονομική βοήθεια. Ο δήμαρχος του οικισμού Ron Nachman και μέλος του κόμματος του Likud, έγινε διάσημος στους κύκλους των χριστιανό-σιωνιστών και με τις επαφές που απέκτησε έχει συγκεντρώσει εκατομμύρια δολάρια, οργανώνοντας ομιλίες στις Η.Π.Α. Ο οικισμός του Άριελ εξελίχθηκε σε επιχειρησιακή βάση των χριστιανό-σιωνιστών, ενώ και ο Pat Robertson άνοιξε γραφείο εκεί.

Άλλο χαρακτηριστικό παράδειγμα του τι μπορεί να επιτύχει ένα ξεχωριστό εκκλησίασμα από μόνο του είναι το **Cornerstone Church**¹⁹⁰ στο Σαν Αντόνιο του Τέξας, του διάσημου πλέον πάστορα John Hagee. Ο Hagee έχει δημιουργήσει μια εκκλησιαστική αυτοκρατορία στο νότιο Τέξας, ενώ πέρα από ιδρυτής και πάστορας του Cornerstone Church είναι πρόεδρος και διευθυντής του Global Evangelism Television, που μεταδίδει τις λειτουργίες της εκκλησίας του σε 120 τηλεοπτικούς και 110 ραδιοφωνικούς σταθμούς πανεθνικά. Επίσης διοργανώνει ευαγγελικές «σταυροφορίες» σε ολόκληρο τον κόσμο μέσω του John Hagee Ministries¹⁹¹, που λειτουργεί ανεξάρτητα από το εκκλησίασμα του Τέξας.

Ο Hagee είναι ένας οπαδός της εσχατολογικής προφητικής εκδοχής και αφοσιωμένος υποστηρικτής του Ισραήλ. Έχει ταξιδέψει δεκάδες φορές εκεί και έχει συναντηθεί με πολλούς ισραηλινούς αξιωματούχους. Το εκκλησίασμα του είναι μια συλλογική έκφραση των προσωπικών του πιστεύω. Πιστεύει ότι υπάρχει ένα αιώνιο συμβόλαιο ανάμεσα στον Θεό και στους απογόνους του Αβραάμ, στο οποίο ο Θεός είναι πιστός. Η οργάνωση του υποστηρίζει το λεγόμενο Exodus II , δηλαδή την μετανάστευση εβραίων από την πρώην Σοβιετική Ένωση στους Ιερούς Τόπους. Συνολικά για τον σκοπό αυτό έχουν συγκεντρωθεί και δαπανηθεί περισσότερα από 3.7 εκατομμύρια

¹⁸⁹ Το site του οικισμού Άριελ που αυτοαποκαλείται πρωτεύουσα της Σαμάρειας είναι <<http://go.ariel.muni.il/ariel/en/>>.

¹⁹⁰ <<http://www.sacornestone.com/>>

¹⁹¹ <<http://www.jhm.org/>>

δολάρια που αντιστοιχούν σε περίπου 6.000 επαναπατρισμένους εβραίους. Συμβάλλοντας σε αυτή την προσπάθεια, οι υποστηρικτές γίνονται μέρος της βιβλικής προφητείας¹⁹². Ο Hagee πρόσφατα εξέδωσε ένα καινούριο βιβλίο όπου συνδέει την εσχατολογική του θεολογία με τις σημερινές εξελίξεις. Ο τίτλος του *Jerusalem Countdown*, όπου αναφέρεται στην απειλή που αποτελεί το Ιράν και οι φανατικοί ισλαμιστές της κυβέρνησης του για το Ισραήλ, την Αμερική και την ανθρωπότητα. Όπως αναφέρει και ο ίδιος «*Those nations who align with God's purpose will receive His blessing. Those who follow a policy of opposition to God's purpose will receive the swift and sever judgment of God without limitation*».

Ακόμα μια σημαντική οργάνωση, η οποία αποτελεί το συνδετικό κρίκο ενός ευρύτερου δικτύου είναι το *International Fellowship of Christians and Jews*¹⁹³, το οποίο και ειδικεύεται στην καλύτερη κατανόηση ανάμεσα σε χριστιανούς και εβραίους. Η οργάνωση ιδρύθηκε από τον ορθόδοξο εβραίο ραβίνο Yechiel Eckstein, ο οποίος όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται κατανοεί καλύτερα από όλους στην εβραϊκή κοινότητα τον ευαγγελικό χριστιανισμό. Το IFCJ αναπτύσσει προγράμματα που οι ευαγγελιστές μπορούν να τα υποστηρίξουν με ενθουσιασμό. Το *On Wings of Eagles* σχετίζεται με τον επαναπατρισμό εβραίων από την πρώτην Σοβιετική Ένωση και την Αιθιοπία. Μέχρι σήμερα έχει καλύψει τα έξοδα επιστροφής δεκάδων χιλιάδων εβραίων, ενώ το *Guardians of Israel* προσφέρει υλική υποστήριξη στον αυξανόμενο αριθμό αστέγων και άπορων εβραίων της Ιερουσαλήμ, πολλοί από τους οποίους μετανάστευσαν πρόσφατα στο Ισραήλ. Το Isaiah 58 είναι ένα πρόγραμμα που παρέχει φαγητό, ιατρική περίθαλψη και κατ'οίκον βοήθεια σε ηλικιωμένους και άπορους εβραίους που παραμένουν στην πρώτην Σοβιετική Ένωση. Στις αρχές του 2003, το IFCJ ανακοίνωσε πως συγκέντρωσε 45 εκατομμύρια δολάρια τα τελευταία τρία χρόνια, για υποστήριξη των ανθρωπιστικών του προγραμμάτων. Τα περισσότερα κεφάλαια προέρχονται από ευαγγελιστές που διατρανώνουν την αγάπη τους προς τον εβραϊκό λαό και την σημασία του Ισραήλ στα προφητικά σχέδια του Θεού για το μέλλον.

¹⁹² Χαρακτηριστικά η κάρτα οικονομικής βοήθειας που συμπληρώνει ο υποψήφιος αναφέρει: « I want to be a part of the fulfillment of prophecy and the courageous effort to return Jewish families to their homeland».

¹⁹³ <<http://www.ifcj.org/site/PageServer>>

Μια νέα πρωτοβουλία του IFCJ είναι το *Stand for Israel*¹⁹⁴, το οποίο ανέλαβαν να διευθύνουν ο Ραβίνος Eckstein και ο Ralph Reed, μόλις αποσύρθηκε από την ηγεσία του Christian Coalition. Η πρωτοβουλία αυτή είναι καθαρά πολιτική και σκοπό έχει την κινητοποίηση εκατό χιλιάδων εκκλησιών και ενός εκατομμυρίου χριστιανών υπέρ του Ισραήλ. Στην πρώτη συγκέντρωση τον Απρίλιο του 2003 στην Ουάσινγκτον, χριστιανοί ηγέτες είχαν την ευκαιρία να ακούσουν ισραηλινούς εκπροσώπους να τους μιλούν για τις εξελίξεις στη Μέση Ανατολή και τους σοβαρούς κινδύνους για την ασφάλεια και επιβίωση του Ισραήλ. Όπως αναφέρεται στην ιστοσελίδα της οργάνωσης « *In 2002, Rabbi Yechiel Eckstein joined forces with Ralph Reed, prominent strategist and former director of the Christian Coalition, to launch The Fellowship's Stand for Israel campaign, an effort to mobilize Christian leadership and grassroots support for the State of Israel*».

Το Christian Coalition στο ετήσιο συνέδριο του στην Ουάσινγκτον το 2002, ανακοίνωσε τη δική του πρωτοβουλία με τίτλο *Praying for Jerusalem Campaign*, το οποίο έχει σκοπό την συγκέντρωση χρημάτων από ευαγγελιστές χριστιανούς για την υλοποίηση σχεδίων βελτίωσης της πόλης της Ιερουσαλήμ. Την παρουσίαση έκανε ο ίδιος ο Pat Robertson, συνοδευόμενος από τον δήμαρχο της Ιερουσαλήμ Ehud Olmert. Ο πρώτος δήλωσε πως «η Ιερουσαλήμ είναι η μόνη και αδιαμφισβήτητη πρωτεύουσα του Ισραηλινού κράτους» για να ανταποδώσει την χάρη ο δεύτερος τονίζοντας «Ο Θεός είναι μαζί μας, εσείς είστε μαζί μας – θα κερδίσουμε τον πόλεμο αυτό ενάντια στους τρομοκράτες».

Γίνεται αντιληπτό πως ο Χριστιανό-Σιωνισμός έχει σημαντικές πολιτικές επιπτώσεις. Οι δράσεις που έχουν αναλάβει οι παραπάνω οργανώσεις που αποτελούν κομμάτι των 250 και επιπλέον παρόμοιων οργανώσεων και εκπροσωπούν 40 εκατομμύρια Αμερικανούς, έχουν άμεσες πολιτικές συνέπειες για το Ισραήλ, την Μέση Ανατολή αλλά και τις Η.Π.Α. Η πολιτική δράση των Χριστιανών-Σιωνιστών μπορεί να διαχωριστεί ανάλογα με τις δραστηριότητες που αναλαμβάνονται σε: ηθική υποστήριξη του Ισραήλ, διευκόλυνση της μετανάστευσης προς αυτό, διεθνή αναγνώριση της Ιερουσαλήμ ως πρωτεύουσας του Ισραήλ, υποστήριξη των εποίκων

¹⁹⁴ < http://www.ifcj.org/site/PageServer?pagename=SFI_homepage >

και των οικισμών τους, αντίθεση στην ειρηνευτική διαδικασία, αύξηση των εντάσεων με τους Άραβες και τάχυνση του Αρμαγεδδών.

Η Άνοδος της Νεοσυντηρητικής Ηγεσίας

Η Νεοσυντηρητική επιρροή

Οι νεοσυντηρητικοί ήταν αυτοί που κατάφεραν να ενώσουν τις διαφορετικές τάσεις στον λεγόμενο Αμερικανικό συντηρητικό χώρο, δίνοντας ένα νέο όραμα στην εξωτερική πολιτική του Ρεπουμπλικανικού κόμματος. Είναι χαρακτηριστικό ότι μεγάλο μέρος αυτών, είναι ακαδημαϊκοί και χαρακτηρίζονται από πολλούς ως ιδεολόγοι και επαναστάτες. Το σημείο «γέννησης» τους, θεωρείται στις αρχές της δεκαετίας του '70, όταν μια μικρή ομάδα διανοούμενων του δημοκρατικού κόμματος, στην πλειοψηφία τους Αμερικανό-Εβραίοι διαχώρισαν τη θέση από τη αντιπολεμική ατζέντα που είχε υιοθετήσει το κόμμα τους. Η ρήξη έγινε οριστική με την επιλογή του φιλειρηνιστή George McGovern ως υποψήφιου του δημοκρατικού κόμματος στις εκλογές του 1972.

Η ρητορική τους όπως θα δούμε διέπεται από μια πρωτότυπη επαναστατικότητα. Πιστεύουν στην Αμερικανική ανωτερότητα και θέλουν να διαδώσουν τις αρχές της. Σε θεωρητικό πάντα επίπεδο, δεν επιθυμούν η άσκηση εξωτερικής πολιτικής να βασίζεται αυστηρά σε εθνικά ή οικονομικά κίνητρα αλλά να έχει και μια ηθική διάσταση. Συμμετέχουν και αρθρογραφούν για πολλά think tanks μέσω των οποίων επηρεάζουν μεγάλο κομμάτι των λεγόμενων διαμορφωτών πολιτικής. Τα πιο γνωστά think tanks που προωθούν τις απόψεις των νεοσυντηρητικών είναι τα American Enterprise Institute, Hudson Institute, Heritage Foundation, Center for Security Policy και το περίφημο πλέον Project for the New American Century.

Υπήρξαν εξ αρχής θιασώτες του παρεμβατισμού και της χρήσης βίας στις διακρατικές σχέσεις για τη διασφάλιση των αμερικανικών συμφερόντων και την προώθηση και εμπέδωση των αμερικανικών αξιών, που θεωρούσαν οικουμενικές. Οι νεοσυντηρητικοί είναι πεπεισμένοι διεθνιστές. Δίνουν έμφαση στην εξωτερική πολιτική, που αυτή είναι και το κύριο ενδιαφέρον τους, αφού στα θέματα εσωτερικής πολιτικής παρουσιάζουν αποκλίσεις, προέρχονται μάλιστα και από πολύπλευρους χώρους, ακόμα και από την αριστερά (πρώην Τροτσκιστές). Απορρίπτουν έτσι την παράδοση του απομονωτισμού που έχει πολλούς οπαδούς στο Ρεπουμπλικανικό

κόμμα. Σύμφωνα με τους νεοσυντηρητικούς η αληθινή διεθνοπολιτική των Η.Π.Α. είναι η συντηρητική διεθνής παρεμβατική πολιτική του Theodore Roosevelt και του Ronald Reagan. Ασπάζονται ένα ιδιόμορφο δόγμα εξωτερικής πολιτικής σαν αυτό του Woodrow Wilson, μη διστάζοντας όμως να χρησιμοποιήσουν βία και να δράσουν μονομερώς για να προωθήσουν το σκοπό τους.

Οι νεοσυντηρητικοί, θέτουν το εθνικό συμφέρον σε ένα ευρύτερο πλαίσιο. Υποστηρίζουν ότι η εξωτερική πολιτική είναι κάτι περισσότερο από την σταθερότητα ή την γεωπολιτική. Οι νεοσυντηρητικοί (οι οποίοι εναλλακτικά ονομάζονται «ιδεαλιστές», «ηθικολόγοι», «*muscular Wilsonians*», και/ή «δημοκρατικοί ιμπεριαλιστές») είναι περισσότερο θετικοί στη χρήση των αμερικανικών ένοπλων δυνάμεων στο όνομα της διάδοσης της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε ολόκληρο τον κόσμο. Αν και οι ρεαλιστές φαίνονται πιο ανεκτικοί στην ύπαρξη απολυταρχικών καθεστώτων , οι νεοσυντηρητικοί πιστεύουν ότι ο κεντρικός πυλώνας της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής πρέπει να είναι « *creative destruction* η δημιουργική καταστροφή», η αλλαγή των καθεστώτων (και όχι μόνο των πολιτικών τους) των εχθρικών κρατών. Παρόλο που οι νεοσυντηρητικοί είναι σύμφωνοι με την Ουίλσονική παράδοση αναφορικά με την διάδοση της δημοκρατίας, δεν συμμερίζονται την Ουίλσονική πίστη στους διεθνείς θεσμούς. Θεωρούν ότι η Αμερική ως μοναχικός καβαλάρης μπορεί να τα καταφέρει καλύτερα. Στην πραγματικότητα, πολλοί νεοσυντηρητικοί υποστηρίζουν ότι η Αμερική μονομερώς μπορεί να χρησιμοποιήσει την στρατιωτική της υπεροχή, την οικονομική και στρατιωτική της δύναμη για να «κάνει» την Μέση Ανατολή κατ' εικόνα και κατά ομοίωση της, και πραγματοποιώντας κάτι τέτοιο θα εξυπηρετήσει τα συμφέροντα και άλλων χωρών αλλά πρωτίστως τα συμφέροντα της ίδιας της Αμερικής. Από την 9/11 οι νεοσυντηρητικοί βρίσκονται στο τιμόνι της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής¹⁹⁵.

Επίσης στρέφονται αρνητικά έναντι του «ρεαλισμού» στις Διεθνείς Σχέσεις και υποστηρίζουν ότι η Αμερικανική εξωτερική πολιτική πρέπει να έχει μια «ηθική διάσταση» και να μην βασίζεται σε αυστηρά κριτήρια εθνικού συμφέροντος όπως θα το έθεταν οι ρεαλιστές. Σύμφωνα με τους Robert Kagan και William Kristol, ιδρυτές

¹⁹⁵ Kern Soeren, "Who is Running U.S. Foreign Policy?", *Elcano Royal Institute*, (March 29 2005), <<http://www.realinstitutoelcano.org/analisis/685.asp>>.

του Project for the New American Century, η συντηρητική διεθνής παρεμβατική πολιτική είναι η σωστή διεθνοπολιτική και αποτελεί μια πετυχημένη Αμερικανική παράδοση που υπάρχει από τον Theodore Roosevelt μέχρι και τον Ronald Reagan. Επί ηγεσίας του τελευταίου εξάλλου απέκτησαν σημαντική δύναμη μέσα στο Ρεπουμπλικανικό κόμμα. Την περίοδο εκείνη γνωστοί νεοσυντηρητικοί απέκτησαν θέσεις κλειδιά, όπως ο Jeane Kirkpatrick που χρίστηκε Αμερικανός πρεσβευτής στον Ο.Η.Ε., ο Norman Podhoretz, εκδότης του γνωστού συντηρητικού περιοδικού *Commentary* χρίστηκε σύμβουλος στον τομέα διεθνούς επικοινωνίας της κυβέρνησης. Ο Michael Novak έγινε πρεσβευτής στο United Nations Human Rights Commission ενώ η Gertrude Himmerlfarb, σύζυγος του Irving Kristol και μητέρα του William Kristol διορίστηκε από τον ίδιο τον πρόεδρο στο Council of the National Endowment for the Humanities¹⁹⁶.

Προωθούν το λεγόμενο «Regime Change», δηλαδή αλλαγή καθεστώτος αντί για διαδικασία εκδημοκρατισμού. Βασίζονται πάνω στην στρατιωτική ανωτερότητα των Η.Π.Α. και δηλώνουν ότι η επιθυμία που έχουν για να τη χρησιμοποιήσουν θα αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα στην ικανότητα διατήρησης και προώθησης της ειρήνης¹⁹⁷. Πολλοί στην ηγεσία Μπους διακατέχονται από ένα νέο –Wilson-ιακό αίσθημα ιδεαλισμού που απορρίπτει την «realpolitik» των Ευρωπαίων αφού με αυτή την προσέγγιση απορρίπτεται η πιθανότητα διάδοσης της ελευθερίας και δημοκρατίας στις χώρες που δεν ισχύουν αυτές οι αρχές. Η περιοχή που έχει επιλεχθεί για την εφαρμογή αυτού του δόγματος είναι η Μέση Ανατολή με πρώτο στόχο το Ιράκ. Αντίθετα με τις κλασσικές αρχές του προέδρου Wilson, η διάδοση της δημοκρατίας, πέρα από αρχές, συνθήκες και πολυμερές οργανισμούς θα χρειαστεί περισσότερο «δυναμική διπλωματία» και μερικές φορές χρήση βίας. Όπως με τη Ναζιστική Γερμανία, την αυτοκρατορική Ιαπωνία και την Ανατολική Ευρώπη όπου διαδόθηκαν οι αρχές της ελευθερίας και δημοκρατίας, το ίδιο θα γίνει και στο Ιράκ και στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής.

Η ρητορική που χρησιμοποιείται είναι χαρακτηριστική του συντηρητικού χώρου και η σημερινή ηγεσία κινείται στο ίδιο πολιτικό φάσμα με αυτό της κυβέρνησης

¹⁹⁶ Drury B. Shadia, «*Leo Strauss and the American Right*», Macmillan Press, (1999), σ.28.

¹⁹⁷ Ο όρος «Regime Change» έκανε την δυναμική εμφάνιση του στο περίφημο βιβλίο *Present Dangers*. Kagan Robert, Kristol William, *Present Dangers: crisis and opportunity in American foreign and defense policy*, Encounter Books, San Francisco, (2000).

Ρείγκαν. Η ρητορική είναι σε πολλά σημεία ίδια. Τότε γινόταν λόγος για την «αυτοκρατορία του κακού» (evil empire), τώρα γίνεται για τον «άξονα του κακού» (axis of evil). Το δόγμα της αποτροπής μέσω της βέβαιης αμοιβαίας καταστροφής που διατήρησε την ειρήνη στη διάρκεια του ψυχρού πολέμου, θεωρήθηκε ανήθικο και απίθανο. Εδώ πρέπει να τονιστεί ο ρόλος της ομάδας Β (Team Β) στις αρχές της δεκαετίας του 1970, όπου με ηγέτη τον στρατηγιστή Albert Wohlstetter αμφισβήτησαν τις εκτιμήσεις της CIA και των συναφών υπηρεσιών ως προς το Σοβιετικό εξοπλιστικό πρόγραμμα, βάσει των οποίων συνομολογήθηκε η συνθήκη SALT I. Με παρασκηνακές ενέργειες απαιτήθηκε δημόσια, το 1975 να δημιουργηθεί μια δεύτερη ομάδα από ειδικούς, που θα εκτιμήσει το πρωτογενές υλικό αναφορικά με την Σοβιετική Ένωση, κάτι που τελικά κατάφεραν¹⁹⁸. Επιχείρησαν επίσης την διαπόμπευση του Χενρι Κίσινγκερ και την απαξίωση της πολιτικής της ύφεσης¹⁹⁹.

Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι με το θρίαμβο Reagan το 1980 η ομάδα Team Β μετατράπηκε σε Team Α, ενώ όλα τα μέλη της τοποθετήθηκαν σε υψηλόβαθμες θέσεις και η φιλοσοφία των νεοσυντηρητικών κυριάρχησε, ιδιαίτερα την πρώτη τετραετία. Και οι δυο ηγεσίες (Reagan-Bush Jr.) αύξησαν δραματικά τους αμυντικούς προϋπολογισμούς ενώ υιοθετούν πιο «επιθετικά» δόγματα με απόρριψη των εννοιών της αποτροπής, του συμβιβασμού και της συλλογικής ασφάλειας. Τέλος χαρακτηριστικό είναι ότι και οι δυο ηγεσίες επιχείρησαν να ακολουθήσουν την προοπτική του περίφημου «πόλεμου των άστρων», δηλαδή την δημιουργία μιας αντιπυραυλικής προστασίας ενάντια σε πυρηνικές επιθέσεις με την χρήση προηγμένου τεχνολογικού εξοπλισμού, τοποθετημένου στο Διάστημα, που καλύπτει ολόκληρη την επιφάνεια της Γης.

Νεοσυντηρητικοί και Χριστιανό-Σιωνιστές

Η συμμαχία Νεοσυντηρητικών και Χριστιανικής Δεξιάς έχει δημιουργήσει ένα δυναμικό φαινόμενο μέσα στο Ρεπουμπλικανικό κόμμα, με ευρύτερες διαστάσεις στην Αμερικανική πολιτική ζωή. Αναφερθήκαμε στον τομέα αυτό προηγουμένως στο

¹⁹⁸ Ευρυβιάδης Μάριος, «Οι Νεοσυντηρητικοί των Η.Π.Α. και ο πόλεμος στο Ιράκ», *Γεωστρατηγική*, τεύχος 4, (2004).

¹⁹⁹ Για το θέμα αυτό βλέπε Mann James, *Rise of the Vulcans: The History of Bush's War Cabinet*, Penguin Books, New York, (2004).

κεφάλαιο της επιρροής της Χριστιανικής Δεξιάς στην Αμερικανική εξωτερική πολιτική. Η σύμπραξη αυτή έχει να κάνει κυρίως με την κοινή υποστήριξη και των δύο υπέρ του Ισραήλ ή για να είμαστε σαφέστεροι υπέρ του κόμματος Likud και του οράματος του για το συμφέρον του Ισραήλ. Επίσης έχουν συνεργασθεί και γύρω από το θέμα των θρησκευτικών διώξεων ενώ και οι δυο είναι υπέρ μιας ενεργότερης Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, με μια έμφυτη αντιπάθεια προς τους διεθνείς θεσμούς και τις πολυμερείς πρωτοβουλίες.

Ανάμεσα στους Σιωνιστές, τόσο εβραίους όσο και μη εβραίους υπάρχουν πλέον οι νεοσυντηρητικοί, που αποτελούν ή αποτελούσαν κατά την πρώτη τουλάχιστον τετραετία διακυβέρνησης Μπους τους σημαντικότερους συμβούλους σε θέματα εξωτερικής πολιτικής. Υπάρχει έτσι ένα πλέγμα συμμαχίας ανάμεσα σε νεοσυντηρητικούς που κατέχουν υψηλά κλιμάκια και το χριστιανό-σιωνιστικό κίνημα. Όλα αυτά τα γκρουπ και οι ομάδες διακατέχονται από την πεποίθηση πως οι Η.Π.Α. έχουν χρέος να μεταμορφώσουν τον κόσμο προς τα δικά τους συμφέροντα. Όπως και τον 19^ο αιώνα, ένα αίσθημα Θεϊκού σκοπού έχει ταυτιστεί με την μοίρα της Αμερικής. Οι ίδιοι νεοσυντηρητικοί που υποστηρίζουν περίτρανα το Ισραήλ υπό τις ευλογίες της χριστιανικής δεξιάς, υποστήριζαν και την επέμβαση στο Ιράκ λόγω της υποχρέωσης της Αμερικής να ξαναφτιάξει τη Μέση Ανατολή και να διαδώσει τα ιδεώδη της ελευθερίας και δημοκρατίας. Πολλοί τηλε-ευαγγελιστές χαιρέτησαν με ενθουσιασμό την επέμβαση, όπως ο Franklin Graham, ενώ προετοιμάζαν τις νέες στρατιές ιεραποστόλων που θα παίζουν τον ρόλο του δεύτερου κύματος εισβολέων²⁰⁰.

Τα δυο γκρουπ εξάλλου ήλθαν σε επαφή πιο νωρίς, την εποχή της προεδρίας Ρέιγκαν, ο οποίος θεωρείται από πολλούς ερευνητές χριστιανό-σιωνιστής. Η επιρροή των νεοσυντηρητικών και ο ρόλος τους στην ηγεσία Ρέιγκαν αναφέρθηκε προηγουμένως. Η ηγεσία Ρέιγκαν θεωρείται η πιο φίλο-Ισραηλινή στην Αμερικανική ιστορία. Ο ίδιος ο πρόεδρος και πολλοί συνεργάτες και στελέχη του επιτελείου του ασπάζονταν μελλοντολογικές χιλιαστικές ερμηνείες και χριστιανό-σιωνιστικές πεποιθήσεις. Διάσημοι υποστηρικτές του κινήματος όπως ο Jerry Falwell, ο Mike Evans και ο Hal Lindsey έρχονταν σε άμεση επαφή με μέλη του κογκρέσου και έδιναν διαλέξεις στον

²⁰⁰ Davidson Lawrence, "Christian Zionism and American Foreign Policy: Paving the Road to Hell in Palestine", *Logos* 4.1 (winter 2005).

Λευκό Οίκο. Το 1982 ο Falwell, ύστερα από πρόσκληση του Ρέικαν ενημέρωσε το Συμβούλιο Εθνικής Ασφαλείας για ενδεχόμενο πυρηνικό πόλεμο με τη Σοβιετική Ένωση. ο Hal Lindsey μίλησε για το ίδιο θέμα σε στελέχη του Πενταγώνου.²⁰¹

Το Αμερικανικό πολιτιστικό υπόδειγμα του 19^{ου} αιώνα, που συνδύαζε τον ιμπεριαλισμό με την θρησκεία έχει επανέλθει δυναμικά στον 21^ο αιώνα της τεχνολογίας και της γεωπολιτικής. Το αίσθημα πολιτιστικής και θρησκευτικής ανωτερότητας είναι κυρίαρχο σε πολλούς κυβερνητικούς κύκλους και αποτελεί το ενοποιητικό στοιχείο μιας ποικιλόμορφης συμμαχίας που αποτελείται από φονταμενταλιστές χριστιανούς, νεοσυντηρητικούς και άθεους υποστηρικτές του νεοφιλελεύθερου οικονομικού μοντέλου. Η μη ύπαρξη ανταγωνιστικών δυτικών χωρών στην πρωτοκαθεδρία των Η.Π.Α. σημαίνει ότι δεν υπάρχει άμεση περίπτωση μιας ισορροπίας των δυνάμεων. Η ηγετική θέση των Η.Π.Α. καλλιεργεί τέτοια συναισθήματα, η ισχύς της είναι αδιαμφισβήτητη και αυτή οδηγεί αυτές τις ομάδες να αντιλαμβάνονται πως η χώρα τους πρέπει να διαδραματίσει ένα συγκεκριμένο ρόλο που είναι για το όφελος τόσο της Αμερικής όσο και του υπόλοιπου κόσμου. Οι νεοσυντηρητικοί και οι φονταμενταλιστές χριστιανοί πιστεύουν σε μια ηθική ανωτερότητα των Η.Π.Α. και διακατέχονται από έναν ιδιότυπο επαναστατισμό που ξεφεύγει από τα πλαίσια του παραδοσιακού υποδείγματος διεθνών σχέσεων όταν επιζητούν την μεταμόρφωση του διεθνούς συστήματος και την αποδοχή των κοσμοθεωρητικών τους παραδοχών ως ύψιστη αλήθεια για τα υπόλοιπα κράτη²⁰².

Σε αυτό το πλαίσιο η ιστορία έχει διδάξει ότι η ισχύς πάντα χρειάζεται ιδεολογίες και εκλογικεύσεις για να διαφοροποιείται από την απλή χρήση βίας. Οι σημερινές εκλογικεύσεις δεν παρουσιάζουν καμία πρωτοτυπία. Η διπολική αντιπαράθεση του κόσμου από τον διαχωρισμό Δύσης- Σοβιετικής Ένωσης (ή ίσως σε ιδεολογική βάση ο διαχωρισμός Δύσης- Κομμουνισμού) μετατράπηκε σε διαχωρισμό Δύσης- Ισλάμ ή όπως ισχυρίστηκε και ο Σάμουελ Χάντινγκτον σε «σύγκρουση των πολιτισμών»²⁰³. Ο Θεός παρουσιάζεται ως εταίρος στην διάδοση της ανάπτυξης, του ελεύθερου

²⁰¹ Sizer Stephen, (2005), σ.214.

²⁰² Για το επαναστατικό ρεύμα σκέψης στη διεθνή θεωρία βλέπε Wight Martin, *Διεθνής Θεωρία: Τα Τρία Ρεύματα Σκέψης*, εκδ. ΠΟΙΟΤΗΤΑ, Αθήνα.

²⁰³ Βλέπε Χάντινγκτον Π. Σάμουελ, *Η Σύγκρουση των Πολιτισμών και ο Ανασχηματισμός της Παγκόσμιας Τάξης*, Terzo Books, Αθήνα, (1999).

εμπορίου, της δημοκρατίας και της ελευθερίας. Οι παραπάνω αρχές είναι κυρίαρχες στην ρητορική της ηγεσίας Μπους και των υποστηρικτών του.

Πέρα από την ιδεολογική ομοιότητα και κοινές πεποιθήσεις νεοσυντηρητικών και χριστιανών φονταμενταλιστών, η συμμαχία τους δεν πρέπει να περιορισθεί σε θεωρητικό επίπεδο. Τα δυο γκρουπ συμμαχίσαν μέσα στον ευρύτερο συντηρητικό συνασπισμό του ρεπουμπλικανικού κόμματος και στήριξαν το ένα το άλλο για την προώθηση της ατζέντας τους. Ο νεοσυντηρητισμός αγκάλιασε τις ευαγγελικές πρωτοβουλίες και θέσεις στο εσωτερικό των Η.Π.Α. και μαζί ενεπλάκησαν στους λεγόμενους «cultural wars», με τους ευαγγελιστές και συντηρητικούς χριστιανούς να υποστηρίζουν την δημόσια ηθική και τις παραδοσιακές αμερικανικές αξίες και τους νεοσυντηρητικούς να ηγούνται των ιδεολογικών επιθέσεων ενάντια στους κοινωνικά φιλελεύθερους και προοδευτικούς²⁰⁴.

Εξάλλου χαρακτηριστικό του νεοσυντηρητικού χώρου είναι η γνώση του ιδεολογικού του αντιπάλου, πολλοί προέρχονται από τον αριστερό χώρο, καθώς και η πνευματική και διανοητική ανωτερότητα του σε σχέση με αλλά συντηρητικά ρεύματα. Οι νεοσυντηρητικοί θεωρούνται ή τουλάχιστον διατηρούν την εικόνα των διανοουμένων ή ιδεολόγων. Ο ρόλος του Ισραήλ είναι ακόμα ένα σημαντικό στοιχείο ταύτισης των δυο γκρουπ, που το καθένα τον αντιλαμβάνεται με διαφορετικούς όρους. Το κοινό όραμα όμως που έχουν για το Ισραήλ είναι σίγουρα επηρεασμένο από τον ιδιότυπο Αμερικανικό επαναστατισμό ή τις Αμερικανικές κοσμοθεωρητικές παραδοχές, που αντιλαμβάνεται το Ισραήλ ως έναν φάρο δημοκρατίας και ελευθερίας στην περιοχή, ένα νέο κράτος που πρέπει να επιζήσει σε ένα αφιλόξενο περιβάλλον, μια κατάσταση που παραπέμπει στην ίδρυση της Αμερικανικής δημοκρατίας. Επιπλέον οι νεοσυντηρητικοί μέσα από αυτό το πρίσμα κατανοούν και τον γεωστρατηγικό ρόλο του Ισραήλ και τη χρησιμότητα του ως συμμαχικού εταίρου των Η.Π.Α. Ακόμα και έτσι όμως έχουν ως ένα βαθμό υπερεκτιμήσει τον στρατηγικό του ρόλο, τον οποίο όπως τονίσαμε τον αντιλαμβάνονται με κοσμοθεωρητικά πρότυπα. Χαρακτηριστικό πολλών νεοσυντηρητικών είναι η ανάδειξη του Ισραηλινό-Τουρκικού άξονα και η χρησιμότητα του για τα συμφέροντα των Η.Π.Α. στη Μέση Ανατολή. Πολλοί

²⁰⁴ Lowry Richard, «Reaganism vs. Neo-Reaganism», *The National Interest*, (spring 2005).

νεοσυντηρητικοί εξάλλου εργάστηκαν και για τις κυβερνήσεις των δυο αναφερόμενων κρατών²⁰⁵.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να τονισθεί η υπάρχουσα Χριστιανό-Σιωνιστική πεποίθηση ότι η Αμερικανική εξωτερική πολιτική είναι προορισμένη ή έχει χρέος να προετοιμάσει τον δεύτερο ερχομό του Χριστού και να βοηθήσει στην υλοποίηση του προφητικού ρόλου του Ισραήλ για την εκπλήρωση της αποκάλυψης. Η παραπάνω πεποίθηση περιπλέκει την κατάσταση και δημιουργεί έναν επιπλέον καταλύτη υπέρ μιας φίλο-Ισραηλινής εξωτερικής πολιτικής.

Οι νεοσυντηρητικοί τουλάχιστον κατά την πρώτη θητεία της ηγεσίας Μπους είχαν πολύ μεγάλη επιρροή στην Αμερικανική γραφειοκρατία. Ο ρόλος των Donald Rumsfeld και Paul Wolfowitz στην απόφαση για την Αμερικανική επίθεση στο Ιράκ είναι γνωστή και έχει σχολιαστεί και αναλυθεί κατά κόρον²⁰⁶. Όταν ο πρόεδρος Μπους το 2003 ανέλυσε το δόγμα της εξωτερικής του πολιτικής στο American Enterprise Institute, πολλοί γνωστοί νεοσυντηρητικοί άκουγαν ενθουσιασμένοι, κάνοντας λόγο ταυτόχρονα για δικαίωση των θέσεων του Perle. Ο Elliot Abrams υπήρξε και αυτός ένας σημαντικός συμβουλάτορας, ο οποίος είχε βρεθεί ένοχος για ψευδή κατάθεση στο κογκρέσο για το σκάνδαλο Ιράν-Κόντρας αλλά συγχωρήθηκε από τον πατέρα Μπους το 1991. Ανέλαβε επικεφαλής-υπεύθυνος σε θέματα Μέσης Ανατολής και σύμβουλος της Condoleezza Rice στο εθνικό συμβούλιο ασφαλείας. Ο νεοσυντηρητισμός έχει και τους θεωρητικούς του. Μάλιστα θεωρείται ότι η διανοούμενη δεξιά στην Αμερική εκφράζεται από τον νεοσυντηρητικό χώρο.

Εργαλεία στην προσπάθεια αυτήν είναι περιοδικά όπως το «*The Public Interest*» όπου εκδότης ήταν ο μεγάλος θεωρητικός του νεοσυντηρητισμού Irving Kristol και το *Commentary* όπου εκδότης ήταν ο Norman Podhoretz. Τα περιοδικά αυτά ασχολούνται περισσότερο με την εσωτερική πολιτική ατζέντα και επιθυμούν να επηρεάσουν πνευματικά σε γενικότερα θέματα όπως την ανάγκη δημιουργίας νέων νόμων λογοκρισίας ή επαναβεβαίωσης της καπιταλιστικής ηθικής σε μια εποχή που

²⁰⁵ Με πιο γνωστό από αυτούς τον Richard Perle καθώς επίσης και αρκετούς ερευνητές του Washington Institute for Near East Policy. <<http://www.washingtoninstitute.org/templateI01.php>> .

²⁰⁶ Δεν είναι σκοπός της παρούσας εργασίας να αναλυθεί η νεοσυντηρητική ηγεσία, πως έδρασαν τα στελέχη τους και ποια η διαδικασία λήψης αποφάσεων πριν από την επέμβαση στο Ιράκ. Ενδεικτικά βλέπε Mann James, (2004).

δεν χρειάζεται αντί-κομμουνιστική ρητορική. Οι απόγονοι τους συνεχίζουν την παράδοση με τον John Podhoretz να είναι συνεργάτης- αρθρογράφος και τον William Kristol εκδότη του περίφημου περιοδικού «*The Weekly Standard*». Άλλος θεωρητικός είναι ο Hilton Kramer, εκδότης του περιοδικού «*The New Criterion*», που κατηγορεί την κατάρρευση των ηθικών αξιών²⁰⁷.

Ο νεοσυντηρητισμός αναγνωρίζεται ως ένα μικρό δίκτυο διανοούμενων, καθηγητών, γραφειοκρατών και ινστιτούτων σκέψης. Αυτό όμως δεν ανταποκρίνεται πλέον στη αλήθεια αφού έχει εξελιχθεί σε ένα κίνημα με μαζικότερη απήχηση. Σοβαρές εφημερίδες όπως η *Wall Street Journal* και η *Washington Post* υποστηρίζουν τις θέσεις τους και επηρεάζουν τους «opinion-makers». Στην τελευταία αρθρογραφεί ο Charles Krauthammer γνωστός μαχόμενος νεοσυντηρητικός. Ο πολύ-εκατομμυριούχος Rupert Murdoch είναι ιδιοκτήτης του Fox television network, των *Washington Times* και *Weekly Standard*. Αρθρογράφοι όπως Steve Dunleavy, Michelle Caulkin και Maggie Gallagher, δημοσιοποιούν τις νεοσυντηρητικές ιδέες στην *New York Post* και άλλες ταμπλόιντ εφημερίδες²⁰⁸. Ραδιοφωνικοί παραγωγοί όπως Bob Grant, Mike Savage και Laura Schlessinger επιτίθενται σε λεγόμενους προδότες, μηδενιστές και ανήθικους, ενώ υπάρχει το Clear Channel μια μεγάλη ραδιοφωνική αλυσίδα με πλήθος φιλικών ραδιοφωνικών σταθμών. Τέλος υπάρχουν διάφοροι τηλεοπτικοί υποστηρικτές που εμφανίζονται σε συντηρητικά κανάλια όπως το Fox News, ενώ και το CNN φιλοξενεί πολλές από τις απόψεις τους.

²⁰⁷ Bronner Eric Stephen, «Constructing Neo-Conservatism», *Logos*, issue 3.2, (Spring 2004).

²⁰⁸ Ibid

Οι Ιδεολογικές – Φιλοσοφικές Ρίζες των Νεοσυντηρητικών

Οι Ρίζες του Νεοσυντηρητισμού

Η ρίζα του νεοσυντηρητισμού κατά τον Philip Green είναι η προσέγγιση της χρήσης ισχύος στην πολιτική. Η ιδέα αυτή τέθηκε από τον πρώην Τροτσκιστή James Burnham στο βιβλίο *The Machiavellians: Defenders of Freedom*, που εκδόθηκε λίγο μετά τη λήξη του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου. Οι υποστηρικτές του δημιούργησαν μια πολιτική θεωρία και μια πολιτική πρακτική των συγκρουόμενων ελίτ. Από τη μια πλευρά ο συντηρητικός ελιτισμός των Moca, Pareto και από την άλλη ο επαναστατικός ελιτισμός του Λένιν, Γκράμσκι και άλλων²⁰⁹. Σε κάθε περίπτωση ο «λαός» με βάση αυτή τη θεώρηση αποκλείεται από τον λόγο στην πολιτική ζωή, δεν έχει άποψη. Η θεωρία αυτή έγινε πράξη κυρίως από τον λεγόμενο «νονό» του νεοσυντηρητισμού, τον Irving Kristol, ο οποίος επηρέασε ιδιαίτερα την πολιτική σκέψη του ανερχόμενου νεοσυντηρητικού χώρου. Ο Irving υποστήριξε την αναγκαιότητα υποστήριξης και χρηματοδότησης «δεξιών» κέντρων σκέψης και μορφές ακτιβισμού για την υπεράσπιση του καπιταλισμού ενάντια στην Αριστερά. Στην πολιτική του ρητορική, ο λαός υπάρχει μόνο για να χειραγωγείτε από κάποιον ή κάτι. Η θέση αυτή είναι κυρίαρχη ιδεολογία που βρίσκεται σε κάθε νεοσυντηρητική δράση²¹⁰.

Στο σημείο αυτό είναι εμφανής η ομοιότητα με τις διδαχές του θεωρούμενου «γκουρού» της δεξιάς Leo Strauss, ή τουλάχιστον των μαθητών του που αποδέχονται τη θέση της πεφωτισμένης ελίτ και του «ανώτερου ψέματος» όπως το ερμηνεύουν από το έργο του Πλάτωνα. Επίσης έχει καθιερωθεί η έννοια του «Theory of Deception» που ασπάζονται οι οπαδοί του Strauss. Μέσω αυτής της οπτικής η πολιτική δεν είναι τίποτα άλλο, παρά η σύγκρουση των ελίτ, για αυτό και οι νεοσυντηρητικοί πιστεύουν ότι τα μέσα μαζικής ενημέρωσης ελέγχονται από τους φιλελεύθερους. Έχουν αναπτύξει μια ιδιαίτερη πολεμική σε αυτό το θέμα, αφού θεωρούν ότι από τη στιγμή που δεν ελέγχουν αυτοί τα μέσα τότε τα ελέγχει κάποιος άλλος, που στην περίπτωση αυτή είναι οι πολιτικοί τους αντίπαλοι²¹¹.

²⁰⁹ Green Philip «Neo-Cons and the Counter-Enlightenment», *Logos*, issue 3.2, (Spring 2004).

²¹⁰ Ibid

²¹¹ Ibid

Το νεοσυντηρητικό ρεύμα έχει διάφορα σημεία εκκίνησης τα οποία στη συνέχεια διαμορφώθηκαν σε ένα ενιαίο ρεύμα που άρχισε να ασκεί μεγάλη επιρροή στην Αμερικανική πολιτική ζωή, μέχρι το σημείο που κατάφερε να αναδειχθεί ως η κυρίαρχη δύναμη, ιδιαίτερα σε θέματα εξωτερικής πολιτικής στο Ρεπουμπλικανικό κόμμα. Έτσι ορισμένα μέλη του ευρύτερου νεοσυντηρητικού συνασπισμού, όπως ο Rumsfeld και ο Wolfowitz, γνωρίστηκαν και έγιναν φίλοι στο Πανεπιστήμιο του Σικάγο, όπου παρακολουθούσαν τις διαλέξεις του περίφημου Albert Wohlstetter, του μαθηματικού που εξελίχθηκε σε γνωστό στρατηγιστή και ιδρυτικό μέλος του γνωστού Rand Corporation. Η επιρροή του Leo Strauss, του γνωστού πολιτικού φιλοσόφου του ιδίου πανεπιστημίου και φίλου του Wohlstetter, είναι ιδιαίτερα σημαντική τουλάχιστον στον βαθμό που δημιούργησε ένα δίκτυο από μαθητές και διδασκάλους, τους γνωστούς και ως Straussians, οι οποίοι επιχείρησαν την ανάδειξη και υποστήριξη συντηρητικών προσωπικοτήτων και πολιτικών πρακτικών. Οι ίδιες οι διδασκαλίες του Strauss, επηρέασαν αλλά όχι στον βαθμό που πολλοί σήμερα υποστηρίζουν. Λίγοι όπως ο Alan Bloom, συγγραφέας του γνωστού *The Closing of the American Mind* και άλλοι σημερινοί καθηγητές έχουν πραγματικά επηρεασθεί από την πολιτική του σκέψη. Οι νεοσυντηρητικοί μπορεί να νομίζουν ότι αποτελούν μια διανοούμενη αριστοκρατία που χρησιμοποιεί το «noble lie» ή το «ανώτερο ψέμα» όπως υποστήριξε ο Πλάτωνας για να επιτύχει πολιτικούς σκοπούς σε μια μαζική δημοκρατία²¹². Στην πραγματικότητα όμως απλά χρησιμοποιούν το ψεύδος για να επιτύχουν τους σκοπούς τους ή για να καλύψουν τα λάθη τους. Η τάση αυτή είναι δυστυχώς ιδιαίτερα εμφανής στην ηγεσία Μπους, όπου το ψεύδος έχει χρησιμοποιηθεί ως πολιτικό εργαλείο σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από άλλες Αμερικανικές ηγεσίες. Πρόκειται για μια οργανωμένη προσπάθεια που έχει ως σκοπό οι λέξεις να χάνουν το νόημα τους. Αν η μάχη είναι ανάμεσα στο ηθικό και το κακό, οποιοδήποτε ψέμα δικαιολογείται.

Οι νεοσυντηρητικοί δεν σέβονται τις εδραιωμένες ιεραρχίες, δεν φοβούνται την αλλαγή ενώ δεν αποδέχονται τη σταθερότητα και την πίστη στην παράδοση όπως οι κλασσικοί συντηρητικοί. Είναι επαναστατικοί, διακατέχονται από την επιθυμία να

²¹² Bronner Eric Stephen, «Constructing Neo-Conservatism», *Logos*, issue 3.2, (Spring 2004).

ξαναφτιάξουν την Αμερική. Ένα άλλο μέρος του νεοσυντηρητικού συνασπισμού είναι αυτό των πρώην τροτσκιστών, που συνετέλεσε κυρίως στην έντονη αντι-κομμουνιστική ρητορική. Ο Irving Kristol και ο Norman Podhoretz, οι πιο γνωστοί μεταξύ άλλων, παρέμειναν εξίσου δογματικοί επηρεασμένοι από τον κομμουνιστικό δογματισμό που ήθελαν να πολεμήσουν²¹³. Σύμφωνα με την πολιτική τους σκέψη ο ενάρετος σκοπός του κόμματος ή καλύτερα στην περίπτωση μας της κλίικας, δεν απαιτεί δικαιολόγηση των ενεργειών τους. Οι ενέργειες αυτές έχουν ως σκοπό την «επανάσταση» ή στην περίπτωση μας την «δημοκρατία», ηθικό είναι οτιδήποτε προωθεί τον σκοπό αυτό ενώ όσοι εμφανίζονται ως εχθροί της ελευθερίας δεν επιδέχονται αντικειμενικής αντιμετώπισης. Η σχέση που έχουν οι νεοσυντηρητικοί με τον Τροτσκισμό μπορεί να αναδειχθεί από την ιδέα της δημιουργίας μέσω της καταστροφής, δηλαδή την χρήση ισχύος για τη δημιουργία της νέας κατάστασης. Η επαναστατική αυτή ρητορική είναι διάχυτη στον Τροτσκισμό αλλά και στην πολιτική σκέψη του Μάο Τσε Τουνγκ²¹⁴. Άλλο στοιχείο είναι η ιδέα της διαρκούς επανάστασης, η μόνιμη «πολεμική» κατάσταση, η επανάσταση που δεν περιορίζεται όπως υποστήριζε και ο Τρότσκι.

Σε αυτό το σημείο υπάρχει μια ακόμη πιο ενδιαφέρουσα εξέλιξη που δυνάμωσε το νεοσυντηρητικό ρεύμα και είναι η σύμπραξη των Straussians με τους Shachtmanites²¹⁵. Η πορεία των δυο αυτών φιλοσοφικών ρευμάτων ενώ ξεκίνησε με πολλές ιδεολογικές διαφορές, ενώθηκε στα τέλη της δεκαετίας του '90 υπό την σκέπη του νεοσυντηρητισμού. Ο Max Shachtman ηγήθηκε ενός γκρουπ που εξελίχθηκε από τον Τροτσκισμό στην δεξιά κοινωνική δημοκρατία και τον Ρεϊγκανισμό. Οι ιδεολογικές τους διαφορές δεν μπορούν να αναλυθούν στο παρόν κείμενο, γίνεται όμως εμφανές πως το ένα ήταν ένα συντηρητικό ρεύμα ενώ το άλλο ασπαζόταν έναν επαναστατικό μαρξισμό και τα δύο όμως ασπάζονταν την ιδέα μιας ενεργούς και παρεμβατικής εξωτερικής πολιτικής. Οι Shachtmanites στην πορεία εγκατέλειψαν την αριστερή ρητορική και πολλοί από αυτούς ταυτίστηκαν με την πολιτική της ηγεσίας Ρεϊγκαν²¹⁶. Πολλοί από αυτούς προσχώρησαν στο Δημοκρατικό κόμμα, το οποίο και

²¹³ Ibid

²¹⁴ Ibid

²¹⁵ Ross Benjamin, «George Bush's Philosophers», *Dissent*, issue 52 no3, (Summer 2005).

²¹⁶ .Mason G. John, «Leo Strauss and the Noble Lie: The Neo-Cons at War», *Logos*, issue 3.2, (Spring 2004). Το άρθρο αυτό γράφτηκε πρώτη φορά στη γαλλική γλώσσα και δημοσιεύτηκε στο Critique, τον Μάρτιο του 2004.

εγκατέλειψαν στα μέσα περίπου της δεκαετίας του '70. Ο Michael Lind, για παράδειγμα, εντόπισε τις ρίζες των νεοσυντηρητικών στη δεξιά παράταξη της φατρίας του Shactmanite, του αμερικανικού ρεύματος του Τρότσκι, που εισήλθε στο κόμμα των Δημοκρατικών τη δεκαετία του '60 και έπειτα τάχθηκε στο πλευρό των Αριστερών λόγω του πολέμου στο Βιετνάμ. Πολλά από τα μέλη αυτής της ομάδας συνέχισαν την πορεία τους στη Δεξιά πτέρυγα, συντασσόμενοι με την καμπάνια του γερουσιαστή Scoop Jackson έναντι των Νέων Δημοκρατικών. Κάποιοι εξ' αυτών κατέληξαν στο Democratic Leadership Council, ενώ ορισμένοι άλλοι βρήκαν καταφύγιο στον Ρέιγκαν και στις κυβερνήσεις των Bush. Άλλοι κριτικοί, που βασίζονται στην υπόθεση του «Ιράν/Contras²¹⁷», εντοπίζουν τις ρίζες της ομάδας στην πολιτική ομάδα που είχε με τη σειρά της προωθήσει τον πόλεμο των Contras εναντίον της κυβέρνησης των Σαντινίστας και οι οποίοι έχασαν τη δύναμη και την επιρροή τους κατά τη διάρκεια της δεύτερης κυβέρνησης του Ρέιγκαν, ως απόρροια όσων ακούγονταν στα τέλη της δεκαετίας του 1980 σχετικά με το Ιράν/Contra. Στην κατηγορία αυτή ανήκουν κάποιοι ερευνητές του ΑΕΙ ενώ άλλοι, ενώ υποστηρίζουν την νεοσυντηρητική ατζέντα παραμένουν στο Δημοκρατικό κόμμα, αποτελώντας την δεξιά πτέρυγα του κόμματος και συνεχίζοντας την παράδοση του δημοκρατικού γερουσιαστή «Scoop» Jackson.

Η σύμπραξη αυτή των δυο φιλοσοφικών ρευμάτων οφείλεται στις κοινές μεθόδους διδασκαλίας και λειτουργίας, στην οργάνωση τους και τον «μυστικισμό» τους παρά στην σύγκλιση των ιδεών²¹⁸. Τα δυο αυτά φιλοσοφικά ρεύματα μοιάζουν ως προς τον τρόπο που λειτούργησαν ως «αδελφότητες», εντάχθηκαν στο νεοσυντηρητικό συνασπισμό με σκοπό την ανάδειξη των μελών τους και την προώθηση συγκεκριμένων πολιτικών και συμφερόντων. Όμως μέσα σε αυτήν την ολοένα και αυξανόμενη μανία του Τύπου για τις φιλοσοφικές καταβολές της ομάδας του Rumsfeld, ήταν η σχέση της με τον Strauss που προκαλούσε ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η Shadia B. Drury, Καναδή ακαδημαϊκός, δημοσίευσε το 1999 το έργο της *“Leo Strauss and the American Right”*²¹⁹. Πολλά άρθρα που αναφέρονταν σε αυτήν, εγκωμιάζοντάς την ως μια έγκυρη πηγή, άρχισαν σύντομα να κάνουν την εμφάνισή

²¹⁷ Η ομάδα Contras ήταν η Αντίσταση των Δημοκρατικών απέναντι στους Σαντινίστας της Νικαράγουας. Οι Σαντινίστας υπήρξαν ένα καθεστώς στη Νικαράγουα το 1979, το οποίο αντιτασσόταν έντονα απέναντι στην κυβέρνηση Ρέιγκαν. Ο τελευταίος για να τους αντιμετωπίσει, δημιούργησε τους προαναφερόμενους Contras.

²¹⁸ Ross Benjamin, «George Bush's Philosophers», *Dissent*, issue 52 no3, (Summer 2005).

²¹⁹ Drury B. Shadia, *Leo Strauss and the American Right*, Palgrave Macmillan, (1999).

τους στον προοδευτικό Τύπο. Την ίδια στιγμή, οι συντηρητικοί κριτικοί την απέρριπταν, αποκαλώντας την «μια φιλελεύθερη ακαδημαϊκή που έχτισε την καριέρα της γράφοντας κατά του Strauss». Συγκεκριμένα, ο Robert Locke, αυτοαποκαλούμενος ως οπαδός του Strauss, της άσκησε κριτική για το έργο που έγραψε (βλ. παραπάνω), λέγοντας ότι είναι «ένα ειρωνικό, απερίσκεπτο και ανακριβές φιλελεύθερο κείμενο φόρμας». Επίσης, πρόσφατοι ισχυρισμοί της Drury σχετικά με τις διασυνδέσεις μεταξύ του Strauss, των οπαδών του, και της εξωτερικής πολιτικής του Bush, απορρίφθηκαν και από τον Mark Blitz (καθηγητή στο Κολέγιο Mc Kenna του Claremont και πρώην βοηθός διευθυντή του USUA κατά τη θητεία του Ρέιγκαν) γιατί «...παρά το μένος της, η Drury δεν δίνει καμιά συναφή αιτία, που να εξηγεί γιατί οι υπαγόμενοι στην κυβέρνηση του Bush υποστηρίζουν τον πόλεμο στο Ιράκ...». ²²⁰

Ο Ρόλος της Θρησκείας κατά τον Leo Strauss

Σύμφωνα με τις αξιώσεις του Strauss κάθε πολιτική κοινωνία για να παραμείνει ισχυρή και να λειτουργεί ενωμένη σαν μονάδα, πρέπει να ασπάζεται ένα σύνολο από κοινές αλήθειες, που χαράζονται στο νου από την θρησκεία. Κάθε κοινωνία χρειάζεται ένα σύνολο ιδεών που καθορίζουν τι είναι αλήθεια και τι ψέματα, τι λάθος και τι σωστό, τι ανώτερο και τι ποταπό. Η θρησκεία είναι το πιο παραδοσιακό και ισχυρό μέσο για την προάσπιση αυτών των κοινών αξιών. Προσφέρει την απαραίτητη νομιμοποίηση στην πολιτική εξουσία, η οποία αντιπροσωπεύει τις υπέρτατες αλήθειες και εμπνέει τους πολίτες να πολεμήσουν και να πεθάνουν για την προάσπιση της ²²¹.

Η θρησκεία αποτελεί κεντρικό στοιχείο στην πολιτική φιλοσοφία του Strauss, στοιχείο που ασπάζονται οι νεοσυντηρητικοί και προωθείται από ένα ευρύτερο συντηρητικό συνασπισμό. Για τον Strauss ποια θρησκεία θα είναι αυτή, είναι δευτερεύον ζήτημα, σχεδόν κάθε θρησκεία μπορεί να επιτύχει τον πολιτικό αυτό σκοπό. Σύμφωνα με την άποψη του υπάρχει μια συνεχή και άλυτη διαμάχη ανάμεσα στα συμφέροντα του ατόμου και τα συμφέροντα της κοινωνίας. Η σύγκρουση αυτή

²²⁰ .Mason G. John, «Leo Strauss and the Noble Lie: The Neo-Cons at War», *Logos*, issue 3.2, (Spring 2004).

²²¹ Drury B. Shadia, «*Leo Strauss and the American Right*», Macmillan Press, (1999), σ.7, 12.

μπορεί να καμουφλαριστεί μέσω του ψεύδους και της παραπλάνησης και το ισχυρότερο αυτών είναι η θρησκεία. Δεν συμφωνεί δηλαδή με την φιλελεύθερη άποψη, η οποία όπως τονίζει μέσω κοσμικών ορθολογικών κατασκευών διδάσκει ότι η κοινωνία είναι μια ανακάλυψη που υπάρχει για το κοινό όφελος. Αυτό που χρειάζεται είναι κάτι μεγαλειώδες, κάτι που να εξιτάρει την ανθρώπινη φαντασία, κάτι υπέροχο και μαγικό, όπως ο Ιουδαϊσμός, ο Χριστιανισμός ή το Ισλάμ²²².

Ο Καρλ Μαρξ υποστήριξε πως η «θρησκεία είναι το όπιο του λαού», ο Strauss δεν διαφωνεί με τον Μαρξ στην παραπάνω θέση, απλά υποστηρίζει ότι ο λαός χρειάζεται το όπιο του²²³. Ο Μαρξ βλέπει την θρησκεία ως το εργαλείο για την αποδοχή των κοινωνικών ανισοτήτων και της κοινωνικής αδικίας. Αντιθέτως ο Strauss θεωρεί ότι η θρησκεία είναι πηγή τάξης και σταθερότητας της κοινωνίας. Οι διδαχές του Strauss για την πίστη στο δικαίωμα των συντηρητικών ελίτ να χειραγωγούν το πλήθος είναι κεντρικής σημασίας και η επιρροή της θρησκείας είναι το πιο αποτελεσματικό μέσο για το σκοπό αυτό.

Πάνω σε αυτή την πεποίθηση οι νεοσυντηρητικοί προώθησαν και στήριξαν την σύμπραξη του Ρεπουμπλικανικού κόμματος με την θρησκευόμενη δεξιά. Η πεποίθηση στην πολιτικό ρόλο της θρησκείας έχει οδηγήσει πολλούς νεοσυντηρητικούς εβραϊκής καταγωγής όπως ο Irving Kristol να συμμαχήσουν με γκρουπ όπως το Moral Majority και το Christian Coalition. Η πολιτική δύναμη και επιρροή της νέας χριστιανικής δεξιάς έχει ήδη αναλυθεί και δεν θα αναφερθούμε αναλυτικότερα σε αυτό το θέμα. Οι θρησκευτικές αυτές ομάδες όμως δεν αρκούνται στην θρησκευτική ελευθερία που τους προσφέρει η φιλελεύθερη κοινωνία και δεν αρκούνται στο να προσεύχονται, να εκκλησιάζονται και να διδάσκουν τους πιστούς τους. Στην πορεία ενδιαφέρονται να διαδώσουν την πίστη τους και να επιβάλουν την δική τους ερμηνεία ιδιωτικής ηθικής στην υπόλοιπη κοινωνία. Η παραπάνω θέση είναι ενδεικτική στην πορεία του φαινομένου της Χριστιανικής Δεξιάς. Η δύναμη τους πλέον μέσα στο Ρεπουμπλικανικό κόμμα είναι δεδομένη ενώ διατηρώντας μια μετριοπαθή και συγκαταβατική εικόνα προσπαθούν να στρέψουν το κόμμα προς μια συντηρητικότερη πολιτική ατζέντα. Το λεγόμενο «contract with the American

²²² Ibid, σ.12

²²³ Ibid, σ.37

family²²⁴» που προωθείτε αποτελεί στην ουσία την αρχή μιας ενορχηστρωμένης προσπάθειας αποσύνθεσης του φιλελευθερισμού στην Αμερική.

Η επιθυμία των διανοούμενων εβραίων συντηρητικών να υπερασπισθούν τις πολιτικές του Pat Robertson δεν βασίζεται απλά στο γεγονός ότι έχουν ένα κοινό αντίπαλο –τον φιλελευθερισμό- αλλά ότι οι νεοσυντηρητικοί αυτοί που καλλιεργήθηκαν με τις ιδέες του Leo Strauss, είναι πεπεισμένοι ότι η θρησκεία είναι απαραίτητο συστατικό της κοινωνίας.

Ορισμένοι συντηρητικοί αυταπατώνται όταν πιστεύουν ότι η Χριστιανική Δεξιά ενδιαφέρεται μόνο για ασφαλείς δρόμους, καλή εκπαίδευση, προάσπιση του θεσμού της οικογενείας και διαφύλαξη του αισθήματος της κοινότητας. Αυτό πλέον δεν ισχύει. Η Χριστιανική Δεξιά θέλει να διαδώσει και να ενισχύσει τις αξίες της, χρησιμοποιώντας πολιτικές τακτικές που αμφισβητούν την ίδια την ηθική της. Χαρακτηριστικές είναι οι λεγόμενες «stealth campaigns» των υποψηφίων που στηρίζονται από το Christian Coalition και οι οποίοι «μεταμφιέζουν» την πολιτική τους ατζέντα, ομιλώντας προεκλογικά για την εγκληματικότητα και τους φόρους, ενώ προωθούν μια πιο συντηρητική ατζέντα με επίκεντρο τα δικαιώματα των ομοφυλοφίλων, τις εκτρώσεις και άλλα θέματα μόλις εκλεγούν²²⁵.

Αντιλαμβάνονται τους πολιτικούς τους αντιπάλους ως τις δυνάμεις του κακού, ενώ θεωρούν τους εαυτούς τους ως υπερασπιστές του καλού, οι οποίοι νομιμοποιούνται να χρησιμοποιούν οποιοδήποτε μέσο που θεωρούν απαραίτητο για την επίτευξη των σκοπών τους. Η αντίληψη της πολιτικής ως μιας μάχης ανάμεσα στις κοσμικές δυνάμεις του καλού και του κακού δεν περιορίζεται σε θρησκευτικές ομάδες. Είναι μια θέση ευρύτερα διαδεδομένη στην Αμερικανική συντηρητική δεξιά, όπου ο μοντερνισμός και ο φιλελευθερισμός αποτελούν τους σοβαρότερους κινδύνους της Δύσης και πρέπει να καταπολεμηθούν. Ο Strauss τονίζει ότι η πολιτική είναι η διάκριση ανάμεσα σε αυτούς και σε εμάς. Υπάρχει ο διαχωρισμός ανάμεσα σε εχθρούς και φίλους, η πολιτική εξουσία είναι σταθερή όταν υπάρχει ένας εξωτερικός

²²⁴ Το οποίο αν αναλυθεί προσεχτικά περιλαμβάνει την Σχολική προσευχή, την ποινικοποίηση των εκτρώσεων, την επίθεση στα δικαιώματα γνωστών ομοφυλοφίλων και την λογοκρισία σε βιβλιοθήκες και στον Τύπο. Έτσι προωθείται μια παρέμβαση όχι μόνο σε θέματα δημόσιας ηθικής αλλά και της ιδιωτικής ηθικής επίσης.

²²⁵ Drury B. Shadia, (1999), σ.21

εχθρός. Αν δεν υπάρχει ένας τότε πρέπει να κατασκευασθεί. Η πολιτική είναι ένας διαρκής πόλεμος, όπως τονίζουν και οι νεοσυντηρητικοί, ένας συνεχής αγώνας επιβίωσης²²⁶. Ο νεοσυντηρητισμός είναι επαναστατικός και αντιδραστικός σε αντίθεση με τον κλασσικό συντηρητισμό, προωθεί την αλλαγή μέσω της καταστροφής, την ριζοσπαστική αλλαγή.

Ο Strauss αντιτίθεται στην αθεΐα ή αντί-θρησκευτικότητα που υπάρχει στην καρδιά της φιλελεύθερης δημοκρατίας επειδή είναι ένας επιπλέον παράγοντας διάβρωσης της κοινωνίας. Οι κοσμικές κοινωνίες, είτε φιλελεύθερες είτε κομμουνιστικές δεν μπορούν να λειτουργήσουν. Η θρησκεία είναι απαραίτητη για να θεμελιωθεί η κοινωνία, ενώ ο Μαρξ, ο Σπινόζα και όσοι τους ακολούθησαν έκαναν λάθος όταν θεωρούσαν την θρησκεία πηγή μίσους και ανταγωνισμού ανάμεσα σε ομάδες. Ο Strauss πιστεύει ότι η θρησκεία δεν είναι ο ένοχος για τα παραπάνω αφού ούτε οι Ναζί ούτε οι Κομμουνιστές ήταν θρησκευόμενοι²²⁷.

Το Δίκτυο των Νεοσυντηρητικών και η Σχολή του Leo Strauss²²⁸

Έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον το πως οι κριτικοί σκιαγραφούν τη φιλοσοφική γενεαλογία της ομάδας του Rumsfeld στο Πεντάγωνο και το ρόλο που παίζει μέσα σε αυτή τη διαμάχη. Σύντομα, τα μέλη της ομάδας, επονομάστηκαν ως οι «Leo-Conservatives²²⁹» από τους Times της Ν. Υόρκης, προκειμένου να τονιστεί η σχέση τους με την πολιτική φιλοσοφία του Leo Strauss, Γερμανού μετανάστη και καθηγητή πολιτικής φιλοσοφίας, που δίδασκε στο Πανεπιστήμιο του Σικάγο στις δεκαετίες του 1950 και του 1960.

Σε κάθε περίπτωση, η Drury έχει απόλυτο δίκιο όταν τονίζει ότι πολλοί από τους γνωστούς νεοσυντηρητικούς που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή της κυβέρνησης του

²²⁶ Ibid σ.22-29.

²²⁷ Ibid, σ.37.

²²⁸ Το παρακάτω κείμενο βασίζεται και αποτελεί μια σύνθεση αναλύσεων που προέρχονται από τα εξής έργα, τα οποία και συνιστούνται για πληρέστερη και βαθύτερη ανάλυση του Leo Strauss και της επιρροής του στην σημερινή Αμερικανική πολιτική ζωή. 1) Drury B. Shadia, «*Leo Strauss and the American Right*», Macmillan Press, (1999) 2) Norton Anne, «*Leo Strauss and the Politics of American Empire*», Yale University Press, (2004). 3) Mason G. John , «*Leo Strauss and the Noble Lie: The Neo-Cons at War*», *Logos*, issue 3.2 ,(Spring 2004).

²²⁹ Συνδυασμός του ονόματος Leo Strauss και της λέξης Conservatives=Συντηρητικοί.

Bush και μεταξύ των διανοουμένων του στο Λευκό Οίκο και οι οποίοι διαμένουν στο American Enterprise Institute και γράφουν για την Weekly Standard, έχουν με τον ένα ή άλλο τρόπο κάποια σχέση με τον Leo Strauss. Ή αν όχι με τον ίδιο, τότε τουλάχιστον με έναν από τους πιο επιφανείς οπαδούς του, τον Allan Bloom, ο οποίος δίδασκε στο Πανεπιστήμιο του Σικάγο τις δεκαετίες του '70 και του '80. Η Drury προσθέτει στους ισχυρισμούς της περί της σχέσης των οπαδών του Strauss με τον πόλεμο στο Ιράκ, ότι ο Leo Strauss πίστευε φανατικά στην αποτελεσματικότητα και χρησιμότητα του να ψεύδεται κανείς στην πολιτική. Για να κερδισθεί η υποστήριξη του λαού όσον αφορά τον πόλεμο στο Ιράκ βασίστηκαν σε ψευδή επιχειρήματα, δηλαδή ότι το Ιράκ αποτελούσε μια επικείμενη απειλή για τις ΗΠΑ. Τώρα που τα ψέματα αποκαλύφθηκαν, ο Paul Wolfowitz, αλλά και άλλοι υπέρμαχοι αυτού του πολέμου, αρνούνται ότι αυτοί ήταν οι πραγματικοί λόγοι, για τους οποίους έγινε ο πόλεμος. Ο Paul Wolfowitz, που υπάγονταν στο Υπουργείο Άμυνας και είναι ένας εκ των «κατηγορουμένων», παραδέχεται απερίφραστα ότι συνέπραξε με τον Allan Bloom, αλλά αποκηρύττει το όλο σκεπτικό της κλίκας των Neo-Straussian (των καινούργιων οπαδών του Strauss) ως *«το προϊόν θολωμένων μυαλών, τα οποία φαίνονται ανίκανα να κατανοήσουν ότι τα τρομοκρατικά γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου άλλαξαν πολλά πράγματα, και που αναζητούν μια θεωρία συνωμοσίας για να εξηγήσουν το τι συνέβη τότε»*.

Εντούτοις, όποια κι αν είναι η σχέση τους με το αυθεντικό σκεπτικό του Strauss, οι οπαδοί του αντιπροσωπεύουν μια ξεχωριστή γενεαλογική αλληλουχία. Μεταξύ των αποφοίτων συγκαταλέγονται κι άλλα κορυφαία στελέχη του Πενταγώνου, όπως ο Paul Wolfowitz, ο Richard Perle [πρόεδρος του Συμβουλίου Αποφάσεων για την Εθνική Άμυνα], ο Stephen Cambone [γραμματέας του Υπουργείου Μυστικών Υπηρεσιών], ο Elliot Abrams, μέλος του Εθνικού Συμβουλίου Ασφαλείας και ο Adam Shulsky, γνωστός straussian-conservative που είχε συγγράψει ένα άρθρο για τον Leo Strauss και τον ρόλο της παραπλάνησης (deception) στις επιχειρήσεις πληροφοριών. Όλοι αυτοί είναι μέλη μιας συνδεδεμένης ομάδας των νέο-συντηρητικών που παίρνει αποφάσεις και οι οποίοι έχουν συνυπηρετήσει από την εποχή της κυβέρνησης Ρέιγκαν και που επίσης πολύ συχνά εμφανίζονται μαζί σε κοινωνικές εκδηλώσεις. Δεδομένης της προθυμίας τους να φροντίσουν ο ένας τους διαδόχους του άλλου, το δίκτυό τους έχει μια ευρύτερη γενεαλογική διάσταση, η οποία μεταδίδει την ιδιότητα του μέλους και τα ιδεολογικά πιστεύω από πατέρα σε

γιο, όπως για παράδειγμα συμβαίνει με τον Irving Kristol, ιδρυτή της εφημερίδας Commentary και του γιου και διαδόχου του William Kristol αντίστοιχα, με την εφημερίδα Weekly Standard.

Όπως υπογραμμίζει και ο William Pfaff²³⁰, πριν την είσοδο των νέο-συντηρητικών στις κλίκες τους, οι Ρεπουμπλικάνοι Συντηρητικοί διακρίνονταν κυρίως από την έλλειψη πνευματικής καλλιέργειας, ενώ αυτός είναι και ο λόγος που ο ευφυής «ανεστραμμένος τροτσικισμός» των οπαδών του Strauss παρείχε κατά μία έννοια τη λύση. Σήμερα αντιπροσωπεύουν ένα ευρύ δίκτυο που αντιβαίνει στην παράταξη του ρεπουμπλικανικού κόμματος, καθώς και μια ιδιαίτερη σχολή διανοουμένων που έχει καταλάβει τους κλάδους της Πολιτικής Επιστήμης, της Ιστορίας και τη Νομικής. Η λίστα με τους μαθητές του Strauss είναι εντυπωσιακή, τουλάχιστον όσον αφορά τις πολιτικές τους επιρροές, αλλά οπωσδήποτε και για την ακαδημαϊκή τους συνοχή. Μερικοί εξ αυτών είναι: Clarence Thomas – δικαστής, Robert Bork - υποψήφιος για το Ανώτατο Δικαστήριο, Alan Keyes - πρώην Υφυπουργός Εξωτερικών και υποψήφιος για την προεδρεία (υπέρμαχος της εκστρατείας κατά των αμβλώσεων), William Bennett - πρώην υπουργός Παιδείας, John Podhoretz - πρώην αρθρογράφος στην New York Post και John T. Agresto - πρώην αντιπρόεδρος της ένωσης Εθνικών Δωρεών για Φιλανθρωπίες.

Όλοι αυτοί εκπροσωπούν τη μάχιμη ελίτ των Διανοουμένων της Δεξιάς επί εποχής Ρέιγκαν, οι οποίοι διακρίθηκαν ιδιαιτέρως για τις υπηρεσίες τους στη δεκαετία του 1990 και διατήρησαν το μετά το '60 πολιτιστικό τους κατεστημένο. Μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου, πολλοί από αυτούς (συνταξιούχοι πλέον) κλήθηκαν να ανασυνταχθούν για χάρη της πατρίδας στον «Πόλεμο κατά της Τρομοκρατίας» και να αγωνιστούν στα ΜΜΕ, μεταξύ άλλων φιλελεύθερων ακαδημαϊκών, που πρώτοι θα έριχναν το «κατηγορώ» στην Αμερική. Άλλωστε, οι οπαδοί του Strauss αποτελούν ένα εξαιρετικά διανοούμενο και ανώτερο κοινωνικά κίνημα. Και όπως παρατηρεί ο Karl John: «Η μεγαλύτερη ιδιομορφία του ρεύματος του Strauss είναι η ίδια του η ύπαρξη. Κανείς άλλος «συντηρητικός στοχαστής» δεν έχει εμπνεύσει, ούτε μακράν συγκρινόμενος σε μέγεθος, συνέχεια και επιρροή, όσο ο Leo Strauss». Η Σχολή του Strauss δεν συγκρίνεται ούτε με των Weaverian, Burnhamite, Meryeran ή του

²³⁰ William Pfaff, "The Long Reach of Leo Strauss", *International Herald Tribune*, (15 Μαΐου 2003).

Kendalliste. Αυτή η Σχολή έχει τα δικά της ενδιαφέροντα, ιδέες και σκοπούς, τα οποία διαχωρίζονται σαφώς από τα βασικά χαρακτηριστικά του συντηρητισμού.

Ωστόσο, η επιρροή τους είναι ιδιαίτερος έντονη στον τρόπο σκέψης και τακτικής της δεξιάς παράταξης της Ουάσινγκτον και κυρίως στο AEI, το οποίο ίδρυσαν συντηρητικά ιδρύματα, όπως το Lynde and Harry Bradley Foundation. Ο πρόεδρος Bush χαρακτήρισε το A.E.I. ως την εστία των «20 από τους εξυπνότερους ανθρώπους», ενώ το Φεβρουάριο του 2003 κατά τη διάρκεια του ετήσιου δείπνου τους, υπεραμύνθηκε έντονα και ξεκάθαρα την εισβολή στο Ιράκ. Επαναλαμβάνοντας τους ισχυρισμούς του Wolfowitz, ότι η αλλαγή καθεστώτος στο Ιράκ είναι το κλειδί για την αναμόρφωση της Μέσης Ανατολής, ο Bush διακήρυξε ότι η επέμβαση στο Ιράκ αποσκοπούσε στο να εδραιωθεί η δημοκρατία σε μια ολόκληρη περιοχή καθώς και το Ισλάμ στο σύγχρονο κόσμο. Το κοινό στο AEI δικαιολογημένα ενθουσιάστηκε, γιατί επί της ουσίας η ομιλία του Bush σήμαινε ότι η Σχολή του Richard Perle κέρδισε τη μάχη της για την εύνοια του προέδρου, τουλάχιστον κατά τη διάρκεια του πολέμου. Εκπέμποντας μια εκτυφλωτική αυτοπεποίθηση, η οποία μπορεί να προέλθει μόνο από το σημείο που η ευαγγελική πίστη συναντά τη λεκτική απειρία, ο Bush δεσμεύτηκε ότι θα αλλάξει όχι μόνο μια αραβική δικτατορία αλλά όλες μονομιάς.

Η σπουδαιότητα σ' εκείνη την ομιλία δεν έχει να κάνει τόσο με το που έλαβε χώρα, όσο με το τι ειπώθηκε. Το AEI είναι το μέρος εκείνο της Ουάσινγκτον που φιλοξένησε τους περισσότερους από τους κορυφαίους στοχαστές, όπως τον Perle, τον Donnelly, τον Muravchik κ.ά., που υπερασπίζονταν τον πόλεμο του Ιράκ, αλλά δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα επί προεδρίας του Κλίντον. Αυτοί αποτέλεσαν και τη βάση για το σχέδιο "Project for A New American Century", οι εμπνευστές του οποίου ηγήθηκαν στη λήψη αποφάσεων υπό τον Bush εντός των κόλπων του Πενταγώνου. Επιπλέον, ήταν η ίδια ομάδα που συνέργησε στο να συντονιστεί η κυβέρνηση Bush, όσον αφορά την τακτική που θα ακολουθούνταν στη Μέση Ανατολή, με την κυβέρνηση του Αριέλ Σαρών και το κόμμα του. Κατά την άποψη πολλών κριτικών, η πολιτική συγγένεια που υπάρχει με το κόμμα Likud είναι το ίδιο ή και περισσότερο σημαντική από κάθε άλλη μακρόχρονη σχέση με τον Leo Strauss προκειμένου να εξηγηθεί η διεθνής άποψη του νέο-συντηρητισμού. Στην επικρατούσα μορφή του νέο-συντηρητισμού τότε, ο πόλεμος του Ιράκ φάνταζε ως ένα πολύ

παράτολμο και απόκοτο σχέδιο για να ανασχηματίσουν το χάρτη της Μέσης Ανατολής, εφαρμόζοντας τη μέθοδο «σοκ και δέους» στη μάχη. Για τους θεωρητικούς του νέο-συντηρητισμού ο πόλεμος παραμένει το αγαπημένο μέσο για να διαχειριστούν τη θεωρία του σοκ στη Μέση Ανατολή.

Στην πραγματικότητα όμως, τα πράγματα εξελίχθηκαν κάπως διαφορετικά από το αναμενόμενο. Η κατάκτηση του Ιράκ αποδείχτηκε ευκολότερη από την διατήρηση και κατοχή του. Αντί αυτού, η κατάληψη του Bush μετέτρεψε το Ιράκ σε μαγνήτη που έλκυε πάνω του βιαιότητες από κάθε διαθέσιμο φονταμενταλιστή της Μέσης Ανατολής. Η επίθεση όμως στο Ιράκ είναι αμφισβητήσιμη κι από άλλες πλευρές, πέρα από την προφανή πολιτική της αφέλεια, διότι, αν βασιستούμε στα λεγόμενα της Shadia Drury, η προτίμηση των νεοσυντηρητικών για την διεξαγωγή πολέμου είναι τόσο φιλοσοφική όσο και πολιτική και δεν έχει να κάνει τόσο με την υπεράσπιση των φιλελεύθερων δημοκρατικών αξιών. Η ίδια ισχυρίζεται ότι θα πρέπει να αντιμετωπίσουμε τον ενθουσιασμό των νεοσυντηρητικών για την εξάπλωση της δημοκρατίας με πολύ μεγάλο σκεπτικισμό, διότι: *«Η ιδέα ότι ο Strauss υπήρξε ένας μεγάλος υπέρμαχος της δημοκρατίας είναι για γέλια. Υποθέτω ότι οι οπαδοί του Strauss το θεωρούν ως ένα ευγενές ψέμα. Ωστόσο, πολλοί άνθρωποι των ΜΜΕ υπήρξαν τόσο ευκολόπιστοι που το πίστεψαν. Πώς θα μπορούσε ένας θαυμαστής του Πλάτωνα και του Νίτσε να είναι ένας Φιλελεύθερος Δημοκράτης; Οι αρχαίοι φιλόσοφοι, που τόσο αγαπούσε ο Strauss, πίστευαν ότι οι άνιφτες μάζες δεν ταίριαζαν ούτε στην αλήθεια ούτε στην ελευθερία»*.

Η Drury τονίζει ότι όπως ο Karl Schmidt, έτσι και ο Strauss πίστευε σταθερά ότι η πολιτική και το Κράτος βασίζονται στην τήρηση της διάκρισης «Φίλου/ Εχθρού». Και όπως υποστηρίζει σε συνέντευξή της για τον Strauss: «Η παγκόσμια επέκταση της αμερικανικής (μαζικής) κουλτούρας απειλεί να εκμηδενίσει τη ζωή και να τη μετατρέψει σε διασκέδαση. Πράγμα που για τον Strauss αποτελεί μια τόσο τρομακτική προοπτική, όπως ήταν για τον Alexander Kojève και τον Karl Schmidt. Και οι τρεις τους ήταν πεπεισμένοι ότι τα φιλελεύθερα οικονομικά καταστρέφουν την πολιτική, καθώς επίσης και οι τρεις τους αντιλαμβάνονταν την πολιτική ως μια διαμάχη μεταξύ ομάδων με αμοιβαία εχθρότητα, οι οποίες είναι πρόθυμες να πολεμήσουν μέχρι θανάτου η μία την άλλη.

Εν ολίγοις, όλοι τους θεωρούσαν ότι η ανθρωπιά κάποιου εξαρτάται από την προθυμία του να ορμήσει γυμνός στη μάχη και να οδεύσει απερίσκεπτα στο θάνατό του. Μόνο ο παντοτινός πόλεμος μπορεί να ανατρέψει τα σύγχρονα σχέδια, δίνοντας έμφαση στην αυτοσυντήρηση και την καλοπέραση των ανθρώπων. [Μέσω του πολέμου] Η Ζωή μπορεί να πολιτικοποιηθεί για άλλη μια φορά, και να αποκατασταθεί η ανθρωπιά. Αυτό το τρομακτικό όραμα ταιριάζει απόλυτα με τον πόθο για τιμές και δόξα που λαχταρούν οι νέο-συντηρητικοί. Ο συνδυασμός θρησκείας και εθνικισμού είναι το ελιξίριο που ο Strauss υπερασπίζεται ως το δρόμο για να μετατρέψει φυσιολογικούς, χαλαρούς και ηδονιστές ανθρώπους σε ευλαβείς εθνικιστές, πρόθυμους να πολεμήσουν και να πεθάνουν για το Θεό και την Πατρίδα τους.

«Ποτέ δεν φανταζόμουν, όταν έγραφα το πρώτο μου βιβλίο για τον Strauss, ότι η αδίσταχτη ελίτ που δοξάζει, θα πλησίαζε τόσο κοντά στην πολιτική εξουσία. Όμως ο φόβος είναι ο μεγαλύτερος σύμμαχος της τυραννίας»²³¹. Με άλλα λόγια, η Drury υποστηρίζει ότι ο Strauss πιστεύει ότι ο Άνθρωπος από τη φύση του είναι κληρονομικά επιθετικός και μπορεί να περιοριστεί μόνο από ένα ισχυρό εθνικιστικό κράτος. «Γιατί το ανθρώπινο γένος εμπεριέχει μια ενδογενή κακοήθεια» είχε γράψει κάποτε ο Strauss, «και πρέπει να κυβερνάται από κάποιον. Ωστόσο, μια τέτοια διακυβέρνηση μπορεί να καθιερωθεί μόνο όταν οι άνθρωποι είναι ενωμένοι – κι αυτό συμβαίνει μόνο όταν ενώνονται έναντι άλλων ανθρώπων». Και η Drury προσθέτει ότι αυτό σημαίνει: Αν δεν υφίσταται κάποια εξωτερική απειλή, τότε θα πρέπει να κατασκευαστεί κάποια». Απαιτούνται ηρωικές αξίες για την επίτευξη αυτού του αγώνα, κι επομένως ο εγωισμός και ο ωφελιμισμός του σύγχρονου φιλελευθερισμού είναι ένα ανεπαρκές και ανάξιο θεμέλιο. Προφανώς αυτό ικανοποιούσε τον Strauss, λόγω της παντελούς αποτυχίας της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης²³² να αντισταθεί στην έλευση του Χίτλερ. Κατά την άποψή του, η μοίρα της Βαϊμάρης αποτελεί τη μοιραία καταδίκη όλων των φιλελεύθερων δημοκρατιών εν καιρώ.

Εντούτοις, για ορισμένους οπαδούς του Strauss, όπως ο Mark Blitz, η Αμερικανική Δημοκρατία έχει μια μοναδική ευκαιρία να ξεφύγει από αυτό το πεπρωμένο, ακριβώς

²³¹ Drury Shadia, "Response to Danny Postel", www.opendemocracy.net.

²³² Είναι το όνομα που δίνεται στη Γερμανία από το 1920 μέχρι το 1933. Παίρνει το όνομά της από την πόλη Βαϊμάρη (Weimar), όπου συγκεντρώθηκε η Γερμανική Εθνοσυνέλευση για να δημιουργήσει το Σύνταγμα. Η δημιουργία του κράτους αυτού είναι άμεση συνέπεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

λόγω της πολιτισμικής και πολιτικής διαφορετικότητάς της. Δηλαδή, εξαιτίας του ότι η αμερικανική πολιτική κουλτούρα διατήρησε πολλά προ-σύγχρονα και ανελεύθερα πολιτιστικά στοιχεία, τα οποία έχουν αφανιστεί από τον υπόλοιπο εξελιγμένο κόσμο. Ο Carole Widmaier, γράφοντας στο Παρίσι, υπερασπίζεται τον Strauss, εν συγκρίσει με την εθνικιστική ακρότητα που διακρίνει τους οπαδούς του, αποκηρύσσοντας τον αμερικανό-κεντρισμό τους. Αναφέροντας το γνωμικό του Strauss ότι *«βάρβαρος χαρακτηρίζεται εκείνος που πιστεύει ότι όλα τα ζητήματα έχουν λυθεί από την ίδια την παράδοση των προγόνων του»* ο Widmaier επικρίνει τους οπαδούς του Strauss ότι απέκτησαν εξουσία στην Αμερική τόσο για τον βαρβαρισμό τους όσο και για το ότι υποβάθμισαν την απόκρυφη φιλοσοφία του Strauss σε μια χυδαία ιδεολογία. Η Drury αναφέρει ότι όποτε ο Strauss συζητούσε για τις σύγχρονες διεθνείς σχέσεις, του άρεσε να επαναλαμβάνει την ιστορία του Γκιούλιβερ που πήγαινε και ουρούσε σε όλη την πόλη, συμπεριλαμβανομένου και του παλατιού. Κάνοντας αυτό, μπόρεσε να σώσει την Λιλιπούπολη από την καταστροφή, αλλά οι κάτοικοί της εξοργίστηκαν και ένιωσαν απέχθεια για μια τέτοια ένδειξη ασέβειας. Μια έξυπνη παρομοίωση, για έναν Αμερικανό Γκιούλιβερ του σήμερα, που δείχνει έντονη τάση για επιδειξιμανία και του οποίου τα στρατιωτικά ένστικτα τον ωθούν στο να παίζει το ρόλο του «πυρομανή πυροσβέστη» ανά τον κόσμο, τη στιγμή που η «Παλιά Ευρώπη» παρακολουθεί με δυσπιστία.

Οι νέο-συντηρητικοί οπαδοί του Strauss, υιοθέτησαν τότε μια παράξενη στάση στη «Φιλονικία μεταξύ των Αρχαίων και των Σύγχρονων». Ουσιαστικά ισχυρίζονται ότι οι σύγχρονοι φιλελεύθεροι είναι μυωπικοί νάνοι, οι οποίοι δεν ξέρουν πού να πατήσουν φιλοσοφικά, και βέβαια δεν έχουν ούτε τις πλάτες κάποιου γίγαντα προγόνου τους για να στηριχτούν. Για τους οπαδούς του Strauss, η εξέλιξη, μετά τον Μακιαβέλι, υπήρξε μια ευθεία πορεία προς το μηδενισμό, όπου κάθε αντίληψη της πολιτικής αρετής είχε χαθεί μαζί με το σεβασμό για μια κοινωνική ιεραρχία, η οποία πήγαζε από αριστοκρατικές αξίες.

Για να ανακαλυφθεί εκ νέου το αληθινό νόημα της λέξης Αρετή, ισχυρίζονται λοιπόν ότι θα πρέπει να επιστρέψουμε στην κλασσική σχολική τάξη και τους ειδωλολάτρες φιλοσόφους από όπου ξεκίνησε η διδασκαλία του ήθους. Όμως αυτό είναι ένα μονοπάτι που ανοίγει μόνο σε λίγους και εκλεκτούς. Για τους υπόλοιπους από μας, η επιστροφή σε μια οργανωμένη θρησκεία, αυτή που ο Strauss ονόμαζε «θεοσεβούμενη

απάτη», μαζί με τους ανερχόμενους πατριωτικούς μύθους, αποτελούν τη μόνη μας ελπίδα προκειμένου να αποφύγουμε να υποπέσουμε στην απόλυτη ανομία. Δεδομένου ότι απέρριπταν τον εκσυγχρονισμό, δεν μας εκπλήσσει ότι οι οπαδοί του Strauss έπρεπε να επιδοκιμάσουν μια θεοσεβούμενη πίστη [την οποία δεν συμμερίζονταν] ως μια αναγκαστική μυθοπλασία για να διατηρείται η ευταξία μεταξύ των μαζών. Ίσως να προέρχεται από εκεί ο ενστερνισμός της δεξιάς παράταξης των Ευαγγελικών Χριστιανών, μέσω των κοσμικών διανοούμενων Εβραίων ως πολιτικούς συμμάχους εντός των κόλπων του Ρεπουμπλικανικού κόμματος, αλλά και των «Χριστιανών Σιωνιστών» μέσω των φίλων τους από το Ισραήλ, οπαδών του κόμματος Likud. Έτσι αναγκαζόμαστε να αναρωτηθούμε τι προσόντα έχουν οι νεοσυντηρητικοί για να αναλάβουν το δημοκρατικό εκσυγχρονισμό της Μέσης Ανατολής, στο πλαίσιο ενός «αναπαραγωγικού σχεδίου» - δεδομένου του δικού τους σκεπτικισμού σχετικά με τη δημοκρατία και τον φιλελεύθερο εκσυγχρονισμό ως ένα πολιτικό σχέδιο. «Πραγματικά δεν ξέρουν πώς να χρησιμοποιήσουν το φιλελευθερισμό και τη δημοκρατία», παρατηρεί η Drury, «ωστόσο κατακτούν τον κόσμο στο όνομα αυτών». Είναι πολύ συνδεδεμένοι με μια ριζοσπαστική κριτική όσον αφορά το φιλελεύθερο εκσυγχρονισμό, αλλά και με τις συμμαχίες τους με τους φονταμενταλιστές προτεστάντες.

Στο σημείο αυτό να τονίσουμε ότι δεν ασπάζομαι απόλυτα τις παραπάνω θέσεις. Η παραπάνω κριτική αφορά κυρίως στα διδάγματα του Strauss και την σχέση τους με την επιχειρηματολογία για επέκταση και διάδοση της δημοκρατίας από τους νεοσυντηρητικούς. Οι νεοσυντηρητικοί αποδέχονται τις φιλελεύθερες αξίες αλλά ένα μέρος αυτών και κυρίως η ευαγγελική δεξιά προωθούν την ιδέα ότι οι αξίες αυτές είναι συγκεκριμένα Αμερικανικές. Ο ξεχωριστός ρόλος των Η.Π.Α. και η μοναδικότητα τους δεν είναι απαραίτητα κατακριτέες ιδέες. Σημασία έχει πως τις αντιλαμβανόμαστε και πως προσπαθούμε να τις διαδώσουμε. Τέλος δεν πρέπει να αμελούμε ότι ο νεοσυντηρητισμός ήταν μια αντίδραση του φιλελευθερισμού των '60s και πως ουσιαστικά ξεκίνησε ως ένας διάλογος με τον φιλελευθερισμό. Όπως είπε χαρακτηριστικά και ο Irving Kristol, ο νεοσυντηρητικός είναι «*a liberal who has been mugged by reality*»²³³.

²³³ Βλέπε περισσότερα για το θέμα αυτό στο Lindberg Tod, "Neoconservatism's Liberal Legacy", *Policy Review*, n. 127, (October & November 2004) σ.3-22.

Στην Αμερική, οι νεοσυντηρητικοί και οι Φιλόθρησκοι Δεξιοί επικρατούν στις πολιτιστικές διαμάχες. Οι Φιλελεύθεροι Δημοκρατικοί στη βόρεια Αμερική δεν έχουν πια το χρόνο ή την πολυτέλεια να υποστηρίζουν όσο καλά θα ήθελαν και να αντεπεξέλθουν στις αντίθετες απόψεις των αντιπάλων τους. Πράγματι, θα πρέπει πρώτα να κατανοήσουν την ίδια τους τη θέση και έπειτα να την υποστηρίξουν.

Ο νεοσυντηρητισμός έχει μια άμεση επιρροή στον σημερινό συντηρητισμό αλλά οι ενέργειες της όποιας κυβέρνησης δεν είναι αποτέλεσμα ιδεών και θεωριών. Οι φιλοσοφικές αυτές επιρροές χρησιμοποιούνται ως πρόσχημα για την συγκέντρωση και χρήση της ισχύος, δεν εμπνέουν οι ίδιες όμως την πολιτική πρακτική. Σίγουρα η σημερινή ηγεσία έχει ταυτιστεί με τις νεοσυντηρητικές διδαχές, όμως η αναζήτηση φιλοσοφικών επιρροών στην διαμόρφωση της πολιτικής της είναι ένα σκοτεινό και αδιέξοδο μονοπάτι.

Ανάλυση της Νεοσυντηρητικής Ουτοπίας

Η εξωτερική πολιτική της ηγεσίας Μπους είναι εμποτισμένη με ουτοπιστικές παραδοχές, που έχουν θρησκευτικές βάσεις. Οι νεοσυντηρητικοί επικαλούνται ιδέες και προτάσεις οι οποίες όπως θα καταδείξουμε είναι αμιγώς ουτοπικές όταν αποτελούν πρόταση διαμόρφωσης εξωτερικής πολιτικής. Οι θρησκευτικές βάσεις αυτού του ουτοπισμού δεν είναι αποτέλεσμα των θρησκευτικών πιστεύω των ατόμων ή των νεοσυντηρητικών που πλαισιώνουν την ηγεσία Μπους. Ούτε είναι αποτέλεσμα της σύμπραξης με την Χριστιανική δεξιά και τους ευαγγελικούς που όντως έχουν ένα μερίδιο στον ευρύτερο τρόπο σκέψης και δράσης της τωρινής Αμερικανικής ηγεσίας. Οι δυο παραπάνω παράγοντες δεν είναι αμελητέοι, επηρεάζουν τον τρόπο σκέψης σε θέματα διαμόρφωσης της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής, κυρίως δε στην συγκεκριμένη Αμερικανική ηγεσία. Ωστόσο ο βαθμός επηρεασμού είναι δύσκολο να αποδειχτεί στο πρακτικό κομμάτι, αφού παρεμβαίνουν χιλιάδες παράγοντες (άτομα, υπηρεσίες, συμφέροντα, που βρίσκονται μεταξύ τους ακόμα και σε αντίθετες θέσεις). Οι ουτοπιστικές αυτές παραδοχές είναι αποτέλεσμα ενός θεμελιωμένου θρησκευτικού ιδεαλισμού που διέπει την Αμερικανική πολιτική ζωή από την εποχή της διακήρυξης της ανεξαρτησίας μέχρι και σήμερα.

Υπάρχει μια μακροχρόνια σχέση ανάμεσα στα θρησκευτικό-πολιτικά θεμέλια της Αμερικανικής ζωής και τη διαμόρφωση της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Από τότε που η Αμερική θεωρήθηκε η «πόλη στον λόφο», οι ηγέτες της έχουν χρησιμοποιήσει την γλώσσα της πίστης για να καθορίσουν και να περιγράψουν τους στόχους της εξωτερικής πολιτικής στο ευρύ θρησκευόμενο κοινό²³⁴. Μάλιστα η «χριστιανική ρητορική» είναι κυρίαρχη στους λόγους που εκφωνούν οι Αμερικανοί πρόεδροι, γεγονός που συνεχίζεται μέχρι σήμερα και είναι ιδιαίτερο χαρακτηριστικό των ομιλιών του Προέδρου Μπους²³⁵. Υπό αυτό το πρίσμα κατανοούμε τον συνήθη πολιτικό λόγο που επικαλείται την ηθική αναγέννηση, την υπενθύμιση της θείας

²³⁴ Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί ο Αβραάμ Λίνκολν με την χριστιανική γλώσσα που χρησιμοποιούσε στη διάρκεια του εμφυλίου πολέμου

²³⁵ Η ομιλία στη δεύτερη ανάληψη καθηκόντων του Λίνκολν, η ομιλία στην ανάληψη καθηκόντων του Κένεντι, η ομιλία του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ «I Have a Dream», έχουν γίνει ιερά κείμενα που προσδιορίζουν την αμερικανική ταυτότητα.

πρόνοιας και των υποχρεώσεων που πηγάζουν από αυτήν, καθώς και την ενθάρρυνση να ζούμε όπως οι ιδρυτικοί πατέρες θα απαιτούσαν²³⁶.

Ο Αμερικανικός πολιτικός λόγος βασισμένος κυρίως στην πουριτανική παράδοση σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, τονίζει την έννοια της φυσικής «περιοδικότητας» του κακού και την ανάγκη ηθικής αναγέννησης για τη διασφάλιση της θείας πρόνοιας. Η ρητορική αυτή κυριάρχησε στους πολιτικούς λόγους των προέδρων κατά τη διάρκεια του ψυχρού πολέμου. Η παράδοση αυτή συνεχίζεται μέχρι σήμερα όμως οι νεοσυντηρητικοί της ηγεσίας Μπους έχουν εισάγει ορισμένες βασικές καινοτομίες στον τρόπο που αντιλαμβάνονται την Αμερικανική μοναδικότητα και την έννοια της παρέμβασης- απασχόλησης με τον υπόλοιπο κόσμο²³⁷:

Πρώτον, ενώ όλοι οι Αμερικανοί πρόεδροι έχουν εκθειάσει τα ιδεώδη των Η.Π.Α. ελάχιστοι ήταν αυτοί που έχουν εκθειάσει σε τέτοιον βαθμό και τόσο ανοιχτά την «μοναδικότητα» των Η.Π.Α. όπως ο πρόεδρος Μπους. Οι λόγοι του, μετά τις επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου καλούν προς μια ανανέωση του Αμερικανικού πνεύματος, χωρίς όμως να υπάρχει αναφορά ως ενδεχόμενο οι Ηνωμένες Πολιτείες να τεθούν υπό θεία κρίση ή οργή²³⁸. Ας αναλογιστούμε το παραπάνω σε σχέση με τον εναρκτήριο λόγο του Λίντον Τζόνσον όπου αναφέρει, «δεν έχουμε καμία υπόσχεση από τον θεό ότι το μεγαλείο μας θα διαρκέσει.. η κρίση του θεού είναι αυστηρότερη σε αυτούς που έχουν την εύνοια του» (Boyle 2004, σ.94).

Δεύτερον, ενώ οι περισσότεροι Αμερικανοί πρόεδροι από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα θεωρούν την ενασχόληση με τον υπόλοιπο κόσμο ως μέρος της αποστολής τους, λίγοι ήταν τόσο σαφής όπως ο Πρόεδρος Μπους ότι τα άλλα κράτη πρέπει να γίνουν όπως η Αμερική. Ο Boyle αναφέρει την θέση του Walter Russell Mead, όπου η συγκεκριμένη έμφαση στην μετατροπή- αλλαγή (conversion) που συναντάμε σήμερα στους νεοσυντηρητικούς απηχεί τις θρησκευτικές αξίες της προτεσταντικής Αμερικής του 19^{ου} αιώνα, όταν οι ιεραπόστολοι πίστευαν ότι για να γίνει ο κόσμος

²³⁶ Η ρητορική αυτή πηγάζει κυρίως από την πουριτανική παράδοση. Οι πολιτικοί λόγοι πολλές φορές δανείζονται την δομή και το ύφος από τον εξάψαλμο (jeremiad). Για το θέμα αυτό βλέπε Roper Jon, *The Contours of American Politics*, Cambridge University Press, (2002), σελ.22-25

²³⁷ Boyle Michael, "Utopianism and the Bush Foreign Policy", *Cambridge Review of International Affairs*, vol. 17, Number 1, (April 2004), σελ. 94-95.

²³⁸ Ο θεϊκός έλεγχος των πράξεων μας όταν αντιμετωπίζουμε το κακό είναι χαρακτηριστικό της μορφής του εξάψαλμου (jeremiad) που πηγάζει από την πουριτανική παράδοση. Βλέπε Roper (2002).

ασφαλέστερος έπρεπε ο υπόλοιπος κόσμος να ενεργεί όπως οι Αμερικανοί²³⁹. Επίσης σηματοδοτεί μια αλλαγή από την παραδοσιακή αντίληψη ότι οι εξωτερικές περιπέτειες ήταν πρόσκαιρες και επικίνδυνες, στην αντίληψη της ακλόνητης πίστης στην Αμερικανική ισχύ να μετατρέψει τον κόσμο στα Αμερικανικά πρότυπα.

Στο σημείο αυτό μπορούμε να αναδείξουμε ως ένα σημείο βέβαια την πορεία του σημερινού Αμερικανικού ουτοπισμού και την εξελεγκτική του σχέση²⁴⁰. Έχουμε την δημιουργία ενός κράτους σε ένα «νέο κόσμο», από ανθρώπους που εκδιώχθηκαν από την Ευρώπη για τα θρησκευτικά τους πιστεύω, η πλειοψηφία αυτών προτεστάντες, με αντί-Ευρωπαϊκές μνήμες και αντί-αποικιακή στάση. Θρησκευτικό-πολιτικές παραδοχές που διέπουν και το κείμενο της ανεξαρτησίας, «Νέα Ιερουσαλήμ», «περιούσιος λαός», φιλελεύθερη ιδεολογία, επιρροή John Locke – αρχαίας Ελληνικής γραμματείας, ισχυροποίηση του κράτους, επέκταση-ανάπτυξη, «πεπρωμένο του έθνους», ιεραπόστολοι, αίσθηση μοναδικότητας, ιδεαλισμός, πρόεδρος Wilson, μείγμα ιδεαλισμού και επαναστατισμού στην Αμερικανική εξωτερική πολιτική, φιλελεύθερος επαναστατισμός, κατάρρευση Σοβιετικής Ένωσης- οι Η.Π.Α. είναι ηγεμονία-κενό ισχύος και ιδεολογικού αντίπαλου δέους- νεοσυντηρητικοί-διάδοση των θρησκευτικό-πολιτικών παραδοχών με δυναμικά μέσα-απαράμιλλη στρατιωτική ισχύς-επιχείρημα δημοκρατικής ειρήνης- εξομοιωτικές παραδοχές.

Σήμερα ο ουτοπισμός είναι εμποτισμένος στην Αμερικανική ζωή σε τέτοιο βαθμό που είναι μη αναγνωρίσιμος στο πολιτικό λεξιλόγιο της χώρας. Περνάει απαρατήρητος αφού αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι των θρησκευτικό-πολιτικών παραδόσεων της Αμερικής. Για το λόγο αυτό οι νεοσυντηρητικοί της ηγεσίας Μπους μπορούν να χρησιμοποιούν τη ρητορική και τα επιχειρήματα αυτά όταν αναφέρονται στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής χωρίς να έρχονται σε ρήξη με τον Αμερικανικό λαό.

²³⁹ Ο ρόλος των ιεραπόστολων και η επιρροή τους στην Αμ. Εξωτερική πολιτική αναλύεται εκτενώς στο έργο του Mead (2001), *Special Providence*. Στο βιβλίο αυτό διακρίνει τέσσερα ιδεολογικά ρεύματα στην Αμ. Εξ. Πολ. Αυτά είναι ο Χαμίλτονισμός, ο Wilson-ισμός, ο Τζακσονισμός και ο Τζεφερσονισμός. Ο ρόλος των ιεραπόστολων εντάσσεται στο Wilson-ικό ρεύμα, γεγονός που φανερώνει και τις επιρροές του προέδρου Wilson, ο οποίος κυβέρνησε πολύ αργότερα. Βλέπε κεφ. 5 σελ. 132-173 και ιδιαίτερα *The Missionary Tradition* σελ. 139-162.

²⁴⁰ Η πορεία αυτή αποτελεί μια δικιά μου πρόχειρη αξιολογική καταγραφή. Οι έννοιες όμως αυτές και οι σχέσεις τους αναλύονται πιο αναλυτικά σε όλο το κείμενο.

Πως ανιχνεύεται όμως ο ουτοπισμός στην Αμερικανική εξωτερική πολιτική των νεοσυντηρητικών? Πως αναλύεται η έννοια του ουτοπισμού. Ουτοπισμός μπορεί να θεωρηθεί η ιδέα πως οι Η.Π.Α. θα διατηρήσουν την προνομιακή τους θέση στο διεθνές σύστημα, μειώνοντας παράλληλα τις αδικίες που προκαλούνται από την άσκηση της ηγεμονίας τους. Ουτοπισμός επίσης μπορεί να είναι η προσέγγιση του προέδρου Μπους ότι η υπεράσπιση παγκοσμίων (Δυτικών) αρχών και η διάδοση τους στη Μέση Ανατολή, θα επιφέρει σταθερότητα χωρίς μάλιστα την αμφισβήτηση της Αμερικανικής πρωτοκαθεδρίας στην περιοχή. Η θέση της δημοκρατικής ειρήνης ή πιο συγκεκριμένα της αντίληψης ότι όταν τα κράτη φτάσουν στο στάδιο να είναι φιλελεύθερες καπιταλιστικές δημοκρατίες, οι πραγματικές διαφορές τους ή τα διλήμματα ασφαλείας μεταξύ τους σχεδόν θα εκλείψουν, μπορεί να είναι ακόμα μια ουτοπιστική αντίληψη. Η πιο χαρακτηριστική περίπτωση όμως που διακρίνει την ουτοπιστική προσέγγιση στη Αμερικανική εξωτερική των νεοσυντηρητικών είναι η εφαρμογή και χρήση ουτοπικών αντιλήψεων θρησκευτικού περιεχομένου σχετικά με **α)** τον περιορισμό του κακού, **β)** την ανθρώπινη ευτυχία και **γ)** την αέναη πρόκληση αλλαγής της ανθρώπινης συμπεριφοράς μέσω των σχέσεων των κρατών²⁴¹. Χωρίς να αναφερθούμε με λεπτομέρειες σε ανάλυση του ουτοπισμού και πως αυτός αναλύεται από διάφορους θεωρητικούς του είδους (More 1989, Shklar 1998), θα επικεντρωθούμε σύντομα στις τρεις παραπάνω ουτοπιστικές αντιλήψεις θρησκευτικού περιεχομένου.

Η πρώτη θέση στην ουτοπική λογοτεχνία (περιορισμός του κακού) έχει να κάνει με την έμφαση στην ικανότητα του ανθρώπου να περιορίσει τις συνέπειες του προπατορικού αμαρτήματος, μέσω των θεσμών. Ο άνθρωπος με τη σοφία του και τα επιτεύγματα του μπορεί να περιορίσει το κακό. Η ουτοπιστική εστίαση στο περιορισμό του κακού που υπάρχει στην ανθρώπινη φύση εκφράζεται από την Αμερικανική σκέψη που επιθυμεί να κάνει τον κόσμο ασφαλέστερο μέσω της διάδοσης της δημοκρατίας. Παρατηρούμε το γεγονός ότι ενώ όλοι οι πρόεδροι των Η.Π.Α. από την εποχή του Woodrow Wilson ήθελαν να επηρεάσουν τις συνθήκες για εδραίωση της δημοκρατίας, ο πρόεδρος Μπους είναι ο πρώτος μετά τον Wilson που επιθυμεί να ξαναφτιάξει ολόκληρες περιοχές του κόσμου σύμφωνα με τα Αμερικανικά πρότυπα. Η νεοσυντηρητική φιλοσοφία που κρύβεται πίσω από αυτές

²⁴¹ Boyle Michael, (2004) σελ. 99

τις αντιλήψεις υποστηρίζει ότι καταστάσεις όπως παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τρομοκρατία, φτώχεια, μπορούν να επιλυθούν με την δημιουργία δημοκρατικών θεσμών. Αυτή είναι και η λογική πίσω από τα σχέδια για εκδημοκρατισμό της Μέσης Ανατολής. Οι νεοσυντηρητικοί όπως ο Douglas Feith²⁴² ή ακόμα και ο Natan Sharansky²⁴³, αντιλαμβάνονται την μεταμόρφωση της Μέσης Ανατολής ως ευθύνη της Αμερικής. Ο πόλεμος του Ιράκ υπό αυτό το πρίσμα είναι ένα πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση²⁴⁴. Η ελευθερία που επήλθε σε περιοχές της Λατινικής Αμερικής και της Ασίας λείπει σε μεγάλο βαθμό (ασύμμετρα) από τον Μεσανατολικό χώρο. Εδώ εμφανίζεται μια ενδιαφέρουσα αντιπαράθεση που σχετίζεται με το γεγονός ότι οι νεοσυντηρητικοί δεν δέχονται ότι η Αραβική κουλτούρα ή η Μουσουλμανική θρησκεία και ηθική είναι αντίθετη στις έννοιες της ελευθερίας και δημοκρατίας. Κατηγορούν τους επικριτές τους ότι κάνουν διακρίσεις όταν υποστηρίζουν ότι η δημοκρατία δεν μπορεί να διαδοθεί σε αυτές τις περιοχές. Δεν υπάρχει καμία έμφυτη «ασυμβατότητα» ανάμεσα στη δημοκρατία και τον Αραβικό κόσμο, υποστηρίζει η ηγεσία Μπους²⁴⁵. Ενώ δηλαδή προωθούν εξομοιωτικές παραδοχές και επιθυμούν τη διάδοση των φιλελεύθερων αμερικανικών προτύπων, τα οποία εμφανίζονται ανώτερα των υπολοίπων, παρουσιάζονται ως προασπιστές υπερτερών αξιών που ασπάζονται όλοι οι άνθρωποι και όποιος δεν δέχεται αυτή τη θέση έχει προκαταλήψεις ή και ρατσιστικές αντιλήψεις. Όταν οι Ιρακινοί θα μεταμορφωθούν και θα εκτιμήσουν τη δημοκρατία και τη ευημερία της οικονομίας της αγοράς, θα αποτελέσουν το παράδειγμα που θα εμπνεύσει και άλλους στη Μέση Ανατολή να προχωρήσουν στην αλλαγή καθεστώτος²⁴⁶. Οι Η.Π.Α. δεν θα αναγκαστούν να αναλάβουν όλο το βάρος της προσπάθειας διότι η επιρροή του εγχειρήματος θα προσελκύσει κόσμο από διάφορα κράτη της περιοχής που θέλουν να δουν και τη χώρα τους να ευημερεί.

²⁴² Ο Feith παραιτήθηκε τον Ιανουάριο του 2005 από το αξίωμα του ως υπό-γραμματέας για την πολιτική άμυνας, την νούμερο τρία σε κατάταξη σημαντικότητας θέση ιδιώτη στο Πεντάγωνο.

²⁴³ Συγγραφέας του βιβλίου «*The Case for Democracy: The Power of Freedom to Overcome Tyranny and Terror*». Όπως δήλωσε ο πρόεδρος Μπους «Εάν θέλετε να αποκρυπτογραφήσετε αυτά που σκέφτομαι για την εξωτερική πολιτική διαβάστε το βιβλίο του Sharansky». Η κεντρική θέση του Sharansky είναι ότι η δημοκρατική αλλαγή των καθεστώτων οδηγεί στην ειρήνη.

²⁴⁴ Για αυτή την θέση βλέπε επίσης Gaddis John Lewis, «A Grand Strategy», *Foreign Policy*, (Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002).

²⁴⁵ Όπως με τη Ναζιστική Γερμανία, την αυτοκρατορική Ιαπωνία και την Ανατολική Ευρώπη όπου διαδόθηκαν οι αρχές της ελευθερίας και δημοκρατίας, το ίδιο θα γίνει και στο Ιράκ και στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής – έχει δηλώσει ο ίδιος ο πρόεδρος Μπους.

²⁴⁶ Ο όρος «Regime Change» έκανε την δυναμική εμφάνιση του στο περίφημο βιβλίο- μελέτη *Present Dangers*. Kagan Robert, Kristol William, *Present Dangers: Crisis and Opportunity in American foreign and defense policy*, Encounter Books, San Francisco, (2000).

Η ρητορική αυτή είναι διάχυτη στην ηγεσία Μπους η οποία είχε υπερεκτιμήσει την αντίληψη αυτή ακόμα και στα σχέδια διαμόρφωσης του Πενταγώνου για την επικείμενη επίθεση στο Ιράκ. Η κυρίαρχη άποψη ήταν ότι οι Ιρακινοί όχι μόνο δεν θα αντιστέκονταν και θα συνέδραμαν στην αποκαθήλωση του Σαντάμ αλλά επιπλέον θα αποδέχονταν γρήγορα και ευχάριστα την παρουσία των Αμερικανικών στρατευμάτων και δεν θα υπήρχε αντάρτικο ή ένοπλη αντίσταση στη μετά-πολεμική κατάσταση. Οι αντιλήψεις αυτές βέβαια δεν είναι συμβατές με την πρόσφατη στρατιωτική εμπειρία των Η.Π.Α. και τις πολεμικές επιχειρήσεις σε Αφγανιστάν, στα Βαλκάνια, λίγο παλιότερα στη Νικαράγουα ή ακόμα και στο Βιετνάμ. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Francis Fukuyama, η Αμερική από την κατάκτηση των Φιλιππίνων μέχρι και την κατάληψη του Αφγανιστάν έχει εμπλακεί σε 18 περίπου σχέδια εθνικής οικοδόμησης (nation-building) με τα αποτελέσματα να είναι απογοητευτικά. Οι περιπτώσεις αναμφίβολης επιτυχίας δηλαδή Γερμανία, Ιαπωνία, Νότιος Κορέα επιτεύχθηκαν με την μόνιμη παραμονή Αμερικανικών στρατευμάτων στις χώρες αυτές. Στις δυο πρώτες περιπτώσεις όπως τονίζει απλά επανό-νομιμοποίησαν κοινωνίες που είχαν πολύ δυνατά κράτη, δεν προχώρησαν δηλαδή σε διαδικασία εθνικής οικοδόμησης²⁴⁷. Παρόλα αυτά ηγετικά στελέχη του Πενταγώνου με καθοδηγητή τους τον γκουρού των νεοσυντηρητικών Paul Wolfowitz επιμένουν ότι μετά την πτώση του Σαντάμ Χουσεϊν και την ένταξη του Ιράκ στην οικογένεια των δημοκρατικών κρατών δεν μπορεί να υπάρξει αντίσταση στα Αμερικανικά σχέδια, αφού το «κακό» θα έχει ηττηθεί αποφασιστικά από την «αλήθεια της ελευθερίας» που προήλθε από την δυναμική Αμερικανική δράση. Με βάση αυτό τον συλλογισμό η ηγεσία Μπους, επιμένει δογματικά στην μη ύπαρξη αντιστάσεως στο Ιράκ, κάνοντας λόγο για μεμονωμένους πιστούς οπαδούς του Σαντάμ και του Μπααθικού καθεστώτος.

²⁴⁷ Fukuyama Francis, "The Neoconservative Moment", *The National Interest*, (July 2004). Ο Fukuyama ήρθε σε ρήξη με τις παραπάνω αντιλήψεις παρόλο που ο ίδιος θεωρεί τον εαυτό του νεοσυντηρητικό και υπήρξε από τα ιδρυτικά μέλη του Project for the New American Century. Δεν δίστασε μάλιστα να ζητήσει την παραίτηση του Donald Rumsfeld και να ψηφίσει για τον John Kerry στις προεδρικές εκλογές. Το παραπάνω άρθρο ήταν απάντηση στην ομιλία του Charles Krauthammer στις 10 Φεβρουαρίου του 2004 στο American Enterprise Institute, όπου υποστήριξε την θέση του «Δημοκρατικού Ρεαλισμού». Βλέπε Krauthammer, «*Democratic Realism: An American Foreign Policy for a Unipolar World*» (Washington DC, AEI Press 2004) και "In Defense of Democratic Realism", *The National Interest*, (Fall 2004) που απαντάει στον Fukuyama. Ακολούθησε σειρά άρθρων – ανταπαντήσεων στο National Interest, που η διαμάχη χαρακτηρίστηκε ως νεοσυντηρητικό σχίσμα.

Η δεύτερη θέση που κατοπτρίζει την ουτοπική αντίληψη στην εξωτερική πολιτική της ηγεσίας Μπους (πρόληψη αλλαγής της ανθρώπινης συμπεριφοράς μέσω των σχέσεων των κρατών) είναι το αξίωμα πως όταν ένα ολοκληρωμένο- τελικό κράτος (end-state) ιδρυθεί, καμία περαιτέρω αλλαγή δεν είναι δυνατή (Boyle σ.98). Οι ουτοπιστές σε όποια μορφή και αν εμφανίσθηκαν πάντα πίστευαν πως τα δικά τους ιδεατά κράτη ήταν η τελική μορφή της κοινωνικής προσπάθειας, δεν υπήρχε περιθώριο βελτίωσης πέρα από το σημείο αυτό. Η ηγεσία Μπους ασπάζεται πλήρως την αντίληψη αυτή, αφού οι θρησκευτικό-πολιτικές παραδοχές που προασπίζεται, συνδυασμένες με την επαναστατικότητα και ρητορική των νεοσυντηρητικών δεν αφήνουν περιθώρια για εναλλακτικές λύσεις. Φυσικά η τελική μορφή του κράτους που αντιλαμβάνονται είναι αυτή του φιλελεύθερου δημοκρατικού καπιταλισμού. Στο σημείο αυτό καταδεικνύεται με έναν άλλο τρόπο η «επαναστατική» προσέγγιση που χαρακτηρίζει τους νεοσυντηρητικούς. Η προσέγγιση που επιχειρούν στην διεθνή πολιτική είναι αυτή της ευθύγραμμης εξελεγκτικής προσέγγισης, η οποία αντιλαμβάνεται την ιστορική διαδικασία ως μη αναστρέψιμη²⁴⁸. Όπως και ο χρόνος, η ιστορία κινείται προς μια κατεύθυνση μόνο. Επιστροφή σε προηγούμενες καταστάσεις είναι αδύνατη όπως είναι και για ένα βέλος να επιστρέψει στα μέσα της πορείας του. Αντιλαμβανόμαστε δηλαδή ότι υπάρχει ένα υπέρτερο σημείο κοινωνικής βελτίωσης. Η πιο γνωστή θεωρία μη αναστρέψιμης ιστορικής αλλαγής ήταν αυτή του Κάρλ Μαρξ που μέσω της Hegel-ιανής λογικής του, υποστήριζε ότι οι οικονομικές δυνάμεις θα οδηγήσουν σε αλλαγές στα μέσα παραγωγής, που με τη σειρά τους θα καθόριζαν τη δομή των κοινωνιών και τη συμπεριφορά των κρατών. Οι νεοσυντηρητικοί βέβαια δεν ασπάζονται καθόλου αυτή την άποψη. Έχουν υιοθετήσει έναν «φιλελεύθερο επαναστατισμό», ο οποίος υποστηρίζει ότι ο φιλελεύθερος δημοκρατικός καπιταλισμός έχει επικρατήσει στον αγώνα των ιδεών στη διάρκεια της ιστορίας και καμία εναλλακτική δεν είναι δυνατόν να τον αμφισβητήσει (Fukuyama 1993). Ασπάζονται δηλαδή την θέση του Fukuyama, όπως την περιέγραψε στο

²⁴⁸ Gaddis Lewis John, Theory and the End of the Cold War, *International Security*, vol.17, n.3, (Winter 1992/93).

Υπάρχουν δυο βασικές προσεγγίσεις μέσα στην εξελεγκτική προσέγγιση, η ευθύγραμμη και η κυκλική. Η πρώτη αντιλαμβάνεται την ιστορική διαδικασία ως μη αναστρέψιμη, όπως και ο χρόνος, η ιστορία κινείται προς μια κατεύθυνση μόνο. Αντίθετα η κυκλική προσέγγιση υποστηρίζει ότι αν και ο χρόνος κινείται προς μια κατεύθυνση και όχι προς τα πίσω, ωστόσο η ιστορική διαδικασία μπορεί να κινηθεί και προς τις δύο κατευθύνσεις. Υπό αυτή την οπτική το μέλλον μπορεί να μοιάζει με το παρελθόν, κατανοώντας το παρελθόν μπορούμε να προβλέψουμε κάποιες καταστάσεις μέσω των εμπειριών που μας παρέχουν οι ιστορικοί κύκλοι.

περίφημο έργο του «End Of History» προεκτείνοντας όμως το επιχείρημα του, υποστηρίζοντας ότι τα υπόλοιπα κράτη θα πρέπει να σταθούν αρωγοί στην προσπάθεια των Η.Π.Α. να υπερασπισθούν τον «πολιτισμένο κόσμο». Όταν τα κράτη μεταμορφωθούν και ασπαστούν τις αρχές της φιλελεύθερης δημοκρατίας και του καπιταλισμού της αγοράς, η ηγεσία Μπους θεωρεί ότι θα σταθούν στο πλευρό των Η.Π.Α. ενάντια στους κινδύνους της τρομοκρατίας και του χάους. Το στρατηγικό δόγμα ασφαλείας των Η.Π.Α., το γνωστό και ως «δόγμα Μπους» (NSS 2002) είναι γεμάτο με παρόμοιες αναφορές²⁴⁹. Όμως τα κράτη αυτά πέρα από τη συμμετοχή τους στον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας δεν αναμένεται να υποστούν θεμελιώδεις πολιτικές ή οικονομικές αλλαγές. Περαιτέρω στάδιο της ανθρώπινης ανάπτυξης από την φιλελεύθερη δημοκρατία και τον καπιταλισμό της αγοράς δεν αναμένεται αλλά ούτε και ενθαρρύνεται.

Ο τελευταίος τρόπος με τον οποίο διαφαίνεται η ουτοπική αντίληψη της ηγεσίας Μπους είναι η θέση της για την ανθρώπινη ευτυχία και πως μπορεί αυτή να επιτευχθεί. Το κεντρικό θέμα των ουτοπικών παραδόσεων ήταν πάντα η αρμονία και τελειοποίηση της ανθρώπινης εμπειρίας (Boyle 2004). Η Αμερικανική ουτοπία είναι σαφώς επηρεασμένοι από τις θρησκευτικό-πολιτικές παραδοχές της. Οι επιρροές της σε αυτόν τον τομέα (ανθρώπινη ευτυχία) πηγάζουν υπό το πρίσμα του 19^{ου} αιώνα περί πίστεως της ελευθερίας και της τεχνολογικής προόδου. Η Αμερικανική ουτοπία ήταν ευέλικτη, με μεγάλο βαθμό προσωπικής ελευθερίας και πλουραλισμού. Ο τρόπος επίτευξης της ανθρώπινης ευτυχίας παραμένει ελεύθερη επιλογή, οι αρχές που διέπουν όμως την ανθρώπινη ζωή είναι ιεραρχημένες. Έτσι η ανθρώπινη ελευθερία είναι μια μη-διαπραγματεύσιμη αρχή. Η ηγεσία Μπους προσεγγίζει την εξωτερική πολιτική υπό αυτή την έννοια της ουτοπίας. Οι νεοσυντηρητικοί τονίζουν με έμφαση τα υποτιθέμενα μαθήματα της ιστορίας και τις αλήθειες της ανθρώπινης εμπειρίας. Η

²⁴⁹ «National Security Strategy of the United States of America», (Σεπτέμβριος 2002), [URL: http://www.whitehouse.gov/nsc](http://www.whitehouse.gov/nsc)

Για την διατήρηση της δημοκρατίας, το NSS αναφέρει ότι στον σημερινό κόσμο οι μεγάλες δυνάμεις έχουν να αντιμετωπίσουν όλες τους ίδιους κινδύνους, την τρομοκρατική βία και το χάος. Όπως τονίζει ο πρόεδρος Μπους «σήμερα η διεθνή κοινότητα έχει την καλύτερη ευκαιρία, από την δημιουργία του έθνους-κράτους τον 17^ο αιώνα, να δημιουργήσουν έναν κόσμο όπου οι μεγάλες δυνάμεις θα ανταγωνίζονται εν ειρήνη, αντί να ετοιμάζονται συνεχώς για πόλεμο». Επίσης στην αρχή του εγγράφου υπάρχει απόσπασμα από την ομιλία του προέδρου Μπους στο West Point την 1^η Ιουνίου του 2002, όπου καθορίζει τρία συγκεκριμένα καθήκοντα. «Θα υπερασπισθούμε την ειρήνη πολεμώντας τους τρομοκράτες και τους τύραννους. Θα διατηρήσουμε την ειρήνη χτίζοντας καλές σχέσεις ανάμεσα στις μεγάλες δυνάμεις. Θα επεκτείνουμε την ειρήνη ενθαρρύνοντας τη δημιουργία ελεύθερων και ανοικτών κοινωνιών σε κάθε ήπειρο».

ρητορική αυτή είναι εμφανέστατη στα επίσημα έγγραφα της ηγεσίας Μπους, με χαρακτηριστικότερο το δόγμα εθνικής ασφαλείας (NSS 2002), όπου τονίζεται η αποφασιστική νίκη των δυνάμεων της ελευθερίας έναντι του απολυταρχισμού και η εδραίωση του μοναδικού βιώσιμου μοντέλου εθνικής επιτυχίας που δεν είναι άλλο από τον συνδυασμό της ελευθερίας, της δημοκρατίας και της ελεύθερης επιχειρηματικότητας. Επίσης τονίζεται ότι στον 21^ο αιώνα τα κράτη που θα ευημερήσουν, θα είναι αυτά που θα εγγυηθούν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις πολιτικές και οικονομικές ελευθερίες. Οι αρχές αυτές είναι αληθινές για κάθε άνθρωπο, για κάθε κοινωνία, ενώ είναι καθήκον κάθε ανθρώπου που αγαπάει την ελευθερία να προστατέψει τις αρχές αυτές²⁵⁰. Είναι λοιπόν απαραίτητη προϋπόθεση κάθε έθνους η υιοθέτηση των παραπάνω αρχών. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός πως στο έγγραφο τονίζεται ότι όποιο κράτος απορρίπτει την απαίτηση για ανθρώπινη ελευθερία, θα θεωρηθεί απειλή όπως θα θεωρηθεί απειλή και ένα κράτος²⁵¹ που επιθυμεί να αναπτύξει πυρηνικά όπλα. Καταλήγουμε έτσι στο συμπέρασμα πως για την επίτευξη της ανθρώπινης ευτυχίας, τα κράτη πρέπει να αποδεχθούν την Αμερικανική απαίτηση για ανθρώπινη ελευθερία. Πέραν αυτού του σημείου διαφορετικές πολιτικές, οικονομικές και πολιτιστικές διευθετήσεις μπορούν να προσφέρουν τα μέσα για επίτευξη αρμονίας μεταξύ της πολιτικής πρακτικής και δικαιοσύνης.

Βλέπουμε λοιπόν πως η εξωτερική πολιτική της ηγεσίας Μπους είναι εμποτισμένη με ουτοπιστικά στοιχεία που διακρίνονται στην εφαρμογή και χρήση ουτοπικών αντιλήψεων θρησκευτικού- πολιτικού περιεχομένου σχετικά με τον περιορισμό του κακού, την αέναη πρόληψη αλλαγής της ανθρώπινης συμπεριφοράς μέσω των σχέσεων των κρατών και την ανθρώπινη ευτυχία. Από αυτήν την άποψη γίνεται εμφανής η ρήξη με τον πολιτικό ρεαλισμό. Οι κλασσικοί ρεαλιστές όπως και οι νέο-ρεαλιστές έχουν εντελώς διαφορετική προσέγγιση ως προς την ανθρώπινη ευτυχία, ενώ θεωρούν αδύνατη την εξαφάνιση του «κακού» από την

²⁵⁰ Από το National Security Strategy «*The great struggles of the twentieth century between liberty and totalitarianism ended with a decisive victory for the forces of freedom—and a single sustainable model for national success: freedom, democracy and free enterprise. In the twenty-first century, only nations that share a commitment to protecting basic human rights and guaranteeing political and economic freedom will be able to unleash the potential of their people and assure their future prosperity. People everywhere want to speak freely; to choose who will govern them; to worship as they please; educate their children—male and female; own property; and enjoy the benefits of their labour. These values of freedom are right and true for every person, in every society—and the duty of protecting these values against their enemies is the common calling of freedom-loving people across the globe and across the ages.*» (White House, 2002).

²⁵¹ Αναφέρεται ως rogue-state, δηλαδή κράτος-παρία, κακοποιό κράτος.

ανθρώπινη φύση. Η έννοια της αλλαγής είναι ταυτισμένη με την ρεαλιστική προσέγγιση, η διεθνής πολιτική είναι ένας συνεχής αγώνας συσχετισμών ισχύος που οδηγεί σε αλλαγές στην κατανομή ισχύος που με τη σειρά της οδηγεί σε αλλαγές στην μορφή του διεθνούς συστήματος. Χαρακτηριστικά είναι τα έργα που μελετούν την άνοδο και πτώση των αυτοκρατοριών όπως επίσης την εναλλαγή μεταξύ αυταρχικών και δημοκρατικών μορφών κυβερνήσεων, την σχέση μεταξύ πολέμου και ειρήνης, την εθνική ισχύ και την κατανομή ισχύος (ηγεμονία- παρακμή) στη διάρκεια μεγάλων χρονικών περιόδων²⁵². Η νεοσυντηρητική λογική της ηγεσίας Μπους όμως υποστηρίζει ότι η αλλαγή μπορεί να προληφθεί μέσω της δημιουργίας της Αμερικανικής αυτοκρατορίας, η πιο ουτοπική εκδοχή της δε είναι η άποψη ότι τα κράτη μπορούν να μεταμορφωθούν σε φιλελεύθερες καπιταλιστικές δημοκρατίες και να παραμείνουν σε αυτή τη σταθερή κατάσταση στη διάρκεια της ιστορίας²⁵³. Ο πραγματικός επαναστατισμός της θέσης αυτής έγκειται ακριβώς στο γεγονός πως η Αμερική θα παραμείνει μια υπερδύναμη που θα αντιτίθεται σε οποιαδήποτε επαναστατική αλλαγή στον πολιτικό και οικονομικό τομέα της ανθρωπότητας.

Η ουτοπιστική προσέγγιση στην Αμερικανική εξωτερική πολιτική προκαλεί πλήθος ηθικών και πολιτικών ζητημάτων που απαιτούν από μόνα τους τη δημιουργία μιας ξεχωριστής μελέτης για την ανάλυση τους. Το φαινόμενο αυτό δεν είναι καινούριο για τους μελετητές της διεθνούς πολιτικής. Ούτε αποτελεί καινούριο φαινόμενο η υιοθέτηση ιδεαλιστικών παραδοχών από την Αμερικανική ηγεσία, αντίθετα πρόκειται για μια παράδοση που πηγάζει από την εποχή της δημιουργίας του Αμερικανικού κράτους. Στη περίπτωση όμως της ηγεσίας Μπους το ανησυχητικό στοιχείο είναι η διαμόρφωση της κατανομής ισχύος στο διεθνές σύστημα, με τις Η.Π.Α. να εμφανίζονται ως μια ηγεμονία χωρίς την ύπαρξη αντίπαλου δέους, σε συνδυασμό με την θρησκευτικά επηρεασμένη πίστη στη δύναμη της να σώσει τον υπόλοιπο κόσμο. Ούτε η Βρετανική αυτοκρατορία, ούτε η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία οικοδομήθηκαν με την πρόθεση να δημιουργήσουν μια τέλεια κοινωνία στη γη, έναν «επίγειο

²⁵² Στη θεωρία των διεθνών σχέσεων έχουν κατά καιρούς εμφανισθεί κυκλικές προσεγγίσεις για να ερμηνεύσουν ή να προβλέψουν διεθνή γεγονότα. Χαρακτηριστικότερα αυτών Gilpin, *War and Change in International Politics*, Cambridge University Press, (1983), Kennedy, *The Rise and Fall of the Great Powers*, (1989).

²⁵³ Όπως τονίζει ο Παναγιώτης Ήφαιστος, «Αναμφίβολα ένας ευθύγραμμος τρόπος διεθνιστικής αλλαγής είναι ο ηγεμονισμός και η γενοκτονία, που θα επιφέρει πάραυτα διεθνή κοινωνική εξομοίωση διαμέσου της εξόντωσης των περισσότερων ανθρώπων που αναμενόμενα δεν θα συμμορφώνονται με τις πεφωτισμένες αξιώσεις κατάργησης της κοινωνικής ετερότητας». (2003), σ.96.

παράδεισο». Στο επίπεδο των ελίτ που διαμορφώνουν ή επηρεάζουν την Αμερικανική εξωτερική πολιτική οι νεοσυντηρητικοί αποτελούν εδώ και κάποια χρόνια την κύρια δύναμη. Είναι αποδεκτό πλέον ότι ανήκουν στο επαναστατικό ρεύμα αφού αντιλαμβάνονται τον πόλεμο ως μέσο της ιστορίας, ότι καθιστά τον κόσμο ασφαλή για το δόγμα, ότι ο πόλεμος διεξάγεται προκειμένου να τερματιστεί ο πόλεμος, ενώ αποδέχονται την έννοια του «ιερού πολέμου», που υιοθετεί τις αρχές του προληπτικού πολέμου και την οριζόντια διαίρεση της ανθρωπότητας και της διεθνούς κοινωνίας σε δύο τάξεις, στην καλή και την κακή²⁵⁴.

²⁵⁴ Για το επαναστατικό ρεύμα σκέψης στη διεθνή θεωρία βλέπε Wight Martin, *Διεθνής Θεωρία: Τα Τρία Ρεύματα Σκέψης*, εκδ. ΠΟΙΟΤΗΤΑ. Περί θεωρίας του πολέμου βλέπε κεφ.10 περί ιερού πολέμου σελ.286. Η οριζόντια διάκριση στην περίπτωση μας είναι ανάμεσα στον «ελεύθερο», δημοκρατικό κόσμο και τον «κακό» κόσμο των τυράννων, της απολυταρχίας και των δεινών που πηγάζουν από εκεί όπως πόλεμος, τρομοκρατία, φτώχεια, θρησκευτικός φονταμενταλισμός κ.α.

Επίλογος

Στην παρούσα διπλωματική εργασία εξετάσαμε το επίκαιρο φαινόμενο της Χριστιανικής Δεξιάς και την επιρροή του στην Αμερικανική πολιτική ζωή και κατά προέκταση στην εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α.

Από τα στοιχεία που παρατέθηκαν διαφαίνεται πως ο ρόλος της Χριστιανικής Δεξιάς δεν είναι καθόλου αμελητέος, αντιθέτως μάλιστα αποτελεί το πιο ισχυρό πολιτικό κίνημα στην Αμερικανική κοινωνία, το οποίο χρίζει βαθύτερης και προσεκτικότερης ανάλυσης. Ερευνήσαμε και περιγράψαμε την εξελεγκτική πορεία του φαινομένου από τα τέλη της δεκαετίας του '70, τη φάση θεσμοποίησης του στις αρχές του '90 και την ισχυροποίηση του μέχρι και τις μέρες μας που αποτελεί σημαντικό πυλώνα του Ρεπουμπλικανικού κόμματος. Η σταδιακή στροφή της Χριστιανικής Δεξιάς προς μια πιο μετριοπαθή ρητορική και συμβατική πολιτική πρακτική, καθώς και η προσεκτικότερη προσπάθεια επίτευξης πολιτικών επιτυχιών, είχαν ως αποτέλεσμα την σαφή αύξηση της πολιτικής της επιρροής. Η Χριστιανική Δεξιά κατανόησε ότι διευρύνοντας την πολιτική της ατζέντα της είναι πολύ πιο εύκολο να δημιουργήσει ευρύτερες και ισχυρότερες συμμαχίες. Έτσι στον ευρύτερο συνασπισμό υπάρχουν γκρουπ και οργανώσεις που καλύπτουν συνολικά τον συντηρητικό χώρο.

Η δύναμη αυτή γρήγορα εκφράστηκε και σε πρωτοβουλίες για παρέμβαση στην διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής των Η.Π.Α. Οι δραστηριότητες της Χριστιανικής Δεξιάς στον τομέα αυτό στρέφονται κυρίως προς την έντονη υποστήριξη του Ισραήλ και των πολιτικών που υιοθετεί το ισραηλινό κόμμα Likud. Οι λόγοι που οδηγούν στην έντονη αυτή υποστήριξη έχουν αναλυθεί εκτενώς και βασίζονται όπως αναφέραμε σε θρησκευτικές κυρίως παραδοχές. Μια ακόμη βασική έγνοια σε θέματα εξωτερικής πολιτικής της Χριστιανικής Δεξιάς τα τελευταία δέκα χρόνια είναι το θέμα των θρησκευτικών διώξεων, ιδιαίτερα οι διώξεις εναντίον χριστιανών στην Κίνα, Σαουδική Αραβία, Σουδάν και άλλες χώρες του κόσμου. Αν και η αντιμετώπιση των θρησκευτικών διώξεων είναι ένα θέμα κοινής αποδοχής, ωστόσο η Χριστιανική Δεξιά προώθησε πολιτικές που βασίζονταν σε δυναμική και μονομερή δράση από τις Η.Π.Α. Πάνω σε αυτή την λογική έχει αναπτυχθεί και μια έντονα αρνητική στάση έναντι του Ο.Η.Ε. και άλλων διεθνών οργανισμών, οι οποίοι θεωρούνται ως υπονομευτές των Αμερικανικών και Χριστιανικών αξιών.

Έχει δημιουργηθεί ένα κλίμα σε μεγάλο μέρος της Αμερικανικής κοινωνίας, το οποίο εκφράζεται μέσα από την ευρύτερη συντηρητική συμμαχία, κατά της πολυμερούς δράσης και υπέρ μιας δυναμικής και παρεμβατικής εξωτερικής πολιτικής που βασίζεται στην Αμερικανική πρωτοβουλία και την παράκαμψη διεθνών οργανισμών και θεσμών. Η σωστότερη διατύπωση είναι πως ενώ επιθυμούν μια έγκριση από διεθνείς οργανισμούς και τρίτες χώρες για τις ενέργειές τους, ωστόσο δεν πτοούνται όταν αυτό δεν επιτευχθεί.

Μια σημαντικότερη παράμετρος για τον ρόλο της Χριστιανικής Δεξιάς στην Αμερικανική εξωτερική πολιτική είναι η σύναψη της συμμαχίας με τους λεγόμενους νεοσυντηρητικούς που αποτέλεσαν τους κύριους διαμορφωτές της εξωτερικής πολιτικής της ηγεσίας Μπους κατά την πρώτη τουλάχιστον τετραετία ενώ έχουν επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό την σημερινή στρατηγική και πολιτική σκέψη στους κύκλους που διαμορφώνουν την εξωτερική πολιτική των Η.Π.Α. Υπάρχει έτσι ένα πλέγμα συμμαχίας ανάμεσα σε νεοσυντηρητικούς που κατέχουν υψηλά κλιμάκια, ευαγγελιστές και χριστιανούς φονταμενταλιστές και το χριστιανό-σιωνιστικό κίνημα. Όλα αυτά τα γκρουπ και οι ομάδες διακατέχονται από την πεποίθηση πως οι Η.Π.Α. έχουν χρέος να μεταμορφώσουν τον κόσμο προς τα δικά τους συμφέροντα. Ένα αίσθημα Θεϊκού σκοπού έχει ταυτιστεί με την μοίρα της Αμερικής, ή καλύτερα μια έντονη αίσθηση της Αμερικανικής μοναδικότητας λειτουργεί ενοποιητικά για αυτές τις ομάδες.

Το αίσθημα πολιτιστικής και θρησκευτικής ανωτερότητας είναι κυρίαρχο σε πολλούς κυβερνητικούς κύκλους και αποτελεί το ενοποιητικό στοιχείο μιας ποικιλόμορφης συμμαχίας που αποτελείται από φονταμενταλιστές χριστιανούς, νεοσυντηρητικούς και άθεους υποστηρικτές του νεοφιλελεύθερου οικονομικού μοντέλου. Η μη ύπαρξη ανταγωνιστικών δυτικών χωρών στην πρωτοκαθεδρία των Η.Π.Α. σημαίνει ότι δεν υπάρχει άμεση περίπτωση μιας ισορροπίας των δυνάμεων. Η ηγετική θέση των Η.Π.Α. καλλιεργεί τέτοια συναισθήματα, η ισχύς της είναι αδιαμφισβήτητη και αυτή οδηγεί αυτές τις ομάδες να αντιλαμβάνονται πως η χώρα τους πρέπει να διαδραματίσει ένα συγκεκριμένο ρόλο που είναι για το όφελος τόσο της Αμερικής όσο και του υπόλοιπου κόσμου. Οι νεοσυντηρητικοί και οι φονταμενταλιστές χριστιανοί πιστεύουν σε μια ηθική ανωτερότητα των Η.Π.Α. και διακατέχονται από έναν ιδιότυπο επαναστατισμό που ξεφεύγει από τα πλαίσια του παραδοσιακού

υποδείγματος διεθνών σχέσεων όταν επιζητούν την μεταμόρφωση του διεθνούς συστήματος και την αποδοχή των κοσμοθεωρητικών τους παραδοχών ως ύψιστη αλήθεια για τα υπόλοιπα κράτη.

Η παρούσα διπλωματική εργασία λοιπόν εξετάζει ως ένα σημείο τον ιδιότυπο Αμερικανικό μεγαλοϊδεατισμό, από την Ουίλσονική παράδοση και τους ιεραπόστολους του 19ου αιώνα μέχρι όπως έχει εξελιχθεί σήμερα όπου οι Η.Π.Α. εμφανίζονται ως μοναδική υπερδύναμη, ευνοημένες από το μετά-ψυχροπολεμικό διεθνές σύστημα. Η Χριστιανική θρησκευτική πίστη είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον μεγαλοϊδεατισμό αυτό και ο προτεσταντισμός αποτελεί έναν από τους θεμέλιους λίθους της Αμερικανικής κοσμοθεωρητικής ετερότητας. Ακόμη και σήμερα η Αμερική χαρακτηρίζεται ως ένα «χριστιανικό έθνος» όπου η Βιβλική ρητορική αποτελεί κλασσικό χαρακτηριστικό των Προεδρικών ομιλιών. Υπάρχει μια μακροχρόνια σχέση ανάμεσα στα θρησκευτικό-πολιτικά θεμέλια της Αμερικανικής ζωής και τη διαμόρφωση της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Αναδείξαμε πως Βιβλικές ερμηνείες οδηγούν στη συγκρότηση ομάδων και οργανώσεων για την άμεση παρέμβαση στην διαδικασία αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής και στην ενεργό συμμετοχής τους μέσω ειδικών εκστρατειών, όπως αυτών των χριστιανό-σιωνιστικών οργανώσεων για την υποστήριξη του Ισραήλ.

Οι παραδοχές αυτές μπορεί να μην αποτελούν από μόνες τους την κινητήριου δύναμη για την εξωτερική συμπεριφορά των Η.Π.Α. (Βέβαια όπως αποδείξαμε ορισμένες οργανώσεις λόγω της μεγάλης δύναμης που έχουν ενεργούν δραστικά από μόνες τους με σημαντικές επιπτώσεις και για την επίσημη εξωτερική πολιτική). Σίγουρα θα πρέπει να στραφούμε σε όρους όπως το εθνικό συμφέρον και την κατανομή ισχύος στο διεθνές σύστημα. Η πρώτη έννοια χρίζει πολλών ερμηνειών και αναλύσεων ενώ η δεύτερη είναι πιο ξεκάθαρη τουλάχιστον στο πως το ερμηνεύουν γνωστοί διεθνολόγοι. Η κατανομή ισχύος σίγουρα ευνοεί τις Η.Π.Α. και τις προτρέπει να ενεργούν μονομερώς και προληπτικά για τη διασφάλιση των συμφερόντων τους. Έχει δημιουργηθεί όμως μια δυναμική που προερχόμενη από την ευνοϊκή θέση των Η.Π.Α. στο διεθνές σύστημα, την οικονομική και στρατιωτική πρωτοκαθεδρία τους, λειτουργεί καταλυτικά για την ισχυροποίηση και διάδοση των ουτοπιστικών αυτών παραδοχών, που έχουν όμως βαθιές ρίζες στην Αμερικανική ιστορική πορεία. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι έχουμε μια μεταψυχροπολεμική πορεία από την

«ιδεαλιστική αθωότητα στο πεπρωμένο του έθνους», αυτή τη φορά προσαρμοσμένο στην Αμερικανική μονοκαθεδρία.

Συμπερασματικά, αφού αναλύσαμε διεξοδικά το φαινόμενο του Χριστιανό-Σιωνισμού και την πολιτική φιλοσοφία του Leo Strauss, τουλάχιστον όπως αυτή κατανοείται από τις Αμερικανικές ελίτ καταλήγουμε στο συμπέρασμα σε σχέση και με τα προηγούμενα πως οι Η.Π.Α. θα επιδιώξουν την προώθηση των δικών τους ανώτερων αξιών και δύσκολα θα στραφούν σε απομονωτιστικές πολιτικές. Μπορεί να έχουμε λόγο και εσωτερικής πίεσης τάση προς αποφυγή άλλων επεμβάσεων και μια εσωστρεφής τάση. Οι πιέσεις όμως που θα ασκούνται από τις ομάδες της Χριστιανικής Δεξιάς προς συγκεκριμένες πολιτικές θα παραμείνουν και θα ενισχύονται όσο αυτή αποτελεί απαραίτητο κομμάτι της Ρεπουμπλικανικής συμμαχίας. Αλλά και σε αντίθετη περίπτωση ο Αμερικανικός μεγαλοϊδεατισμός και η πεποίθηση της Αμερικανική ανωτερότητας ιδιαίτερα μετά την πτώση του διπολισμού έχουν αλλάξει τους κανόνες του παιχνιδιού και η νεοσυντηρητική επιθυμία να ξαναφτιαχτούν ολόκληρες περιοχές του κόσμου σύμφωνα με τα Αμερικανικά πρότυπα θα παραμείνει.

Η τάση για μια παγκόσμια παρεμβατική πολιτική είναι εμποτισμένη στις σημερινές ελίτ της Αμερικής. Ίσως να έχουμε μεταβολή της ρητορική και πρακτικών ζητημάτων. Κάθε «αυτοκρατορία» επικαλέστηκε οικουμενικές και υπέρτατες αρχές για να δικαιολογήσει τις πράξεις της. Οι αρχές αυτές σήμερα είναι οι δυτικές φιλελεύθερες αξίες. Σύμφωνα με το δόγμα εθνικής ασφαλείας των Η.Π.Α. οι αρχές αυτές είναι αληθινές για κάθε άνθρωπο, για κάθε κοινωνία, ενώ είναι καθήκον κάθε ανθρώπου που αγαπάει την ελευθερία να προστατέψει τις αρχές αυτές. Είναι λοιπόν απαραίτητη προϋπόθεση κάθε έθνους η υιοθέτηση των παραπάνω αρχών.

Η παραπάνω θέση θα χρησιμοποιηθεί από οποιαδήποτε Αμερικανική ηγεσία για να αποτρέψει την εξισορρόπηση της Αμερικανικής ισχύος.

Παράρτημα

Το Νεοσυντηρητικό Σχίσμα

Ο νεοσυντηρητικός χώρος δεν παρέμεινε ενωμένος και αδιάσπαστος μετά την έναρξη του πολέμου του Ιράκ. Η πιο γνωστή διαμάχη που ξέσπασε στο εσωτερικό του κινήματος και η οποία συνεχίζεται μέχρι σήμερα είναι το γνωστό νεοσυντηρητικό σχίσμα με κύριους εκφραστές του τον Charles Krauthammer από την μια και τον Francis Fukuyama από την άλλη.

Η διαμάχη αυτή είναι η πιο ενδιαφέρουσα αφού καταδεικνύει τις ιδεολογικές διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στους αναλυτές της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής και πως πιστεύουν ότι μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση, δεδομένου των δυσκολιών στο μετά-πολεμικό Ιράκ και την διάχυτη καχυποψία έναντι της Αμερικανικής κυβέρνησης από την διεθνή κοινότητα. Διαφωνίες και συγκρούσεις ανάμεσα στα στελέχη που πλαισίωναν τους νεοσυντηρητικούς και την ευρύτερη ηγεσία Μπους υπήρξαν αρκετές, εκθέτοντας τον Αμερικανό Πρόεδρο αλλά δεν θα αναφερθούμε σε αυτές στο σημείο αυτό αφού απαιτούν διαφορετική θεματική προσέγγιση.

Η διαμάχη ανάμεσα σε δυο ηγετικούς νεοσυντηρητικούς, τον Francis Fukuyama και τον Charles Krauthammer, καθώς και η απόφαση του πρώτου να κριτικάρει τον πόλεμο του Ιράκ και να μην ψηφίσει υπέρ του George W. Bush αποτελεί μια σημαντική πολιτική και πνευματική στιγμή. Η κλιμάκωση της αντιπαράθεσης ξεκίνησε από το δημοσίευση του άρθρου «The Neoconservative Moment»²⁵⁵ στο ηγετικό συντηρητικό περιοδικό εξωτερικής πολιτικής *The National Interest* όπου ασκούσε έντονη κριτική για την κατάσταση στο Ιράκ και στους υποστηρικτές της πολιτικής αυτής που την παρουσίαζαν ως πετυχημένη, όπως ο Krauthammer.

Η κριτική αυτή είχε ιδιαίτερη σημασία αφού ο Fukuyama είναι ένας από το «club», βοήθησε και αυτός με τον τρόπο του στην οικοδόμηση της νεοσυντηρητικής σκέψης στην μετά-ψυχροπολεμική εποχή όπως με τη συγγραφή του «End of History». Ιδεολογικά οι νεοσυντηρητικοί είναι μαθητές και υποστηρικτές της θέσης του για το

²⁵⁵ Fukuyama Francis, The Neoconservative Moment, *The National Interest*, (July 2004)

«Τέλος της Ιστορίας», όπου ο φιλελεύθερος δημοκρατικός καπιταλισμός έχει επικρατήσει στην διαμάχη των ιδεών στη πορεία της ιστορίας και δεν είναι πιθανόν να τον απειλήσει μια εναλλακτική.

Στο «The Neoconservative Moment», ο Fukuyama επιτίθεται στους διαλογισμούς του Krauthammer του οποίου η στρατηγική σκέψη είχε γίνει το έμβλημα των νεοσυντηρητικών που ήταν υπέρ της επέμβασης στο Ιράκ. Ο Krauthammer εκτός του ότι ήταν από τους θερμότερους υποστηρικτές του πολέμου είχε συγγράψει το «The Unipolar Moment» στο περιοδικό *Foreign Affairs* το 1991 -του οποίου παράφραση αποτελεί ο τίτλος του άρθρου του Fukuyama- όπου υποστήριζε ότι η Αμερική είναι η μόνη εναπομείναντα υπερδύναμη και το νέο διεθνές σύστημα θα χαρακτηρίζεται από τον μονοπολισμό στη γεωπολιτική και ακολούθησε το βελτιωμένο «Unipolar Era» το 2002. Τον Φεβρουάριο του 2004 ο Krauthammer ήταν ομιλητής στο Irving Kristol Lecture που διοργανώθηκε στο προπύργιο των νεοσυντηρητικών, το American Enterprise Institute²⁵⁶, όπου υπερασπίστηκε τον πόλεμο του Ιράκ και παρουσίασε την δική του άποψη περί μονοπολισμού, τη θεωρία εξωτερικής πολιτικής που ονόμασε «δημοκρατικό ρεαλισμό». Ο Fukuyama βρισκόταν ανάμεσα στο κοινό και δεν χάρηκε καθόλου με αυτά που άκουσε.

Η κριτική που άσκησε μέσα από το «Neoconservative Moment» αφορούσε όλη την επιχειρηματολογία του Krauthammer και μεγάλο μέρος του νεοσυντηρητικού χώρου. Καταρχήν κατηγόρησε τον Krauthammer ότι απλοποιεί και παρερμηνεύει την κατάσταση στο Ιράκ, δεν αποτελεί την επιτυχία της μονομερούς δράσης που οι νεοσυντηρητικοί ανέμεναν ενώ ο λόγος του Krauthammer δεν περιείχε καμία αναφορά στα νέα εμπειρικά δεδομένα που έχουν προκύψει από την κατοχή του Ιράκ. Επιπλέον ο Fukuyama διαφωνεί με την μη-ρεαλιστική θέση πως οι Η.Π.Α. με την ισχύ τους έχουν την δυνατότητα να ελέγχουν τις παγκόσμιες εξελίξεις. Εδώ υπάρχει η έντονη αντίφαση αφού παλαιότερα οι νεοσυντηρητικοί προειδοποιούσαν για τους κινδύνους που ελλοχεύουν φιλόδοξα σχέδια κοινωνικής αλλαγής-κατασκευής²⁵⁷. Ο ίδιος τονίζει πως αν οι Η.Π.Α. δεν μπορούν να εξαλείψουν την φτώχεια στη χώρα τους ή να βελτιώσουν το εκπαιδευτικό τους σύστημα, τότε πως περιμένουν να φέρουν

²⁵⁶ Krauthammer, *Democratic Realism: An American Foreign Policy for a Unipolar World* (Washington DC, AEI Press, 2004).

²⁵⁷ Social Engineering

τη δημοκρατία σε ένα μέρος του κόσμου το οποίο αντιστάθηκε ή αρνήθηκε σε αυτήν και το οποίο έχει έντονες αντιαμερικανικές μνήμες.

Ακόμα ένα σημαντικό στοιχείο είναι αυτό του nation-building, στο οποίο η Αμερική βρέθηκε απροετοίμαστη στη περίπτωση του Ιράκ, ενώ η συνολική επίδοση της στο θέμα αυτό είναι μάλλον απογοητευτική. Η Αμερική έχει εμπλακεί σε 18 περιπτώσεις οικοδόμησης έθνους από το 1899 στις Φιλιππίνες μέχρι τις σημερινές επιχειρήσεις στο Αφγανιστάν και το Ιράκ, όπου απέτυχε στην πλειοψηφία αυτών. Η Αμερική φάνηκε αδικαιολόγητα απροετοίμαστη ενώ ορισμένοι υποστηρίζουν ότι ο εκδημοκρατισμός δεν ήταν ποτέ πραγματικός στόχος της Αμερικανικής ηγεσίας. Ο Fukuyama όμως επιμένει ότι η Αμερική αν και θα πρέπει να είναι πιο προσεχτική στην ανάληψη παρόμοιων επιχειρήσεων, είναι αναπόφευκτο να εμπλακεί σε παρόμοια σχέδια στο μέλλον για αυτό και θα πρέπει να είναι προετοιμασμένη για ένα σενάριο όπως την ξαφνική κατάρρευση του καθεστώτος της Βορείου Κορέας.

Άλλο σημείο κριτικής είναι το θέμα της νομιμοποίησης. Η σημασία της διεθνούς νομιμοποίησης για τα Αμερικανικά σχέδια δεν πρέπει να παραγνωρίζεται ακόμη και αν πρακτικά δεν βοηθάνε στην επίτευξη των στόχων. Ο Fukuyama αναγνωρίζει επίσης την σχετική ρήξη στις ευρωατλαντικές σχέσεις αλλά δεν επιδίδεται σε ένα επιτηδευμένο αντί-ευρωπαϊσμό. Τονίζει ότι θα έπρεπε να ακούσουν με προσοχή τα επιχειρήματα και τα διλήμματα των Ευρωπαίων πριν την επέμβαση στο Ιράκ. Επίσης οι κινήσεις της ηγεσίας Μπους και οι τρόποι που υιοθέτησε αμφισβήτησε το κατά πόσο είναι ειλικρινή τα κίνητρα της, όχι μόνο στην απόφαση για την εισβολή αλλά και στις συμμαχικές της σχέσεις. Τα παραπάνω έχουν δημιουργήσει ένα τεράστιο πρόβλημα νομιμοποίησης για τις Η.Π.Α. που θα ζημιώνει τα Αμερικανικά συμφέροντα για μεγάλη χρονική περίοδο. Το στοιχείο αυτό πρέπει να μας ενδιαφέρει όπως τονίζει ο Fukuyama όχι μόνο για ρεαλιστικούς λόγους, δηλαδή την ικανότητα μας να προσελκύουμε συμμάχους που θα μοιράζονται το φορτίο αλλά και για ιδεαλιστικούς λόγους όπως την ικανότητα μας να ηγούμαστε και να προσελκύουμε με βάση αυτό που πρεσβεύουμε.

Η σχέση των νεοσυντηρητικών με το Ισραήλ είναι ένα πολύ σημαντικό και επίκαιρο στοιχείο της κριτικής του Fukuyama. Όπως ισχυρίζεται οι νεοσυντηρητικοί παρερμηνεύουν τη φύση των απειλών που αντιμετωπίζει σήμερα η Αμερική, εν μέρει

λόγο του ότι βλέπουν την Αμερικανική εξωτερική πολιτική μέσα από το πρίσμα της Ισραηλινό-Παλαιστινιακής διένεξης²⁵⁸. Η σκληρή γραμμή και οι θέσεις του κόμματος Likud που υποστηρίζει ο Krauthammer επηρεάζουν τις απόψεις του στο πως οι Ηνωμένες Πολιτείες θα πρέπει να αντιμετωπίσουν ευρέως τον Αραβικό κόσμο²⁵⁹. Ο Fukuyama δεν ασπάζεται την λογική που αντιλαμβάνεται τις Η.Π.Α. στην ίδια γεωπολιτική κατάσταση με το Ισραήλ, δηλαδή απομονωμένο και μοναχικό σε ένα εχθρικό γειτονικό περιβάλλον, το οποίο δεν επιτρέπει και πολλές επιλογές. Οι Η.Π.Α. πρέπει να ακολουθήσουν μια πιο σύνθετη και συνετή στρατηγική έναντι του μουσουλμανικού κόσμου.

Η σημασία της παρέμβασης είναι πολύ σημαντική όπως τονίζει και ο γνωστός ακαδημαϊκός John Mearsheimer²⁶⁰. Όπως τονίζει ο ίδιος ο Mearsheimer δεν πρέπει να παραμείνουμε μόνο στο γεγονός ότι είναι μια εσωτερική αντίδραση, η πρώτη αμφισβήτηση μέσα από το νεοσυντηρητικό χώρο. Ο Fukuyama και ο Krauthammer είναι χωρίς αμφιβολία δυο από τους σημαντικότερους νεοσυντηρητικούς διανοούμενους και η διαφωνία αυτή αφορά πολύ σημαντικά γεγονότα, κεντρικής σημασίας για την Αμερικανική εξωτερική πολιτική. Η κριτική του Fukuyama επιχειρεί να αποσυνθέσει ολόκληρο το νεοσυντηρητικό επιχείρημα. Σύμφωνα με τον Mearsheimer, ο Fukuyama πρώτον απειλεί την έμφυτη μονομερή ορμή της νεοσυντηρητικής κοσμοθεωρίας και δεύτερον αμφισβητεί το επιχείρημα ότι ο πόλεμος στο Ιράκ μπορεί να δημιουργήσει ένα δημοκρατικό ντόμινο στον Αραβό-Ισλαμικό κόσμο. Οι δυο αυτές θέσεις που αμφισβητούνται αποτελούν τα σημαντικότερα θεμέλια του δόγματος Μπους και των νεοσυντηρητικών προτάσεων.

Ο ίδιος ο Fukuyama πάντως δηλώνει πως παραμένει νεοσυντηρητικός και πως η κριτική που άσκησε πηγάζει από βασικά νεοσυντηρητικά αξιώματα. Η διάδοση της δημοκρατίας ως βασικός σκοπός της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής είναι για αυτόν η βασική νεοσυντηρητική θέση. Ωστόσο τονίζει ότι οτιδήποτε άλλο πέρα από

²⁵⁸ Ιδιαίτερη αίσθηση δημιούργησε η πρόσφατη τοποθέτηση των ακαδημαϊκών Mearsheimer και Walt για το ρόλο του Ισραήλ στην Αμερικανική εξωτερική πολιτική, όπου συνοπτικά αποδέχονται μέρος των επιχειρημάτων του Fukuyama, όπως την τάση να συγχέονται τα στρατηγικά συμφέροντα του Ισραήλ με αυτά των Η.Π.Α.

²⁵⁹ Ο ίδιος ο Krauthammer σε ραδιοφωνική εκπομπή είχε δηλώσει « the only way to earn respect in the Arab world is to reach down and squeeze between the legs» σε λογοκριμένη έκδοση.

²⁶⁰ Danny Postel, "Fukuyama's moment: a neocon schism opens", <<http://www.opendemocracy.net>> (28/11/04)

τις πολιτικές που υιοθέτησε η ηγεσία Μπους δύσκολα θα διεκδικήσει τον τίτλο νεοσυντηρητικό.

Ο Krauthammer στο άρθρο απάντηση που δημοσιεύτηκε υπό τον τίτλο «In Defense of Democratic Realism»²⁶¹ απαντάει στην κριτική του Fukuyama, τον οποίο και κατηγορεί πως εγκατέλειψε τους νεοσυντηρητικούς όταν μέχρι τότε συμφωνούσε μαζί τους, μόλις όμως οι εξελίξεις στο Ιράκ άρχισαν να διαφαίνονται αρνητικές και οι δημοσκοπήσεις να φανερώνουν δυσανεξία προς τις πολιτικές του Ιράκ και την ηγεσία Μπους, αποφάσισε να αποστασιοποιηθεί για να μην κατηγορηθεί και αυτός.

Στο κείμενο αυτό ο Krauthammer επαναλαμβάνει τις θέσεις που διατύπωσε στην ομιλία του στο American Enterprise Institute τον Φεβρουάριο του 2004 όταν και παρουσίασε την θεωρία του περί δημοκρατικού ρεαλισμού. Επισημαίνει πως η κριτική του Fukuyama δεν προσφέρει καμία εναλλακτική ενώ δεν κατανόησε και την θέση του περί δημοκρατικού ρεαλισμού.

Ο Krauthammer παρουσιάζει τις τέσσερις βασικές σχολές Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής που αυτός διακρίνει. Αυτές είναι: Isolationism, Liberal Internationalism, Realism και Democratic Globalism. Οι τρεις πρώτες είναι γνωστές και δεν χρειάζεται να αναφερθούμε περισσότερο. Η τέταρτη σχολή, το democratic globalism είναι αυτό που αποκαλούμε λανθασμένα σύμφωνα με τον Krauthammer νεοσυντηρητισμό. Η σχολή αυτή επιδιώκει την διάδοση της δημοκρατίας, την επιτυχία της ελευθερίας σαν τα μέσα και τους σκοπούς της εξωτερικής πολιτικής. Οι πιο διάσημοι εκφραστές της είναι ο George W. Bush και ο Tony Blair, οι οποίοι έχουν καλέσει την Αμερική και τον υπόλοιπο κόσμο σε έναν αγώνα, σε μια μάχη για τις αξίες. Η απάντηση στην τρομοκρατία είναι η παγκόσμια διάδοση της δημοκρατίας.

Η σχολή αυτή είναι μια βελτίωση του ρεαλισμού σύμφωνα με τον Krauthammer διότι αντιλαμβάνεται την χρησιμότητα της δημοκρατίας σαν μέσο επίτευξης της παγκόσμιας ασφάλειας. Η παραπάνω θέση βέβαια για την δημοκρατική ειρήνη έχει απασχολήσει πολλούς αναλυτές και δεν θεωρείται πραγματική από πολλούς κορυφαίους διεθνολόγους. Οι ρεαλιστές υποτιμούν τη σημασία των εσωτερικών

²⁶¹ Krauthammer Charles, In Defense of Democratic Realism, *The National Interest*, (Fall 2004).

δημοκρατικών δομών των κρατών. Αυτό ισχύει επειδή σύμφωνα με τον ρεαλισμό τα αίτια της σύγκρουσης πηγάζουν από τα διλήμματα ασφαλείας και τις συστημικές συνθήκες. Για τον Krauthammer οι δημοκρατίες παρέχουν τους σταθερότερους συμμάχους και τις πιο σταθερές σχέσεις. Η πρώτη θέση βέβαια δεν φαίνεται να ισχύει για τις Η.Π.Α. στο πρόσφατο παρελθόν όπου οι καλές σχέσεις παραμένουν σταθερές αλλά πολλά Ευρωπαϊκά κράτη δεν ήταν οι σταθερότεροι σύμμαχοι, τουλάχιστον όπως επιθυμούσαν οι Η.Π.Α. Αντιθέτως η Αμερικανική ηγεσία συμμάχησε με πολλά μη δημοκρατικά καθεστώτα. Η θέση του Krauthammer είναι πως ειδικά στο μετά-ψυχροπολεμικό περιβάλλον η διάδοση της δημοκρατίας- δηλαδή όχι απλά εκλογές αλλά περιορισμένη κυβέρνηση, προστασία των μειονοτήτων, ατομικά δικαιώματα και ελεύθερη αγορά – έχει όχι μόνο ηθική αλλά και γεωπολιτική αξία.

Το βασικό πρόβλημα του democratic globalism είναι ότι είναι πολύ φιλόδοξος και ιδεαλιστικός. Η αφοσίωση του στην ανθρώπινη ελευθερία χωρίς όρια δημιουργεί προβλήματα, προτρέπει προς μια παγκόσμια σταυροφορία η οποία θα κουράσει και αποσπά την προσοχή από τον κεντρικό στόχο, ο οποίος είναι ο Ισλαμικός ριζοσπαστισμός.

Για αυτό προτείνει τον δημοκρατικό ρεαλισμό, όπου παρέμβαση θα γίνεται όπου «μετράει», όπου έχει σημασία, στις περιοχές όπου η προάσπιση ή διάδοση της δημοκρατίας είναι κριτικής σημασίας για την επιτυχία στον ευρύτερο πόλεμο κατά του υπαρκτού εχθρού. Εκεί όπου πραγματικά μετράει σήμερα είναι στην αντιμετώπιση του Άραβο-Ισλαμικού ριζοσπαστισμού, που επικεντρώνεται στην περιοχή της Βορείου Αφρικής μέχρι το Αφγανιστάν.

Διακρίνει λοιπόν δυο βασικά ρεύματα νεοσυντηρητικής σκέψης στην εξωτερική πολιτική. Το πρώτο είναι το democratic globalism που υποστηρίζεται από τους Blair και Bush καθώς και από θεωρητικούς όπως ο Robert Kagan και Bill Kristol ενώ το δεύτερο είναι ο δημοκρατικός ρεαλισμός που ο Krauthammer και άλλοι υποστηρίζουν. Και τα δυο ρεύματα είναι «δημοκρατικά» αφού και τα δυο υποστηρίζουν τη διάδοση της δημοκρατίας ως σκοπό και ως μέσο της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Το δεύτερο όμως χαρακτηρίζεται ρεαλισμός διότι απορρίπτει τον παγκόσμιο σκοπό και υψηλό ιδεαλισμό του democratic globalism ενώ απαιτεί γεωπολιτική ανάγκη ως συνθήκη για επέμβαση. Η διαμάχη αυτή δεν είναι μόνο

θεωρητική, έχει πρακτικές προεκτάσεις με χαρακτηριστικότερη περίπτωση τον πόλεμο στο Κοσσυφοπέδιο.

Σύμφωνα με τον Krauthammer πρέπει πάντα να υπάρχει στρατηγικός λόγος για Αμερικανική επέμβαση. Οι ανθρωπιστικοί λόγοι είναι απαραίτητοι για μια επέμβαση αλλά μόνο οι ανθρωπιστικοί λόγοι δεν επαρκούν. Καταλήγει λοιπόν στο κεντρικό αξίωμα του δημοκρατικού ρεαλισμού το οποίο είναι: *We will support everywhere but we will commit blood and treasure only in places where there is strategic necessity-meaning places central to the larger war against the existential enemy, the enemy that poses a global mortal threat to freedom.*

Ο Krauthammer απαντάει στις κατηγορίες του Fukuyama όπως ότι οι δυσκολίες του nation-building στο Ιράκ δεν οφείλονται μόνο στις τοπικές συνθήκες αλλά στο ότι οι Αμερικανοί δεν είναι ικανοί σε αυτή τη διαδικασία. Η παραπάνω θέση για τον Krauthammer δεν ισχύει αφού οι Η.Π.Α. έχουν πετύχει μεγαλειώδεις διαδικασίες οικοδόμησης έθνους όπως της Γερμανίας, Ιαπωνίας και Νότιας Κορέας. Απέτυχαν σε περιπτώσεις όπως η Αϊτή και η Σομαλία. Ποια είναι η μεγάλη διαφορά των περιπτώσεων αυτών; Η στρατηγική αξία. Στην Σομαλία και την Αϊτή η αποτυχία οφειλόταν διότι σωστά αντιλήφθηκαν οι Η.Π.Α. ότι το nation-building ήταν ένα τεράστιο επιχείρημα που δεν άξιζε το κόστος. Το κλειδί είναι η σοβαρότητα της περίπτωσης. Η Γερμανία, η Ιαπωνία και η Νότιος Κορέα είναι πιθανόν οι πιο πετυχημένες περιπτώσεις nation-building της ιστορίας.

Για το θέμα της νομιμοποίησης ο Krauthammer εμφανίζεται πιο σκληρός επισημαίνοντας ότι ποτέ δεν αμφισβήτησε τα πρακτικά πλεονεκτήματα που προσφέρει η έγκριση από το Συμβούλιο Ασφαλείας, η συμμετοχή του NATO ή οποιαδήποτε πολιτική κάλυψη από τρίτες χώρες. Πρέπει να επιδιώκουμε έγκριση, υποστήριξη και κάλυψη. Το σημαντικότερο ερώτημα είναι όμως μέχρι που φθάνεις. Η έλλειψη νομιμοποίησης λειτουργεί περιοριστικά; Όταν αποτύχεις να την αποκτήσεις, εγκαταλείπεις την πολιτική σου; Ο Krauthammer παραθέτει μια σειρά από λόγους που δικαιολογούν την επέμβαση στο Ιράκ και την καθιστούσαν απαραίτητη ακόμα και χωρίς την απαιτούμενη συναίνεση συμμάχων και τρίτων χωρών.

Συμπερασματικά οι θέσεις του Krauthammer είναι αναθεωρητικές και χωρίς ισχυρές θεωρητικές βάσεις. Προκαλούν αλλά περιέχουν και ειλικρινά στοιχεία που αντικατοπτρίζουν την σημερινή κατάσταση της Αμερικανικής υπερκυριαρχίας, την έλλειψη αντίπαλου δέους και την αβεβαιότητα που χαρακτηρίζει το διεθνές σύστημα. Η ιδέα του περί δημοκρατικού ρεαλισμού είναι ακόμα πιο εκλογικευμένη και χρησιμοποιείται σαν εργαλείο αιτιολόγησης ηγεμονικών ή μονομερών δράσεων της υπερδύναμης, στην περίπτωση μας των Η.Π.Α. Η συγκεκριμένη πρόταση μπορεί να εξετασθεί ως μια σχολή ή τάση εξωτερικής πολιτικής και δεν πρέπει να συγχέεται με την θεωρία διεθνών σχέσεων, αφού ο Krauthammer ασχολείται με πρακτικά ζητήματα. Δεν προχωράει σε βαθυστόχαστη θεωρητική ανάλυση αλλά και δεν μπορεί να επιχειρήσει κάτι παρόμοιο αφού τα θεωρητικά του εργαλεία βρίθουν μεθοδολογικών σφαλμάτων και απλουστεύσεων. Πρόκειται για μια κανονιστικά προσανατολισμένη θεωρία με πρόφαση την εξάλειψη των αιτιών πολέμου μέσω της διάδοσης του φιλελευθερισμού και της δημοκρατίας. Η στοχαστική αφετηρία αυτής της σκέψης και οι δευτερογενείς δηλώσεις της παρακάμπτουν την οντολογικού περιεχομένου αξίωση ελευθερίας κάθε κοινωνίας²⁶². Παρουσιάζεται έτσι το φαινόμενο τα ισχυρά (ηγεμονικά) κράτη να υιοθετούν διεθνιστικές- κοσμοπολίτικες κοσμοθεωρίες, διαμέσου των οποίων ταυτίζουν το εθνικό τους συμφέρον με το συμφέρον όλης της ανθρωπότητας²⁶³.

²⁶² Για αξιώσεις εξομοιωτικών αλλαγών βλέπε ΗΦΑΙΣΤΟΣ (2003) σελ. 79-102, ενώ για την αξίωση συλλογικής ελευθερίας το κεφάλαιο 2, ειδικότερα 2.1 σελ. 106-155.

²⁶³ Ibid σελ.115 υπ.7

Αμερικανοί Ευαγγελιστές και το Ισραήλ

Πρόσφατη σχετικά έρευνα του ινστιτούτου The Pew Forum On Religion & Public Life (Ιούνιος- Ιούλιος 2003) καταδεικνύει ότι οι Αμερικανοί ευαγγελιστές Προτεστάντες έχουν πολύ θετική στάση απέναντι στο κράτος του Ισραήλ. Το συγκεκριμένο γκρουπ είναι ιδιαίτερα σημαντικό επειδή αποτελεί σημαντικό ποσοστό του Αμερικανικού πληθυσμού, περίπου το 27%, ενώ παρείχε το 40% των συνολικών ψήφων που έλαβε ο πρόεδρος Μπους στις προεδρικές εκλογές του 2004.

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε την περίοδο Ιουνίου-Ιουλίου 2003 σε ολόκληρη την Αμερική, όπου ανάμεσα στα θέματα που ερωτήθηκαν ήταν και σχετικά με το Ισραήλ όπως:

- Αν συμπαθούσαν περισσότερο το Ισραήλ ή τους Παλαιστίνιους στην μακροχρόνια διαμάχη τους.
- Αν θρησκευτικά πιστεύω ή άλλοι παράγοντες είχαν την μεγαλύτερη επιρροή στην σκέψη τους στο συγκεκριμένο θέμα.
- Αν πιστεύουν πως ο Θεός έδωσε την περιοχή που είναι τώρα το Ισραήλ στον Εβραϊκό λαό.
- Αν πιστεύουν πως το κράτος του Ισραήλ εκπληρώνει την Βιβλική προφητεία για τον δεύτερο ερχομό του Χριστού.

Σε σύγκριση με τους υπόλοιπους Αμερικανούς, η έρευνα έδειξε ότι οι λευκοί ευαγγελιστές Προτεστάντες ήταν σε σημαντικό ποσοστό πιο φιλικά προσκείμενοι απέναντι στο Ισραήλ-55%, ενώ μόλις το 6% συμπαθούσε πιο πολύ τους Παλαιστίνιους (σε αντίθεση με 41% και 13% αντίστοιχα που ήταν το συνολικό αποτέλεσμα). Επίσης δήλωσαν με μεγάλη διαφορά από τις υπόλοιπες ομάδες ότι τα θρησκευτικά πιστεύω τους ήταν ο σημαντικότερος λόγος υποστήριξης του Ισραήλ, με ποσοστό 46% έναντι 26% του συνολικού αποτελέσματος (το οποίο 26% δεν συνιστά καθόλου αμελητέο ποσοστό).

Religion Shapes Mideast Sympathies					
	<i>Sympathize more with...</i>				
	Israel	Palest- inains	(Vol.) Both	(Vol.) Neither	DK
	%	%	%	%	%
Total	41	13	8	18	20=100
White	41	12	7	19	21=100
Evang.	55	6	6	12	21=100
Mainline	34	17	10	19	20=100
Catholic	39	13	6	22	20=100
Black	40	17	8	16	22=100
Hispanic	40	13	7	20	20=100
Secular	24	20	11	26	19=100
American Views on Religion, Politics, and Public Policy 2003					

Το εντυπωσιακό ποσοστό του 72% αυτών πιστεύει ότι ο Θεός έδωσε την περιοχή αυτή στους Εβραίους, ενώ το 63% πιστεύει ότι το Ισραήλ εκπληρώνει την Βιβλική προφητεία για τον δεύτερο ερχομό του Χριστού. Σε αντίθεση το 44% του συνόλου πιστεύει ότι ο Θεός έδωσε την περιοχή του Ισραήλ στους Εβραίους και το 36% του συνόλου πιστεύουν ότι το Ισραήλ εκπληρώνει την Βιβλική προφητεία.

Does Israel Fulfill Biblical Prophecy About Second Coming?

	<u>Yes</u> %	<u>No</u> %	<u>DK</u> %
Total	36	46	18=100
White	34	48	18=100
Evangelical	63	22	15=100
Mainline	21	58	21=100
Catholic	25	55	20=100
Black	51	33	16=100
Hispanic	41	41	18=100
Secular*	7	76	17=100

* Evangelical Protestants are those who identify themselves as "born again or evangelical Christians." Mainline Protestants do not.

* Seculars include atheists, agnostics and those with no religious preference who rarely, if ever, attend religious services.

Το ινστιτούτο Religion&Public Life πραγματοποίησε πανεθνική έρευνα (Μάρτιο-Μάιο 2004) όπου οι πολίτες ερωτούνταν «Αν οι Η.Π.Α. θα έπρεπε να υποστηρίξουν το Ισραήλ έναντι των Παλαιστινίων». Η συγκεκριμένη έρευνα έθετε ειδικό ερώτημα σχετικά με την γνώμη των Αμερικανών για την πολιτική των Η.Π.Α. έναντι του Ισραήλ και των Παλαιστινίων. Τα αποτελέσματα της έρευνας ακολουθούν στο παρακάτω πίνακα

	U.S. Support Israel over Palestinians		
	<i>Agree</i>	<i>No Op</i>	<i>Disagree</i>
ENTIRE SAMPLE	35%	27	38
Evangelical			
Protestant	52%	23	25
<i>Traditionalist</i>	<i>64%</i>	<i>18</i>	<i>18</i>
<i>Evangelical</i>			
<i>Centrist Evangelical</i>	<i>45%</i>	<i>26</i>	<i>29</i>
<i>Modernist</i>	<i>28%</i>	<i>37</i>	<i>35</i>
<i>Evangelical</i>			
Mainline			
Protestant	33%	30	37
<i>Traditionalist</i>	<i>43%</i>	<i>28</i>	<i>29</i>
<i>Mainline</i>			
<i>Centrist Mainline</i>	<i>34%</i>	<i>34</i>	<i>32</i>
<i>Modernist Mainline</i>	<i>22%</i>	<i>26</i>	<i>52</i>
Latino Protestants	37%	30	33
Black Protestants	24%	32	44
Catholic	31%	26	43
<i>Traditionalist</i>	<i>43%</i>	<i>26</i>	<i>31</i>
<i>Catholic</i>			
<i>Centrist Catholic</i>	<i>30%</i>	<i>24</i>	<i>46</i>
<i>Modernist Catholic</i>	<i>23%</i>	<i>29</i>	<i>48</i>
Latino Catholic	25%	36	39
Other Christian	33%	27	40
Other Faiths	22%	8	70
Jewish	75%	13	12
Unaffiliated	20%	27	53
<i>Unaffiliated</i>			
<i>Believers</i>	<i>19%</i>	<i>30</i>	<i>51</i>
<i>Secular</i>	<i>23%</i>	<i>26</i>	<i>51</i>
<i>Atheist, Agnostic</i>	<i>15%</i>	<i>23</i>	<i>62</i>

Το Αμερικανικό Θρησκευτικό περιβάλλον και οι προεδρικές εκλογές του 2004

	Vote Choice*		Turnout*
	Bush	Kerry	
<i>ALL EVANGELICAL PROTESTANT</i>	78	22 = 100%	63%
Traditionalist Evangelical Protestant	88	12	69%
Centrist Evangelical Protestant	64	36	52%
Modernist Evangelical Protestant	48	52	65%
<i>ALL MAINLINE PROTESTANT</i>	50	50	69%
Traditionalist Mainline Protestant	68	32	78%
Centrist Mainline Protestant	58	42	68%
Modernist Mainline Protestant	22	78	71%
Latino Protestant	63	37	49%
Black Protestant	17	83	50%
<i>ALL NON-LATINO CATHOLIC</i>	53	47	67%
Traditionalist Catholic	72	28	77%
Centrist Catholic	55	45	58%
Modernist Catholic	31	69	70%
Latino Catholic	31	69	43%
Other Christians	80	20	60%
Other Faiths	23	77	62%
Jews	27	73	87%
<i>ALL UNAFFILIATED</i>	28	72	52%
Unaffiliated Believers	37	63	39%
Seculars	30	70	55%
Atheists, Agnostics	18	82	61%
ENTIRE ELECTORATE	51	49 =100%	60.8%

Source: Fourth National Survey of Religion and Politics, Post-Election Sample (N=2730, November-December 2004, University of Akron).

Το Αμερικανικό Θρησκευτικό περιβάλλον και οι κομματικές συμμαχίες του 2004

	Bush	Kerry	All
Traditionalist Evangelical Protestant	27%	4%	15%
Other Christians	4	1	3
Traditionalist Catholic	8	3	6
Traditionalist Mainline Protestant	8	4	6
Centrist Evangelical Protestant	11	7	9
Latino Protestant	3	2	2
Centrist Mainline Protestant	9	7	8
Centrist Catholic	8	6	7
Modernist Evangelical Protestant	2	3	2
Unaffiliated Believers	2	4	3
Latino Catholic	2	4	3
Modernist Catholic	4	9	6
Seculars	4	10	7
Jews	1	4	3
Other Faiths	1	4	2
Modernist Mainline Protestant	2	9	6
Atheists, Agnostics	1	6	4
Black Protestants	3	13	8
ENTIRE ELECTORATE	100%	100%	100%

Source: Fourth National Survey of Religion and Politics, Post-Election Sample (N=2730, November-December 2004, University of Akron)

Αλλαγές στην Εκλογική Συμπεριφορά των Θρησκευτικών Ομάδων 2000 – 2004

	Change in Bush Vote*	Change in Dem. Vote	Change in Turnout
Traditionalist Evangelical Protestant	+ 4%	- 4%	+ 7
Other Christians	+12	-12	+ 7
<i>ALL EVANGELICAL PROTESTANT</i>	+ 4	- 4	+ 9
Traditionalist Catholic	+17	-17	+12
Traditionalist Mainline Protestant	0	0	+14
Centrist Evangelical Protestant	+ 3	- 3	+ 2
Latino Protestant	+31	-31	+11
Centrist Mainline Protestant	+ 1	- 1	+15
Centrist Catholic	+11	-11	+ 4
<i>ALL NON-LATINO CATHOLIC</i>	+ 5	- 5	+11
ENTIRE ELECTORATE	+ 1	- 1	+10
<i>ALL MAINLINE PROTESTANT</i>	-10	+10	+11
Modernist Evangelical Protestant	0	0	+23
Unaffiliated Believers	- 5	- 5	- 10
Latino Catholic	+ 7	- 7	+17
Modernist Catholic	-12	+12	+21
Seculars	- 3	- 3	+ 9
<i>ALL UNAFFILIATED</i>	- 5	+ 5	0
Jews	0	0	+15
Other Faiths	- 5	+ 5	- 7
Modernist Mainline Protestant	-23	+23	+13
Atheists, Agnostics	-12	+12	- 7
Black Protestants	+12	-12	0

* “+” indicates an increase over 2000 and “-” a decrease over 2000..

Source: Fourth National Survey of Religion and Politics, Post-Election Sample (N=2730, November-December 2004, University of Akron) and Third National Survey of Religion and Politics, Post-Election Sample (N=3000, November-December 2000, University of Akron).

Ο Ρόλος της Θρησκευτικής Πίστης στις Προεδρικές Εκλογές του 2004

	COMPARED TO OTHER FACTORS:			
	Faith More Important	Faith About as Important	Faith Less Important	Faith Not Important
Traditionalist Evangelical Protestant	56	31	6	7 =100%
Other Christians	39	21	8	32
<i>ALL EVANGELICAL PROTESTANT</i>	42	29	9	20
Traditionalist Catholic	32	43	10	15
Traditionalist Mainline Protestant	24	40	16	20
Centrist Evangelical Protestant	25	31	12	32
Latino Protestant	40	25	8	27
Centrist Mainline Protestant	8	30	22	40
Centrist Catholic	5	26	23	46
<i>ALL NON-LATINO CATHOLIC</i>	11	27	21	41
ENTIRE SAMPLE	21	26	15	38
<i>ALL MAINLINE PROTESTANT</i>	9	30	19	42
Modernist Evangelical Protestant	10	31	12	32
Unaffiliated Believers	16	17	11	56
Latino Catholic	19	20	15	46
Modernist Catholic	3	18	27	52
Seculars	3	11	17	69
<i>ALL UNAFFILIATED</i>	7	13	11	69
Jews	5	20	26	49
Other Faiths	13	20	25	42
Modernist Mainline Protestant	4	21	24	51
Atheists, Agnostics	5	9	10	76
Black Protestant	30	26	13	31

Source: Fourth National Survey of Religion and Politics, Post-Election Sample (N=2730, November-December 2004, University of Akron)

Βιβλιογραφία

1. Dillard D. Angela, *Guess who's Coming To Dinner now? Multicultural Conservatism in America*, New York University Press (2001)
2. Drury B. Shadia, *Leo Strauss and the American Right*, Macmillan Press (1999)
3. Gaddis John Lewis, *Surprise, Security and the American Experience*, Harvard University Press (2004)
4. Geoffrey Layman, *The Great Divide- Religious and cultural conflict in American party politics*, Columbia University Press, New York
5. Gilpin Robert, *Πόλεμος και Αλλαγή στη Διεθνή Πολιτική*, Ποιότητα, Αθήνα (2004)
6. Goldman Shalom, *God's Sacred Tongue: Hebrew & the American Imagination*, The University of North Carolina Press, Chapel Hill London (2004)
7. Halsell Grace, *Forcing God's Hand: Why Millions Pray for a Quick Rapture and Destruction of Planet Earth*, Amana Publications (2002)
8. Hertzke Allen, *Freeing God's Children: The Unlikely Alliance for Global Human Rights*, Rowman & Littlefield Publishers, (2004).
9. Huntington P. Samuel, *Η Σύγκρουση των Πολιτισμών και ο Ανασχηματισμός της Παγκόσμιας Τάξης*, Terzo Books, Αθήνα, (1999)
10. Huntington P. Samuel, *Ποιοι Είμαστε: Η Αμερικανική Ταυτότητα στην Εποχή μας*, εκδοτικός οργανισμός Λιβάνη, Αθήνα, (2005)
11. Kagan Robert, Kristol William, *Present Dangers: crisis and opportunity in American foreign and defense policy*, Encounter Books, San Francisco (2000)

12. Kagan Robert, *Paradise & Power – America and Europe in the new world order*, Atlantic Books, London (2003)
13. Kaplan Esther, *With God on Their Side: George W. Bush and the Christian Right*, The New Press New York (2005)
14. Mann James, *Rise of the Vulcans: The History of Bush's War Cabinet*, Penguin Books (2004)
15. Mead R.Walter, *Special Providence: American Foreign Policy and how it Changed the World*, Alfred A. Knopf (2001)
16. Melling Philip H., *Fundamentalism in America*, Edinburgh University Press (2001)
17. Norton Anne, *Leo Strauss and the Politics of American Empire*, Yale University Press (2004)
18. Roper Jon, *The Contours of American Politics*, Cambridge University Press, (2002)
19. Sizer Stephen, *Christian Zionism: Road-Map to Armageddon?*, Inter-Varsity Press (2005)
20. Sorman Guy, *Η Συντηρητική επανάσταση στην Αμερική*, εκδόσεις Ροές, Αθήνα (1985)
21. Waltz N. Kenneth, *Theory of International Politics*, McGraw Hill (1979)
22. Weber P. Timothy, *On the Road to Armageddon: How Evangelicals Became Israel's Best Friends*, Baker Academic, Michigan (2004)
23. Wight Martin, *Διεθνής Θεωρία: Τα Τρία Πεύματα Σκέψης*, Ποιότητα, Αθήνα

24. Wnagening Walter, *Το Βιβλίο των Βιβλίων: Βίβλος, η Ιερή Ιστορία*, Χρυσή Πέννα, Αθήνα (2003)
25. Αρβανιτόπουλος Κωνσταντίνος, *Η Αμερικανική εξωτερική πολιτική μετά τον ψυχρό πόλεμο: Ιδεολογικά ρεύματα*, Ποιότητα, Αθήνα (2000)
26. Ήφαιστος Παναγιώτης, *Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική: Από την «Ιδεαλιστική Αθωότητα» στο «Πεπρωμένο του Έθνους»*, εκδ. ΟΔΥΣΣΕΑΣ, Αθήνα, (1994)
27. Ήφαιστος Παναγιώτης, *Κοσμοθεωρητική Ετερότητα και Αξιώσεις Πολιτικής Κυριαρχίας: Ευρωπαϊκή Άμυνα, Ασφάλεια και Πολιτική Ενοποίηση*, Ποιότητα, Αθήνα, (2001)
28. Ήφαιστος Παναγιώτης, *Οι Διεθνείς Σχέσεις ως Αντικείμενο Επιστημονικής Μελέτης στην Ελλάδα και το Εξωτερικό*, Ποιότητα, Αθήνα (2003)
29. Ντε Τοκβίλ Αλέξης, *Η Δημοκρατία στην Αμερική*, Στοχαστής, Αθήνα (1997)
30. Παπασωτηρίου Χαράλαμπος, *Αμερικανικό Πολιτικό Σύστημα και Εξωτερική Πολιτική: 1945-2002*, Ποιότητα, Αθήνα (2002)
31. Πλατιάς Αθανάσιος, *Το Νέο Διεθνές Σύστημα: Ρεαλιστική Προσέγγιση Διεθνών Σχέσεων*, Παπαζήσης, Αθήνα (1999)

Αρθρογραφία

1. Bennis Phyllis, Mansour Khaled, "Praise God and Pass the Ammunition!: The Changing Nature of Israel's US Backers", *Middle East Report*, n.208, *US Foreign policy in the Middle East: Critical Assessment* (Autumn 1998)
2. Berlet Chip, "Religion and Politics in the United States", *Public Eye* (summer 2003)
3. Boyle Michael, "Utopianism and the Bush Foreign Policy", *Cambridge Review of International Affairs*, vol. 17, Number 1, April (2004)
4. Bronner Eric Stephen, "Constructing Neo-Conservatism", *Logos*, issue 3.2 (Spring 2004)
5. Davidson Lawrence, "Christian Zionism and American Foreign Policy: Paving the Road to Hell in Palestine", *Logos*, 4.1 (Winter 2005)
6. Drury Shadia, "Response to Danny Postel", www.opendemocracy.net
7. Fukuyama Francis, "The Neoconservative Moment", *The National Interest*, (July 2004)
8. Gaddis John Lewis, "Grand Strategy in the Second Term", *Foreign Affairs*, (January/February 2005)
9. Gaddis Lewis John, "Theory and the End of the Cold War", *International Security*, vol.17, n.3 (Winter 1992/93)
10. Gordon Philip H., "Bush's Middle East Vision", *Survival*, IISS, vol.45, no.1, (spring 2003)
11. Green C. John, "The Christian Right and the 1994 Elections: A View from the States" *Political Science and Politics*, vol.28 (March 1995)
12. Green Philip "Neo-Cons and the Counter-Enlightenment", *Logos*, issue 3.2 (Spring 2004)
13. Heisbourg Francois, "A Work in Progress: The Bush doctrine and its consequences", *The Washington Quarterly* (spring 2003)
14. Hertzke Allen, "Evangelical Reflections on U.S. Role in the World", *Speech before the Carnegie Council on Ethics and International Relations* (September 2005)
15. Hertzke Allen, "The Role of Evangelicals in the New Human Rights Movement", *Speech before the Annenberg School of Communication*, Los Angeles (September 2004)

16. Huntington Samuel P., «The Lonely Superpower», *Foreign Affairs* (Μάρτιος-Απρίλιος 1999)
17. Ifestos Panayotis, “Democracy and the question of war and peace in international relations”, *Paper prepared for Delphi International Symposium* (July 2005)
18. Ikenberry G. John, Kupchan A. Charles, “Liberal Realism: The Foundations of a Democratic Foreign Policy”, *The National Interest* (Fall 2004)
19. Jelen G. Ted, “The Political Consequences of Religious Group Attitudes”, *The Journal of Politics*, vol.55,n.1, (February 1993)
20. Kern Soeren, “Who is Running U.S. Foreign Policy?”, *Elcano Royal Institute*, (March, 29 2005)
21. Krauthammer Charles, “In Defense of Democratic Realism”, *The National Interest* (Fall 2004)
22. Krauthammer Charles, “Neo-conservatism and Foreign Policy”, *The National Interest* (October 2004)
23. Krauthammer Charles, “The Neoconservative Convergence”, *Commentary* (July-August 2005)
24. Krauthammer Charles, “The Unipolar Moment Revisited”, *The National Interest*, (January 2002)
25. Krauthammer Charles, “The Unipolar Moment”, *Foreign Affairs vol.70 No.1* (1990)
26. Lind Michael, “George W. Bush’s Holy War”, *The Globalist*, (March 22 2003)
27. Lind Michael, “The Israel Lobby”, *PROSPECT*, (April 2002)
28. Lindberg Tod, “Neoconservatism’s Liberal Legacy”, *Policy Review*, n. 127, (October & November 2004)
29. Lobe Jim, “Neoconservatives Consolidate Control over U.S. Mideast Policy”, *Foreign Policy in Focus*, IRC, (December 2002)
30. Lowry Richard, “Reaganism vs. Neo-Reaganism”, *The National Interest*, (spring 2005)
31. Mason G. John, “Leo Strauss and the Noble Lie: The Neo-Cons at War”, *Logos*, issue 3.2 (Spring 2004)

32. Mearsheimer John, Walt Stephen, "The Israel Lobby and U.S. Foreign Policy", *Working Paper Number:RWP06-011*, Harvard University, KSG, (March 13 2006)
33. Moen C. Mathew, "The Evolving Politics of the Christian Right", *Political Science and Politics* (September 1996)
34. Moen C. Mathew, "From Revolution to Evolution: The Changing Nature of the Christian Right", *Sociology of Religion* v.55 (autumn 1994)
35. Nesmith Bruce, "Rosy Scenario: The Republican- White Evangelical Alliance Holds in Iowa" *Political Science and Politics*, vol.28 (March 1995)
36. Oldfield Duane, "The Evangelical Roots of American Unilateralism: The Christian Right Influence and How to Counter It", *Foreign Policy in Focus*, IRC, (March 2004)
37. Reed Ralph, "We stand at a Cross-roads", *Newsweek*, (May 13 1996)
38. Regnerus D. Mark, Sikkink David, Smith Christian, "Voting with the Christian Right: Contextual and Individual Patterns of Electoral Influence", *Social Forces*, vol.77, n.4, (June 1999)
39. Rice Condoleezza, "Promoting the National Interest", *Foreign Affairs*, vol.79, no.1, (January- February 2000)
40. Ross Benjamin, "George Bush's Philosophers", *Dissent* , issue 52 no3, (Summer 2005)
41. Rozell J. Mark, Wilcox Clyde "Second Coming: The Strategies of the New American Right", *Political Science Quarterly*, vol.111, No.2 (Summer 1996)
42. Waltz Kenneth N., "Globalization and American Power", *The National Interest* (Spring 2000)
43. Waltz Kenneth N., "Structural Realism after the Cold War", *The MIT Press Journal*, (2000)
44. Wilcox Clyde, Rozell J. Mark, Coker Bradford, "The Christian Right in the Old Dominion: Resurgent Republicans or Holy War?" *Political Science and Politics*, vol.28 (March 1995)
45. William Pfaff, "The Long Reach of Leo Strauss", *International Herald Tribune*, (15 Μαΐου 2003)
46. Xenos Nicholas, "Leo Strauss and the Rhetoric of the War on Terror", *Logos*, issue 3.2 , (spring 2004)
47. Ευρυβιάδης Μάριος, «Οι Νεοσυντηρητικοί των Η.Π.Α. και ο πόλεμος στο Ιράκ», *Γεωστρατηγική*, ΙΑΑ, τεύχος 4, (2004)

Ηλεκτρονικές Πηγές

American Enterprise Institute, <http://www.aei.org/>
Antiwar.com, <http://antiwar.com/>
Arab News Newspaper, <http://www.arabnews.com/>
BBC NEWS | Americas, <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/default.stm>
Bridges for Peace, <http://www.bridgesforpeace.com/>
Christian Coalition of America, <http://www.cc.org/>
Christian Friends of Israeli Communities, <http://www.cfoic.com/>
Christians 4 Israel, <http://www.c4israel.org/>
Commentary, <http://www.commentarymagazine.com/>
Concerned Women for America, <http://www.cwfa.org/main.asp>
Cornerstone Church, <http://www.sacornerstone.com/>
Council on Foreign Relations, <http://www.cfr.org/>
Eagle Forum, <http://www.eagleforum.org/>
Faith Bible Chapel of Arvada, <http://www.fbcj.org/index.html>
Foreign Policy in Focus, <http://www.fpif.org>
Foreign Policy Magazine, <http://www.foreignpolicy.com/>
Freeing God's Children <http://www.freeinggodschildren.com/>
International Christian Embassy of Jerusalem, <http://www.icej.org>
International Fellowship of Christians and Jews, <http://www.ifcj.org/site/PageServer>
International Institute for Strategic Studies, <http://www.iiss.org/>
International Relations Center – IRC, <http://www.irc-online.org/>
Israel Unity Coalition, <http://israelunitycoalition.org>
Jerry Falwell Ministries, <http://www.falwell.com/>
John Hagee Ministries, <http://www.jhm.org/>
KSG Research Working Papers Series,
http://www.ksg.harvard.edu/research/working_papers/index.htm

Liberty University, <http://www.liberty.edu/>
London Review Book, <http://www.lrb.co.uk>
Middle East Council of Churches, http://www.mec-churches.org/main_eng.htm
MIT Press Journals - International Security,
<http://www.mitpressjournals.org/loi/isec?cookieSet=1>
National Christian Leadership Conference for Israel, <http://www.nclci.org/>

Open Democracy, <http://www.opendemocracy.net>
Pat Robertson, <http://www.patrobertson.com/>
Pew Forum on Religion & Public Life, <http://pewforum.org/>
Power and Interest News Report <http://www.pinr.com/>
Project for the New American Century, <http://www.newamericancentury.org/>
Real Instituto Elcano, <http://www.realinstitutoelcano.org/default.asp>
Save Israel, <http://saveisraelcampaign.com>
Southern Baptist Convention, <http://www.sbc.net/>
Straussian.net: Leo Strauss and Political Philosophy, <http://www.straussian.net/>
The American Israel Public Affairs Committee, <http://www.aipac.org/>
The Brookings Institution, <http://www.brookings.edu/>
The Center for Security Policy, <http://www.centerforsecuritypolicy.org/>
The Christian Science Monitor, <http://www.csmonitor.com/>
The Family Foundation, <http://www.familyfoundation.org/>
The Globalist, <http://www.theglobalist.com>
The Heritage Foundation, <http://www.heritage.org/>
The Israeli Government's Official Website, <http://www.mfa.gov.il/mfa>
The National Interest, <http://www.inthenationalinterest.com/>
The Washington Quarterly, <http://www.twq.com/>
The Weekly Standard, <http://www.weeklystandard.com/default.asp>
The White House, <http://www.whitehouse.gov>
US Department of State, <http://www.state.gov/>